

METSÄTALOUDEN TEHOSTUMINEN,
MONIKÄYTTÖMETSÄT JA
LUONNONSUOJELUALUEET
KARJALAN KANNAKSELLA
1990-LUVULLA

Virpi Sahi
Pro gradu – tutkielma
Ympäristöekonomia
Taloustieteen laitos
Helsingin yliopisto
Toukokuu 2002

Tiedekunta/Osasto — Fakultet/Sektion — Faculty Maatalous-metsätieteellinen tiedekunta		Laitos — Institution — Department Taloustieteen laitos	
Tekijä — Författare — Author Virpi Sahi			
Työn nimi — Arbetets titel — Title Metsätalouden tehostuminen, monikäyttömetsät ja luonnonsuojelualueet Karjalan Kannaksella 1990-luvulla			
Oppiaine — Läroämne — Subject Ympäristöekonomia			
Työn laji — Arbetets art — Level Pro gradu-tutkielma		Aika — Datum — Month and year Toukokuu 2002	Sivumäärä — Sidoantal — Number of pages 115 sivua + 4 liitettä
Tiivistelmä — Referat — Abstract <p>Tutkimuksessa tarkastellaan Karjalan Kannaksen metsätalouden tehostumista ja metsätalouden kestävyttä 1990-luvulla Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen erityisesti ensimmäisen käyttöryhmän metsien (monikäyttömetsien) ja luonnonsuojelualueiden osalta.</p> <p>Tutkimuksen teoreettinen näkökulma rakentuu kestävä metsätalouden ja instituution käsitteistä. Tarkasteltavat instituutiot ovat muodollisia (lait ja organisaatiot) ja epämuodollisia (vakiintuneet sosiaaliset normit ja tavat) ja ne muotoutuvat institutionalisoitumisen prosessissa. Kestävä metsätalous jäsentyy ekologiseksi, taloudelliseksi ja sosiaaliseksi tarkasteluteemaksi, joiden puitteissa kestävyden konkreettiset tulkinnat Karjalan Kannaksen tapauksessa täsmentyvät. Kestävä metsätalouden toteutumiseen vaikuttaa se, minkälaiset metsien maankäyttöä ohjaavat lait, organisaatiot ja käytännöt institutionalisoituvat.</p> <p>Tutkimuksen aineisto on kerätty vuosina 1997-2000 ja se koostuu Kannaksen metsien maankäyttöön liittyvien tahojen tuottamista dokumenteista sekä haastatteluista ja tekijän dokumentoimista havainnoista. Tutkimuksen empiirisessä osassa kuvataan Karjalan Kannaksen metsien maankäytön järjestelmää ja siihen kytkeytyviä toimijoita, sekä analysoidaan metsien käytön tehostumisen prosesseja ja niiden merkitystä kestävä metsätalouden toteutumisen ja varsinkin monikäyttömetsien ja luonnonsuojelualueiden toiminnan kannalta.</p> <p>Kestävä metsätalouden toteutumisen kannalta merkityksellisiä piirteitä Kannaksen metsätaloudessa ovat tutkimuksen perusteella Kannaksen metsien korkeat suoje- ja virkistysarvot, siirtyminen nopeasti virkistys- ja suojelupainotteisesta metsien käytöstä kohti puuntuotantoa, siirtyminen kohti metsien yksityistämistä metsänvuokrauksen myötä, metsäviranomaisten kaksoisrooli metsämaiden hallinnoijana ja hyödyntäjänä, hoito- ja sanitaarihakkuiden metsänhoidollisen tehtävän tulkinnanvaraisuus, monikäyttömetsien metsänkäsittelymääräysten joustavuus ja luonnonsuojelualueiden heikko institutionalisoituminen sekä luonnonsuojelualueiden perustamisen vaikeutuminen metsänvuokrauksen vuoksi.</p>			
Avainsanat — Nyckelord — Keyword Kestävä metsätalous, instituutiot, Venäjä, Karjalan Kannas, ensimmäisen käyttöryhmän metsät, luonnonsuojelualueet, metsänvuokraus, hoito- ja sanitaarihakkuut, siirtymätalous			
Säilytyspaikka — Förvaringsställe — Where deposited Maatalous-metsätieteellinen tiedekunta, taloustieteen laitos.			
Muita tietoja — Övriga uppgifter — Further information			

Sisällysluettelo

1 Johdanto	4
1.1 Tutkimuksen tausta	4
1.2 Tutkimustehtävä ja rajaukset	5
1.3 Tutkimusmenetelmä ja aineisto	7
1.4 Nimien ja termien käytöstä	9
2 Kestävä metsätalous ja instituutiot	10
2.1 Kestävä metsätalous	10
2.1.1 Sukupolvien välinen sopimus.....	10
2.1.2 Kestävyyden ulottuvuudet.....	11
2.1.3 Kestävyyden tulkinnanvaraisuus.....	12
2.2 Instituutiot	14
2.2.1 Mitä instituutiot ovat?.....	14
2.2.2 Muodolliset ja epämuodolliset instituutiot.....	15
2.2.3 Institutionalisoituminen ja instituutioiden heikentyminen.....	16
2.2.4 Instituutiot ja toimijoiden pyrkimykset.....	17
2.3 Metsien maankäyttö kestävyiden ja instituutioiden näkökulmasta	18
3 Karjalan Kannaksen metsien maankäytön järjestelmä	20
3.1 Karjalan Kannas	20
3.2 Metsätalouden ja luonnonsuojelun hallinnolliset puitteet Neuvostoliiton hajottua	23
3.3 Metsätalouden ja luonnonsuojelun suunnittelu ja toteutus	25
3.3.1 Metsänjärjestely.....	25
3.3.2 Metsien käyttöluokkajärjestelmä.....	26
3.3.3 Päätehakuut, välikäyttöhakuut ja muut hakuut.....	27
3.3.4 Metsien hakkuo-oikeuksien jakaminen ja metsämaksut.....	28
3.4.2 Luonnonsuojelualueet.....	29
3.5 Karjalan Kannaksen metsien käyttöön kytkeytyvät toimijat	30
3.5.1 Federaation metsähallinto.....	32
3.5.2 Metsäteollisuus ja puunkorjuuyritykset.....	35
3.5.3 Leningradin oblastin alueviranomaiset ja päättäjät.....	36
3.5.4 Tutkimuslaitokset.....	38
3.5.5 Ympäristöjärjestöt.....	39
3.5.6 Suomalaiset taustatoimijat.....	40

4 Kestävyyden toteutuminen Karjalan Kannaksen metsätalouden tehostuessa	42
4.1 Karjalan Kannaksen asema takamaana ja virkistysalueena muuttuu	42
4.1.1 Karjalan Kannasta kehitetään suojelu- ja virkistysalueena	42
4.1.2 Puun kysyntä kasvaa ja hakkuut lisääntyvät	43
4.1.3 Hallitsematon metsänhakkuu herättää tyytymättömyyttä	45
4.1.4 Lisääntynyt metsänhakkuu institutionalisoituu	49
4.1.4.1 Suurimmat puunkorjaajat vakiinnuttavat asemansa metsiä vuokraamalla	49
4.1.4.2 Metsävuokrauksen vaikutukset aluetalouteen ja luonnonsuojeluun	53
4.1.5 Yhteenveto.....	55
4.2 Metsätalous tehostuu monikäyttömetsissä	56
4.2.1 Monikäyttömetsät - kiistanalainen käyttöryhmä	56
4.2.1.1 Ovatko monikäyttömetsät luonnonsuojelualueita?	56
4.2.1.2 Monikäyttömetsien suojelukategoriat	57
4.2.2 Monikäyttömetsäinstituutio rapautuu	60
4.2.2.1 Suojelukategoriat joustavat puunkorjuutapojen uudistuessa	60
4.2.2.2 Valtion metsävalvontaviranomaisten kaksoisrooli	61
4.2.2.3 Leshoosit ansaitsevat rahaa ”hoitamalla” metsiä.....	63
4.2.2.4 Monikäyttömetsiä muutetaan tonttimaaksi	67
4.2.3 Yhteenveto.....	68
4.3 Luonnonsuojelualueiden toiminta ja suojeluhankkeiden eteneminen	70
4.3.1 Karjalan Kannaksen luonnonsuojelualueverkoston kehittyminen	70
4.3.2 Metsätalous luonnonsuojelualueilla	74
4.3.2.1 Luonnonsuojelualueita hoidettiin osana metsäfondia.....	74
4.3.2.2 Suojelumääräykset sallivat hoito- ja sanitaarihakkuut.....	76
4.3.2.3 Läpäisyperiaate toteutuu heikosti metsien vuokrauksessa.....	79
4.3.3 Heikko institutionalisoituminen purkaa suojelupäätöksiä.....	80
4.3.3.1 Raivolän rauhoitusalue väistyy siirtolapuutarhan tieltä.....	80
4.3.3.2 Viipurinlahden rauhoitusalueen maat supistuvat	82
4.3.3.3 Punnusjärven luonnonmuistomerkillä nousee laskettelukeskus	85
4.3.3.4 Yhteenveto tapauksista	86
4.3.4 Metsien suojelusuunnitelmat ja niiden eteneminen.....	87
4.3.4.1 Keskustelua ekologistista minimiturvallisuusrajoista.....	87
4.3.4.2 Luonnonsuojelun yleissuunnitelma toteutuu hitaasti.....	89
4.3.4.3 Rajametsien suojelu ja Viipurin piirin metsäkilpailu	92
4.3.5 Yhteenveto.....	96
5 Johtopäätökset ja keskustelu	98
Lähteet	106
Liitteet	120
Liite 1 Haastattelut	120
Liite 2 Suomalais-venäläinen sanasto	121
Liite 3 Venäläisten kirjaimien translitterointi	126
Liite 4 Kuva- ja taulukkoluetto.....	127

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen tausta

Neuvostoliitto lakkasi olemasta vuonna 1991 ja tilalle syntyivät Venäjä ja joukko muita valtioita, sekä Itsenäisten Valtioiden Yhteisö, IVY. Suunnitelmatalouden ajan voi katsoa muodollisesti päättyneeksi tuolloin, mutta käytännössä sekä Venäjä että muut entiset suunnitelmatalousmaat elävät edelleenkin *siirtymä- eli transitiotalouden*¹ aikaa.

Tämä tutkimus käsittelee metsien maankäyttöä yhteiskunnallisena kysymyksenä 1990-luvun Venäjällä. Venäjän oloissa institutionaalis-rakenteelliset ongelmat ovat yhteiskunnallisen ja taloudellisen tarkastelun kohteena avainasemassa. Juuri institutionaaliset ongelmat jarruttavat myös kestävän metsätalouden toteutumista Venäjällä. (Nilsson ja Shvidenko 1998, 41.)

Metsät ovat luonnonvara, jonka kestävä ja oikeudenmukainen hyödyntäminen on monitahoinen yhteiskunnallinen ja tutkimuksellinen haaste. Metsät ovat *yhteisresursseja* (common-pool resource), joiden kulloinkin hyödynnettävää, ylläpidettävää tai tuotettavaa resurssiyksikköä on hankalaa yksilöidä. Metsät tuottavat monenlaisia tuotteita kuten puutavaraa ja keräilytuotteita. Monet metsäekosysteemin tuottamat palvelut kuten vesistönsuojelu, hiilidioksidin sidonta, virkistäytymismahdollisuudet ja luonnon monimuotoisuuden ylläpito ovat *julkishyödykkeitä*. Julkishyödykkeet ovat kaikkien käyttämiä hyödykkeitä, joiden ylläpidon kustannukset katetaan esimerkiksi verovaroin. Metsän tuotteiden ja palveluiden käyttäjillä on usein keskenään erilaisia ja kilpailevia *intressejä*. Metsien käyttöön liittyvät *oikeudet* ovat päällekkäisiä ja usein jopa keskenään ristiriitaisia. Lisäksi eri metsänkäsittelyntapojen *ympäristövaikutuksiin* liittyy epävarmuutta. (Ostrom 1999, 1-2; Turtiainen 1991, 143.)

Sekä metsävarojen käyttöön liittyvien ongelmien yhteiskunnallinen luonne että Venäjän siirtymätalouden erityispiirteet kiinnittävät huomion *instituutioihin*. Siirtymätalouksien ongelmat, mukaan lukien metsien käyttöön liittyvät ongelmat, ovat valtaosin institutionaalisia eli ne liittyvät yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta haluttavien käytäntöjen ja rutiinien heikkouteen, tai hyvinvoinnin kehittymistä jarruttavien käytäntöjen ja rutiinien vahvuuteen.

Useat tutkimus- ja rahoituslaitokset ovat julkaisseet selvityksiä Venäjän metsäsektorin kehityksestä Neuvostoliiton hajottua. Metsäsektorilla tarkoitetaan tavallisesti metsänhoidon, puunkorjuun sekä metsäteollisuuden yksityisten ja julkisten organisaatioiden muodostamaa kokonaisuutta. Esimerkiksi Maailmanpankki on julkaissut laajan selvityksen Venäjän metsäpolitiikasta siirtymätalouden aikana (Russia – forest policy... 1997). Venäjän alueilla metsäsektorin institutionaalisia muutoksia siirtymätaloudessa on selvitetty myös tapauskohtaisesti mm. Kansainvälisen systeemianalyysi-instituutin toimesta. Tarkastelun kohteena on ollut metsäteollisuuden jalostusketju eli ketju puuntuotannosta puunkorjuun kautta metsäteollisuustuotteeksi (esim. Carlsson ja Olsson 1998). Lisäksi metsätalouden suunnittelun tarpeisiin laaditaan jatkuvasti selvityksiä ja skenaa-

---

¹ Transitiotaloudella tarkoitetaan tavallisesti siirtymistä suunnitelmataloudesta markkinatalouteen, mutta laajemmin ymmärrettynä se tarkoittaa koko jälkikommunististen maiden yhteiskuntien uudistamista (Salminen ja Temmes 2000, 8).

rioita, joihin lukeutuu esimerkiksi Euroopan metsäinstituutin laatima Leningradin alueen puunkorjuuskenaario (Päivinen et al. 1999).

Metsäsektoria koskevissa tutkimuksissa vältytään helposti osapuolten erilaisten intressien ja metsien maankäytön vaihtoehtojen tarkastelulta. Yhteiskunnallinen metsätutkimus kulminoituu kysymykseen siitä, mihin ja kenen tarkoituksiin metsiä käytetään. Metsien *maankäytön* tarkastelussa tulevat näkyviksi myös metsäsektorin ulkopuoliset maankäytön intressit, toisin sanoen yhteiskunnan metsiin kohdistamat tarpeet kokonaisuudessaan, esimerkiksi metsien virkistyskäyttö ja metsäluonnon suojelu. Tällaista tutkimusta metsien käytöstä Venäjällä siirtymätalouden aikana on tehty kuitenkin vain niukasti (ks. esim. Haapala 1999).

Työskentelin Maailman Luonnon Säätiössä (WWF) vuosina 1997 - 2000 Venäjän metsäkoordinaattorina hankkeessa, jonka tavoitteena oli edistää Suomen ja Venäjän rajanläheisten metsien suojelua. Olin tuolloin tiiviisti tekemisissä Venäjän metsien käytön ja suojelun kysymyksien kanssa. Hankkeen eräänä kohdealueena oli Karjalan Kannas, minkä vuoksi osallistuin alueeseen liittyvien järjestö- ja viranomaishankkeiden toteutukseen ja seurantaan.

Karjalan Kannasta pidetään luonnoiltaan Leningradin alueen monimuotoisimpana osana, ja alue on myös viiden miljoonan asukkaan Pietarin kaupungin tärkein lähivirkistysalue. Skandinavian näkökulmasta katsottuna Karjalan Kannas on välttynyt tehometsätalouden ja suonkuivatuksen aiheuttamalta laajamittaiselta metsäluonnon köyhtymiseltä. Syynä ovat olleet Neuvostoliitossa sotilaallisista syistä perustettu rajavyöhykkeen hakkuukiello ja metsälain edellyttämät suhteellisen leveät suojavyöhykkeet jokien, järvien, teiden ja taajamien ympärillä. Nämä rajoitetun metsätalouden alueet kuuluvat venäläisessä metsien maankäytön järjestelmässä ensimmäisen käyttöryhmän metsiin eli monikäyttömetsiin, joihin valtaosa Kannaksen metsistä lukeutui. (Siilahti ja Borg 1997, 8-11; Sihvonon ja Kumpulainen 1999.)

Neuvostoliiton hajottua metsien käyttö Karjalan Kannaksella tehostui. Siirtymätalouden aikana puutavaran kysyntä lisääntyi ja hakkuumäärät kasvoivat, kun ulkomaiset raaka-putumarkkinat avautuivat ja lainsäädäntö mahdollisti yksityisten yritysten toiminnan. Puunkorjuun tavat ja teknologia muuttuivat samalla kun metsänkäsittely ohjaavat säädökset jäivät kehityksestä jälkeen. Vaikka metsät muodollisesti säilyivät valtion omistuksessa, metsien vuokraaminen merkitsi siirtymistä kohti yksityistämistä. Metsien maankäyttöä tiivistyi myös siirtolapuutarhojen, lomamökkien ja infrastruktuurin rakentaminen. Tutkimuksen kohteena Karjalan Kannas on mielenkiintoinen juuri alueen metsiin 1990-luvulla kohdistuneiden moninaisten intressien aiheuttamien maankäyttöpaineiden ja niistä syntyneen vilkkaan keskustelun vuoksi.

1.2 Tutkimustehtävä ja rajaukset

Tutkimukseni tarkoituksena on kuvata metsien maankäytön tehostumista Karjalan Kannaksella 1990-luvulla kestävänsä metsätalouden näkökulmasta ja valottaa erityisesti maankäyttöä ohjaavia institutionaalisia rakenteita ja mekanismeja. Tarkasteluni painottuu ensimmäisen käyttöryhmän metsiin eli monikäyttömetsiin ja luonnonsuojelualueisiin. Niiden käsittelyyn, hoitoon, suunnitteluun ja perustamiseen kulminoituvat useimpien metsiin liittyvien ei-puutuotannollisten intressien huomiointi metsätaloudessa.

Tutkimustehtävänä on selvittää, *kuinka kestävän metsätalouden periaatteet toteutuivat Karjalan Kannaksen metsien maankäytön kehityksessä 1990-luvulla*. Tutkimustehtävä jakautuu seuraaviksi tutkimuskysymyksiksi:

1. Millainen on Karjalan Kannaksen metsätalouden ja metsien suojelun järjestelmä ja mitä toimijoita siihen liittyy?
3. Kuinka metsien maankäytön tehostuminen eteni Neuvostoliiton hajottua?
3. Kuinka metsätalouden kestävyys ymmärrettiin toimijoiden keskuudessa ja kuinka sen katsottiin toteutuvan metsien maankäytön kehityksessä, erityisesti monikäyttömetsien ja luonnonsuojelualueiden hoidossa ja suunnittelussa?

Luonnonsuojelualueet ja monikäyttömetsät ovat maantieteellisesti rajattuja alueita, joilla maankäyttöä pyritään ohjataan tai rajoittamaan erilaisten säädösten avulla. Luonnonsuojelualueet ja monikäyttömetsät *instituutioina* eivät kuitenkaan viittaa kyseisiin maantieteellisiin alueisiin, vaan tarkoittavat sitä säädösten, ohjeiden sekä hallinto- ja valvontajärjestelmän kokonaisuutta, jonka perusteella nimitämme kyseisistä aluetta luonnonsuojelualueeksi tai monikäyttömetsäksi. Luonnonsuojelualueet ja monikäyttömetsät ovat muodollisia instituutioita, joiden perustamisen ja ylläpidon tulkitsemisen tähtäävän kestävän metsätalouden toteutumiseen.

Metsätalouden kestävyys on laaja ja monitulkintainen käsite, jonka sisältö konkretisoi- tuu viime kädessä määrätyn alueen metsien käyttöä koskevan suunnittelun ja päätöksenteon yhteydessä. Metsien käyttöä koskevassa suunnittelussa ja päätöksenteossa on pitkälti kysymys siitä, keiden *toimijoiden* tulkinta kestävästä metsätaloudesta muodostuu määrääväksi, ja minkälaiset mahdollisuudet muilla toimijoilla on vaikuttaa päätöksente- koon oman kestävyysnäkömyksensä mukaisesti.

Vaikka tutkimuksessani sivutaan luonnonsuojelualueiden suunnittelun ja hoidon kysy- myksiä yleisesti, on tarkastelun pääpaino metsissä. Metsä *biologisena* käsitteenä tarkoittaa metsäluontoa eli metsien, soiden ja pienvesien muodostamaa ekosysteemien koko- naisuutta (taigaa). Metsä *hallinnollisena* käsitteenä tarkoittaa tutkimuksessani Venäjän federaation metsäfondia, eli valtion metsätalousmaina hoidettavia maa-alueita. *Metsien maankäyttö* tarkoittaa metsän hyödyntämistä tai tarkoituksellista hyödyntämättä jättä- mistä. Siihen kuuluvat muun muassa puuntuotanto, virkistyskäyttö, metsästys ja keräily sekä metsän varaaminen luonnonsuojeluun tai ympäristön laadun ylläpitoon esimerkiksi suojametsiksi.

Metsävaroihin ja metsäluontoon kohdistuvien ympäristöuhkien osalta tarkastelen vain suoraa maankäyttöä, ennen muuta metsätaloutta mutta jonkin verran myös rakentamista. Hankkeista tarkastelen ainoastaan niitä, jotka vaikuttavat tai joilla pyritään vaikutta- maan välittömästi maankäyttöön. Esimerkiksi metsän hakkaaminen tai luonnonsuojelu- alueen perustaminen ovat maankäyttöratkaisuja. Sen sijaan esimerkiksi ilman saastu- taminen ei ole luonteeltaan maankäyttöratkaisu, vaikka se vaikuttaakin metsien tilaan. Maantieteellisesti olen kohdentanut tutkimuksen pääosin Leningradin alueen metsäko- mitean hallinnoimille maille.

Karjalan Kannas kuuluu hallinnollisesti Leningradin alueeseen (oblastiin). Metsiä kos- keva lainsäädäntö ja hallinnolliset rakenteet ovat kuitenkin Venäjän federaatiossa suu- rassa määrin yhteneväisiä alueesta riippumatta. Siksi tarkastelussa on välttämätöntä pi- tää mukana sekä alueellinen näkökulma että Venäjän federaation näkökulma. Olen sen sijaan rajannut kansainvälisten metsä- ja luonnonsuojelualan kehittämishankkeiden tar- kastelun tutkimukseni ulkopuolelle ja kansainvälinen ulottuvuus on tutkimuksessani

läsnä vain välillisesti sikäli, kuin sillä on vaikutusta maankäyttöratkaisuihin Karjalan Kannaksen toimijoiden kautta.

Ajallisesti tutkimus rajoittuu 1990-lukuun, pääasiassa vuosiin 1993-1999. Toukokuussa 2000 Venäjän federaation ympäristö- ja metsähallintoa muutettiin jälleen presidentin määräyksellä (Massa ja Tynkkynen 2000, 15), mutta näitä muutoksia ei tässä työssä tarkastella. 2000-luvun puolella kaikki Kannaksen metsät on siirretty ensimmäiseen käyttöryhmään ja Suomen rajaa vastaan sijaitsevista metsistä on muodostettu Luoteinen leshoosi (Dolgosrotšnaja...2001, 20 ja 23), mutta myös nämä muutokset kuuluvat työni rajauksen ulkopuolelle.

Kuva 1. Karjalan Kannaksen sijainti Leningradin alueella ja Venäjän federaatiossa.

Lähde: Päivinen et al. 1999, 14.

1.3 Tutkimusmenetelmä ja aineisto

Tutkimusotteeni edustaa laadullista tutkimusta, jonka luonteeseen Alasuutarin (1994) mukaan kuuluu ilmiöiden *merkityksien ja syiden* valottaminen eikä niinkään niiden olemassaolon todistaminen. Laadullisessa tutkimuksessa etsitään paikalliselle ilmiölle sellaista selitysmallia, joka pätee mahdollisimman suureen joukkoon ilmiöstä tehtyjä havaintoja, ja joka voi auttaa ymmärtämään myös muita samankaltaisia ilmiöitä eri yhteyksissä. Tässä tutkimuksessa tarkastelen Karjalan Kannaksen metsien maankäyttöä, mutta pyrin samalla myös kuvaamaan yleisesti metsätaloudelle ja luonnonsuojelulle tyypillisiä piirteitä 1990-luvun Venäjällä. (Alasuutari 1994, 209, 215.)

Laadullisessa tutkimuksessa aineisto on pikemminkin *näyte* tutkittavasta maailmasta kuin joukko maailmaa koskevia mittaustuloksia ja siksi on hedelmällistä kerätä aineisto, joka antaa mahdollisuuden monenlaisiin tarkasteluihin (Alasuutari 1994, 72-78). Tutkimukseni empiirinen aineisto on koottu pääosin ennen varsinaisen tutkimuksen alkamista vuosina 1997-2000 työskennellessäni Maailman Luonnon Säätiössä. Kokosin

tuolloin kaiken painetun materiaalin talteen samalla, kun itse osallistuin Karjalan Kannasta koskeviin hankkeisiin. Mikäli olisin laatinut tutkimukseni tuolloin, menetelmä pitäisi ilmeisesti kutsua toimintatutkimukseksi.

Aineistoni koostuu enimmäkseen Karjalan Kannaksen metsä- ja luonnonsuojelukysymysten osapuolien tuottamista dokumenteista. Niissä käsitellään metsätalouden ja luonnonsuojelun tilaa ja tavoitteita sekä organisaatioita Karjalan Kannaksella sekä soveltuvin osin myös Venäjän federaatiossa ja Leningradin alueella. Aineistoa tuottaneisiin osapuoliin lukeutuu sekä teollisuuden, hallinnon, tiedeyhteisön että kansalaisjärjestöjen edustajia. Toimijoiden tuottamaa aineistoa täydentävät vuosina 1997-2000 itse tekemäni havainnot, jotka olen dokumentoinut muistioina, matkakertomuksina ja sähköposteinä.

Lisäksi nauhoitin ja pääosin litteroin kuusi vapaamuotoista, 1-2 tunnin mittaista haastattelua vuosina 1999-2000. Haastateltavani olivat viranomaisia, tutkijoita ja järjestötoimijoita Venäjältä ja Suomesta (liite 1). Koska haastatteluaineisto on kerätty ennen tutkimustehtävän täsmentymistä, olen haastattelutilanteissa ennen kaikkea ”antautunut alttiiksi tiedon tulla” (Tamminen 1993) tai joissain tapauksissa keskittynyt tutkimusongelman lopullisen rajauksen kannalta epäoleellisiin seikkoihin. Tämän vuoksi suuri osa haastatteluaineistosta on jäänyt varsinaisen tutkimustehtävän kannalta tausta-aineistoksi.

Suoraan kohdealueen asukkailta kerätty aineisto puuttuu, mikä on tietoinen, pitkälti resurssien puutteesta johtuva ratkaisu. Aineisto paikallisilta asukkailta olisi pitänyt välttämättä kerätä nimenomaan haastatteluina, koska tavalliset kansalaiset eivät, harvinaisia poikkeuksia lukuun ottamatta, omistaudu kirjoittamaan ja levittämään raportteja arkiympäristönsä tapahtumista. Niinpä aineistoni edustaa ”asiantuntijanäkökulmaa” tutkittavaan kysymykseen.

Laadullisen aineiston *kulttuurisen paikan* määrittäminen on osa itse analyysiä (Alasuutari 1994, 78). Aineistoa analysoidessani päätelin, edustaako käsillä oleva dokumentti faktatietoa (tilastot ja tietokirjat) vai pyritäänkö sillä antamaan jokin vaikutelma (esitteet, pamfletit) tai analysoidaanko ja ehdotetaanko siinä jotain (arviot ja toimenpideohjelmat). Lisäksi aineistossa on sekä yksittäisten henkilökohtaisia mielipiteitä että organisaatioiden virallisia kantoja.

Olen analysoinut aineistoa kahdella tasolla. Ensimmäkin pyrin analyysiä tehdessäni tarkastelemaan aineistoani faktanäkökulmasta käsin eli tavalla, jossa on mielekästä pohtia saatujen tietojen totuudenmukaisuutta ja aineiston tuottajan rehellisyyttä. Tällöin lähdekritiikki tarkoitti ennen kaikkea perusfaktoiden yhteneväisyyden vertailua eri lähteiden kesken. Toiseksi, kestävyiden tulkintojen osalta ei tietenkään ole mielekästä puhua siitä, onko tulkinta ”totta”, vaan ottaa tulkinta sellaisenaan toimijan näkemyksenä. (Alasuutari 1994, 80-81.)

Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että tutkimuksen vaiheet etenevät rinnakkain ja välillä taaksepäin palaten (Alasuutari 1994, 188). Myös omassa tutkimuksessani aineiston lukeminen ja kirjoitusprosessi ovat myös vaikuttaneet teorian muotoutumiseen. Alusta alkaen teoreettisena viitekehyksenä ovat olleet instituutiot ja kestävä metsätalous, mutta vasta aineistosta löytyvien ilmiöiden analysointi on kiteyttänyt teoreettisen ymmärryksen nykyiseen muotoonsa. Näin tutkimus on edennyt myös aineistovetoisesti raakahavaintojen tuottamisesta ja pelkistämisestä aineistoa yhdistävien sääntöjen löy-

tymiseen ja sellaiseen teoreettiseen ymmärrykseen, joka selittää aineiston mahdollisimman hyvin (Alasuutari 1994, 42, 188).

Viime kädessä laadullinen tutkimus ei vastaa ainoastaan mitä-kysymyksiin, vaan ainakin johonkin miksi-kysymykseen, jotka löytyvät vasta aineiston analyysin yhteydessä (Alasuutari 1994, 42, 188). Kirjoitusprosessin alussa pyrin aluksi kuvaamaan Karjalan Kannaksen metsien maankäytön järjestelmän sellaisena, kuin se näyttää toimijoiden tuottamassa aineistossa ja muussa lähdemateriaalissa. Pyrin myös selvittämään ”rivien välistä” miksi toiset osapuolet kokevat metsien käytön kestäväksi ja toiset eivät. Tästä puolestaan seurasi runsaasti kysymyksiä esimerkiksi monikäyttömetsien ja luonnonsuojelualueiden asemasta sekä taloudellisten, ekologisten ja sosiaalisten näkökohtien asemasta päätöksenteossa.

Eskolan ja Suorannan (1998, 244) mukaan laadullisen tutkimuksen tulokset ovat tyypillisesti tutkimuksen empiirisessä osassa esitettyjä *kuvauksia*. Oman tutkimukseni tuloksena on syntynyt kuvauksia Karjalan Kannaksen metsien maankäyttöä ohjaavista muodollisista instituutioista ja siihen kytkeytyvistä toimijoista (luvut 3.2 – 3.5), metsätalouden tehostumisesta (luku 4.1) ja luonnonsuojelualueiden ja monikäyttömetsien statuksesta ja toiminnasta (luvut 4.2 ja 4.3).

1.4 Nimien ja termien käytöstä

Useimmista tutkimuksessani esiintyvistä paikannimistä on olemassa sekä suomen- että venäjänkielinen versio². Suomalaisen tai venäläisen nimen käytön on määrännyt ennemminkin luontevuus kuin se, kumpi nimistä on oikeampi tai alkuperäisempi. Olen pyrkinyt käyttämään nykysuomessa käytössä olevia nimiä. Esimerkiksi Käkisalmi vanhana kaupunkina on edelleen Käkisalmi eikä Priozersk, mutta vain muutaman vuosikymmenen ajan suunniteltu suojelualue Dolina Reki Smorodinka on suomalaisenkin suussa Smorodinka eikä Tungelmajoki

Metsä- ja ympäristöalan termeille ja muille erikoistermeille olen pyrkinyt luettavuuden vuoksi löytämään suomenkielisen vastineen aina, kun se on ollut mahdollista. Kaikille termeille ei kuitenkaan ole olemassa tarkkaa suomenkielistä käännöstä varsinkaan, jos termin tarkoittamaa ilmiötä ei Suomessa tunneta. Tällöin olen pitänyt selvempänä käyttää venäjänkielistä termiä. Silloin kun suomenkielinen termi on olemassa, mutta sen merkitys voi asiayhteydestä riippuen olla moniselitteinen, olen käyttänyt suomalaista ja venäläistä termiä rinnakkain (oblasti/alue) tai käyttänyt yksinomaan venäläisperäistä tai venäjänkielistä termiä (leshhoosi ja lesnitšestvo).

Myös kaikki venäjänkieliset organisaatiot olen pääosin suomentanut. Olen laatinut tutkimuksessa esiintyvistä nimistä, termeistä ja organisaatioista suomalais-venäläisen sanaston (liite 2). Venäjänkielisten sanojen ja nimien translitterointi on tehty liitteen 3 mukaisesti. Poikkeuksena ovat lähdeviitteissä esiintyvät valmiiksi translitteroidut venäläiset tekniimet, joiden translitterointi noudattaa samaa kirjoitusasua kuin lähdeote.

---

² Karjalan Kannaksen päädyttyä Neuvostoliiton hallintaan alkuperäiset suomalaiset paikannimet muutettiin. Vuonna 1948 aloitettiin Kannaksella paikkojen nimenmuutoshanke, jossa nimet muutettiin neuvostovenäläisiksi. Vaikka Leningradin kaupunki muuttui Pietariksi vuoden 1991 jälkeen, ovat Kannaksen neuvostonimet yhä voimassa ja oblastit tunnetaan edelleen Leningradin alueena. (Susiluoto 1999, 39-41, 55.)

2 Kestävä metsätalous ja instituutiot

2.1 Kestävä metsätalous

Kestävää metsätaloutta pidetään yleisesti metsien käsittelyn tavoitteena niin kansainvälisissä sopimuksissa, valtioiden lainsäädännöissä kuin käytännön metsätaloushankkeisäkin. Myös Venäjän federaatio on 1990-luvun kuluessa tehnyt useita kestävänsä metsätalouteen tähtääviä kansainvälisiä sitoumuksia, ja kestävänsä metsätalouden periaatteita on kirjattu Venäjän uudistettuun metsälainsäädäntöön. (Osnovy...1993, § 12; Lesnoj kodeks 1997, § 2; Biodiversity conservation...1997, 5; Nilsson ja Shvidenko 1998, 43).

Metsätalouden kestävyysden varhaisimpien määritelmien sisältö on ollut se, että puunkorjuun ei tule ylittää puuston kasvua. Kestävyys on tällöin määrittynyt lähinnä vastakohtana tuhoamiselle, jolloin kestävä metsätalous on tarkoittanut metsän suojelua liika-työdyntämiseltä ja metsäpaloilta. *Kestävänsä puuntuotannon metsätalous* (sustained-yield forestry) saattoi toteutua sekä runsaasti investointeja vaativassa puunviljelyssä, että vain olemattomasti investointeja edellyttävässä laajaperäisessä metsätaloudessa. Myöhemmin kestävä metsätalous on laajentunut käsittämään muutakin kuin vaatimuksen puurojen ehtymättömyydestä. 1950-luvulta alkaen ekologiset ja sosiaaliset ulottuvuudet ovat tulleet mukaan kestävyysden määritelmiin, ja on alettu puhua *metsien monikäytöstä* (multiple-use forestry), nykyään myös *ekologisesta metsätaloudesta*. (Hummel ja Szykh 1997, 54, Hunter 1999, 24-29.)

2.1.1 Sukupolvien välinen sopimus

Tomanin (1993) mukaan kestävyysdessä on kysymys ennen kaikkea *sukupolvien välisen sopimuksen* täyttämistä. Tällöin kestävyys-käsitteen määrittelyn ensimmäinen peruskysymys on, mitä *sukupolvien rajat ylittävä vastuu ja oikeudenmukaisuus* tarkoittaa. Sukupolvien välisen oikeudenmukaisuusperiaate vaatii, että tulevilla sukupolvilla on samanlaiset mahdollisuudet kuin nykyisellä. Ei voida perustellusti olettaa, että nykyisukupolven arvostuksien tulisi olla ohjenuorana päätettäessä siitä, mitä jätetään tuleville sukupolville. Mikäli nykyisiä kulutusmahdollisuuksia kuitenkin arvostetaan korkeammalle kuin tulevia (eli taloudellisin termein: diskontataan), on samanaikaisesti turvattava luonnon prosessien jatkuminen. Toinen peruskysymys on, *missä määrin erilaiset resurssit* (kuten luonnonvarat, ihmisen rakentama pääoma ja tietotaito) *ovat tai eivät ole toisiaan korvaavia*. Jos oletetaan, että resurssit ovat toisiaan korvaavia, niin metsäluonnon tilan heikentyminen korvattaisiin tuleville sukupolville lisääntyneinä muina resursseina. Toisen näkemyksen mukaan tällaiset kompensoivat investoinnit ovat useimmiten toteuttamiskelvottomia ja lisäksi eettisesti arveluttavia. Erimielisyyttä aiheuttaa sekin, missä maantieteellisessä mittakaavassa erilaisia resursseja voidaan ”vaihtaa päittäin”. (Toman 1993, 271- 273.)

Jotta sukupolvien välinen sopimus voitaisiin tyydyttävästi täyttää, nykyisen sukupolven tulisi etukäteen rajoittaa luontoon vaikuttavaa toimintaansa tasolle, jolla muutokset ja niiden palautumattomuus eivät ylitä määrättyä kynnystä. Toisin sanoen, yhteiskunnan tulisi välttää esimerkiksi vanhojen metsien lajistonsä sukupuuttojen *riski*. *Minimiturvallisuusperiaatteeseen* nojaava päätöksenteko eroaa päätöksentekokriteerinä kustannus-työty-analyysiin perustuvasta päätöksenteosta, jossa on lähes mahdotonta huomioida ympäristömuutosten epävarmuutta ja palautumattomuutta. Koska minimiturvallisuusra-

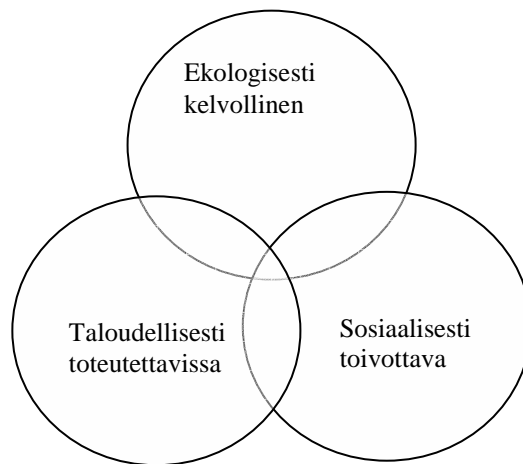
jat riippuvat yhteiskunnan arvoalinnoista, julkinen päätöksenteko ja arvokeskustelu ovat välttämättömiä. (Toman 1993, 275.)

2.1.2 Kestävyyden ulottuvuudet

Kestävyys on jaetaan tavallisesti kolmeen ulottuvuuteen, jolloin puhutaan ekologisesta, taloudellisesta ja sosiaalisesta kestävydestä. Tavoitteita ja toimintatapoja valittaessa kestävä ratkaisu löytyy kolmen kestävyuden ulottuvuuden leikkauskohdasta. Toiminta on tällöin *ekologisesti kelvollista* (ympäristöystävällistä), *taloudellisesti toteutettavissa* (affordable) sekä *sosiaalisesti toivottavaa* (poliittisesti hyväksyttävää). Jos sekä ympäristöystävällistä, taloudellisesti toteutettavissa olevaa että poliittisesti hyväksyttävää ratkaisua ei löydetä, on toiminta tavalla tai toisella kestämatöntä. (Zonneveld 1990, ref. Salwasser et al. 1993, 67.)

Kuva 2. Kestävyyden ulottuvuudet.

Kestävä ratkaisu löytyy kestävyuden eri ulottuvuuksien leikkauskohdasta. *Kestävyiden paradoksi* syntyy tilanteessa, jossa kestävyuden kolme ulottuvuutta eivät kohtaa.

Yhdistyneiden Kansakuntien metsäperiaatteet korostavat hallinnonalojen ja päätöksentekoprosessien *koordinaation* merkitystä kestävässä kehityksessä sekä paikallisella, kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Ainoastaan eri sektoreita koordinoimalla on mahdollista löytää kokonaisvaltaisesti kestäviä tavoitteita ja toimintatapoja. Metsien ja metsämaiden ympäristönsuojelua ja metsiin liittyvää sosiaalista ja taloudellista kehitystä tulee siis tarkastella yhdessä ja monipuolisesti. (UNCED... 1993, 223-225.)

Hummelin ja Szykhin (1997) mukaan kestävyiden kolmen ulottuvuuden yhtäläinen painoarvo tulee kyseenalaistaa, sillä ihminen voi joka tapauksessa tyydyttää sosiaalisia ja taloudellisia tarpeitaan metsäluonnon avulla ainoastaan ekosysteemin kantokyvyn rajoissa. Myös Rannikko (1997) pitää *ekologista kestävyttä* eräänlaisena *perustana*, *jolle koko kestävä kehitys nojaa*. Hänen mukaansa ekologinen kestävyys tarkoittaa sitä, että kehitys on sopusoinnussa ekologisten prosessien kanssa, ja että se ylläpitää luonnon biologista monimuotoisuutta ja luonnonvaroja. (Hummel ja Szykh 1997, 57; Rannikko 1997, 144.)

Haila (1995) on eritellyt ekologisen kestävyiden sisältöä käytännön päätöksenteon kannalta. Lähtökohtana on, että luonto ei ole ihmisen kannalta vain niin sanottujen "luonnonvarojen" summa. Ekologisen kestävyiden kannalta tärkeää on luonnon monimuotoisuuden ymmärtäminen luonnon ominaispiirteenä, joka joko säilyy tai tuhoutuu *paikallisten, konkreettisten ratkaisujen yhteisvaikutuksena*. Ekologisesti kestämatöntien rat-

kaisujen summana metsäluontoa uhkaavat elinympäristöjen häviäminen ja köyhtyminen. Näiden luonnon monimuotoisuutta tuhoavien muutoksien tarkastelussa ja ekologisten minimiturvallisuusrajojen määrittelyssä on huomioitava *eliömaantieteellinen, seudullinen ja paikallinen mittakaava*. Mikäli ekologisen kestävyys koko metsätalouden kestävyuden perustana tunnustetaan, tulisi eri hallinnonalojen ja toimintojen koordinoinnissa soveltaa *läpäisyperiaatetta*. Läpäisyperiaate tarkoittaa luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä kaikkien luontoa muokkaavien toimintojen yhteydessä. Läpäisyperiaate on tarpeen, koska luonnon tila määräytyy kaikkien ihmistoimintojen yhteisvaikutuksena. (Haila 1995a, 69, 22-24, 54-56, 73-74; Haila 1995b, 26.)

Saastamoinen (1997) on esittänyt useita tulkintoja metsätalouden *sosiaalisen kestävyden* sisällöstä. Näissä tulkinnoissa korostuvat paikallisuus, toimeentulo, osallistuminen ja oikeudenmukaisuus. Sosiaalinen kestävyden edistäminen voi tällöin tarkoittaa muutoksen hallintaa paikallisyhteisössä; kannustusta paikalliseen aloitteellisuuteen elinolojen ja työllisyyden parantamisessa; paikallisyhteisön osallistumista metsän hoitoon; työllisyyden ja metsästä saatavien hyötyjen lisääntymistä; tasapainoista ja oikeudenmukaista hyötyjen ja mahdollisuuksien jakautumista eri intressitahojen kesken sekä päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja reilua osallistumista. Rannikon (1997) tulkinnassa sosiaalisesta kestävyys tarkoittaa sitä, että kehitys vahvistaa ihmisten omaa elämänhallintaa ja että kehityksen tulokset jaetaan oikeudenmukaisesti. Rannikko mainitsee erikseen myös *kulttuurisen kestävyden*, joka tarkoittaa kehityksen sopusointuisuutta siihen osallistuvien ihmisten kulttuuristen käsitysten kanssa. (Saastamoinen 1997, 83-84; Rannikko 1997, 144.)

Rannikon mukaan metsätalouden *taloudellinen kestävyys* tarkoittaa taloudellisesti tehokasta ja kilpailukykyistä kehitystä ottaen huomioon myös tulevien ihmiskupolvien tarpeet (Rannikko 1997, 144). Kysymys taloudellisesta tehokkuudesta ja kilpailukykyistä on kuitenkin kiistanalainen. Zonneveldin mukaan taloudellisesti kestävä ratkaisu ei kuitenkaan tarvitse tuottaa *voittoa*, vaan riittää, että kyseiseen ratkaisuun on *varaa* (Zonneveld 1990, ref. Salwasser et al. 1993, 67). Toisin sanoen, taloudellisesti kestävä ratkaisu ei saisi huonontaa kehityksestä osallisten taloudellista tilannetta, mutta sen ei välttämättä tarvitsisi myöskään parantaa sitä. Kestävä metsätalouden varhainen tulkinta, jossa kestävä metsätalous ymmärretään puuntuotannollisena kestävyyttenä, on osa taloudellista kestävyyttä. Laajasti ymmärrettynä taloudellisessa kestävyudessa on kuitenkin kysymys siitä, kuinka tehokkaasti metsän tarjoamia luonnonvaroja käytetään *elinkeinotoiminnassa*, jolla voidaan tarkoittaa puuntuotannon lisäksi esimerkiksi matkailuelinkeinoa tai metsästy- ja keruutuotteiden kaupallisesta hyödyntämisestä.

2.1.3 Kestävyden tulkinnanvaraisuus

Kestävyden käsite on 1990-luvun loppuun mennessä saavuttanut laajan hyväksynnän, mutta toisaalta sen sisältö on tylsistynyt ja yleistynyt. Todellisuudessa kestävyden katon alla kohtaavat monet, usein keskenään vastakkaisetkin tavoitteet. Esimerkiksi Saksassa Schanzin vuonna 1994 tekemän tutkimuksen mukaan useimmat metsänhoitajat liittivät kestävyteen sellaisia määreitä kuin ”jatkuvuus”, ”vastuu tulevista sukupolvista”, ”pitkällä tähtäimellä” ja ”edistyvä”, mutta käytännöllinen ymmärrys kestävä metsätalouden sisällöstä vaihteli suuresti aseman ja kokemuksen mukaan. Koska kestävyys ymmärretään useimmiten tunnetasolla, on käsitteen operationalisointi vaikeaa. (Hummel ja Szykh 1997, 56.)

Myös Haapalan (1999) tutkimus, joka koskee Karjalan tasavallan metsäkeskustelua, heijastelee hyvin ”kestävyyden” konkreettisen sisällön riippuvuutta määrittäjästä. Keskustelussa oli havaittavissa metsätaloudellinen ja luonnonsuojelullinen lähestymistapa sen perusteella, kuinka *metsän merkitys* rakentui eri toimijoilla. Metsätaloudellisessa lähestymistavassa metsän tärkein ekologinen ominaisuus on puuntuottokyky, jota ilmaistaan kuutiometreinä ja hehtaareina. Monimuotoisuutta on suojeltava siinä määrin, ettei metsän (puiden) biologinen tuottokyky vaarennu. Luonnonsuojelullisessa lähestymistavassa metsän alkuperäisillä ekologisilla prosesseilla ja lajeilla on itseisarvo, mitä ilmaistaan erottelemalla toisistaan ihmisen käsittelemät ja luonnontilaiset metsät. Metsän erilainen merkitys johtaa käsinkosketeltaviin seurauksiin käytännön päätöksenteossa. Käytännössä toisten osapuolien mielestä hakkuita pitäisi tehdä juuri samoissa metsissä jotka toisten mielestä olisi suojeltava, vaikka he olisivat olleet suojelun tarpeesta *periaatteessa* hyvinkin samaa mieltä. Metsätaloustammattilaisten mielestä ”pystyyn kuoleva, rappeutuva” metsä olisi hakattava. Metsäkyläläiset halusivat suojella marjamaita ja kulttuuriperintöä, luonnonsuojelijat puolestaan luonnon monimuotoisuutta. (Haapala 1999, 26-30, 53.)

Onkin kyseenalaista, voidaanko universaalia kestävän metsätalouden määritelmää lainkaan luoda. Käytännössä ”kestävyys” edellyttää aina valintaa sen suhteen *mitä* ylläpidetään ja *kenelle*, ja siirtymistä haluttuun suuntaan ennemmin tai myöhemmin (Johnson 1993, 12). Kestävän metsätalouden määrittelyssä joudutaan turvautumaan itsensä tietämyksen lisäksi myös siihen, *kuka* tämän tietämyksen määrittää, eli tarkastelemaan tietämyksenä pidettävien näkemysten syntyprosesseja.

Nossin (1993) mukaan erityisesti kestävän *metsätalouden* käsite on monitulkintainen ja suhteellinen. Sen vuoksi tulisi pohtia etenkin sitä, millä edellytyksillä *metsät* ovat kestäviä. Kestävä metsätalous on sikäli harhaanjohtava käsite, että olemme taipuvaisia ajattelemaan sitä yksinomaan kestävänä hyödyntämisenä. Kestävä metsä puolestaan on ekosysteemi, joka sisältää alueellisessa ja ajallisessa mittakaavassa sekä hyödynnettäviä että hyödyntämättömiä alueita. Kysymyksessä on valintojen teko: mitä haluamme ylläpitää ja miksi? Mitä maankäyttöohjelmilla halutaan saavuttaa, ja mitä arvoja on näiden tavoitteiden takana? (Noss 1993, 18, 20-21.)

Metsätalouden kestävyyden tulkinnoista lienevät perustelluimpia ne, joissa yhteiskunnan ja yhteisöjen *kollektiivisten tarpeet* pyritään jollakin tavalla huomioimaan metsien maankäytössä. Varsinkin metsän tuottamien julkishyödykkeiden (kuten virkistäytymismahdollisuudet ja luonnon monimuotoisuuden ylläpito) tuottaminen on mahdotonta, mikäli kestävyyden ajatellaan muodostuvan ainoastaan *yksilöiden* tarpeiden tyydytyksen summana. Siksi on tärkeää tarkastella toimijoiden intressejä ja sitä, missä määrin ne liittyvät ainoastaan toimijoiden omien tai koko yhteisön tarpeiden tyydytykseen. (Turtiainen 1991, 148; Ostrom 1999, 1-2.)

2.2 Instituutiot

2.2.1 Mitä instituutiot ovat?

Instituutioiden tutkimusta on harjoitettu sekä antropologian, taloustieteen, sosiologian että politiikan tutkimuksen piirissä. Uudempia instituutioita tutkivia tieteenaloja ovat esimerkiksi aluetiede ja organisaatiotutkimus. Instituutiopainotteisia tutkimussuuntia näiden tieteenalojen piirissä on kutsuttu institutionalismiksi, mutta instituutiotutkimuksen ja -käsitteen sisällöt vaihtelevat tieteenalasta riippuen. (Scott 1995, 1-14.)

Jokapäiväisessä kielenkäytössä instituutiolla viitataan vakiintuneisiin yhteiskunnallisiin laitoksiin, eli ”sosiaalisen, poliittisen tai uskonnollisen elämän tiettyä muotoa edustavaan suhteellisen pysyvään organisaatioon, joka perustuu tapaan tai oikeussäännöksiin” (Uusi sivistyssanakirja 1993).

Yhteiskuntatutkimuksessa instituution käsitettä käytetään monipuolisesti kuvaamaan sekä makro- että mikrotason ilmiöitä, joiden *ei tarvitse olla määrättyyn organisaatioon sidottuja*. Voidaan puhua yhteiskunnan ”suurista instituutioista” kuten valtiosta, taloudesta, koululaitoksesta ja perheestä. Esimerkiksi suomalaisessa yhteiskunnassa metsäklusteria on pidetty maan talousinstituution ytimenä (esim. Donner-Amnell 1995; Koskinen 2001). Mikrotasolla instituutioista puhutaan myös viitaten määrättyihin tilanteisiin liittyviin sosiaalisiin tapoihin, normeihin ja uskomuksiin (esim. Scott 1995, 12-13). Instituutioiden järjestelmä on siis rakenteeltaan fraktaalimainen. Yhteiskunta rakentuu instituutioiden muodostamasta kokonaisuudesta, ”jatkuva instituutioiden verkostosta” (Turtiainen 1991, 147). Sekä suuressa että pienessä mittakaavassa voidaan erottaa samantyyppisiä ilmiöitä, ja tarkastelutaso ja -kulma määrää sen, mikä milloinkin nähdään ”instituutioksi”. Riukulehto (2001) kiteyttää instituution käsitteen seuraavasti:

”Instituutio on hyödyllinen käsite, koska se nostaa esiin yhdistävän tekijän, joka voi liittyä hyvin erityyppisiin asioihin. Tervehtiminen, omistusoikeus, perustuslaki, AY-liike, avioliitto, Kekkonen, kaikki ovat tyystin erilaisia ilmiöitä, joita sitoo yhteen erityinen piirre, *velvoittava pysyvyys*. Se tavoitetaan instituution käsitteellä.”

Instituutioita on eri yhteyksissä pidetty sekä kollektiivista toimintaa *mahdollistavina* että *estävinä* tekijöinä. Valtavirtataloustieteen piirissä instituution käsitettä on yleisesti käytetty kuvaamaan niitä ilmiöitä, jotka eivät selity markkinoiden toiminnalla. Instituutiot nähdään tällöin yksilön (rationaalisen toimijan) valintoja rajoittavana tekijänä. Institutionaalisen taloustieteen piirissä instituutioilla tarkoitetaan ”yleisiä tai pysyviä ajattelutapoja ja (tai) toimintoja, jotka sisältyvät jonkin ihmisryhmän tapoihin ja tottumuksiin”. Näitä ajattelutapoja ja toimintoja on kutsuttu muun muassa käyttäytymismalleiksi, sosiaalisiksi tavoiksi, tai yhteiskunnassa vallitseviksi pelisäännöiksi ja yksilön toimintaa kontrolloiviksi kollektiivisiksi toimintatavoiksi. (Turtiainen 1991, 147; Larkin 1986, 48.)

Scottin (1995) mukaan instituutioiden syntyä ja olemassaoloa voidaan tarkastella kolmesta näkökulmasta käsin. *Regulatiivinen* näkökulma selittää instituutioiden olemassaolon niiden *tarkoituksenmukaisuudella*. Ihmisten kannattaa oman etunsa vuoksi noudattaa sääntöjä ja lakeja, joiden rikkominen on (lain nojalla) sanktioitua. Selitys perustuu taloustieteilijöiden suosimaan ajatukseen, että yksilöt toimivat pääosin rationaalisesti. *Normatiivisesta* näkökulmasta katsottuna instituutioiden olemassaolo perustuu yksilöiden kokemuksiin *sosiaalisiin velvoitteisiin*. Yksilö siis kokee tietyt asiat sopiviksi ja toiset

epäsopiviksi, ja hänen toimintaansa ohjaavat moraalivalinnat (eikä rationaalinen valinta kuten regulatiivisessa näkökulmassa). Etenkin sosiologit ovat tutkineet instituutioita normijärjestelminä. *Kognitiivisen* näkökulman kannattajat lähtevät siitä, että instituutiot syntyvät *kollektiivisista tavoista käsitteistä ja jäsentää* ympäröivää todellisuutta. Instituutio on siis yleisesti itsestään selvänä pidetty uskomus ja maailman jäsenystapa, joka heijastuu ihmisten sosiaaliseen käyttäytymiseen. Etenkin antropologit ovat tutkineet instituutioiden syntyä kognitiivisesta näkökulmasta käsin. (Scott 1995, 35-40.)

Instituutioiden muodostumiseen vaikuttavat siis inhimillisen käyttäytymisen perusmotiivit, hyödyn tavoittelu ja haitan välttäminen, moraalit sekä uskomukset. Instituutioiden syvälinnallinen tutkimus kattaa koko ihmisen sosiaalisen käyttäytymisen tutkimuksen.

Goodinin (1996) mukaan instituution määritelmien moninaisuus johtuu juuri siitä, että tieteenalat pyrkivät tarjoamaan oman teoreettisen selityksensä instituutioiden olemassaolon syistä ja niiden synnystä. Yhteisymmärrys eri tieteenalojen kesken saavutetaan, kun tyydytään tarkastelemaan *mitä* instituutiot tekevät ja luovutaan kysymästä *miksi*. (Goodin 1996, 20-21.) Häklin (2001) mukaan soveltavassa instituutiotutkimuksessa ei välttämättä tarvita ”teorialatautunutta” instituution käsitettä, vaan instituutioiden voidaan lähinnä todeta olevan olemassa.

2.2.2 Muodolliset ja epämuodolliset instituutiot

Instituutioiden tutkimuksessa tehdään usein erottelu muodollisten ja epämuodollisten instituutioiden kesken. *Muodolliset instituutiot* ovat sellaisia normijärjestelmiä, joille on annettu vakiintunut organisatorinen muoto. Muodollisia instituutioita ovat esimerkiksi lait sekä poliittis-hallinnolliset toimijat ja yhteisöt, kuten valtio tai kunnat. *Epämuodolliset instituutiot* puolestaan tarkoittavat syvälle juurtuneita ja vakiintuneita sosiaalisen toiminnan muotoja ja rakenteellisia ehtoja. (Häkli 2001; Sjöstrand 1992, 1029.)

Muodolliset ja epämuodolliset instituutiot ovat siis yhteiskunnassa vallitsevien normijärjestelmien, vakiintuneiden tapojen ja sosiaalisen toiminnan ehtojen eri tavoin järjestäytyneitä ilmentymiä. Instituutiot tulevat havaittaviksi toisinaan esimerkiksi lainsäädäntönä (muodollinen instituutio), toisinaan yksinomaan tapoina tai yleisinä uskomuksina (epämuodollinen instituutio). Yhteisön jaetut ihanteet tai aidot ihmisten väliset suhteet voivat korvata lakeja, mutta toisaalta lainsäädäntö voi kuvastaa vallitsevia normeja ja uskomuksia. (Sjöstrand 1992, 1029.)

Organisaatiot voidaan nähdä yhtä aikaa sekä lakien ja sääntöjen määrittelemänä muodollisina instituutioina että avoimena areenana, jolla monenlaiset instituutiot kohtaavat (Sjöstrand 1992, 1033-34). Esimerkiksi Venäjän metsäsektori muodollisena instituutiona tarkoittaa metsänhoidon, puunkorjuun ja metsäteollisuuden yksityisten ja julkisten organisaatioiden muodostamaa kokonaisuutta. Venäjän metsäsektorin ymmärtämiseksi muodollisia organisaatiokaavioita tärkeämpää on kuitenkin ymmärtää, kuinka rahat ja tieto todellisuudessa liikkuvat ja kuinka päätöksiä tehdään, eli minkälaiset epämuodolliset instituutiot ohjaavat metsäsektorin toimintaa (Nilsson ja Shvidenko 1998, 41).

2.2.3 Institutionalisoituminen ja instituutioiden heikentyminen

Instituutiot eivät ole yksiselitteisesti sosiaalisesta todellisuudesta ”löytyviä” olioita. Instituutioilla on vahva prosessiluonne. Instituutiot muovautuvat ajan kuluessa, paikan ja kulttuurin mukaan vuorovaikutuksessa toistensa kanssa (Turtiainen 1991, 149).

Institutionalisoituminen tarkoittaa prosessia, jossa yhteiskunnan rakenteet tai sosiaaliset toiminnot ja käsitykset saavuttavat yhä enemmän arvoa ja vakautta. Tämä prosessi leikkaa kaikkia yhteiskunnan osa-alueita perhesuhteista talouteen ja politiikkaan ja koko yhteiskunnan noikkimisjärjestyksen muodostumiseen. Institutionalisoituminen merkitsee sitä, että sosiaaliset prosessit, velvoitteet tai realiteetit saavuttavat säännönmäisen aseman kollektiivisessa ajattelussa ja toiminnassa. Institutionalisoituminen viittaa myös prosesseihin, joissa yhteiskunnan muodolliset rakenteet (kuten organisaatiot tai säädökset) tulevat laajasti hyväksytyiksi ja joissa niitä aletaan pitää paitsi sopivina myös välttämättöminä. Institutionalisoituminen on siis määrätyn asian instituutioluonteen (velvoittavan pysyvyyden) vahvistumista. Kun esimerkiksi organisaatio institutionalisoituu, sen merkitystä ei enää arvioida sen välittömien suoritusten perusteella, vaan sen olemassa olosta tulee itseisarvo. (Goodin 1995, 22; Meyer ja Rowan 1977, Tolbert ja Zucker 1983, ref. Salmi 1995, 58; Riukulehto 2001; Scott 1995, 18.)

Monenlaiset sosiaaliset, poliittiset ja käytännölliset paineet myös heikentävät instituutioita. *Instituutioiden heikentyminen* (deinstitutionalization) voi tarkoittaa normien rapautumista, organisaatioiden jatkuvuuden keskeytymistä, valtion lainsäädännön tai yhteiskunnan odotusten muuttumista tai ylipäättään rakenteellisia muutoksia, jotka murentavat kollektiivisiä normeja ja arvoja. (Oliver 1992, ref. Salmi 1995, 61-62.)

Instituutionäkökulmasta katsottuna mikä erilaisimmat ilmiöt voivat olla *enemmän tai vähemmän* institutionalisoituneita. Uudet instituutiot pyrkivät täyttämään syntyneitä institutionaalisia tyhjiöitä ja siksi yhteiskunta on jatkuvassa muutoksen tilassa, kun uudet instituutiot vahvistuvat ja vanhat heikentyvät. Instituutioiden välinen suhde on sikäli funktionaalinen, että kunkin instituution tehtävänä on tarjota sääntöjä ja yleisiä uskomuksia säätelemään toimintoja, jotka eivät ole minkään muun instituution säätelyn piirissä. (Neale 1987, 1195.)

Muodolliset instituutiot voivat rakentua ainoastaan epämuodollisten instituutioiden puitteissa. Syvälle juurtuneet sosiaalisen toiminnan muodot muuttuvat yleensä hitaasti, minkä vuoksi nopeasti ”ylhäältäpäin” synnytyt muodolliset instituutiot voivat olla keinotekoisia tai toimintakelvottomia. Esimerkiksi laki voi jäädä pelkäksi ”kuolleeksi kirjaimeksi” tai viranomaisen ”yli kävellään”. Minkä tahansa muodollisen instituution täytyy toimiakseen nojata vahvoihin epämuodollisiin instituutioihin. Muussa tapauksessa syvälle juurtuneet ja vakiintuneet sosiaalisen toiminnan muodot ja rakenteelliset ehdot voivat merkittävästi haitata tai suorastaan estää muodollisen instituution toimintaa. (Häkli 2001; Koslowski 1992, 676-677.)

Suunnitelmatalous oli yritys korvata vähitellen syntyneet yhteiskunnalliset instituutiot rationaalisesti suunnitelluilla, keinotekoisilla instituutioilla. Myös pyrkimys rakentaa Venäjälle nopeasti läntinen markkinatalous on ollut tähän rinnastettavissa oleva hanke, sillä mitkä tahansa instituutiot syntyvät vähitellen, jopa vuosisatojen kehityksen tuloksena. Venäjän siirtymätaloudessa omistusoikeudet sekä valtion ja kansalaisyhteiskunnan asema ovat edelleen heikosti institutionalisoituneita, mikä näkyy muun muassa valtion

kyvyttömyytenä vetää rajaa laillisen ja laittoman toiminnan välille. (Koslowski 1992, 676-677.)

Karjalaisen (2001) mukaan ympäristöasioiden institutionalisoituminen merkitsee sitä, että ympäristöperiaatteet hyväksytään luonnolliseksi osaksi pelin sääntöjä erilaisilla julkisen ja yksityisen elämän alueilla. Ei riitä, että ympäristöasioiden hoitoon liittyvien instituutioiden kehitystä tarkastellaan ainoastaan muodollisella tasolla, eli viranomaisten organisaatorakenteiden ja käytössä olevien juridisten ja hallinnollisten instrumenttien kautta. Ympäristöä koskevaa lainsäädäntöä voidaan muuttaa melko helposti, mutta jos pelisäännöt (yksilöiden, organisaatioiden ja koko yhteiskunnan vallitsevat käsitykset ja normit) eivät muutu, on lainsäädännön toteutuminen hyvin hankalaa. Institutionalisoituminen merkitsee siis uusien rutiinien sisäistämistä sekä ajattelussa että toiminnassa. On mahdollista perustaa *muodollisia* poliittisia instituutioita samalla kun poliittiset *prosessit* jäävät heikosti institutionalisoituneiksi. (Karjalainen 2001, 95-96, 83.)

2.2.4 Instituutiot ja toimijoiden pyrkimykset

Walten Neale (1987) on kehitellyt soveltavaan tutkimukseen käypää tapaa ymmärtää instituutioita. Hänen mukaansa instituution voi tunnistaa kolmella perusteella. Ensinnäkin joukko *ihmisiä on tekemässä* jotakin. Toisekseen olemassa *säännöt*, jotka tuovat toimintaan toistuvuutta, pysyvyyttä ja ennustettavaa järjestystä. Kolmanneksi on olemassa *yleisiä uskomuksia* (folkwiefs), joilla toimintoja tai sääntöjä selitetään ja oikeutetaan. (Neale 1987, 1182.)

Vaikka instituutioita voi laajassa mielessä havainnoida lähinnä toimijoiden kautta, instituutioiden tutkimuksessa ei tarkastella yksilöiden motiiveja vaan kaikille yhteisiä pelisääntöjä. Institutionaalinen toimintaympäristö vaikuttaa siihen, missä määrin yksilöt pystyvät tai eivät pysty toteuttamaan tavoitteitaan. Yksilön *motiivit* tai eturyhmien *intressit* määräävät siis toiminnan tarkoituksen ja suunnan, mutta eivät sanele sitä *millä tavalla* yksilöt päättävät toimia. Toimintatapa valitaan pelisääntöjen (instituutioiden) perusteella, sillä muutoin toimija putoaa pelin ulkopuolelle. Yksilön kannalta instituutiot tulevat itse asiassa havaittaviksi silloin, kun hän huomaa olevansa voimaton välittömästi muuttamaan jotakin kollektiivista käsitystä tai toimintamallia. (Neale 1987, 1188; Turtainen 1991, 148.)

Kiinnostavaa on etenkin se, keiden toimijoiden intressejä institutionalisoitueet käytännöt, organisaatiot ja käsitykset lähinnä palvelevat. Yhteisön arvoista riippuu se, missä määrin instituutiot kehittyvät palvelemaan koko yhteisön etua ja missä määrin vain tiettyjen yksilöiden etua (ks. esim. Bush 1987, 1077-1080).

Kiserin ja Ostromin (1982) mukaan kaikkiin suunnittelu- ja päätöksentekotilanteisiin liittyy määrätty *institutionaalinen järjestys* (institutional arrangement), jonka puitteissa yksilöt ja ihmisryhmät toimivat. Institutionaalinen järjestys koostuu säännöistä, jotka määräävät päätöksentekijöiden joukkoa, soveliaita toimintoja ja strategioita, auktorisoituja tuloksia, päätöksentekotilanteiden mahdollisia muunnelmia sekä yhteyksiä eri päätöksentekotilanteiden välillä. Yksilön ja ihmisryhmien näkökulmasta tämä institutionaalinen toimintaympäristö on monitasoinen. *Välitön päätöksenteko* (operational choice) on yksilön toimintaa sääntöjen puitteissa suoraan fyysisessä maailmassa. *Kollektiivinen päätöksenteko* (collective choice) on viranomaisten tai viranomaisten tavoin toimivien kansalaisten toimintaa, jonka tarkoituksena on määritellä, toimeenpanna, jatkaa tai

muuttaa vallitsevassa institutionaalisessa järjestyksessä auktorisoitua toimintaa. *Rakenteellinen päätöksenteko* (constitutional choice) on institutionaalisen järjestyksen säätelyä, eli tulevaisuudessa tapahtuvien kollektiivisten päätöksiä pelisääntöjen määrittelyä. Todellisuudessa yhteisiä ja yksilöllisiä päätöksiä ohjaavien sääntöjen kerrostuma on loputon. (Kiser ja Ostrom 1982, 184-215.)³

2.3 Metsien maankäyttö kestävyiden ja instituutioiden näkökulmasta

Tässä työssä tarkastelen metsätalouden maankäytön tehostumista Karjalan Kannaksella 1990-luvulla kestävä metsätalouden ja instituutioiden näkökulmasta. Etsin aineistosta kertomuksia siitä, kuinka erilaiset muodolliset ja epämuodolliset instituutiot ohjaavat metsien maankäyttöä Kannaksella, ja mitä tämä tarkoittaa kestävä metsätalouden kannalta. Erityisenä tarkastelun kohteena ovat Karjalan Kannaksen monikäyttömetsien ja luonnonsuojelualueiden toimintaan vaikuttavat muodolliset ja epämuodolliset instituutiot.

Tutkimuksessani Nealen tarkoittamaa ”joukkoa ihmisiä” edustavat yksilöt ja ihmisryhmät, jotka pyrkivät vaikuttamaan Karjalan Kannaksen metsien käyttöä ja suojelua koskevaan päätöksentekoon. Näillä toimijoilla on intressejä metsien maankäytön suhteen ja heihin lukeutuvat muun muassa luonnonsuojelusta ja metsätaloudesta vastaavat viranomaiset, metsää hyödyntävät liikeyritykset sekä metsän käytöstä kiinnostuneet kansalaiset ja järjestöt. Venäjän federaation perustamat muodolliset instituutiot kuten metsien käyttöön liittyvä lainsäädäntö ja hallinto muodostavat ne rakenteelliset puitteet, joissa toimijat pyrkivät vaikuttamaan Karjalan Kannaksen metsien maankäyttöön.

Toimijat kertovat aineistossa Kannaksen metsien käyttöön liittyvistä tapahtumista, suunnitelmista, käsityksistä ja havaitsemistaan säännöistä. Lisäksi heillä on uskomuksia, joilla he selittävät havaitsemaansa toimintaa ja siihen liittyviä sääntöjä. Näistä kertomuksista muodostuu kuva siitä, kuinka metsien maankäytön tehostuminen on tapahtunut, mitkä muodolliset ja epämuodolliset instituutiot ovat vaikuttaneet kehitykseen, sekä missä määrin Karjalan Kannaksen luonnonsuojelualueet ja monikäyttömetsät kannattelevat kestävyttä.

Periaatteessa metsätalouden kestävyys voidaan määritellä teoreettisesti ja sen jälkeen tarkastella, minkälaisen jalansijan se saa vallitsevissa toimintamalleissa ja tehdyissä maankäyttöratkaisuissa. Koska metsätalouden kestävyys on laaja ja monitulkintainen käsite, en arvioi aineistoani määrätyillä kestävä metsätalouden *kriteereillä*. Sen sijaan jäsenän metsien maankäyttöä koskevaa aineistoani kestävä metsätalouden näkökulmasta *tarkasteluteemojen* avulla. Metsien maankäyttöä ohjaavien instituutioiden määrittely ja tarkastelu jäsentyy kestävyiden ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen ulottuvuuden avulla. Tarkastelemalla aineistoa seuraavien kestävä metsätalouden teemojen avulla selvitan, millaiset kestävyiden kannalta merkitykselliset kollektiiviset toiminta-

---

³ Kiser ja Ostrom (1982) ovat teoretisoineet institutionaalista toimintaympäristöä ns. uusinstitutionalistisen taloustieteen pohjalta, joka perustuu taloushistorioitsija Douglas Northin ajatuksiin. Siinä instituutiot ovat verrannollisia joukkuepelin pelisääntöihin, jotka ovat sekä kirjoitettuja että kirjoittamattomia. ”Pelissä” yksilöt arvioivat, missä määrin sääntöjen noudattaminen on heille edullista tai haitallista (rangaistus huomioon ottaen) ja pyrkivät toimimaan oman etunsa mukaisesti. ”Siirtoja” tässä pelissä nimitetään transaktioiksi. (Scott 1995, 35-56.)

tavat, käsitykset ja normit ovat institutionalisoituneet tai heikentyneet, ja kuinka ne ohjaavat metsien maankäyttöä.

Ekologisesta näkökulmasta katsottuna metsä on ekosysteemi, jonka erityinen ominaisuus on luonnon biologinen monimuotoisuus. Biologisen monimuotoisuuden ylläpito edellyttää *läpäisyperiaatteen* soveltamista silloin, kun metsiä hyödynnetään. Onko metsien hyödyntämisen yhteydessä tapana arvioida toiminnan vaikutuksia elinympäristöihin? Onko tapana määritellä ekologisia minimiturvallisuuksia, kuten käsittelemättä jätettävien alueiden pinta-aloja, elinympäristöjen häviämisen ja köyhtymisen estämiseksi? Onko metsien maankäyttöä ohjaava institutionaalinen järjestys sellainen, että näitä minimiturvallisuuksia on mahdollista toteuttaa tai noudattaa käytännössä paikallisesti, alueellisesti tai eliömaantieteellisesti?

Taloudellisesta näkökulmasta katsottuna kestävä metsätalous tarkoittaa sitä, että metsävaroja hyödynnetään pitkällä tähtäimellä taloudellisesti mahdollisimman tehokkaasti. Turvaavatko vallitsevat metsien hyödyntämisen ja metsänhoidon mallit metsävarojen *ehtymättömyyden*? Minkälainen metsätalous on taloudellisesti *toteuttamiskelpoista* osapuolien kannalta? Syntykö taloudellisten *käyttömuotojen* kuten puuntuotannon, matkailun, metsästyksen ja keräilyn välillä merkittäviä alueellisia ristiriitoja?

Sosiaalisen kestävyuden näkökulmasta katsottuna metsä on ihmisten toimeentulon lähde ja elinympäristö, jolla on myös kulttuuriset merkityksensä. Kuinka metsien maankäyttöratkaisut ylläpitävät väestön työllisyyttä ja muuta metsästä saatavaa toimeentuloa sekä virkistytymistä? Onko metsästä saatavien hyötyjen jakautuminen oikeudenmukaista etenkin paikallisten ihmisten tarpeiden kannalta? Onko metsien maankäyttöä koskeva päätöksenteko avointa ja julkista, ja onko kansalaisten osallistuminen siihen mahdollista?

Käytännössä edellä mainitut idealisoidut kestävä metsätalouden teemat eivät ole ainoa tapa tulkita kestävyyttä. Myös kohdealueen toimijat *itse* pyrkivät suoraan tai epäsuorasti määrittelemään, mitä metsätalouden kestävyys ("hyvä metsänhoito") on ja ottamaan kantaa siihen, onko metsien maankäyttö Kannaksella heidän mielestään "kestävää". Koska toimijat tulkitsevat metsätalouden kestävyyttä eri tavoin, he myös havainnoivat ympärillään joko "kestävää" tai "kestämätöntä" metsien maankäyttöä. Kestävyuden tulkinnat ja tarkempi sisältö siis konkretisoituvat kohdealueen toimijoiden tuottamassa aineistossa.

Vallitseva *institutionaalinen järjestys* määrittelee toimijoiden väliset voimasuhteet ja sen, kenen tulkinnat ja painotukset metsätalouden kestävyydestä omaksutaan vallitseviksi toimintamalleiksi eli sen, mitkä toimintamallit institutionalisoituvat. Aineistosta löytyvät institutionalisoituneet toimintamallit siis kuvastavat, paitsi kestävä metsätalouden toteutumista metsien maankäytössä, myös erilaisia intressejä edustavien toimijoiden välisiä voimasuhteita.

3 Karjalan Kannaksen metsien maankäytön järjestelmä

3.1 Karjalan Kannas

Laatokan ja Suomenlahden välinen maasilta on saanut osuvasti nimekseen Karjalan Kannas. Kannaksen eteläiset rannikkoseudut ovat alavia ja tasaisia, mutta alueen luoteisosassa Fennoskandian peruskalliokilpi nousee näkyviin kukkuloina, mäkinä ja vaaroina. Maalajeista tyypillisimpiä ovat erilaiset moreenit. Varsinkin alisen Vuoksijoen varsilla ja Suomenlahden ja Laatokan rannikoilla on pitkittäisharjuja ja hiekkamaita, kun taas savikoita tavataan järvien ja muiden vesistöjen varsilla. Kannaksella on yhteensä yli 700 järveä. Huomattavin vesireiteistä on Vuoksi, jonka ympärille on muotoutunut avara laaksomaisema. Karjalan Kannaksen ilmasto on puolimantereinen, runsassateinen ja lämminkesäinen (Siilahti ja Borg 1997, 8-10.)

Karjalan Kannas kuuluu lähes kokonaan eteläboreaaliseen kasvillisuusvyöhykkeeseen ja sijoittuu venäläisen luokituksen mukaan keskisen ja eteläisen taigavyöhykkeen rajalle (Kleinn 1998, 42). Lisäksi venäläisen maisemaluokituksen mukaan Kannaksella esiintyy kuusi erilaista maisematyyppiä (Lesa Leningradskoj...16). Metsät peittävät Karjalan Kannaksen pinta-alasta noin 63 prosenttia ja niistä lähes 70 prosenttia on mäntyvaltaisia, 5-15 prosenttia kuusivaltaisia ja lisäksi alueella kasvaa seka- ja lehtimetsiä. Lehtoja ja jaloja lehtipuita tavataan etenkin Viipurin lähistöllä ja Vuoksenlaaksossa. Kannaksen eteläosissa on laajojakin suoalueita, kun taas pohjoisosissa soita on vain vähän. Suot ovat pääosin koho- eli keidassoita. Maantieteellisen sijainnin vuoksi muun muassa Kannaksen putkilokasvilajisto on varsin monipuolinen. (Materialy harasteristiki... 1997, 1; Siilahti ja Borg 1997, 10-11).

Historian saatossa Karjalan Kannas on ollut kahden valtion - Ruotsin ja Venäjän tai Suomen ja Venäjän - kiistakenttänä. Suuren Pohjan Sodan päätteeksi Karjalan Kannas siirtyi Ruotsi-Suomen hallinnasta osaksi Venäjää vuonna 1721. Vuosina 1808-1917 Karjalan Kannas kuului (nykyistä Vsevoložskin piiriä ja Pietarin lähistöä lukuun ottamatta) Suomen autonomiseen suuriruhtinaskuntaan, joka oli muodostunut Ruotsin luovutettua Suomen Venäjälle. Vuodet 1917-1940 Kannas oli osa itsenäistä Suomea, kunnes se talvi- ja jatkosodan päätteeksi päättyi Neuvostoliiton hallintaan. (Hämynen 1994, 18.)

Viimeisin käänne merkitsi suuria muutoksia sekä alueen väestössä ja luonnonvarojen käytössä. Karjalan Kannas autioitui väliaikaisesti, kun 214 000 entistä asukasta muutti Suomen uusien rajojen sisälle. Neuvostoliiton asuttamishankkeen tuloksena alueelle saapui uutta väestöä Venäjän sisäosista, Valko-Venäjältä ja Ukrainasta vuosina 1945-1957. (Susiluoto 1999, 37-38, 43; Hämynen 1994, 24.)

Nykyään Karjalan Kannaksella asuu noin puoli miljoonaa ihmistä, ja alueesta suurin osa kuuluu hallinnollisesti Leningradin alueeseen ja vähäisempi osa Pietarin kaupunkiin. Pietarin kaupungin ja Leningradin alueen jako kahdeksi erilliseksi, tasa-arvoiseksi Venäjän federaation subjektiksi⁴ sai nykymuotonsa vuonna 1993. Todellisuudessa Pietarin ja Kannaksen välillä on kiinteä luonnollinen yhteys, sillä Pietarin lähialueet kytkeytyvät läheisesti suurkaupunkiin ja toisaalta Leningradin alueen hallinto sijaitsee Pietarissa.

---

⁴ Venäjän federaation subjektit tarkoittavat hallintopiirejä, tasavaltoja ja oblasteja.

Leningradin oblastin osalta Karjalan Kannas jakautuu hallinnollisesti Viipurin, Käiskalmen ja Vsevoložskin piireihin. (Suomen ja Venäjän.... 1997, 6 ja karttaliite; Itä- ja .... 6-7, 1999, 11; Itätieto 1996(14):5.)

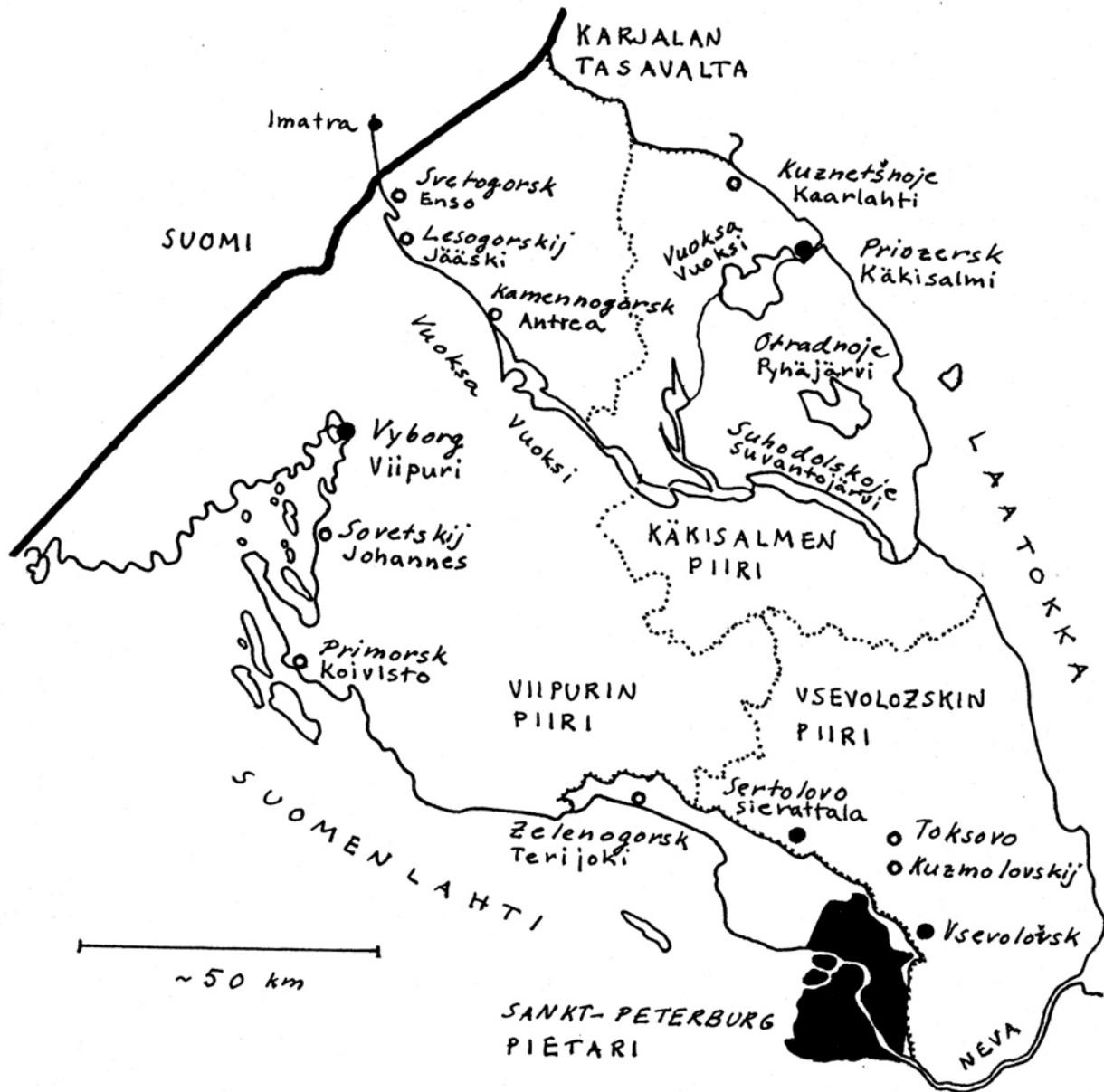
Ennen sotia Karjalan Kannaksella oli harjoitettu samantyyppistä metsätaloutta kuin muullakin itsenäisessä Suomessa. Kannas oli muodostanut osan vireästä Vuoksan talousalueesta, jonka kautta pääosa metsäteollisuustuotteista vietiin maailmanmarkkinoille. Vuoksan talousalueen menestys oli perustunut tuotannontekijöiden suotuisaan jakautumiseen, laajoihin takamaihin ja vesistöihin, hyviin liikenneyhteyksiin sekä raaka-aineiden ja työvoiman saatavuuteen. (Susiluoto 1999, 50.)

Karjalan Kannaksen uusi asema Neuvostoliiton läntisenä puskurivyöhykkeenä ja syrjäseutuna muutti alueen metsätalouden kehityksen suunnan. Suomen puolella metsätalous tehostui sotien jälkeen, kun puunkorjuumäärät kasvoivat ja hakkuupaine tiivistyi alueluovutusten myötä. Puuntuotantoa pyrittiin tehostamaan sekä lisäämällä metsätaloukseen pinta-alaa että puuntuotantoa pinta-alayksikköä kohden, ja tätä varten Suomen valtio tuki metsänviljelyä, nuorten metsien hoitoa ja suomaiden ojituksia. Karjalan Kannas ei päätenyt Suomessa nopeasti kehittyvän teollisen metsänhoidon piiriin, vaan metsien käyttö päinvastoin väheni. Raja-alueen suljettu sotilasalue oli leveä eikä metsiä juuri käytetty teollisuuspuun tuotantoon. Lisäksi Kannaksen entiset asutut seudut alkoivat pusikoitua ja pellot umpeutua, kun neuvostomallin mukaan perustetut kollektiivitilat ja valtioneulat muuttivat maatalouden rakenteen. Suomen ja Neuvostoliiton välinen bilateraalkauppa ei myöskään vireyttänyt Kannaksen metsätaloutta, sillä puun vienti ei ollut paikallisten puuntuottajien kannalta taloudellisesti houkuttelevaa. (Susiluoto 1999, 42-43, 51, 46-47; Björn 1999, 111, 115; Isatšenko 1998, 204-206.)

Karjalan Kannaksen metsien erityispiirteenä onkin 50 vuoden mittainen ”rauhotusaika” toisen maailmansodan ja Neuvostoliiton hajoamisen välisenä ajanjaksona. Karjalan Kannaksen metsät eivät ole välttyneet täysin ihmistoiminnalta⁵, mutta sotien jälkeisen teollisen puuntuotannon aikakaudella ne ovat kehittyneet varsin luonnontilaisina. Siksi esimerkiksi useat Suomessa harvinaistuneet lintulajit ovat verrattain yleisiä (esim. ruisräikkä ja valkoselkätikka). Koska laajat metsä-, pelto-, ja niittyalueet jäivät sotien jälkeen luonnontilaan, on oletettavissa että sama tilanne pätee myös selkärankaislajistossa (Siilahi ja Borg 1997, 12-14.)

---

⁵ Ennen 1700-lukua paikallinen väestö hyödynti metsiä lähinnä omiin tarpeisiinsa. 1700-luvun alussa Pietarin kaupungin rakennustyöt lisäsivät puun kysyntää ja vuosisadan loppupuolella Kannaksen sahateollisuus kukoisti, kun puutavaraa vietiin Englantiin. Vienti kuitenkin loppui tsaarin määräyksellä vuonna 1797 ja vasta vuoteen 1860 mennessä kaikki sahateollisuutta koskevat rajoitteet oli poistettu. 1800-luvulla, jolloin Kannas kuului Suomen suuriruhtinaskuntaan, metsistä suurin osa sijaitsi yksityisten talonpoikien mailla, ja metsänhakkuita toteutettiin lähes yksinomaan poimintahakkuita. Suomen itsenäisyyden alkuaikoina avohakkuut ja puun vienti lisääntyivät. Toisaalta Karjalan Kannas välttyi (eteläosia lukuunottamatta) laajoilta kaistalehakkuilta, joita Leningradin alueella tehtiin etenkin 1920-30-luvuilla. (Lehtinen 1991, 79; Isatšenko 1998, 201-205.)

Kuva 3. Karjalan Kannas, hallinnollinen piirijako ja tärkeimmät taajamat. Vuonna 1994 Viipurin piirin asukasluku oli 195 000 henkeä (josta 81 000 Viipurissa ja 16 000 Svetogorskissa), Käkisalmen piirin 65 000 henkeä (josta 21 000 Käkisalmessa) ja Vsevoložskin piirin 189 000 henkeä (josta 38 000 Vsevoložskissa ja 27 600 Sertolovossa). Muissa karttaan merkityissä taajamissa asui noin 3 000 – 10 000 henkeä kussakin. Pietarin kaupungin alueella asui 4 900 000 henkeä. Karjalan Kannaksen väestö lisääntyi hiukan 1990-luvun kuluessa ja vuonna 1997 alueella oli noin 448 000 asukasta. (Suomen ja Venäjän.... 1997, 6 ja karttaliite.)

3.2 Metsätalouden ja luonnonsuojelun hallinnolliset puitteet Neuvostoliiton hajottua

Neuvostoliitossa metsät olivat valtion omaisuutta ja valtio myös vastasi sekä metsien hoidosta että hyödyntämisestä. Metsäsektorin toiminnot oli Neuvostoliitossa 1980-luvun loppuun mennessä jaettu kahdelle organisaatiolle: ministerineuvoston alaiselle valtion metsäkomitealle ja toisaalta metsäteollisuusministeriölle.

Valtion metsäkomitea (*Goskomles*) vastasi metsätaloudellisesta suunnittelusta ja metsänhoidosta. Sen toimenkuvaan kuuluivat metsätiedon kerääminen ja ylläpito, metsän hoito ja uudistaminen sekä metsäpalojen ja tuholaisien torjunta. Valtion metsäkomitean alaisuudessa toimivat paikallistasolla **metsänhoitotaloudet eli leshoosit** (*leshoz*), jotka jakautuivat edelleen **metsänhoitoalueiksi eli lesnitšestvo'iksi**. (Sätre Åhländer 1993, 141; MalmLöf 1998, 23.) Teollisesta puunkorjuusta ja puunjalostuksesta vastasi metsäteollisuusministeriö (*Minlesbumprom*). Ministeriön 25 alueellisen yhteenliittymän (*objedinenije*) alaisuudessa toimivat metsäteollisuusyritykset eli lespromhoosit (*lespromhoz*) puunkorjuuyksikköineen. (MalmLöf 1998, 22.)

Neuvostoliiton hajottua valtion metsähallinto toteutti edelleen metsien hoitoa, suojelua ja uudistamista (Lesnoj kodeks 1997, § 53). Entinen valtion metsäkomitea tosin muutettiin Venäjän federaation metsähallitukseksi (*Federalnaja služba lesnogo hozjajstva Rossijskoj Federatsii*), joka toimi itsenäisesti suoraan federaation hallituksen alaisuudessa. Leshoosit jatkoivat toimintaansa paikallistasolla ja lisäksi Venäjän metsähallituksen alaisuuteen perustettiin alueellisia metsäkomiteoita. Moninaisista vaiheista ja organisaatiomuutoksista huolimatta Venäjän metsähallituksen juuret ulottuvat tsaarin aikoihin asti, minkä vuoksi se vietti 200-vuotisjuhliansa jo vuonna 1998. (Russia – forest policy...1997, 150; MalmLöf 1998, 23.)

Sen sijaan entiset metsäteollisuusministeriön toiminnot hajautettiin Venäjällä julkisen ja yksityisen sektorin uusille tai uusien olosuhteiden myötä perustetuille organisaatioille. Metsäteollisuusministeriö lakkautettiin Neuvostoliiton hajottua, mutta sen tilalle perustettiin Venäjän metsäteollisuusyritys (*Roslesprom*) vuonna 1993 (Russia – forest policy...1997, 154-155). Samaan aikaan entisiä paikallisia metsäteollisuusyrityksiä yksityistettiin ja uusia, yksityisiä metsäalan yrityksiä perustettiin ja Roslespromin merkitys puunkorjaajana hiipui lähes olemattomaksi (Ljubimov et al. 1998, 32-33).

Vuonna 1977 hyväksytty Neuvostoliiton metsälaki oli perustunut hierarkiseen ajatteluun, jossa korkealla tasolla suunniteltuja ja tehtyjä päätöksiä oli määrä panna toimeen paikallistasolla. Käytännössä osapuolien toimivaltasuhteet ja säädösten toteutusmekanismit olivat epäselviä. (MalmLöf 1998, 17-18.)

Siirtymätalouden aikana metsien käyttöä suoraan tai välillisesti ohjaavaa lainsäädäntöä luotiin tai uudistettiin muuttuneita olosuhteita vastaavaksi. Venäjän duuma hyväksyi vuonna 1993 Metsälainsäädännön periaatteet (*Osnovy lesnogo zakonodatelstvo*), joka vuonna 1997 korvautui Metsälaila (*Lesnoj kodeks*). Metsälainsäädännön ohella myös federation ympäristölainsäädäntö uudistui muun muassa laeilla Ympäristönsuojelusta 1991 (parannukset 1992 ja 1993), Luonnonsuojelualueista 1995 ja Ympäristökatselmuksesta 1995. (Pappila 1999, 8, 21-22; Zaharov et al. 1997; Biodiversity...1997, 106-108.)

Venäjän uudet metsä- ja luonnonsuojelulait kytkeytyivät osaksi monimutkaista venäläistä normihierarkiaa, joka kattoi myös metsä- ja luonnonsuojelukysymykset. Normihierarkian kuuluivat arvojärjestyksessä federaation perustuslaki perustuslailliset lait, tavalliset, presidentin direktiivit ja määräykset, hallituksen päätökset ja ohjeet sekä viranomaisten asetukset. Viimeisenä normihierarkiassa olivat federaation subjektien lait ja asetukset. (Pappila 1999, 2-4.)

Metsätalousmaata, jolla kasvaa tai voi kasvaa metsää, kutsutaan Venäjällä **metsäfondiksi** (*lesnoj fond*)⁶. Vaikka Neuvostoliiton hajottua valtionomaisuutta ryhdyttiin yksityistämään, säilyi metsäfondi periaatteessa valtion omistuksessa. Metsälainsäädännön periaatteiden mukaan metsäfondi kuului yhteisesti Venäjän federaation ja federaation subjektien toimivallan piiriin. Venäjän federaation ja Leningradin oblastin eräänlainen metsien yhteisomistus jätti kysymyksen metsien omistuksesta avoimeksi ja epäselväksi Vuoden 1997 metsälaissa puhuttiin ensimmäistä kertaa metsänomistuksesta. Lain mukaan metsäfondi oli edelleen Venäjän federaation omaisuutta, josta osa voitiin luovuttaa myös subjektien omaisuudeksi. Tärkeimmiksi metsäfondin haltijoiksi (*lesofondoderžatel*) jäivät Venäjän metsähallituksen organisaatioon kuuluvat leshoosit, sekä niiden ohella muun muassa kolhoosit ja luonnonpuistot. (Osnovy...1993, § 1, § 10; Pappila 1999, 8; Lesnoj kodeks 1997, § 19.)

Ympäristöasiat olivat nousseet perestroikan myötä joksikin aikaa tärkeäksi yhteiskunnalliseksi kysymykseksi, mikä vahvisti ympäristöhallinnon asemaa. Ympäristön tilaa valvoi Neuvostoliitossa hydrometeorologian tutkimuskeskus (*Gosgidromet*) vuoteen 1988 asti, jolloin perustettiin valtion ympäristökomitea (*Goskompriroda*) alueellisine haarakonttoreineen. Juuri ennen Neuvostoliiton hajoamista komitea muutettiin ympäristö- ja luonnonvaraministeriöksi (*Minpriroda*) (Fomenko 1995, ref. Tynkkynen.) Myöhemmin 1990-luvulla federaation ympäristöhallintoa heikennettiin presidentin säätämällä asetuksilla. Vuonna 1996 valtion ympäristö- ja luonnonvaraministeriö lakkautettiin, ja sen perustalle rakennettiin valtion ympäristönsuojelukomitea (*Goskomekologija*). Ympäristönsuojelun painoarvo laski, sillä ympäristönsuojelukomitea ei ollut itsenäinen ministeriö, vaan se toimi uuden luonnonvaraministeriön alaisuudessa. Luonnonvaraministeriö oli perustettu entisen geologia- ja kaivoskomitean sekä vesitalouskomitean pohjalle. (Sorokin 1998, 8-9.)

Myös riistanhoitoviranomaisilla oli luonnonsuojeluun ja etenkin luonnonsuojelualueiden valvontaan liittyviä tehtäviä. Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen Ministerineuvoston metsästysosasto liitettiin Venäjän maatalous- ja elintarvikeministeriön alaisuuteen Riistavarojen suojelun ja rationaalisen käytön osastoksi (*Glavohota*). (Russia – Forest...1997, 246; Ekologitšeskaja...1998, 124).

---

⁶ Aivan kaikki metsät eivät kuulu metsäfondiin. Näitä ovat puolustusvoimien ja taajamien alueilla sijaitsevat metsät (Lesnoj kodeks 1997, § 7), joita ei tässä työssä tarkastella.

3.3 Metsätalouden ja luonnonsuojelun suunnittelu ja toteutus

3.3.1 Metsänjärjestely

Venäjällä metsien käyttöä ohjataan metsänjärjestelyllä (Kuusela 1997). **Metsänjärjestely** (*lesoustrojstvo*) tarkoittaa metsävarojen kartoitusta ja metsävarojen käytön suunnittelua, ja sen työvaiheita ovat metsäinventointi, metsätaloustoiminnan tarkkailu sekä leshoosikohtaisten metsätaloussuunnitelmien laatiminen eli varsinainen metsänjärjestely. Se tehdään tavallisesti kerran kymmenessä vuodessa tai vaihtoehtoisesti jatkuvana metsänjärjestelynä. Metsänjärjestelystä vastaavat metsänjärjestely-yritukset, jotka ovat osa Venäjän metsähallituksen organisaatiota. (Ekologitšeskaja...1998, 110-112.)

Metsänjärjestely on tärkein metsien käytön suunnittelun ja säätelyn väline ja tehtävistä säädetään metsälaisissa (Lesnoj kodeks 1997, § 72). Metsänjärjestelyssä metsävaranto jaetaan **kvarttaaleihin** (*kvartal*) ja **metsikkökuvioihin** (*vydel*) kunkin lesnitšestvon sisällä. Kvarttaalit ovat nelikulmaisia, sivuiltaan noin kilometrin mittaisia alueita, jotka eivät noudata maaston luonnollisia rajoja. Pienemmät metsäkuviot puolestaan koostuvat enemmän tai vähemmän samantyyppisestä puustosta. Lisäksi metsänjärjestelyssä laaditaan maastonmuotojen ja maaperään liittyviin selvityksiin perustuvat kartat. Metsänjärjestelyyn kuuluvassa metsävarannon kartoituksessa selvitetään metsien puulaji- ja ikärakenne, metsien kunto sekä metsäresurssien määrä ja laatu. (Ekologitšeskaja...1998, 110-112.)

Eräs metsänjärjestelyn tärkeimmistä tehtävistä on puunkorjuumäärien ja -alueiden suunnittelu. Lisäksi metsänjärjestelyn yhteydessä suunnitellaan muut metsätaloustoimenpiteet kuten metsien uudistaminen, tuholaisten ja metsäpalojen torjunta sekä puuntuotannon lisäksi myös metsän muiden käyttömuotojen toteutusta. Venäjän metsälainsäädännössä mainittuja muita käyttömuotoja ovat pihkanjuoksutus, puiden sivutuotteiden (kantojen, kuorien, tuohen ja niin edelleen) kerääminen, metsän oheiskäyttö (esimerkiksi niitto ja laiduntaminen sekä sienien ja marjojen keräily), riistatalouden harjoittaminen, tieteellinen tutkimus sekä metsän käyttö virkistys-, matkailu-, ja urheilutarkoituksiin Tarvittaessa voidaan suorittaa erityisiä metsäbiologisia tutkimuksia. Metsänjärjestelyssä voidaan myös siirtää metsäpeitteistä maata metsättömään luokkaan tai metsämaata ei-metsämaan luokkaan. (Ekologitšeskaja...1998, 110-112; Osnovy...§ 25.)

Metsänjärjestelyn tuloksena jokaisessa leshoosissa ja lesnitšestvossa on kappale metsänjärjestelyhankkeen raporttia, joka sisältää edellä lueteltua tietoa teksti- kartta- ja taulukkomuodossa. Niiden perusteella leshoosit ja lesnitšestvot laativat käytännön toimenpidesuunnitelmansa. (Ekologitšeskaja ... 1998, 113-115.)

3.3.2 Metsien käyttöluokkajärjestelmä

Metsänjärjestelyn luonnontieteellisenä perustana on metsätyyppiluokitus, mutta lisäksi metsät jaetaan niiden yhteiskunnallisen merkityksen perusteella kolmeen **käyttöryhmään** (*gruppy lesov*). Metsänjärjestelyn yhteydessä kukin kvarttaali ja metsikkökuvio liitetään johonkin näistä käyttöryhmistä. (Kuusela 1997, 22-23; 28.) Metsien käyttöryhmiä on kolme (Kuusela 1997, 28-30):

Ensimmäisen käyttöryhmän metsät eli monikäyttömetsät

Pääosin erilaisia suojametsiä, joissa puuntuotanto on periaatteessa toisarvoista. Tarkoituksena on metsäpeitteen avulla ylläpitää esimerkiksi ympäröivien alueiden veden ja ilman laatua tai suojella metsää sinänsä esimerkiksi virkistystarpeita varten. Monikäyttömetsiin kuuluu 19 prosenttia Venäjän federaation metsäfondista.

Toisen käyttöryhmän metsät eli tiheään asuttujen seutujen puuntuotantometsät

Metsät sijaitsevat tiheään asutuilla ja vähämetsäisillä alueilla, joilla puuntuotannolliseen kestävyteen on kiinnitettävä erityistä huomiota ja ne kattavat 9 prosenttia federaation metsäfondista.

Kolmannen käyttöryhmän metsät eli teollisuuspuun tuotantometsät

Metsiä, joissa harjoitetaan laajamittaista ja tehokasta teollista puunkorjuuta. Suurin osa, 72 prosenttia, Venäjän federaation metsäfondista kuuluu teollisuuspuun tuotantometsiin.

Leningradin alueella ja Karjalan Kannaksella ei ole lainkaan kolmannen käyttöryhmän metsiä, vaan kaikki metsät kuuluvat joko ensimmäiseen tai toiseen käyttöryhmään. 1960 – luvulta alkaen ensimmäisen käyttöryhmän eli monikäyttömetsien osuutta oli kohotettu ja vuoteen 1993 mennessä se oli saavuttanut 40 prosentin osuuden oblastin metsistä (Forests of the...1999, 6).

Karjalan Kannaksen metsistä suurin osa oli monikäyttömetsiä. Leningradin alueen metsäkomitean hallinnoimista metsistä kokonaiset 76 prosenttia kuului monikäyttömetsiin ja 24 prosenttia toiseen käyttöryhmään vuonna 1995 (Ljubimov ja Treifeld 1995).⁷

Monikäyttömetsät jakautuvat **suojelukategorioiden** (*kategoriija zaštšitnosti*), joita uusimmassa metsälaisissa mainitaan 20 kappaletta (Osnovy...1993, § 14: Lesnoj kodeks 1997, § 56). Kaikissa kolmessa käyttöryhmässä voidaan perustaa **erityissuojeltuja kaistaleita** (*osobo zaštšitnyje utšastki, OZU*), joissa päätehakkuut voidaan kieltää (Lesnoj kodeks 1997, § 55; Zaharov et al. 1997, 54, 75).

---

⁷ Sotien jälkeen, Karjalan Kannaksen tultua osaksi Leningradin alueetta toiseen käyttöryhmään oli Isatšenkon mukaan päätyneet vain osa Kannaksen keskisestä ylängöstä sekä Suvantojärven (*Suhodolskoje*) ja Vuoksan välinen alue sekä Vuoksi-joen vasen ranta, kaikkiaan noin 22 % Kannaksen metsistä (Isatšenko 1998, 204-206).

Taulukko 1. Metsien käyttöluokkajärjestelmä Karjalan Kannaksella vuonna 1995. Taulukossa on esitetty Karjalan Kannaksen metsien jakautuminen ensimmäisen käyttöryhmän (monikäyttömetsien) suojelukategorioidiin ja toisen käyttöryhmän metsiin Leningradin alueen metsäkomitean lesuoseissa (Ljubimov ja Treifeld 1995).

Suojelukategoria <i>kategoriya zaščitnosti</i>	I käyttö- ryhmä, 1000 ha	II käyttö- ryhmä, 1000 ha	Yht. 1000 ha	% pinta- alasta
Taajamien vihervyöhykemetsät <i>lesa zeljonyh zon</i> - Puistometsäalueet <i>lesoparkovyj tšast</i> - Talousmetsäalueet <i>lesohozjajstvennyj tšast</i>	5,1 347,5		5,1 347,5	0,1 45,0
Vedenottamoalueiden suojavyöhykemetsät <i>lesa 1. i 2. pojasov zon sanitarnoj ohrany istotšnikov vo-</i> <i>dosnabženija</i>	4,4		4,4	0,6
Lomanviettopaikkojen suojavyöhykemetsät <i>lesa 1. i 2. pojasov zon okrugov sanitarnyj ohrany kurortov</i>	8,6		8,6	1,1
Taluskalojen kutuvesien suojavyöhykemetsät <i>zapretnyje polosy lesov, zaščiščajuštših nerestilištša tsen-</i> <i>nyh promyslovyh ryb</i>	105,6		105,6	13,5
Vesistönvarsien suojavyöhykemetsät <i>zapretnyje polosy lesov po beregam rek, ozer, vodoh-</i> <i>ranilištš</i>	41,7		41,7	5,3
Teiden ja rautateiden suojavyöhykemetsät <i>zaščitnyje polosy lesov vdol želesnyh i avtomobilnyh dorog</i>	59,5		59,5	7,6
Muut suojametsät <i>drugije zaščitnyje lesa</i>	21,7		21,7	2,8
Suojellut metsät <i>zapovednyje lesnije utšastki</i> historiallisesti ja kulttuurisesti merkittävät metsät, luon- nonmuistomerkit	0,4		0,4	
Erityisalueet ja erityisvyöhykkeet <i>spetszony i spetspolosy</i>		56,5	56,5	7,2
Vapaasti hyödynnettävät metsät <i>ekspluatatsionnyje lesa</i>		130,4	130,4	16,8
YHTEENSÄ hehtaaria prosenttia	594,5 76 %	186,9 24 %	781,4 100 %	100 %

3.3.3 Päätehakuut, välikäyttöhakuut ja muut hakuut

Venäjällä kaikki puunkorjuu tapahtuu joko **päätehakuina** (*rubki glavnogo polzovani-ja*), **välikäyttöhakuina** (*rubki promežutotšnogo polzovanija*) ja **muina hakuina** (*protšije rubki*). Päätehakuuta tehdään hakuukypsissä ja sitä vanhemmissa metsissä. Välikäyttöhakuut tarkoittavat erilaisia hoito- ja sanitaarihakuuta. Muut hakuut tarkoittavat esimerkiksi tienrakennuksen vaatimaa raivausta. Metsänjärjestelyssä lasketaan päätehakuuta varten vuotuinen **hakuusuunnite** (*rastšjotnaja lesoseka*) ja tarvittavien välikäyttöhakkuiden määrä, jotka tulee vahvistaa säädetyssä järjestyksessä. (Osno-
vy...1993, § 21, § 41; Spravka po rezultatam...1997, 3.)

Päätehakuuta, välikäyttöhakuuta ja muita hakuuta voidaan tehdä kaikissa metsien käyttöryhmissä, mutta erilaisin painotuksin. Kolmannen käyttöryhmän metsissä tehdään

pääasiassa päätehakkuita, kun taas monikäyttömetsissä välikäyttöhakkuiden osuus on varsin suuri.

Päätehakkuut voidaan tehdä korjaamalla puusto kerralla tai asteittain, tai valitsemalla puustosta haluttuja puita. **Avo- eli kauttaaltaanhakkuita** (*splošnyje rubki*) ovat kaapekaistainen avohakkuu, keskitetty avohakkuu, palstoittainen avohakkuu sekä ehdollinen avuhakkuu, jossa osa arvottomasta puustosta jätetään pystyyn. **Asteittaiset päätehakkuut** (*postepennyje rubki*) jakautuvat tasaisiin tai pitkän aikavälin kuluessa tehtäviin asteittäisiin hakkuisiin. **Valinta- eli poimintapäätehakkuissa** (*vyborotšnyje rubki*) voidaan poimia harvoja erikoispuita tai kaikki tietyt määrämät täyttävät puut. Lisäksi valintapäätehakkuita ovat teolliset valintahakkuut ja vapaan valinnan poimintahakkuut. **Yhdistelmähakkuut** (*kompleksnyje rubki*)⁸ ovat samanaikaisesti pääte- ja hoitohakkuita, joita voidaan tehdä eri-ikäisissä, kaksijaksoisissa metsiköissä. (Kuusela 1997, 56-57; Zaharov et al. 1997, 20-21, 89.)

Hoitohakkuut ja **poimintasanitaarihakkuut** (*rubki uhoda, sanitarnyje rubki*) ovat välikäyttöhakkuita. Hoitohakkuisiin lukeutuvat **metsänkasvatukseen** tähtäävät harvennushakkuut: taimikon perkaus ja harvennus, nuoren metsän harvennus ja viimein väljennyshakkuut varttuvissa metsissä. Lisäksi hoitohakkuisiin luetaan **uudistamishakkuut**, **uudelleenmuotoiluhakkuut** ja **maisemahakkuut**. **Avosanitaarihakkuut** luetaan ”muiksi hakkuiksi” (*protšije rubki*) samoin kuin puuston raivaus väyliä, rakentamista yms. varten. (Kuusela 1997, 52; Zaharov et al. 1997, 21-23.)

3.3.4 Metsien hakkuuoikeuksien jakaminen ja metsämaksut

Vuoden 1993 metsälainsäädännön periaatteiden mukaan hakkuuyrityksillä oli kaksi tapaa saada metsän käyttöönsä. Niihin kuuluivat metsän pitkäaikainen käyttö eli **vuokraus** (*arenda*) 1 - 50 vuodeksi ja metsän **lyhytaikainen käyttö**, jonka aikajänne oli korkeintaan yksi vuosi. **Metsänkäyttäjät** (*lesopolsovatieli*) saattoivat olla sekä kotimaiset että ulkomaiset juridiset ja fyysiset henkilöt. Vuosina 1993-1996 metsien käytöstä päätettiin paikallistasolla. Metsälainsäädännön periaatteiden mukaan vuokrauksesta päätettiin piirineuvostot ja lyhytaikaisesta käytöstä piirihallinto yhdessä leshoosien kanssa. Leshoosit ja piirit luovuttivat alueita metsänkäyttäjille joko suorien **neuvottelujen**, **metsähuutokauppojen** tai **metsäkilpailujen** perusteella. Tavallisesti vuokrasopimusta haluava yrityksen tuli esittää hakemuksen leshoosille, minkä jälkeen toimiluvan saanti eteni neuvottelemalla. Lyhytaikaisen käytön tapauksessa metsää myytiin esimerkiksi avoimessa pystytuun huutokaupassa noin 2 – 10 hehtaarien erissä. (Osnovy 1993...§ 6-7; § 25, § 26, § 28; Starkhov et al. 1996, 42-43.)

Vuonna 1997 päätöksenteko siirtyi paikallistasolta aluetasolle eli leshooseilta ja piireiltä alueellisten metsäkomiteoiden ja alueviranomaisten vastuulle. Uuden metsälain mukaan metsän vuokraus tapahtuu alueellisen metsäkomitean järjestämän metsäkilpailun perusteella (1- 49 vuodeksi) tai eräissä tapauksissa federaation subjektin päätöksellä (1-5 vuodeksi). Metsää saa myös lyhytaikaiseen käyttöön metsähuutokaupan perusteella, tai federaation subjektin päätöksellä julkisten organisaatioiden yleishyödyllisiin tarpeisiin. (Lesnoj kodeks 1997, § 31-43.)

---

⁸ Yhdistelmähakkuiden status on epäselvä. Venäjän ympäristöjärjestöjen metsäklubin mukaan ”periaatteessa on olemassa käsite ’yhdistelmä’päätehakkuut, joissa yhdistyvät pääte- ja hoitohakkuut, mutta välikäytön yhdistelmähakkuita ei ole olemassa” (Zaharov et al. 1997, 89).

Olipa kyseessä metsän lyhytaikainen käyttö tai vuokraus, metsänhakkuu tapahtuu viime kädessä konkreettiselle leimikoille myönnettävien hakkuulupien perusteella. Hakkuisiin oikeuttava asikirja on **hakkuulippu** (*lesorubotšnyj bilet*), joiden kirjoittaminen on leshoosien ja lesnitšestvojen tehtävä (Osnovy 1993...§ 33; Lesnoj kodeks 1997, § 42).

Maksu hakattavasta puutavarasta suoritetaan joko **metsämaksuina** (*lesnyje podati*) tai **metsänvuokrana** (*arendnaja plata*) (Osnovy...§ 68-71; Lesnoj kodeks § 103). Vuosina 1993-1996 metsänkäyttäjä maksoi metsämaksut ja metsänvuokrat piirihallinnolle, joka tilitti niistä osan edelleen metsäkomitelle. Lisäksi puunkorjaajan tuli maksaa piirille, Leningradin alueelle ja Venäjän federaatiolle muut normaalit liiketoiminnasta koituvat verot. Poikkeuksena järjestelmässä olivat leshoosien suorittamat välikäyttöhakkuut, jotka luettiin metsänhoidoksi ja ne olivat siten leshooseille maksuttomia. (Russia – forest policy...1997, 56; Osnovy...1993, § 11; Lesnoj kodeks 1997, § 104.)

Vuoden 1997 metsälaki muutti myös metsätulojen jakojärjestelmää. Uuden metsälainsäädännön mukaan Venäjän federaatio vahvistaa myytävälle puulle **minimikantohinnan**, jota sovelletaan edelleen sekä metsämaksuihin ja metsänvuokriin. Konkreettisen puun kantohinnan, joka saattaa olla minimikantohintaa korkeampi, määrittelee joko federaation subjekti tai vaihtoehtoisesti hinta muodostuu esimerkiksi metsähuutokaupassa. Myydyn puun minimikantohinnan osuudesta 60 prosenttia tilitetään federaation subjektin budjettiin ja 40 prosenttia federaation budjettiin. Minimikantohinnan ja puun *todellisen* kantohinnan erotus koituu leshoosin hyväksi. (Russia – forest policy...1997, 57; Lesnoj kodeks 1997, § 106; Zaharov et al. 1997, 31.)

3.4.2 Luonnonsuojelualueet

Venäjällä luonnonsuojelualueet voidaan luokitella sen perusteella, onko niillä federaation, aluetason tai paikallistason status. Luonnonsuojelualueen hallinnasta ja rahoituksesta vastaa statuksen mukaan joko Venäjän federaatio, oblatti tai piirihallinto. Venäjän federaation luonnonsuojelulainsäädäntö tuntee seitsemän erilaista luonnonsuojelualuetyyppiä, minkä lisäksi luonnonsuojeluviranomaiset ja paikallishallinto voivat perustaa myös muita luonnonsuojelualueita (Ob osobo ohranjajemyh...1995, § 2).

Federaatiotason suojelualueet

valtion luonnonpuisto (*zapovednik*)
kansallispuisto (*natsionalnyj park*)

Federaatio- tai aluetason
luonnonsuojelualueet

rauhoitusalue (*zakaznik*)
luonnonmuistomerkki (*pamjatnik prirody*)
dendrologinen tai kasvitieteellinen puisto

Federaatio-, alue- tai paikallistason
luonnonsuojelualueet

parantola- ja kylpyläalueet

Rauhoitusalueista tyypillisin on aluetason rauhoitusalue (*zakaznik regionalnogo znatšeniija*). Rauhoitusalueet jakautuvat edelleen yleisiksi rauhoitusalueiksi (*kompleksnyj zakaznik*) ja tiettyä luonnon elementtiä tai lajistoa suojeleviksi rauhoitusalueiksi (esimerkiksi hydrologinen tai lintutieteellinen rauhoitusalue) (Ob osobo ohranjajemyh...§ 22). Vielä 1980-luvulla oli mahdollista perustaa määräaikaista riistansuojelualueita, joiden toiminta-aika oli 10 vuotta (Lesnaja entsiklopedija 1 1985, 333). Niitä ei tässä tutkimuk-

nessa lueta varsinaisiksi luonnonsuojelualueiksi, mutta mainittakoon, että Kannaksen suurimmat riistansuojelualueet olivat Dymovo (66 000 ha) Kannaksen luoteisnurkassa sekä Prigorodnyj, joka ympäröi Pietaria säteeltään 60 kilometrin laajuisena kehänä. Niiden merkitys metsien käsittelyyn oli vähäinen. (Osobo ohranjajemyje...2000; Karjalan tasavallan ja Leningradin... 1996).

Neuvostoliiton hajotessa Karjalan Kannaksella oli yhteensä yksitoista aluetason rauhoitusalueita ja luonnonmuistomerkkiä, joista suurin osa oli perustettu vuonna 1976 (taulukko 2). Myös uusia luonnonsuojelualueita oli perusteilla vuonna 1985 hyväksytyn Leningradin alueen luonnonsuojelun yleissuunnitelman mukaisesti ja lisäksi Leningradin alueen viranomaiset olivat sitoutuneet perustamaan Kannakselle kansallispuiston, jonka suunnittelu oli käynnissä. (Krasnaja kniga...1999; A national park on...1995, x.)

Taulukko 2. Karjalan Kannaksen luonnonsuojelualueet vuonna 1991. Suojelualueverkosto koostui melkein kokonaan vuonna 1976 perustetuista kohteista; vain Juntolovskin rauhoitusalue oli perustettu myöhemmin, vuonna 1990. (Siilahti ja Borg 1997, 15-16; Karjalan tasavallan ja Leningradin... 1996; Osobo ohranjajemyje...1997; Krasnaja Kniga...1999).

Suojelualue		Suojelualuetyyppi	Pinta-ala, ha
<u>Aluetason rauhoitusalueet (zakaznikit)</u>			
			17 495 +
Viipurinlahti	<i>Vyborskij zaliv</i>	Yleinen	vesialue
Raivola	<i>Lindulovskaja roštša</i>	Kasvitieteellinen	939
Äyräpäänjärvet	<i>Rakovyje Ozera</i>	Lintutieteellinen	6 142
Virkinselkä	<i>Ozero Melkovodnoje</i>	Lintutieteellinen	2 486
Laminsuo	<i>Boloto Lammin-suo</i>	Hydrologinen	430*
Onkijärvi	<i>Boloto Ozernoje</i>	Hydrologinen	454 + järvi
<i>Juntolovskij</i>		Yleinen	886
<u>Luonnonmuistomerkit</u>			
Punnujärvi	<i>Ozero Krasnoje</i>	Geologinen ja hydrologinen	900
Väärämäenselkä	<i>Grjada Vjarjamjanselkja</i>	Geologinen (harju)	25 x 2 km
Haukkalampi	<i>Ozero Jastrobinoje</i>	Geologinen	629,5
Sankkasaari	<i>Gustaja Buhta (Ostrov Gustoj)</i>		54

*190 ha lähteessä Osobo ohranjajemyje... 1997

3.5 Karjalan Kannaksen metsien käyttöön kytkeytyvät toimijat

Karjalan Kannaksen metsiin kohdistuu monenlaisia intressejä (puuntuotanto ja metsänhaku, virkistys, luonnonsuojelu, rakentaminen). Kullakin Karjalan Kannaksen metsien maankäyttöön kytkeytyvällä toimijalla voi olla useita intressejä. Sen vuoksi toimijolta on mielekästä jäsentää myös sen perusteella, mikä on toimijoiden suhde metsämaihin eli metsäfondiin. Tällä perusteella toimijat ovat metsäfondin haltijoita, metsän käyttöoikeuden hankkineita yrityksiä, erityisvaltuutettuja viranomaisia, Leningradin alueella päätöksiä tekeviä ja toimeenpanevia tahoja, tutkijoita tai omaehtoisesti metsien maankäytöstä kiinnostuneita tahoja (taulukko 3).

Taulukko 3. Hahmotelma Karjalan Kannaksen metsien maankäyttöön kytkeytyvistä toimijoista. Metsäfondin haltijat on *kursivoitu*. Tässä tutkimuksessa tarkastelen metsäfondin haltijoista erityisesti Leningradin metsäkomitean alaisia leshooseja. Ne kuuluvat Venäjän metsähallituksen organisaatioon, joka samalla on tärkein erityisvaltuutettu federaation viranomaisen metsien käytön suhteen.

Venäjän federaation subjektit

Leningradin alue: hallitus / kuvernööri

Piirit: Viipurin, Käkisalmen ja Vsevoložskin piirit

Leningradin alueen metsäteollisuuskomitea

Leningradin alueen talous- ja investointikomitea

Luonnonvarojen käytön ja ekologisen turvallisuuden komitea

Väliaikaiset komissiot, mm. Karjalan Kannaksen metsätalouden tarkastuskomissio 1997

Pietarin kaupunki

Pietarin puistometsäyhtymän *puistoleshoosit*

Puunkorjuu- puunvälitys- ja metsäteollisuusyritykset, muut yritykset

Venäjän federaation metsäviranomaiset

Venäjän Metsähallitus

Leningradin alueen metsäkomitea

Lesogorskin, Viipurin, Käkisalmen, Raivolan ja Sosnovon leshoosit

Luoteis-Venäjän metsänjärjestely-yritys

Pietarin metsäntutkimuslaitos

Muut Venäjän federaation virastot

Ympäristö- ja luonnonvaraministeriö

Leningradin alueen ja Pietarin ympäristönsuojelukomitea (Lenkomekologija/Lenkomprirody)

Maatalous- ja elintarvikeministeriö

Leningradin alueen riistatalouskomitea

Piirien riistanvartijat

Sosnovon valtiollinen metsäriistanhoitotalous

Leningradin alueen maatalouskomitea

Viipurin sovhoosien yhteisleshoosi Lenagropromles

Venäjän puolustusministeriö

Puolustusministeriön Leningradin piiri

Puolustusvoimien Morozovskojen leshoosi

Ympäristöjärjestöt

Valtakunnalliset: Venäjän Greenpeace ja muut ympäristöjärjestöjen metsäklubin järjestöt

Paikalliset: Yleisvenäläisen luonnonsuojeluseuran Leningradin osasto, Grinhip, Pietarin Greenpeacen kannatusyhdistys, Zeljonaja Družina.

Tutkimuslaitokset

Pietarin valtionyliopiston biologinen instituutti, muut Pietarin yliopiston laitokset,

Venäjän tiedeakatemian laitokset, Pietarin metsäntutkimuslaitos, Pietarin metsätekninen akatemia, muut tutkimuslaitokset.

3.5.1 Federaation metsähallinto

Venäjän metsähallituksen alueviranomaisen Leningradin alueella on **Leningradin alueen metsäkomitea** (*Komitet po lesu Leningradskoj oblasti*), joka perustettiin vuonna 1992 uudistamalla Leningradin metsätaloudellisesti-tuotannollinen yhdyntä (Lesa Leningradskije 1994, 4).

Karjalan Kannaksen kolmen piirin yhteispinta-alasta vajaan 2/3 eli 847 800 hehtaaria kuuluu Venäjän federaation omistamaan metsäfondiin. Siitä noin 92 prosenttia eli 781 600 hehtaaria on Leningradin alueen metsäkomitean alaisten leshoosien hallinnassa (kuva 4). Leshooseja on viisi: Lesogorskin leshoosi (155 300 ha), Viipurin leshoosi (243 500 ha), Raivolankoeleshoosi (149 400 ha) Viipurin piirissä sekä Käkösalmen leshoosi (159 400 ha) ja Sosnovon leshoosi (74 000 ha) Käkösalmen piirissä. (Lesa Leningradskije 1994, 4; Landscape Ecological... 1998, 24.)

Vaikka tässä työssä tarkastellaan metsien käyttöä lähinnä Leningradin alueen metsäkomitean leshooseissa niin mainittakoon, että metsäkomitea ei ollut ainoa Karjalan Kannaksen metsäfondin haltija. **Muiden metsäfondin haltijoiden** maat keskittyvät Vsevolovžskin piiriin ja Pietarin kaupungin ympäristöön. Niitä ovat muun muassa Leningradin alueen metsästykomitean alainen Sosnovon valtiollinen metsäriistanhoitotalous (*Sosnovskoje gosudarstvennoje lesnoje ohotnitšje hozjajstvo*), Leningradin alueen maatalouskomitean alainen Viipurin sovhoosien yhteisleshoosi (*Lenagropromles*) ja Pietarin valtiollinen puistometsäyhtymä (*Gosudatstvennaja unitarnaja predprijatija "Lesoparkovaja zona Sankt-Peterburga"*)⁹ Puistometsäyhtymä jakautuu Kurortnyin, Vaskelovon, Toksovon ja Vsevolovon (sekä aiemmin Pargolovon) puistoleshooseihin, jotka ympäröivät Pietarin kaupunkia. Lisäksi pieni osa Kannaksen metsistä on Venäjän puolustusministeriön Leningradin piirin kiinteistöviraston hallinnassa. (Morozovskojen "sotaleshoosi", *vojennoj leshoz*) (Spravka o rezultatah raboty komissii...1999, 3; Ottšjot ob itogah...1998, 9; Spravka po rezultatam...1997a, 12; Viharev 1998, 190.)

Leningradin alueella, mukaan lukien Karjalan Kannas, metsänjärjestelystä huolehtii **Luoteis-Venäjän metsänjärjestely-yritys** (*Severo-zapadnoje gosudarstvennoje lesoustroitelnoje predprijatije*) jota kutsutaan lyhyesti myös nimellä *Sevzaplesprojekt*. (Ekologitšeskaja...1998, 110-112.) Karjalan kannaksen metsäkomitean leshoosien perusmetsänjärjestely suoritettiin vuosina 1991- 1992 ja lisäksi Raivolankoeleshoosissa aloitettiin vuonna 1993 jatkuvan metsänjärjestelyn käytäntö. Muissa Karjalan Kannaksen leshooseissa metsänjärjestelyä suoritettiin eri vuosina aikavälillä 1980 - 1996. (Spravka po rezultatam...1997, 3.) Metsänjärjestelyn lisäksi Luoteis-Venäjän metsänjärjestely-yritys laatii jatkuvatoimisesti metsäsuunnittelua, kuten esimerkiksi konkreettisten vuokralle annettujen metsämaiden hoito- ja hakkuusuunnitelmia.¹⁰

Venäjän metsähallituksen ja sen alaisten organisaatioiden lakisäätöisiä tehtäviä on esitelty edellisissä luvuissa. Suurin osa metsähallinnon toimenkuvasta liittyy metsän taloudellisen käytön, varsinkin puuntuotannon ja siihen liittyvän metsänhoidon järjestämiseen ja säätelyyn. Metsähallinnon intressinä on oletettavasti ylläpitää taloudellista toimintaa metsissä, koska juuri nämä toiminnot ylläpitävät ja työllistävät myös metsähal-

⁹ Vielä vuonna 1994 puistometsäyhtymä oli yhdyntä (*Lesoparkovoje proizvodstvennoje objedinenije merii Sankt-Peterburga*) (Lesa Leningradskije 1994).

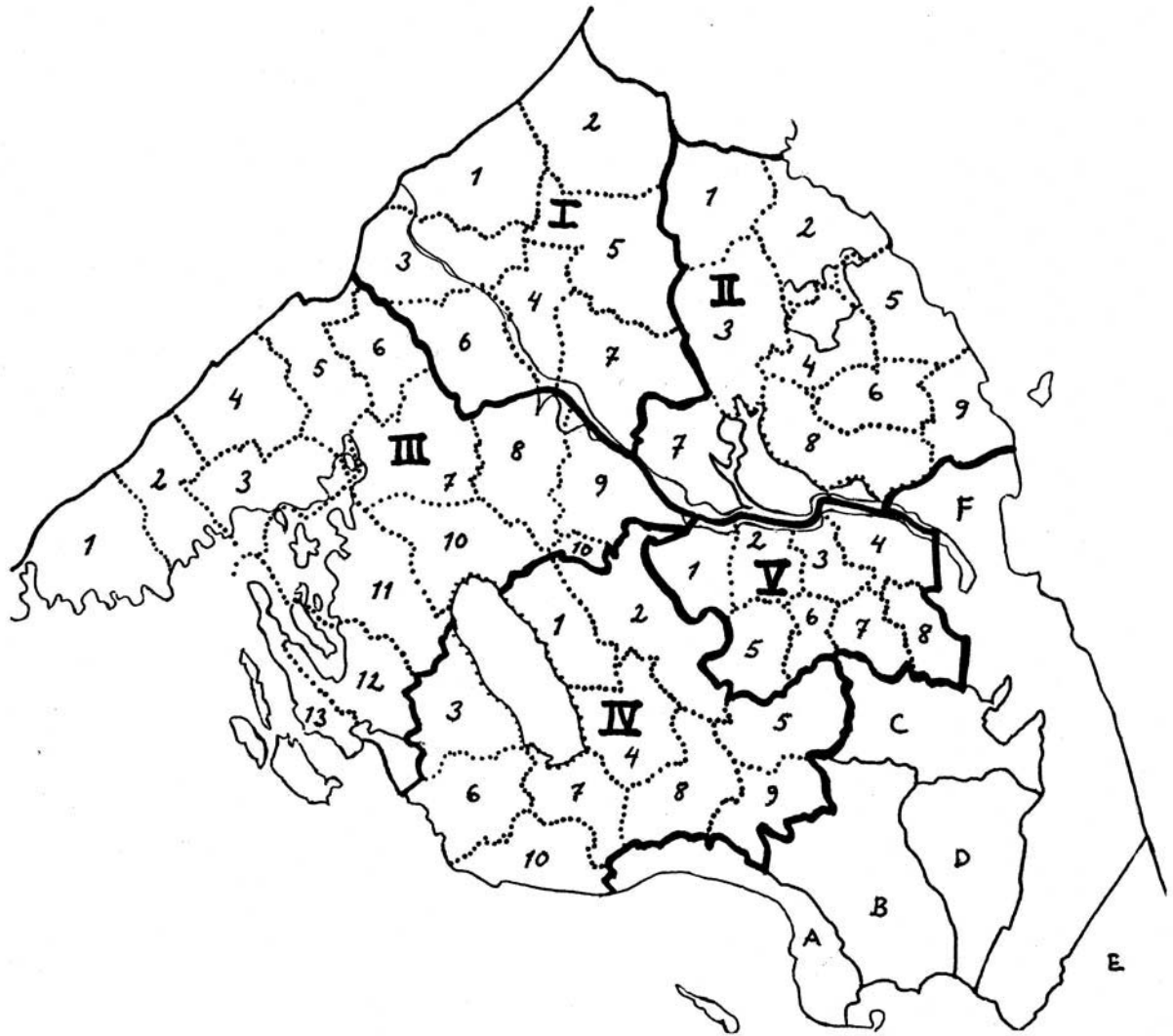
¹⁰ T. Vjugina, haastattelu 8.10.1999

lintoa. Metsän synnyttämistä tuotteista ja palveluista juuri puutavaralla on parhaat markkinat.

Venäjän metsähallitus on julkisen sektorin toimija, jonka rahoitus tulee periaatteessa Venäjän federation budjetista. Julkinen rahoitus pysyikin kohtuullisena vuoteen 1994 saakka (lukuunottamatta vuotta 1992), mutta romahti miltei puoleen vuosina 1995-1996, jolloin federaation rahoitus kattoi enää 45 prosenttia Venäjän metsähallituksen menoista. (Russia – forest policy...1997, 55).

Koska julkinen rahoitus ei ollut riittävää, Venäjän metsähallituksen intressi metsäfondin suhteen oli paitsi hoitava ja valvova, myös taloudellinen. Vaikeassa taloudellisessa tilanteessa leshoosit pyrkivät löytämään varoja toimintansa ylläpitämiseen parhain mahdollisin keinoin. Julkisen rahoituksen ohella muilla tulonlähteillä kuten metsämaksuilla, sakoilla sekä hoito- ja sanitaarihakkuista saatavilla rahoituksella oli leshooseille yhä suurempi merkitys. (Russia – forest policy...1997, 55.)

Metsähallintoa voidaan pitää organisaationa (toimijana), joka on samalla pitkälle institutionalisoitunut. Leningradin alueen metsäkomitealla leshooneineen, sekä Luoteis-Venäjän metsänjärjestely-yrityksellä on varsin laaja toimivalta metsien maankäyttöä ja metsänhoitoa koskevissa suunnittelussa ja päätöksenteossa. Suurin osa metsiä koskevista tiedosta oli Venäjän metsähallituksen organisaatioiden hallinnassa, ja ne myös pääsääntöisesti päättivät sen käytöstä ja levityksestä. Kansalaisten osallistumista metsien käytön suunnitteluun vaikeutti metsähallinnon taipumus pitää yksityiskohtaiset metsäsuunnitelmat omana tietonaan tai ainakin vaikeasti saatavilla. (Ekologitšeskaja ... 1998, 117.

Kuva 4. Leningradin alueen metsäkomitean leshoosit ja lesnitšestvot Karjalan Kannaksella 1990-luvun puolivälissä. Lähde: Luoteis-Venäjän metsänjärjestely-yritys.

I Lesogorskin (Jääsken) leshoosi (*Lesogorskij leshoz*). 1 Svetogorskoje, 2 Dymovskoje, 3 Lesogorskoje, 4 Kamennogorskoje, 5 Borodinskoje, 6 Lipovskoje, 7 Krasnosokolskoje.

II Käkisalmen leshoosi (*Priozerskij leshoz*). 1 Antikainenskoje, 2 Priozerskoje, 3 Vuoksinskoje, 4 Kommunarskoje, 5 Kujbyševskoje, 6 Nekrasovskoje, 7 Džatijevskoje, 8 Gromovskoje, 9 Ladožkoje.

III Viipurin leshoosi (*Vyborskij leshoz*). 1 Pogranitšnoje, 2 Baltijskoje, 3 Bolšepolskoje, 4 Lužajskoje, 5 Kalininskoje, 6 Komsomolskoje, 7 Vyborskoje, 8 Veštševskoje, 9 Žitkovskoje, 10 Tšerkasovskoje, 11 Sovetskoje, 12 Glebytševskoje, 13 Primorskoje.

IV Raivolan koeleshoosi (*Roštšinskij opytno-pokazatelnyj leshoz*). 1 Tšapajevskoje, 2 Krasnoselskoje, 3 Rjabovskoje, 4 Pobedovskoje, 5 Pionerskoje, 6 Tarasovskoje, 7 Poljanskoje, 8 Lindulovskoje, 9 Leninskoje, 10 Oktjabrskoje.

V Sosnovon (Raudun) leshoosi (*Sosnovskij leshoz*). 1 Mitšurinskoje, 2 Borisovskoje, 3 Krivkovskoje, 4 Kutšerovskoje, 5 Sosnovskoje.

Muita leshooseja: Pietarin puistometsäyhtymän leshoosit: A Kurortnyin, B Pargolovon, C Vaskelovon, D Toksovon, Vsevoložskin puistoleshoosi. D Sosnovon valtiollinen metsäriistanhoitotalous.

3.5.2 Metsäteollisuus ja puunkorjuuryitykset

Useat Leningradin alueen metsäteollisuusyrityksistä ovat sijoittuneet Karjalan Kannakselle.¹¹ Sellu- ja paperiteollisuuden tuotantolaitoksista merkittävin on **Svetogorskin kombinaatti** (taulukko 4). Leningradin alueen kaksi suurinta sahaa, **Priozerskin puunjalostustehtas** ja **Ekorus**, toimivat Karjalan Kannaksella. Viipurin, Käkisalmen ja Vsevoložskin piirien sahoilla tuotettiin vuonna 1998 noin 128 tuhatta kuutiota sahatavaraa eli 41,4 prosenttia oblastin tuotannosta. (Ottšjot ob itogah...1998, 52-55) Priozerskin puunjalostustehtas kuuluu yhdessä **Priozerskin huonekalukombinaatin** kanssa myös oblastin suurimpiin huonekalujen valmistajiin. (Ottšjot ob itogah...1998, 56)

Taulukko 4. Karjalan kannakselle sijoittuneet sellu- ja paperiteollisuuden yritykset vuonna 1998. Vuosina 1995 - 1999 Svetogorskin sellu- ja paperikombinaatti oli ruotsalaisen Tetra-Lavalin omistuksessa, mutta Tetra-Laval möi osake-enemmistön yhdysvaltalaiselle International Paperille. Viipurin sellu- ja paperikombinaatin kapasiteetti oli 1990-luvun loppupuoliskolla vakaakäytössä, mikä johtui tehtaan omistajien (Nimonor Investment ja myöhemmin Alkem UK Ltd.) ja tehtaan työkollektiivin erimielisyyksistä. (Ottšjot ob itogah...1998; Ovaskainen et al. 1999; Lindahl et al. 1997; Itä- ja ... 6-7/99, 16-17)

Yritys	Omistaja	Tuotanto (milj. ruplaa)	Työntekijöitä
Svetogorsk	International Paper	1 024	3 072
Svetogorsk Tissue	SCA	58*	290
Viipurin sellu- ja paperikombinaatti	työkollektiivi /Nimonor investment	20**	1 799
Kamennogorskin ofsetpaperitehtas	ei tietoa	9,8***	462
Komsomolets	Metsä-Serla	111,5	405
Assi Domän packiging St. Petersburg	Assi Domän	60	120

*Aloitti itsenäisen tuotannon 7/1998 ** Rekisteröitiin marraskuussa 1998 *** 9 kuukauden tuotanto

Kun Venäjän federaation metsälainsäädännön periaatteet (1993) salli yksityisten puunkorjuuryitysten toiminnan, alkoi hakkuuryitysten, puuntoimittajien ja alihankkijoiden määrä lisääntyä Leningradin alueella. Varsinkin Karjalan Kannakselle ilmaantui lukuisia pieniä puunkorjuuryityksiä; esimerkiksi vuonna 1994 Viipurin ja Käkisalmen piireissä toimi jo 97 virallisesti rekisteröityä metsänkäyttäjää. (Forests of the...1999, 11; Ljubimov et al. 1998, 32-33). Lukuisista puunkorjaajista vakiintuneen aseman saavuttivat 1990-luvun kuluessa ainakin **Nord-Kemp, Priozerskin puunjalostustehtas, Tarpán-V, Konglomerant, Šunt, Kvinteks, Timberland-Vyborg, Kompanija Vinner, Firo-O, Lesnoj Kompleks, Rost, Viipurin metsäkombinaatti, Vilan, Svetogorsk, Sodomik ja Junona** (Spravka po rezultatam...1997a; O predostavlenii...N 161-pg 1997; O predostavlenii...N 267-rg 1998).

¹¹ Useat tuotantolaitokset ovat suomalaista alkuperää. Ensossa (nyk. Svetogorsk) oli aloitettu puumassan tuotanto jo 1880-luvun lopussa, ja 1930-luvulle tultaessa paikkakunnalla oli jo suurimittaista metsäteollisuutta. Enso-Gutzeit Oy tuotti selluloosaa, paperituotteita ja sahatavaraa, ja oli tuolloin Suomen Karjalan merkittävin metsäteollisuusyritys. Myös Käkisalmi muuttui vilkkaaksi teollisuuskeskukseksi, kun Waldhofin sulfiittiselluloosatehtas perustettiin sinne vuonna 1928. Sahateollisuus painottui pieniin sahoihin. Kannaksen huomattavimmat selluloosan ja paperin tuottajat sijaitsivat Viipurin lähellä Johanneksessa. (Karjala tutuksi 1997, 13-14.)

Puunkorjuuyrityksillä on oikeus maksua vastaan hakata puuta metsäfondin alueella ja niiden intressinä on hyvän katteen saaminen raakapuun korjuusta, tai puuta välittävien liikeyrityksien tapauksessa puun edelleenmyynnistä. Puunjalostusyrityksien kannalta tärkeää on sopivan raaka-aineen saanti kohtuullisella hinnalla sekä raaka-aineen saannin turvaaminen pitkällä tähtäimellä. Karjalan Kannaksella puunkorjaajia houkuttelivat hakkuukypsien metsien runsauden lisäksi markkinoiden läheisyys ja alueen helppopääsyisyys (Spravka o rezultatah raboti komissii po analizu...1999, 6; Ottšjot ob itogah...1998, 12-13).

Erityisesti puun myynti Suomeen tarjosi mahdollisuuden nopeaan rikastumiseen, koska puun kantohinta oli Venäjällä huomattavasti alhaisempi kuin Suomessa. Esimerkiksi vuonna 1998 puun huutokauppahinta Karjalan Kannaksella oli noin kymmenkertainen minimikantohintaan (15 ruplaa / kuutio) verrattuna (Susiluoto 1999, 169; Ottšjot ob itogah 1999, 17-18).

Suomen merkittävin metsäteollisuuskeskittymä sijaitsee aivan Karjalan Kannaksen kumppeissa valtionrajan länsipuolella ja kiinnostus edullista venäläistä puuta kohtaan on suuri. Esimerkiksi pelkästään **Stora Enson** ja **UPM-Kymmene** raakapuun tuonti koko Leningradin alueelta oli vuonna 1998 yli puoli miljoonaa kuutiota. Laskennallisesti ne ostivat yhteensä noin 55-60 prosenttia koko Leningradin alueen raakapuun viennistä¹² (Ovaskainen et al. 1999, 39- 40.) Karjalan Kannaksen puun myynnistä Suomeen ei ole tarkkaa määrällistä tietoa, mutta arviolta peräti noin 80 prosenttia Kannaksella korjattua puusta päätyi Suomeen¹³.

Suomen metsäteollisuus ajoi todennäköisesti ostovoimallaan venäläisten tuotantolaitosten ohi puunhankinnassa. Svetogorskin sellu- ja paperikombinaatin puunhankintapäällikön mukaan suurin osa tehtaan lähialueilla hakattavasta puusta vietiin Suomeen, minkä vuoksi Svetogorskin puunhankinta-alue sijaitsi 500-1000 kilometrin säteellä tehtaasta. Tehdas käytti vuonna 1997 noin miljoona kuutiota puuta, josta noin 700 000 kuutiota Leningradin alueelta. (Lindahl et al. 1997, 67-68). Svetogorskin sellu- ja paperikombinaatin osake-enemmistön siirryttyä yhdysvaltalaisen International Paperin omistukseen yritys pyrki saamaan omiin käsiinsä koko tuotantoketjun puun istutuksesta lopputuotteeseen. Se halusi turvata raaka-ainetoimituksensa hankkimalla itselleen metsän käyttöoikeuksia. (Itä- ja ... 6-7/99, 16-17)

3.5.3 Leningradin oblastin alueviranomaiset ja päättäjät

Leningradin alueen päättävät tahot ovat erilaisista alue- ja piiritason vaaleilla valittuja ja hallinnollisia elimiä. Koko Leningradin alueen päämiehenä toimii vaaleilla valittu kuvernööri. Leningradin alueen lakiasäätävä kokous hyväksyy alueellisia lakeja. Leningradin alueen hallituksen tehtävänä on panna toimeen erilaisia paikallisia ja alueellisia säädöksiä. Sen alaisuudessa toimii useita komiteoita, joista eräillä on myös erityisesti metsien käyttöön tai suojeluun liittyviä tehtäviä. Lisäksi myös piireillä on oma paikallishallintonsa, johon kuuluivat muun muassa piirineuvosto. Leningradin oblastin hallin-

---

¹² Leningradin alueella hakatusta puusta reilusti yli kolmannes vietiin pyöröpuuna, mikä on suuri osuus sillä esimerkiksi Suomessa vain 2 % korjatusta puusta viedään jalostamattomana (Metsätilastollinen vuosikirja 1998, 145, 227; Obzor lesnoj...1998, 20).

¹³ Aleksej Morozov (Venäjän Greenpeace), suullinen tiedonanto 1998

non eri sektoreihin ja toimintojen edustamat tehtävät ja tavoitteet metsien maankäytön suhteen ovat hyvin erilaisia tai jopa ristiriitaisia keskenään.

Metsäteollisuus on tärkeä osa Leningradin alueen elinkeinoelämää: esimerkiksi vuonna 1998 metsäteollisuusyritykset toivat Leningradin oblastille 10 prosenttia sen budjettituloista. Leningradin alueen hallituksen alaisuudessa toimii **metsäteollisuuskomitea** (*Komitet po lesopromyšlennomu kompleksu pri pravitelstva Leningradskoj oblasti*), jonka tarkoituksena on ylläpitää ja parantaa metsäteollisuuden toimintaedellytyksiä alueella. Leningradin alueen hallituksen metsäteollisuuskomitean tehtävät liittyvät läheisesti oblastin metsäteollisuuden intressien edistämiseen, kuten raaka-aineen saannin turvaamiseen ja investointien tehostamiseen. (Itä- ja ... 6-7/99, 12; Obzor lesnoj ... 1998, 8; Ottšjot ob itogah...1998, 122.)

Leningradin alueen hallinnossa Karjalan Kannaksen luonnonsuojelualueista ja niiden kehittämisestä vastaa Leningradin alueen hallituksen **luonnonvarojen käytön ja ekologisen turvallisuuden komitea**¹⁴ (*Komitet prirodapolzovanija i ekologičeskoj bezopasnosti Pravitelstva Leningradskoj oblasti*). Venäjän federaation ympäristö- ja luonnonvaraministeriön edustajana oblastissa toimii **Leningradin alueen ja Pietarin valtiollinen ympäristönsuojelukomitea** (*Lenkomprirody*). Vuonna 1993 federaation ympäristönsuojelukomitea oli säilynyt yhteisenä, vaikka Leningradin alueesta ja Pietarista tuli itsenäisiä federaation subjekteja. *Lenkomekologijan* (nykyisen Lenkomprirodyn)¹⁵ toimenkuvaan oli kuulunut myös luonnonsuojeluasioiden hoito, mutta Lenkomprirodyn tehtäväksi Leningradin alueella jäi yleinen ympäristövalvonta, kun taas luonnonsuojelualueiden suunnittelu ja niiden toiminnan seuraaminen siirtyivät luonnonvarojen käytön ja ekologisen turvallisuuden komitealle. (Krasnaja kniga...1999, 18-19, 23; Itätieto 1996(14):5.)

Ympäristöhallinnon intressinä metsien maankäytön suhteen on luonnonsuojelun ylläpito ja laajentaminen sekä kaikkien sellaisten toimintojen ylläpito, jotka liittyvät luonnonsuojelututkimukseen tai luonnonsuojelualueiden perustamiseen ja hoitoon. Ympäristöhallinnolla on kuitenkin suunnitteleva ja suosittava rooli metsäfondia koskevassa päätöksenteossa toisin kuin metsäviranomaisilla, joiden hallinnassa metsäfondi on. Ympäristöviranomaisten suunnitelmien ja suosituksen mukaan maankäyttöpäätöksiä tekevät oblastin ja piirien elimet sekä maankäyttäjät.

Pysyvien komiteoiden lisäksi Leningradin alueen hallinnossa työskenteli erilaisia väliaikaisia komissioita. Tutkimukseni kannalta tärkeää lähdemateriaalia tuotti Karjalan Kannaksella kesällä 1997 toiminut **metsätalouden tarkastuskomissio**. Kuvernööri Vladimir Gustovin asettaman komission tehtävänä oli tutkia metsätalouden ja metsien käytön tilaa Karjalan Kannaksella Viipurin, Käkisalmen ja Vsevolosžkin piireissä. (Spravka po rezultatam...1997, 2).

---

¹⁴ Komitea oli vuoteen 1994 asti statukseltaan itsenäinen alueministeriö, minkä jälkeen sen asema laski ministeriöstä osastoksi (*departament*). Komitean puheenjohtaja kuului kuitenkin edelleen Leningradin alueen hallitukseen. Vuonna 1999 Luonnonvarojen käytön ja ekologisen turvallisuuden komitean vaikutusvalta heikkeni edelleen, kun se siirrettiin osastoksi Leningradin alueen talous- ja investointikomitean alaisuuteen. (D. Kovalev ja G. Noskov, haastattelu 26.1.2000.)

¹⁵ *Lenkomekologija = Komitet ekologii i prirodnih resursov Sankt-Peterburga i Leningradskoj oblasti Lenkomprirody = Gosudarstvennyj komitet ohrany okružajuščej sredy i prirodnih resursov Sankt-Peterburga i Leningradskoj oblasti*. Nimi *Lenkomekologija* säilyi myöhemminkin puhekielessä.

Tarkastuskomissioon kuului monenlaisia toimijoita, joilla ilmeisesti on ollut sekä yhteneväisiä että eriäviä intressejä. Leningradin alueen hallituksen intressien kannalta tarkastuskomission voi ajatella edustavan aluetaloudellista näkökulmaa Kannaksen metsien käytössä. Tähän näkökulmaan liittyvät läheisesti myös metsän tarjoamien julkishyödykkeiden (virkistäytymismahdollisuuksien ja luonnon monimuotoisuuden ylläpidon) tilanteen arviointi. Komissio työskenteli yli kaksi kuukautta (Karelskij perešejek - vremja...1997, 3).

Tarkastuskomission työhön ja raporttien kirjoitukseen osallistuivat aktiivisesti Leningradin alueen metsäkomitea ja metsäteollisuuskomitea, Venäjän Greenpeace, Leningradin alueen muuttovirasto, Leningradin oblastin ja Pietarin maahanmuuttovalvontavirasto, Viipurin tulli sekä kunnallishallinto Viipurin ja Vsevoložskin piireistä. Lisäksi työhön ottivat osaa Viipurin piirin tullitarkastuslaitos, Leningradin oblastin tullitarkastuslaitos, Luonnonvarojen käytön ja ekologisen turvallisuuden komitea, Tullitarkastuslaitoksen Pietarin osasto, Primorskin kaupungin hallinto, Venäjän federaation valuutta- ja vientitarkastuslaitoksen luoteinen aluekeskus, Luoteinen rajavartiopiiri sekä Pietarin ja Leningradin alueen ympäristönsuojelukomitea. (Spravka po rezultatam...1997, 2; Karelskij perešejek - vremja...1997, 3).

Pietarin kaupungilla federaation subjektin ominaisuudessa ei ole virallisesti päätösvaltaa Karjalan Kannaksen metsien maankäytön suunnittelussa sen jälkeen, kun Leningradin alue ja Pietari eriytyivät toisistaan vuonna 1993. Karjalan Kannaksen metsien teollinen hyödyntäminen tuskin kuuluu Pietarin kaupungin intresseihin, sillä metsäteollisuuden osuus sen teollisuustuotannosta oli 1990-luvulla vain 3,5 prosentin luokkaa (Helanterä 1997, 41).

Sen sijaan Karjalan Kannas oli kuitenkin viiden miljoonan asukkaan suuruisen Pietarin tärkein lähivirkistysalue. Kesälomapäivänä Kannakselle saattoi 1990-luvun alkupuolella suunnata jopa 1,7 miljoonaa pietarilaista (Siilahti ja Borg 1997, 8 – 11; Siilahti 1995, 42). Suurimmalle osalle Pietarin asukkaista Karjalan Kannaksen luonnonalueiden säilyminen oli tärkeää, koska virkistäytyminen alueella tarkoitti pietarilaisille niin keruutuotteiden hankintaa, mökkeilyä kuin luontoharrastustakin (Asp 1995, 27, 37-38).¹⁶

3.5.4 Tutkimuslaitokset

Tutkimuslaitoksilla ei ole suoria hallinnollisia tai liiketoimintaan liittyviä valtuuksia vaikuttaa metsien maankäyttöön. Ne voivat osallistua suunnitteluun laatimalla päätöksentekijöille arvioita, suosituksia, suunnitelmia ja ehdotuksia joko heidän tilauksestaan tai omaehtoisesti. Julkisen ja yksityisen sektorin päätöksentekijät käyttävät tutkijoiden suosituksia hyväkseen parhaaksi katsomallaan tavalla.

Pietarissa toimii useita valtakunnallisesti huomattavia tieteellistä tutkimusta harjoittavia laitoksia, jotka tarjoavat asiantuntemustaan myös Karjalan Kannaksen metsien maankäytön suunnitteluun, ja joilta sitä tähän tarkoitukseen myös tilataan.

---

¹⁶ Vuonna 1994 Pietarissa tehdyn ympäristöasennekyselyn vastaajista yli 90 % kävi marjastamassa ja sienestämässä, ja yli 85 % harrasti luonnonnäkökulmaa liikkumista. Kaksi kolmannelta hoiti lisäksi kesämökkiä, viljelypalstaa tai puutarhaa. Luontoharrastuksessa suurta aktiivisuutta osoittaneista puolet toi esille avohakuiden ja tehometsätalouden haittavaikutukset kysyttäessä ympäristöä koskevia huolenaiheita. Noin 80 %:lle vastaajista luonnonalueiden tuhoutuminen tai säilyttäminen ei ollut suinkaan yhdentekevää. (Asp 1995, 27, 37-38)

Leningradin alueen hallituksen luonnonvarojen käytön ja ekologisen turvallisuuden komitea tilasi luonnonsuojeluun liittyvät suunnitelmat pääosin **Pietarin valtionyliopiston biologiselta instituutilta** (*Biologitšeskij nautšno-issledovatel'skij institut Sankt-Peterburskogo Gosudarstvennogo universiteta*). Niinpä instituutilla on ollut luonnonsuojelusuunnittelussa 1990-luvulla myös muita tutkimuslaitoksia koordinoiva rooli. (Krasnaja kniga...1999). Luonnonsuojeluun liittyvää tutkimusta ja suunnittelua harjoittavat muun muassa Venäjän tiedeakatemiaan kuuluvat Komorovin kasvitieteellinen instituutti ja eläintieteellinen instituutti, Pietarin valtionyliopiston maantieteen ja geoekologian tiedekunta sekä lukuisat muut tutkimuslaitokset.

Kannaksen metsien käytön suunnittelua ohjasi osaltaan myös metsäalan tutkimuslaitosten asiantuntemus. Metsien ja metsätalouden tutkimuslaitoksia Pietarissa ovat **Pietarin metsäntutkimuslaitos** (*Sankt-Peterburskij nautšno-issledovatel'skij institut lesnogo hozjajstva, Spb NiiLH*) ja **Pietarin metsätekninen akatemia** (*Sankt-Peterburskaja gosudarstvennaja lesotehnitšeskaja akademija*). Pietarin metsäntutkimuslaitos kuuluu Venäjän metsähallituksen tutkimuslaitosverkostoon, ja metsätekninen akatemia puolestaan on eräs Venäjän johtavista metsätalouden korkeakouluista. (Ekologitšeskaja...1998, 110-112; Saint-Petersburg...1998.)

3.5.5 Ympäristöjärjestöt

Neuvostoliiton lainsäädännön mukaan riippumaton yhdistystoiminta oli ollut kiellettyä. **Yleisvenäläinen luonnonsuojeluseura** (*Vserossijskoje Obštšestvo Ohrany Prirody*) oli Neuvostoliitossa ainoa virallisesti hyväksytty luonnonsuojelujärjestö. Sen paikallisosastoja oli ympäri Venäjää ja sillä oli puolivirallinen asema luonnonsuojelusuunnittelussa. Yliopisto-opiskelijoiden ympäristötoiminta kanavoitui *družina*-liikkeenä, joka tosin toimi Kommunistisen puolueen nuorisoyhdistyksen suojissa. (Yanitsky 2000, 43, 106, 264; Krasnaja Kniga...1999, 18.)

Perestroikan aikana ja Neuvostoliiton hajottua Venäjällä perustettiin monia uusia ympäristöjärjestöjä tai kansainvälisten järjestöjen haarakonttoreita, joiden toiminta ulottuu koko Venäjälle. Esimerkiksi **Venäjän Greenpeace**, **Sosio-Ekologinen Unioni** ja **Tsentr Ohrany Dikoj Prirody** ("Villin luonnon suojelun keskus"), alkoivat ottaa kantaa metsätalouteen ja metsien suojeluun. Ne ja eräät muut järjestöt esiintyvät yhteisesti myös **Venäjän ympäristöjärjestöjen metsäklubin** nimellä (*Lesnoj klub rossijskih nep-ravitel'stvennyh organizatsii*).

Myös Pietarissa toimi 1990-luvun jälkipuoliskolla noin 160 valtiosta riippumatonta organisaatiota, joiden toiminta sivusi ympäristönsuojelua. Joukkoon mahtui useita vihreitä puolueita, lukuisia ympäristövalistusta harjoittavia yhdistyksiä ja kerhoja, asiantuntijayhdistyksiä sekä tiedotukseen keskittyviä organisaatioita. (A directory... 1998, 13.)

Pieni osa pietarilaisista ympäristöjärjestöistä toimii Karjalan Kannaksen metsien käytön ja suojelun parissa. Näitä ovat **Yleisvenäläisen luonnonsuojeluseuran Leningradin osasto** (perustettu 1924), joka oli vuoteen 1990 asti ainoa Leningradin alueella toimiva rekisteröity luonnonsuojelujärjestö. Vuosina 1986 - 1989 seuran yhteyteen perustettiin useita nuorten ympäristötoimintaryhmiä kuten **Grinhip**, joista myöhemmin tuli itsenäisiä järjestöjä. Yleisvenäläinen luonnonsuojeluseura keskittyy etenkin jo perustettujen luonnonsuojelualueiden toiminnan ja suojelumääräysten valvontaan. Grinhip ajaa aktii-

visesti Kannaksen eteläosissa sijaitsevien luonnonsuojelusuunnitelmien toteuttamista sekä Kannaksella säilyneiden luonnontilaisimpien vanhojen metsien kartoitusta ja suoje-
lua. (Programma inventarizatsija...1999, liite 1; Kannaksen suoje-
lu...1998, 8.)

Družina-liikkeeseen kuuluva Pietarin yliopiston *Zeljonaja Družina* ja vuonna 1997 pe-
rustettu **Pietarin Greenpeacen kannatusyhdistys** (*Sankt-Peterburskoje obštšestvo Sto-
ronnikov "Grinpis"*) keskittyivät valvomaan metsä- ja luonnonsuojelulainsäädännön
noudattamista metsätalouden harjoittamisen yhteydessä. Keskustelua Kannaksen metsä-
ja luonnonsuojelukysymyksistä käydään lisäksi erilaisissa tieteellisissä seuroissa

Perestroikan synnyttämän ympäristö- ja kansalaistoiminnan aallon jälkeen elinvoimai-
siksi ovat osoittautuneet järjestöt, jotka ovat löytäneet kanavia länsimaisen rahoituksen
saamiseksi ja erikoistuneet (Lahti 1999). Kamppailu on toisinaan kovaa, eikä ympäristö-
järjestön nimellä esittäytyvät organisaatioiden toimenkuva välttämättä vastaa totunnais-
ta käsitystä ympäristöasioita ajavan kansalaisjärjestön tehtävästä. Näin oli esimerkiksi
Kurgalsky Expedition Associationin (KEA) laita. Sen toiminta oli luonteeltaan pi-
kemminkin kaupallista konsultointia kuin järjestötoimintaa. Myös erilaiset vihreät puo-
lueet esiintyivät ympäristöjärjestöinä, vaikka niiden toiminta oli ennemminkin poliittis-
ta.

Ympäristöjärjestöillä ei ole suoria hallinnollisia tai liiketoimintaan liittyviä valtuuksia
vaikuttaa metsien maankäyttöön, vaan ne toimivat ”kansalaisen mandaatilla”. Ne voivat
osallistua metsien maankäyttöä koskevaan suunnitteluun ja päätöksentekoon laatimalla
arvioita, suunnitelmia ja ehdotuksia, joita julkisen ja yksityisen sektorin päätöksenteki-
jät käyttävät hyväkseen parhaaksi katsomallaan tavalla (vaikkeivat olisi niitä varsinais-
esti tilanneet). Toimijat, joihin järjestöt pyrkivät vaikuttamaan, eivät voi ”antaa potku-
ja” järjestöille, mutta ne pyrkivät usein kyseenalaistamaan järjestöjen ”vakavasti otetta-
vuuden” eli järjestöjen toimintatavat ja asiantuntemuksen. Kannaksen metsien käyttöä
suunnittelevat viranomaiset olivat tavallisesti heikosti motivoituneita keskustelmaan jär-
jestöjen ja kansalaisten osallistumismahdollisuuksien parantamisesta. (The commissi-
on...1997; Kommentarii Komiteta...2000; Kannaksen suoje-
lu...1998; Kak vov-
letš...1999; Rezultaty obsuždenija...1999.)

3.5.6 Suomalaiset taustatoimijat

Suomen valtio tuki Karjalan Kannaksen metsä- ja luonnonsuojelusuunnittelua Luoteis-
Venäjän kestävä metsätalouden ja luonnon monimuotoisuuden suojelun kehittämisoh-
jelman puitteissa. Vuonna 1998 **Suomen ympäristöministeriö** sopi yhteistyöstä Lenin-
gradin hallituksen luonnonvarojen käytön ja ekologisen turvallisuuden komitean kanssa
tieteellisen tutkimuksen, luontokartoitusten, julkaisutoiminnan ja koulutuksen saroilla
(Aiepöytäkirja...1998, 1). Samana vuonna **Suomen maa- ja metsätalousministeriö** ja
Leningradin alueen metsäkomitea ryhtyivät yhteistyöhön metsätalouden suunnittelun
kehittämiseksi Karjalan Kannaksella. Hankkeen avulla pyrittiin sekä kehittämään sekä
kokonaisvaltaista metsätalouden ja maankäytön suunnittelua koko Kannaksella että ko-
keilemaan alue-ekologista suunnittelua kahdella mallialueella (Landscape Ecologi-
cal...1998).

Myös suomalaiset ympäristöjärjestöt pyrkivät edistämään 1990-luvun jälkipuoliskolla
Karjalan Kannaksen suoje-
lua useimmiten viestimällä sen luontoarvoista Venäjän ulko-
puolella. **Luonto-Liitto** teki luontoarvoselvityksiä ja tiedotti niistä kansainväliselle yleis-

sölle ja suomalaisille metsäyrittäjille, jotta nämä pidättäytyisivät puunostoista luontoarvoiltaan tärkeillä alueilla (Ovaskainen 1998, 70-89; Ovaskainen et al. 1999, 11, 33). Suomen WWF vetosi vuonna 1999 suomalaiseen ja kansainväliseen yleisöön, metsäyrittäjiin ja muihin vaikutusvaltaisiin tahoihin Kannaksen luonnon säilyttämiseksi julkaisemalla Karjalan Kannaksen luontoa käsittelevän multimedian (Sihvonen ja Kumpulainen 1999).

Etelä-Karjalan luonnonsuojelupiiri käynnisti vuonna 1997 yhdessä KEA:n kanssa hankkeen ”Yhteiskunnallisesti ja ekologisesti kestävä metsien käytön ja metsäluonnon suojelun ohjelma Karjalan kannakselle”. Myöhemmin yhteistyö kariutui, ja luonnonsuojelupiirin uusiksi yhteistyökumppaneiksi tulivat Yleisvenäläisen luonnonsuojeluseuran Pietarin osasto, Grinhip, Zeljonaja Družina ja Pietarin Greenpeacen kannatusyhdistys. Hanke keskittyi metsien käytössä ja luonnonsuojelualueilla tapahtuvien rikkomusten valvontaan sekä arvokkaiden metsäisten alueiden suojelun edistämiseen (Siilahti 1997; Siilahti 1999b, 42).

Tässä tutkimuksessa suomalaiset toimijat ymmärretään taustatoimijoina, joilla on välillinen vaikutus Karjalan Kannaksen metsien maankäyttöön venäläisten osapuolien tukemisen kautta. Suomalaiset toimijat eivät, voimakkaista pyrkimyksistään huolimatta, voi suoraan osallistua Karjalan Kannaksen metsien maankäytön suunnitteluun. Suomalaisvenäläisten viranomaishankkeiden luonne on suosittela¹⁷ ja maankäyttöpäätöksiä tehdään vain Venäjällä joko yhteistyökumppaneiden tai muiden venäläisten tahojen toimesta. Etelä-Karjalan luonnonsuojelupiirin edustajan Pertti Siilahden kertomukseen vuoden 1997 yhteistyöseminaarista KEA:n kanssa kiteytyy se suomalaisille tuttu tunne, että Venäjän tapahtumiin voivat vaikuttaa vain venäläiset itse, jos hekään:

”Hankesuunnitelmaan sisältyi joulukuussa Pietarissa järjestettävä projektin etenemistä käsittelevä yhteistyöseminaari. --- Seminaarissa törmäsivät erilaisista kulttuureista, entisen järjestelmän jäänteistä, yhteiskunnallisesta tilanteesta sekä ajattelu- ja toimintatapojen erilaisuudesta johtuvat ongelmat. Ohjelmasta puuttui etukäteen sovittuja asiakohtia. Hankkeessa työskennelleet tutkijat olivat venäläiseen tapaan suu supussa, sillä vain johtaja puhuu projektin asioista. Lähes kaksi päivää kului eri eturyhmien hankkeeseen kytkeemisestä käydyin venäläisen keskinäisen kiistelyn parissa. Me suomalaiset olimme ajoittain pihalla kuin lumiukot.” (Siilahti 1999a)

---

¹⁷ H. Haapala, haastattelu 31.1.2000

4 Kestävyyden toteutuminen Karjalan Kannaksen metsätalouden tehostuessa

Karjalan Kannaksen metsätaloudessa siirtymätalouden aikana voidaan havaita kolme selvää kehityssuuntaa. *Puutavaran kysyntä lisääntyi ja hakkuumäärät kasvoivat*, kun ulkomaiset raakapuumarkkinat avautuivat ja lainsäädäntö mahdollisti yksityisten yritysten toiminnan. Toiseksi, *puunkorjuun tavat ja teknologia muuttuivat* samalla kun metsänkäsittelyn säädöspohja jäi jälkeen nopeasta muutoksesta. Kolmanneksi, metsänvuokrauksen kehittyessä 1990-luvulla siirryttiin vähitellen *kohti metsien yksityistämistä*, vaikka metsät muodollisesti säilyivät valtion omistuksessa. Metsätalous tehostui 1990-luvulla ensin hallitsemattomasti ja myöhemmin hallitusti, mikä kavensi mahdollisuuksia toteuttaa vaihtoehtoisia metsien maankäytön muotoja kuten luonnonsuojelua. Karjalan Kannaksen metsätalouden kehityksen suunnat näkyivät myös alueen monikäyttömetsien ja olemassa olevien luonnonsuojelualueiden toimivuudessa pitkin 1990-lukua.

Tämän luvun tarkoituksena on analysoida sitä, missä määrin *metsätalouden kehitys* Karjalan Kannaksella oli 1990-luvulla kestävä. Mitä siirtyminen uuteen metsien käytön järjestämistapaan, metsänvuokraukseen, merkitsi kestävä metsätalouden kannalta? Kuinka Kannaksen metsien käytön säätelämiseksi tai metsien suojelemiseksi perustetut monikäyttömetsät ja luonnonsuojelualueet olivat institutionalisoituneita verrattuna samasta elintilasta kilpailevaan puunkorjuuseen? Tarkastellessani näitä kysymyksiä piirrän samalla kuvan Karjalan Kannaksen metsien maankäyttöä ohjaavasta insitutionaalisesta järjesteyksestä, ennen kaikkea siitä, mitä kanavia pitkin metsien maankäyttöä koskevia päätöksiä tehtiin.

4.1 Karjalan Kannaksen asema takamaana ja virkistysalueena muuttuu

4.1.1 Karjalan Kannasta kehitetään suojelu- ja virkistysalueena

Karjalan Kannasta pidetään luonnonolosuhteiltaan Leningradin alueen monimuotoisimpana osana (Siilahti ja Borg 1997, 8). Perestroikan ympäristömyönteisessä ilmapiirissä oli syntynyt ajatus kansallispuiston perustamisesta Kannakselle. Ennen Neuvostoliiton hajoamista, vuonna 1990, Leningradin kansanedustajien alueneuvoston puhemieshistö oli tehnyt periaatepäätöksen kansallispuiston perustamisesta ja päättänyt seuraavana vuonna, että Kannakselle perustetaan 450 000 hehtaarin suuruinen kansallispuisto. (The Karelian Isthmus...1993, 20; Razumovski ja Rafikov 1991, 5; Mitä Karjalan...1992 ; A national park on...1995, x.)

Puistosuunnitelman oli laatinut maantieteilijä Vladimir Razumovskin johtama laaja-alainen asiantuntijaryhmä. Puiston perustamisella haluttiin taata ekologisesti kestävä perusta Karjalan Kannaksen maankäytölle ja eri toimintojen koordinoituminen tästä perustasta käsin. Maankäytön muotoja haluttiin sovittaa yhteen siten, että alueen maisemalliset ja sosioekologiset tehtävät säilyisivät ensisijaisina. Puistosta haviteltiin siis eräänlaista Karjalan Kannaksen luonnonvarojen järkevän käytön ja luonnonsuojelun kokonaissuunnitelmaa. Suunnitteluryhmä suositteli valtion luontopuiston (*prirodnyj park*) perustamista, koska se olisi sallinut useiden toimintojen ja monimutkaisinkin kaavoituksen puiston rajojen sisällä. (Razumovski ja Rafikov 1991, 6-7). Tarkoituksena oli huomioida taloudelliset, luonnonsuojelulliset ja vapaa-ajan viettoon liittyvät tavoitteet

samassa maankäytön kokonaissuunnitelmassa. Suunnittelijat ennustivat, että puiston perustaminen loisi uusia työpaikkoja virkistys- valvonta- ja palvelutehtävissä. Metsäteollisuusyritysten toiminnan sen sijaan katsottiin vähenevän, koska kaikki puiston metsät oli määrä siirtää ensimmäiseen käyttöryhmään. (Mitä Karjalan...1992; Razumovski ja Rafikov 1991, 19, 51).

Suunnitteluryhmä ehdotti puistoa ennen kaikkea Kannaksen keskiosiin siten, että se olisi kattanut noin 60 prosenttia Kannaksen pinta-alasta ja sen alueella olisi tullut asumaan noin 62 000 - 73 000 henkeä (Razumovski ja Rafikov 1991, 10, 19). Puiston oli määrä jakautua useisiin maankäyttövyöhykkeisiin taulukon 5 mukaisesti.

Taulukko 5. Kannaksen valtion luonto/kansallispuistosuunnitelman sisältämät vyöhykkeet. Reservaatit ja rauhoitusalueet haluttiin keskittää kolmelle Karjalan Kannaksen alueelle: Kannaksen keskiosan järvi- ja jokivesistöjen yhteyteen, Laatokan rannikolle ja Suomenlahden saarille ja niemille. Reservaatit koostuivat olemassa olevista suojelualueista ja muun muassa vuonna 1985 hyväksytyt Leningradin alueen luonnonsuojelun yleissuunnitelmaan sisältyvistä alueista. Reservaattien pinta-ala suunnitelmassa oli noin 3 %, ja rauhoitusalueiden noin 15 % koko Kannaksen pinta-alasta. (Razumovski ja Rafikov 1991, 13-16; Siilahti 1994, 44-45.)

Käyttövyöhyke	hehtaaria	% puistosuunnitelmasta
Luonnonsuojelureservaatit	49 000	6
Rauhoitusalueet (osittain suojellut alueet ja rajoitetun luonnonkäytön alueet (suojavyöhykkeet) yhteensä	230 000	29
Säädely virkistyskäyttö	328 600	42
Vapaa virkistyskäyttö	88 000	11
Ekologisen käytön alueet (maatalous)	92 000	12
YHTEENSÄ	787 000	100 %

4.1.2 Puun kysyntä kasvaa ja hakkuut lisääntyvät

Karjalan Kannaksen metsiä ei ennen 1990-lukua käytetty teollisuuspuun tuotantoon ja metsänhakkuut olivat vähäisiä. Vuonna 1975 päätehakkuita tehtiin nykyisissä Leningradin alueen metsäkomitean leshooseissa noin 145 tuhannen kuution edestä ja vuonna 1982 vain noin 108 tuhannen kuution edestä. Vielä Neuvostoliiton olemassaolon viimeisen kymmenen vuoden aikana (1981-1991) Karjalan Kannaksen metsät ehtivät kasvaa reilusti. Puuston kuutiotilavuus nousi 13 prosenttia, hakkuukypsissä ja sitä vanhimmissa ikäluokissa peräti 71 prosenttia. Vuonna 1992 puuston kuutiotilavuus metsäkomitean leshooseissa oli reilut 130 miljoonaa kuutiota, josta hakkuukypsien ja hakkuukypsyyden ylittäneiden metsien osuus oli lähes kolmannes. (Materialy karakteristiki...1997, 3, 5.)

1990-luvun alun metsänjärjestelyjen yhteydessä Viipurin, Käkisalmen ja Vsevoložskin piirien kaikkien leshoosien yhteiseksi sallituksi puunkorjuumääräksi vahvistettiin noin 1,3 miljoonaa kuutiota, josta neljännes oli määrä suorittaa välikäyttöhakkuina (Spravka po rezultatam...1997b, 3).

Neuvostoliiton hajottua Karjalan Kannaksen asema ensisijaisesti Pietarin kaupungin virkistysalueena ja Neuvostoliiton syrjäisenä rajaseutuna muuttui. Rajanylitys Suomeen vapautui ja puutavaran kysyntä alueella kasvoi, kun suomalainen metsäteollisuus ryhtyi hankkimaan puuta myös Karjalan Kannakselta. Yksityiset puunkorjaajat muodostivat aivan uuden intressiryhmän, joka vaikutti Karjalan Kannaksen metsien maankäytön kehitykseen. Lyhyet kuljetusyhteydet länsimarkkinoille asettivat Karjalan Kannaksen Venäjän mittakaavassa poikkeukselliseen asemaan. Tämä houkutteli myös suomalaisia metsäurakoitsijoita korjaamaan puuta alueelta.

Kun Venäjän federaation metsälainsäädännön periaatteet (1993) salli yksityisten puunkorjuuyritysten toiminannan, alkoi hakkuuyritysten, puuntoimittajien ja alihankkijoiden määrä lisääntyä Karjalan Kannaksella (Ljubimov et al. 1998, 32-33). Puunkorjuu alkoi muodostua Karjalan Kannaksen metsämaiden maankäytössä yhä hallitsevammaksi. Vuonna 1996 yksinomaan tilastoitujen päätehakkuiden määrä oli noin 3,7 –ertainen vuoteen 1975 verrattuna (Materialy harakteristiki...1998, 5).¹⁸ Kansallispuistohankkeeseen osallistunut tutkija Valeri Švedov arveli, että Leningradin ja Pietarin erottaminen erillisiksi federaation subjekteiksi vuonna 1993 kiihdytti osaltaan metsänhakkuita Kannaksella. Kun Leningradin alueen luonnollinen yhteys Pietariin katkesi, se pyrki tekemään puutavarasta itselleen entistä tärkeemmän tulonlähteen. Aiemmin tuloja oli saatu muun muassa elintarvikkeiden ja rakennusmateriaalien myynnistä. (Švedov 1995).

Taloudellisten ja luonnonsuojeluun liittyvien toimintojen koordinointi Leningradin alueen hallinnossa osoittautui heikoksi. Metsäkomitean johtava asiantuntija Sergej Orlov ihmetteli Leningradin alueen hallituksen epäjohdonmukaista toimintaa: vaikka se oli tehnyt Karjalan Kannaksen kansallispuistosta periaatepäätöksen, se salli teollisuuspuun hakkuun alueella. Kansallispuistohanke oli tosin muutenkin hankalasti toteutettavissa alueen tiheän asutuksen ja tiestön sekä vilkkaan virkistys- ja viljelytoiminnan vuoksi (A national park on...1995, x-xi).

Siitä huolimatta ennen Neuvostoliiton hajoamista suunnitelma Karjalan Kannaksen puiston perustamiseksi oli nauttinut suurta kannatusta Leningradin alueen päättävien tahojen keskuudessa. Mutta kun kansallispuistohankkeen valmistelu oli vuonna 1993 edennyt niin pitkälle, että sen suunnitteluasiakirjat lähetettiin federaation ympäristö- ja luonnonvaraministeriön käsiteltäviksi, alkoi hanke kohdata rahoitusongelmia. Samalla maankäyttöpaineet kasvoivat ja Pietarin johtavat ekologian asiantuntijat kirjelmöivät Venäjän Federaation presidentille, hallitukselle ja duumalle luonnonvarojen käytön säätelemiseksi Kannaksella. (A national park on...1995, x)

Jo 1990-luvun puoliväliin mennessä oli ilmennyt, että Karjalan Kannaksen kansallis- tai luontopuisto ei koskaan toteutuisi. Kokonaisvaltainen maankäytön suunnitelma hautautui Neuvostoliiton hajottua yksityistämisen, lomarakentamisen, siirtolapuutarhojen, suunnittelemattomien metsänhakkuiden ja virkistyspaineiden alle. Leningradin alueen päättävien elinten mielipide luonnonsuojelua painottavan kokonaissuunnitelman tarpeellisuudesta muuttui. Vaikka luonnonsuojeluviranomaiset yrittivät pitää puistosuunnitelmaa vireillä, luonnonsuojelu supistettiin erillisiksi paikallisiksi suojelusuunnitelmiksi eri puolille Karjalan Kannasta. Monet venäläiset tahot arvelivat jo tuolloin, että puiston

---

¹⁸ Kehityssuunta oli päinvastainen kuin Venäjällä ja myös Leningradin alueella keskimäärin. Tilastoitujen hakkuiden kokonaismäärä Venäjällä laski 1970-luvun alkupuolen noin 350 miljoonan kuution vuosittaisista lukemista vain 84 miljoonaan kuution vuoteen 1997 mennessä (Burdin et al. 1998, 18). Leningradin alueella hakkuut vähenivät vastaavasti 5,5 miljoonasta kuutiosta vajaaseen 3 miljoonaan kuution (Päivinen et al. 1999, 20).

epäonnistuminen johtaisi arvokkaiden luontokohteiden tuhoutumiseen. (Siilahti 1994, 44-45, Siilahti 1995, 40). Yksiselitteinen kokonaissuunnitelma Karjalan Kannaksen luonto- ja virkistysarvojen huomioimiseksi jäi puuttumaan, vaikka vireillä oli lukuisia erillisiä luonnonsuojelusuunnitelmia. (Spravka po rezultatam...1997b, 29).

4.1.3 Hallitsematon metsänhakkuu herättää tyytymättömyyttä

Puunkorjuun lisääntyminen vuoden 1993 jälkeen merkitsi varsinkin organisoimattoman metsänhakkuun yleistymistä. Kannakselle ilmaantui lukuisia määriä hakkaavia organisaatioita tai yksityishenkilöitä, jotka korjasivat puuta tavalla tai toisella hankkimisensa hakkuulippujen perusteella. ”Villin” metsänhakkuun huippuvuodet sijoituivat 1990-luvun puoliväliin, jolloin erilaisia metsänhakkaajia oli Kannaksella arviolta noin 500-700.¹⁹

Karjalan Kannakselle kehittyi vuosina 1994-1997 metsien käytön järjestelmä, joka johti

” metsien käytön voimistumiseen ja mahdolliseen liikaohdyntämiseen, aluetaloudellisiin menetyksiin, luonnonarvojen heikentymiseen ja sosiaalisten jännitteiden lisääntymiseen” (Spravka po rezultatam...1997a, 10).

Näin totesi metsätalouden ja metsien käytön tilaa Karjalan Kannaksella Viipurin, Käksälmen ja Vsevolosžkin piireissä tutkinut tarkastuskomissio, jonka kuvernööri oli asettanut toukokuussa 1997. Komission perustamisen taustalla oli nimenomaan se, että suunnittelemattomat metsänhakkuut ja metsäviranomaisten leväperäisyys olivat herättäneet laajaa arvostelua sekä ympäristöliikkeen että huolestuneiden kansalaisten taholta (The commission...1997). Tarkastuskomission mukaan metsien käytön hallitsemattoman kehityksen oli laukaissut, paitsi yleinen puun kysynnän kasvu, myös ”skandinaavisen” teknologian soveltaminen. Monitoimikoneilla tapahtuva aikaisempaa nopeampi ja laajamittaisempi puunkorjuu merkitsi metsien käytön pelisääntöjen kertakaikkista muutosta (Spravka po rezultatam...1997a, 10.)

Vuosikymmenen puolivälistä lähtien pystyvuon kysyntä alkoi ylittää sallitut hakkuumäärät. Vuosina 1995-1997 suuret puunkorjuuyritykset kuten Firo-O, Tarpan ja Timberland-Vyborg kääntyivät toistuvasti Luoteis-Venäjän metsänjärjestely-yrityksen puoleen ja pyysivät sitä suorittamaan hakkuumäärien uudelleenlaskentoja (*pererastšot*). Sen sijaan, että puunkorjuuta olisi toteutettu vain metsänhoidollisesti sallittavien hakkuumäärien puitteissa ja kysyntää säädelty taloudellisesti, ryhdyttiin metsänkäyttäjien painostuksesta suurentamaan sallittuja hakkuumääriä. (Spravka po rezultatam...1997a, 3; Spravka po rezultatam...1997b, 4.)

Puunkorjuun painopiste siirtyi samalla välikäyttöhakkuihin, koska sitä kautta sallittujen hakkuumäärien kasvattaminen oli yksinkertaisinta. Tämä johtui siitä, että hakkuusuunnitteen (joka sisälsi vain päätehakkuut) vahvasti Venäjän metsähallitus, mutta välikäyttöhakkuiden sallitun määrän vahvasti Leningradin alueen metsäkomitea. (Spravka po rezultatam...1997a, 3; Spravka po rezultatam...1997b, 4) Esimerkiksi vuonna 1994 päätehakkuut kiellettiin viiden kilometrin levyisellä rajavyöhykkeellä Leningradin alueen hallituksen säädöksellä. Uuden hakkuuohjeet toteutuivat 1993-1996 välillä ja vasta vuonna 1996 rajavyöhykkeen metsänjärjestely muutettiin uusiksi säädöksiksi vastaavaksi.

---

¹⁹ D. Kovalev, haastattelu 26.1.1999

Hakkuumäärien uudelleenlaskennan aikana varsinkin Viipurin leshoosi pyrki nostamaan välikäyttöhakkuumäärät rajavyöhykkeellä moninkertaisiksi aikaisempaan verrattuna, missä se osittain onnistuikin. (Materialy harakteristiki...1997, 4; Spravka po rezultatam...1997a, 3.)

Kaiken kaikkiaan metsänjärjestelyssä virallisesti vahvistetut, sallitut hakkuumäärät eivät olleet esteenä puunkorjuumäärien kasvattamiselle. Metsähallinnossa sekä metsäkomitea että leshoosit osallistuivat hakkuumäärien paisuttamiseen edelleen. Metsäkomitea saattoi kirjoittaa leshooseille metsänkaatomääräyksiä (*narjad*) huomioimatta kuvernöörin asetuksia, jotka perustuivat sallittuihin hakkuumääriin. Leshoosit puolestaan kirjoittivat enemmän hakkuulippuja kuin metsänkaatomääräykset olisivat sallineet. Esimerkiksi Viipurin leshoosissa vuonna 1996 laillisesti vahvistettu hakkuumäärä oli 238,3 tuhatta kuutiota, mutta metsänkaatomääräyksiä kirjoitettiin 338,2 tuhannelle kuutiolle ja hakkuulippuja jo 362,5 tuhannelle kuutiolle. Metsähallinnon runsaskätisyyden lisäksi todelliset hakkuumäärät leimikoilla olivat vielä suuremmat kuin hakkuulippuihin kirjoitetut. (Spravka po rezultatam...1997a, 4; Spravka po rezultatam...1997b, 5). Karjalan Kannaksen puunkorjuumäärät saattoivat tarkastuskomission mukaan kasvaa siis kolmessa vaiheessa:

1. Luoteis-Venäjän metsänjärjestely-yritys kohotti sallittuja hakkuumääriä (vahvistettu hakkuusuunnite ja metsänhoidollisesti sallittavat välikäyttöhakkuut).
2. Leningradin alueen metsäkomitea ja leshoosit kirjoittivat enemmän metsänkaatomääräyksiä ja hakkuulippuja kuin säädetyssä järjestyksessä vahvistetut hakkuumäärät sallivat.
3. Puunkorjuuyritykset korjasivat hakkuualalta enemmän puuta kuin hakkuulippuihin oli kirjattu.

Virallisten tilastojen mukaan 1,3 miljoonan kuution puunkorjuumäärä saavutettiin Kannaksella vuonna 1998. Viipurin piirin osuus vuonna 1998 tilastoidusta puunkorjuusta oli 930 tuhatta, Käkisalmen 257 tuhatta ja Vsevoložskin 115 tuhatta kuutiota. (Ottšjot ob itogah...1998, 13).

Tarkastuskomission mukaan viralliset puunkorjuutilastot olivat kuitenkin epäluotettavia, ja tosiasassa metsänhakkuut jopa uhkasivat paikoittain kääntyä metsäresurssin liika-hyödyntämiseksi. Todelliset hakkuumäärät olivat keskimäärin vähintään 40 prosenttia suuremmat kuin mitä hakkuulippujen perusteella saattoi olettaa. Varsinkin välikäyttöhakkuissa korjattujen puumäärien seuranta tuotti ongelmia. Tarkastuskomissio totesi asiaa selvitettyään, että esimerkiksi vuonna 1996 Viipurin leshoosissa välikäyttöhakkuuiden määrä oli 234 prosenttia verrattuna laillisesti sallittuun määrään. (Spravka po rezultatam...1997a, 4; Spravka po rezultatam...1997b, 5.)

Pietarin metsäteknisen akatemian professori A.V. Ljubimov ilmaisi Pietarin ympäristöfoorumissa vuonna 1998, että Karjalan Kannaksen metsät ovat täydessä käytössä paljolti korruption aiheuttamien laittomien hakkuiden seurauksena (Kannaksen suoje-lu...1998, 9).

Taulukko 6. Tilastoidut hakkuut Karjalan Kannaksella Leningradin alueen metsäkomitean leshooseissa. Taulukkoon on kerätty Luoteis-Venäjän metsänjärjestely-yrityksen raportoimat tiedot toteutuneista päätehakuista ja välikäyttöhakuista (Materialy harakteristiki...1997). Vuosina 1975-1996 toteutuneiden päätehakuiden määrä kasvoi 3,7-kertaiseksi. Viralliset puunkorjuutilastot eivät kuitenkaan kertoneet koko totuutta Karjalan Kannaksella tapahtuvista metsänhakuista ja eri tahot esittivät varsinkin välikäyttöhakuiden määrästä ristiriitaisia tietoja. Metsäviranomaiset esittivät perinteisillä laskentatavoilla saatuja puunkorjuulukuja, mitä esimerkiksi metsätalouden tarkastuskomissio ja ympäristöjärjestöt arvostelivat koska niissä ei otettu huomioon puunkorjuun valvonnan porsaanreikiä.

Vuosi	Toteutuneet päätehakuut / Päätehakkuusuunnite (tuhatta kuutiota)	Toteutuneet välikäyttöhakuut / Sallitut välikäyttöhakuut (tuhatta kuutiota)	YHTEENSÄ
1975	145,7 / 303,7 (48 %)	ei tietoja	
1982	108,4 / 664,2 (16 %)	ei tietoja	
1993	ei tietoja	201,7 / 335,8 (60 %)	
1994	423,6 / 676,4*(62 %)	209,4 / 335,8 (62 %)	633,0 (62 %)
1995	ei tietoja	311,3 / 335,8 (92 %)	
1996	543,2 / 676,4*(80 %)	430,7 / 397,9 (108 %)	973,9 (91 %)

* Rajavyöhykkeen päätehakuiden rajoittamisen vuoksi hakkuusuunnitetta laskettiin 812 tuhannesta kuutiosta 676,4 tuhanteen kuutioon (Materialy harakteristiki...1997, 4)

Metsänhakuiden lisääntymisellä Karjalan Kannaksella ei ollut paljoakaan tekemistä väestön työllisyyden tai toimeentulon kanssa. Toisin kuin perinteisillä metsätalouksilla, Karjalan Kannaksen metsien hakkaaminen ei ollut perusteltavissa sillä, että paikallisväestö olisi ”aina saanut elantonsa metsästä”, toisin sanoen metsän hakkaamisesta teollisuuden raaka-aineeksi. Useissa kannanotoissa ilmenee sen sijaan ihmetystä sen johdosta, että virkistykseen ja muihin ei-puutuotannollisiin tarkoituksiin käytettyjä metsiä ryhdyttiin äkillisesti hakkaamaan. Julkista paheksuntaa herätti tarkastuskomission mukaan se, että intensiivisiä hakkuuta tehtiin helppopääsyisillä ja näkyvillä paikoilla. Tällöin paikallisväestö saattoi seurata, kuinka suomalaiset puunkorjaajat rääsivät metsät harvoiksi puustoiksi ja ajoivat puuta pois rekkalasteittain. Hakkuista ei aina edes tiedotettu paikallisille asukkaille, vaikka hakkuualueet olisivat sijainneet kylien välittömässä läheisyydessä. (Spravka po rezultatam...1997a, 12; Spravka po rezultatam...1997b, 32.)
Kaiken tämän vuoksi

”...paikallisten asukkaiden keskuudessa heräsi usein - täysin perustellusti - mielipide, että ulkomaalaiset tai Venäjän uusrikkaat varastavat metsää häpeämättömästi ja ilman omantunnon vaivoja” (Spravka po rezultatam...1997b, 32).

Tyytymättömyyttä lisäsi se, että hakkuut olivat usein suomalaisten urakoitsijoiden suorittamia eivätkä työllistäneet paikallisväestöä. Toisaalta automatisoitu puunkorjuu ei muutenkaan olisi ollut kovin työllistävää, sillä yksi monitoimikone pystyi samaan kuin

kaksi tai kolmekin perinteistä 6 - 8 hengen puunkorjuuprikaatia. (Spravka po rezultatam...1997a, 12). Koska hakkuut eivät juuri työllistäneet, piirit hyötyivät hakkuista niiden budjettiin tulevien metsämaksujen ja yritysverojen verran. Vuoden 1993 metsälainsäädännön periaatteiden mukaan metsämaksut oli jaettu leshoosin ja piirihallinnon kesken, mutta vuodesta 1997 alkaen ne menivät oblastin budjettiin, ja piirihallintoon jäivät enää yritysverotulot. Kunnalliselimet menettivät alueellaan sijaitsevien metsien hallinnan. Poikkeuksena olivat ne metsät, jotka oli erityisesti varattu muun muassa maatalouden piirissä toimiville puun pienkäyttäjille. (Šolmov 1999a.) Metsien hakkaaminen oli paikallisesta näkökulmasta katsoen yhä useammin harmillista, koska ”piiritasolle ei jäänyt hakkuista kopeekkaakaan, mutta tiet ja metsät menivät pilalle”²⁰. Esimerkiksi Viipurin piirin Borodinskojen kunnassa oltiin valmiita mieluummin vaikka suojelemaan metsiä kuin sallimaan puunkorjuuyritysten hakata kunnan alueella sijaitsevia metsiä ilmaiseksi ja kylien asukkaita työllistämättä (Vetoomus...1999).

Metsänhakkuiden lisääntyminen huolestutti myös luonnonsuojelijoita. Pietarin Greenpeacen kannatusyhdistyksen mielestä hakkuumäärien voimakas kasvu 1990-luvulla uhkasi Kannaksen metsäluontoa. Epätietoisuutta metsien tilasta lisäsi se, että todelliset hakkuumäärät ylittävät ilmoitetut puolitoista- tai jopa kaksinkertaisesti. Niinpä Karjalan Kannas saattoi piankin lakata olemasta se luonnoltaan ainutlaatuinen virkistysalue, jona pietarilaiset sitä olivat pitäneet. (Projekt ”Lesa pod kontrolem” 1998, 3.)

Ympäristöjärjestöjen julkaiseman tarkastuskomission laajan raportin mukaan merkittävät virheet Kannaksen maankäytön suunnittelussa oli jo tehty vuoteen 1997 mennessä, koska metsänkäyttö oli päästetty tehostumaan ennen kunnollisen ”ekologisen selkärangan” luomista. Ekologisen selkärangan avulla olisi pitänyt turvata tärkeimpien elinympäristöjen ja ainutlaatuisten luonnonmaisemien suojelu sekä luonnon monimuotoisuuden säilyminen (tai intensiivisesti hakatuilla alueilla palautuminen). Käytännössä olisi pitänyt siis luoda toimivat luonnonsuojelualueet, suojelukategoriat ja erityissuojellut alueet jo ennen metsätalouden tehostumista. (Spravka po rezultatam...1997a, 17; Spravka po rezultatam...1997b, 30).

Kaiken kaikkiaan metsien käytön kehitystä seuranneet asiantuntija- ja kansalaispiirit olivat sitä mieltä, että hallitsematon puunkorjuu Karjalan Kannaksella oli tavalla tai toisella kestämatöntä ja että ”metsiin oli saatava järjestys”. Koska ongelmana Kannaksen metsien käytössä oli metsänkäyttäjien suuri määrä ja metsänkäytön lyhytjännitteisyys, Leningradin alueen päättäjät etsivät ratkaisua metsien vuokraamisesta.

---

²⁰ Viipurin apulaiskaupunginjohtaja Kostenko, suullinen tiedonanto 14.12.1999

4.1.4 Lisääntynyt metsänhakkuu institutionalisoituu

4.1.4.1 Suurimmat puunkorjaajat vakiinnuttavat asemansa metsiä vuokraamalla

Aluksi hallitsemattomasti lisääntynyt metsänhakkuu institutionalisoitui nopeasti, kun metsiä ryhdyttiin vuokraamaan puunkorjuuyrityksille. Metsien vuokrauksen yleistymisen vähensi puunkorjaajien lukumäärää Kannaksella ja vakiinnutti suurimpien puunkorjaajien aseman.

Vuosikymmenen alkupuolella Karjalan Kannaksella vallitseva puunkorjuun muoto oli metsän lyhytaikainen käyttö eli metsänhakkuu konkreettiselle alueelle tietynä vuonna myönnettyjen hakkuulippujen perusteella. Lyhytaikaisen käytön ohella metsäkomitean leschooseissa alettiin myös vuokrata metsiä jo vuonna 1994, jolloin kolmelle yritykselle myönnettiin 49 vuoden mittainen vuokraoikeus Käkisalmen ja Raivolan leschooseissa. Kannaksella sijaitsevista metsäkomitean leschooseista maista jo 44 prosenttia oli vuokrattu vuoden 1996 loppuun mennessä. (Ottšjot ob itogoh... 1999, 15; Materialy harakteristiki...1997, 9). Uuden metsälain hyväksymisen jälkeen Kannaksen metsiä annettiin vuokralle ensin vuonna 1997 Leningradin alueen kuvernöörin asetuksen perusteella ja sen jälkeen metsäkilpailun perusteella vuonna 1998 (Kakoje buduštšeje 1998...2). Karjalan Kannaksen metsistä noin 75 prosenttia oli annettu vuokralle vuoden 1998 loppuun mennessä²¹.

Suurin osa vuosina 1994-1998 tehdyistä vuokrasopimuksista oli viiden vuoden pituisia. Vilkkaimpina vuokrausvuosina 1997-1998 pitkiä 49 vuoden mittaisia sopimuksia ei tehty enää lainkaan. Metsänvuokrausta harjoitettiin ainoastaan metsäkomitean hallinnoimissa metsissä. (Ottšjot ob itogoh... 1999, 15; Materialy harakteristiki...1997, 9; Spravka o rezultatah...1999, 11.)

Tammikuussa 1997 hyväksytyn metsälain mukaan metsien vuokraaminen siirtyi paikallistasolta (piireiltä ja leschooseilta) oblastin viranomaisten tehtäväksi. Niinpä kesällä 1997 Karjalan Kannaksen metsänvuokrausta laajennettiin *oblastin kuvernöörin antamalla asetuksella*. Vuokraoikeus oli viisivuotinen ja sen saivat kolme puunkorjuuyritystä, Timberland-Vyborg, Kompanija Vinner ja Firo-O, joille myönnettiin vuokramaita Lesogorskin ja Viipurin leschooseista. (O predostavlenii....N 261-pg, 1997.)²²

Vuokrasopimus merkitsi puunkorjuuyrityksille ”jalan saamista oven väliin” vuokraamallaan metsäalueella. Yrityksellä oli ensisijainen oikeus vuokrasopimuksen uusimi-

---

²¹ P. Poikonen, haastattelu 12.8.1999; A. Morozov (Venäjän Greenpeace), suullinen tiedonanto 16.4.1998

²² Timberland-Vyborg vuokrasi noin puolet Viipurin leschoosein pinta-alasta. Vuokraehtojen mukaan se sai korjata vuosittain 31 600 kuutiota päätehakuina ja 20 300 kuutiota välikäyttöhakuina. Yhtiö sai käyttöönsä Žitkovskojen, Kalininskojen, Bolšepolskojen, Baltijskojen ja Komsomolskojen lesnitšestvot kokonaisuudessaan, sekä suurimman osan Veštševskojen lesnitšestvosta. Myös Lesogorskin leschooseista yhtiö sai käyttöönsä Borodinskojen ja Krasnosokolskojen lesnitšestvot kokonaisuudessaan. Kompanija Vinnerin vuokramaat sijaitsivat Lesogorskin leschooseissa, jossa se sai vuosittain korjata 60 000 kuutiota puuta päätehakuina. Vuokra-alueisiin sisältyi Kamennogorskojen lesnitšestvon pohjoispuolisko sekä lähes koko Linovskojen lesnitšestvo, sekä suuri määrä kvarttaaleja Svetogorskojen ja Lesogorskojen lesnitšestvoista, joissa kuitenkin rajavyöhyke jäi kokonaan vuokraamatta. Lesogorskin leschoosein ja samalla koko Kannaksen pohjoiskulma, Dymovon lesnitšestvo, jäi tuolloin kokonaan vuokrauksen ulkopuolelle. Firo-O vuokrasi Viipurin leschoosein Lužajskojen lesnitšestvon lähes kokonaan. Yhtiö sai korjata 13 100 kuutiota päätehakuina ja 27 400 kuutiota välikäyttöhakuina vuosittain. Lisäksi sille määrättiin muita hakkuuta ja sanitaarihakkuuta yhteensä 1 000 kuutiota. (O predostavlenii....N 261-pg, 1997).

seen samalla alueella, mikäli se täyttäisi kaikki leshoosin kanssa solmitun vuokrasopimuksen asettamat velvoitteet. Vuokraajan oli päästävä hakkuusuunnitteen korjaamiseen kokonaisuudessaan kolmen vuoden kuluessa siten, että ensimmäisenä vuonna korjataan vähintään 50 prosenttia, toisena vuonna vähintään 75 prosenttia ja kolmantena vuonna jo koko hakkuusuunnite. (O predostavlenii...N 261-pg, 1997.)

Keskustelua käytiinkin siitä, voitaisiinko metsänvuokrasopimuksia pidentää automaattisesti jolloin metsän vuokrauksesta tulisi käytännössä ikuista²³. Esimerkiksi metsäteollisuuskomitea hakkuutoiminnan vuokratuissa metsissä olevan ”tehokasta” ja siksi sen mielestä oli tarpeen luoda järjestelmä, jolla tehokkaan viisivuotisen vuokra-ajan jälkeen vuokraaja saisi pidentää vuokra-aikansa 49 vuoteen (Ottšjot ob itogah...1998, 120-121).

Taulukko 7. Esimerkkejä metsänvuokrauksen etenemisestä Karjalan Kannaksella. (Ottšjot ob itogah...1999, 15; O predostavlejii...N 261-pg, 1997; O predostavlejii...N 267-rg, 1998; Kakoje buduštšeje...1998; Šolmov 1999a). Metsänvuokrauksen lisäksi puuta korjattiin paljon metsän lyhytaikaisen käytön puitteissa. Vuoden 1998 lopulla Kannaksella vain kuudella yrityksellä on pitkäaikainen 49 vuoden metsänvuokrasopimus, ja volyymiltään tämä oikeutti 239 700 kuution vuosittaisiin hakkuisiin. Priozerskin puunjalostustehtaalla sekä Nord-Kempillä oli tuolloin pituudeltaan sekä 5- että 49- vuotisia vuokrasopimuksia. (Ottšjot ob itogoh... 1999, 15-16.)

Leshoosi	Sopimusvuosi ja -pituus	Metsänkäyttäjä	Hakkuut m ³ /v
Käkisalmi	1994 vuokra 49 v. /piirin ja leshoosin päätös	Nord-Kemp Priozerskin pjt.	40 600 87 500
Raivola	1994 vuokra 49 v. /piirin ja leshoosien päätös	Tarpan-V	62 300
Viipuri	1996 vuokra 49 v. /piirin ja leshoosin päätös	Konglomerant 27 000	
		Šunt	3 600
		Kvinteks	18 700
	1997 vuokra 5 v. / kuvernöörin asetus	Timberland-Vyborg	51 900
		Kompanija Vinner	60 000
		Firo-O	40 500
	1998 vuokra 5 v. /metsäkilpailu	Kompanija Vinner Lesnoj Kompleks Rost Viipurin metsäkombinaatti Firo-O Vilan Svetogorsk Sadomik Junona	Tilaus Lesprojektilta*

* Lesprojekt = Luoteis-Venäjän metsänjärjestely-yritys

²³ A. Morozov (Venäjän Greenpeace), suullinen tiedonanto 12.1.1999

Kriittiset tahot eivät olleet tyytyväisiä metsänvuokrauksen menettelytapoihin ja arvostelivat sitä, että metsien vuokraoikeudesta oli päätetty epäselvin perustein ja lähinnä vuokraoikeuden saaneiden puunkorjaajien intressit huomioiden. Leningradin oblastin luonnonsuojelusyrittäjä tutki kesällä 1997 annettua metsänvuokrausasetusta 261-pg ja tuli siihen tulokseen, että se oli ristiriidassa metsä-, antimonopoli- ja luonnonsuojelulainsäädännön kanssa. Uuden metsälain § 34 mukaan metsää sai vuokrata kuvernöörin asetuksella (ilman metsäkilpailua) vain metsänkäyttäjälle, joka oli

”pitkään harjoittanut toimintaa kyseisellä alueella ja jolla oli tuotannolliset mahdollisuudet puun ja muiden metsän tuotteiden korjuuseen ja jalostukseen, sekä alueella sijaitseville maatalousorganisaatioille”.

Lisäksi metsänvuokrauksen tuli tapahtua ”avoimesti ja huomioiden kyseisellä alueella asuvan väestön intressit” (Kakoje buduššeje...1998, 2; Lesnoj kodeks 1997, § 34, § 31).

Kesällä 1997 vuokraoikeuden saaneet yritykset Timberland-Vyborg, Kompanija Vinner ja Firo-O eivät täyttäneet mitään näistä ehdoista. Kompanija Vinner oli perustettu vuonna 1994 ja Timberland-Vyborg sekä Firo-O vuonna 1995, joten niiden ei voinut mitenkään katsoa jatkaneen toimintaansa alueella pitkään. Timberland-Vyborg keskittyi täysin puunkorjuuseen ja Firo-O jalosti alle 10 prosenttia korjaamastaan puusta. Kaikki kolme yritystä ostivat osan puunkorjuusta alihankintana ulkomaalaisilta urakoitsijoilta. (Spravka po rezultatam...1997b, 27.)

Metsien vuokraus ei myöskään tapahtunut erityisen avoimesti. Tieto valmiista vuokrauspäätöksistä oli periaatteessa julkista tietoa, jota julkaistiin sanomalehdissä. Erilaisen lehtien kautta kulkeva tiedotus oli kuitenkin sekä hajanaista että vaikeasti seurattavaa eikä epämääräinen tiedotus tarjonnut yleisölle mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon²⁴. Epäkohdista huolimatta yritykset saivat menestyksekkäästi vuokrattua alueet ”perinteisinä” metsänkäyttäjinä (Kakoje buduššeje...1998, 2).

Esimerkiksi Timberland-Vyborg vuokrasi kaikki Baltijskojen lesnitšestvon (Viipurin leshoosin) kvarttaalit, vaikka se ei ollut koskaan aikaisemmin työskennellyt kyseisen lesnitšestvon alueella. Alueella sijaitsevien taajamien ja pitempään toimineiden puunkorjuu- ja sahausyritysten intressejä ei huomioitu. Viipurin piirihallinnolla oli asiasta useita, keskenään ristiriitaisia virallisia mielipiteitä. Piirin hallintojohtaja²⁵ V. V. Kirillov oli sopinut alueiden vuokraamisesta kyseisille yrityksille. Sopimuksesta huolimatta piirihallinnosta kirjelmöitiin tarkastuskomissiolle, että vuokraoikeuden saivat yritykset jotka olivat ”suuntautuneita raakapuun vientiin, tarjoten raaka-ainetta ulkomaalaisille puunjalostusyrityksille” samalla kun paikalliset yritykset potivat raaka-ainepulaa. (Spravka po rezultatam...1997b, 27.)

Vuonna 1998 metsänvuokraus laajeni Karjalan Kannaksella edelleen, mutta vuokraus ei tapahtunut kuvernöörin asetuksella vaan vuokraajat valittiin *metsäkilpailun* perusteella. Viipurin piirin metsien vuokraamiseksi julistettiin tammikuussa 1998 metsäkilpailu, jonka avulla viisivuotisen vuokraoikeuden saajat valittiin. Halukkaita metsänvuokraajia oli tarjolla Venäjän olosuhteisiin nähden runsaasti ja kilpailu vuokraoikeuksien saamisesta oli kova. Huhtikuussa 1998 Leningradin alueen hallitus valitsi metsäkilpailun 21

---

²⁴ Osastonjohtaja V. N. Jermolajev (Luonnonvarojen käytön ja ekologisen turvallisuuden komitea) ja A. Morozov (Venäjän Greenpeace) suullinen tiedontanto 16. ja 17.4. 1998

²⁵ Venäjäksi *glava administratsii munitsipalnogo obrazovanija Vyborgskij rajon*

hakijan joukosta yhdeksän yritystä, jolle vuokraoikeuksia myönnettiin. Marraskuussa 1998 suunniteltu metsien vuokraaminen alkoi toteutua Leningradin alueen kuvernöörin antaman asetuksen myötä. (Kakoje buduštšeje....1998; The Vyborg forest divided...1998; O predostavlenii...N 167-rg, 1998.)

Metsäkilpailun tuloksena Lesogorskin, Viipurin ja Raivolan leshoosien metsiä vuokrattiin viideksi vuodeksi yhdeksälle eri yritykselle, joiden joukossa oli sekä vanhoja että uusia vuokraajia. Yritykset olivat Viipurin metsäkombinaatti, Kompanija Vinner, Lesnoj kompleks, Rost, Firo-O, Vilan, osakeyhtiö Svetogorsk, Sodomik ja Junona. Niistä suurin osa oli jo aiemmin saanut samoista leshooseista metsää joko lyhytaikaiseen ja sittemmin pitkäaikaiseen käyttöön. Neljä viimeksi mainittua olivat uusia vuokraajia. (O predostavlenii...N 167-rg, 1998)

Virallisen näkemyksen mukaan vuokraajien valinnassa huomioitiin kunnalliselinten sekä taajamia muodostavan metsäteollisuuden intressit, oblastin metsien käytön kysymyksiä ja vuokrahakemuksia tarkastelleen komission suositukset, metsänkäyttäjien laatimat materiaalit sekä kilpailukarsinta (O predostavlenii...N 167-rg, 1998). Viime kädessä metsäkilpailun valintakriteereistä päätti metsäkilpailukomissio, johon kuului oblastin, alueellisen metsäviranomaisen ja luonnonsuojeluviranomaisen sekä asiasta kiinnostuneiden organisaatioiden edustajia (Položenija o porjadke provedenija...1997). Kilpailukomission tasapuolisuus oli kuitenkin kyseenalainen. Pietarilaisen ympäristöaktivistin Marina Doktorovan mukaan metsäkilpailun kymmenestä pisteytettävästä muuttujasta kolme oli suppean työvaliokunnan arvioitavina, mikä mahdollisti lahjonnan. Työvaliokunnan edustajien joukossa oli suoranaisesti metsäteollisuutta edustavia henkilöitä, kuten metsäteollisuuden edunvalvontayhdistyksen edustaja ja puunkorjuuyrityksen omistaja.²⁶

Viipurin piirin metsäkilpailun voittajat saivat entistä laajemmat valtuudet vaikuttaa vuositaisiin puunkorjuumääriinsä. Uutta asetuksessa oli se, että vuokraajien tuli tilata likvidin puutavaran korjuumääriä koskevat laskelmat sekä pääte- että välikäyttöhakkuuta varten Luoteis-Venäjän metsänjärjestely-yritykseltä. Puunkorjuulaskelmat tuli siis tehdä metsänvuokraajan tilauksesta ja hänen varoillaan. (O predostavlenii...N 167-rg, 1998.)

Pietarin yliopiston biologisen instituutin tutkijan Dmitri Kovalevin mielestä tämä merkitsi käytännössä metsien yksityistämistä vuokrauksen myötä, kun Luoteis-Venäjän metsänjärjestely-yritys teki tilauksesta vuokraajille palveluksia²⁷. Samalla kun metsänkäyttäjien määrä Kannaksella oli vuokrauksen myötä pudonnut kymmenistä tai sadoista vain puoleenkymmeneen, oli yksittäisten metsänvuokraajien vaikutusvalta kasvanut suureksi. Metsänvuokraajat olivat, yhtä kaikki, suuntautuneet korjaamaan puuta mahdollisimman nopeasti. Vuokraajilla oli keinonsa sopia metsänjärjestelijöiden kanssa hakkuumääristä ja saada haluamansa resurssi käyttöönsä.²⁸ Tätä edesauttoi se, että Luoteis-Venäjän metsänjärjestely-yrityksen tulot riippuivat huomattavasti puunkorjuuyrityksiltä saatujen työtilauksien suorittamisesta. 1990-luvun lopussa Luoteis-Venäjän metsänjärjestely-yrityksen tuloista jo yli puolet tuli työtilauksista ja loput budjettirahoituksena²⁹.

---

²⁶ M. Doktorova (Zeljonaja Družina), suullinen tiedonanto 16.4.1998

²⁷ Tekijän muistio 23.11.1999

²⁸ D. Kovalev, haastattelu 26.1.2000

²⁹ T. Vjugina, suullinen tiedonanto 27.1.2000

4.1.4.2 Metsänvuokrauksen vaikutukset aluetalouteen ja luonnonsuojeluun

Samalla kun metsänvuokraus laajeni, metsätalouden tarkastuskomissio arvioi metsänvuokrauksen vaikutuksia Kannaksen metsien maankäyttöön ja aluetalouteen. Se nimesi suuren joukon alueella suunniteltuun ja ennen kesää 1997 toteutuneeseen metsänvuokraukseen liittyviä riskejä ja varauksia, jotka liittyivät vuokrauksen säädöspohjan keskenäisyyteen ja vuokrauksen luonnonsuojelullisiin ja aluetaloudellisiin vaikutuksiin. Riskit ja varaukset olivat tarkastuskomission mukaan seuraavia (Spravka po rezultatam...1997a, 17):

- 1) Metsänvuokrauksen kannalta välttämätön *lainsäädäntö ja ohjeistus* oli puutteellista.
- 2) Karjalan Kannaksen *luonnonsuojelun federaatiotason tavoiteohjelma puuttui*, vaikka alue oli sekä kansallisessa että kansainvälisessä mittakaavassa tärkeä luontokohde.
- 3) Toteutuneet ja suunnitellut *vuokrauspäätökset eivät huomioineet olemassa olevia eivätkä suunniteltuja luonnonsuojelualueita*. Vuoden 1997 metsälain 84 § mukaan vuokraaja saattoi vaatia valtiolta korvausta metsänkäyttöoikeuksiensa menetyksistä, mikä julkisten luonnonsuojeluvarojen puutteessa johti suurella todennäköisyydellä luonnonsuojelualueiden perustamisen tyrehtymiseen.
- 4) Leningradin alueelta *puuttui harkittu politiikka ja ohjeistus metsien vuokraamiseksi*. Ei ollut ohjeita siitä, milloin metsien käyttö tulisi järjestää lyhytaikaisen käytön puitteissa ja milloin vuokraamalla.
- 5) *Julkisen budjetti menettäisi tuloja*, mikäli vuokraus toteutuisi. Vuoden 1997 metsälain § 103 mukaan vuokraajalla ei ollut velvoitetta maksaa kantohintaa, mikäli kyseessä olivat välikäyttöhakkuut. Metsänvuokraus kiihdyttäisi edelleen julkisen budjetin kannalta tuottamattomia välikäyttöhakkuuta tavalla, joka ei toisi valtiolle edes välillistä hyötyä lesheosien tulonlisäyksen kautta. (Spravka po rezultatam...1997a, 17.)

Tarkastuskomission selvitysten tuloksia haluttiin kuitenkin joko komission sisällä tai työn tilaajien taholta tulkita eri tavoin. Komission virallisen raportin mukaan metsänvuokrauksen riskit ja varauksen mukaan tuli ainoastaan *ottaa huomioon* metsiä vuokratessa. Ympäristöjärjestöjen julkaiseman seikkaperäisemmän raportin mukaan metsänvuokraus oli, kyseiset riskit huomioiden, *ennenaikaista*. (Spravka po rezultatam...1997a, 17; Spravka po rezultatam...1997b, 26). Virallisessa raportissa metsien vuokrauksen laajentaminen esitettiin ennalta päätettynä tosiasiana, joka toteutuu kaikkinen puutteineen ja johon muiden intressien on sopeuduttava. Myös mm. puunkorjuuyrityksien toimintaa kuvaavia yksityiskohtia oli virallisesta raportista vähennetty.

Tarkastuskomissio oli suositellut metsien vuokraamista, jotta ”metsiin saataisiin järjestys”, eli jotta hallitsemattoman puunkorjuu saataisiin kuriin. Se oli kuitenkin ehdottanut, että tarvittavat parannukset esimerkiksi luonnonsuojelualueverkostossa oli toteutettava ensin, minkä jälkeen loput metsät voitaisiin vuokrata. Komission kannasta poiketen alettiin jostain syystä valmistella ainoastaan metsien mahdollisimman nopeaa vuokrausta, mitä ympäristönsuojelijat luonnollisesti vastustivat.³⁰

Joka tapauksessa metsänvuokraus kiihtyi vuosina 1997 – 1998 edellä kuvatulla tavalla tarkastuskomission esittämistä ekologisista ja aluetaloudellista varauksista huolimatta. Venäjän Greenpeacen arvion mukaan metsien vuokraus oli oblastin kannalta kätevämpää kuin lyhytaikainen käyttö, koska vuokraaja maksoi heti vuotuiset hakkuunsa. Leningradin alueen saamat metsämaksut ja metsänvuokrat eivät riippuneet puukuution to-

---

³⁰ I. Babanin, haastattelu 10.11.1999 ja suullinen tiedonanto 10.9.1999

dellisesta myyntihinnasta, vaan ainoastaan myytyjen puukuutioiden määrästä. Oblasti sai vuoden 1997 metsälain mukaan 60 prosenttia puukuution vakioidusta minimikantohinnasta, minkä vuoksi se saattoi kasvattaa tulojaan ainoastaan myymällä enemmän puukuutioita. Leshoosien kannalta olisi voinut olla mielekästä ylläpitää korkeaa hintaa myymällä vähemmän puuta, koska ne saivat minimikantohinnan ja puun todellisen hinnan välisen erotuksen itselleen. Tämän olisi voinut toteuttaa paremmin lyhytaikaisen käytön ja metsähuutokauppojen avulla kuin vuokraamalla. Syynä metsien nopeaan ja laajamittaiseen vuokraamiseen oli viime kädessä se, että puunkorjaajien ääni Leningradin alueen hallituksessa ja lakia säätävässä kokouksessa oli ”liiankin kuuluva”. (Kakoje buduštšeje...1998.)

Myös Luoteis-Venäjän metsänjärjestely-yrityksen johtohenkilöihin kuuluvan Tatjana Vjugina arvioi, että Karjalan Kannaksen metsien laajamittainen vuokraus oli hätäistä ja että sitä saattoi pitää jopa virheenä. Metsien hallintajärjestelmä ja varsinkin puun hinnoittelujärjestelmä olivat kehittymättömiä. Lisäksi viisivuotiset vuokrasopimukset olivat liian lyhytjännitteisiä ja niiden riskinä oli se, että vuokraaja pyrki mahdollisimman nopeaan ja tuottavaan liiketoimintaan ilman investointeja. Vuokraus olisi pitänyt järjestää siten, että vuokraaja olisi alun pitäen tuntenut vastuuta vuokra-alueesta pitkällä tähtäimellä.³¹

Metsänvuokrauksen seuraus oli se, että metsälain rikkomukset, kuten ylimääräisten hakkuulippujen kirjoittaminen, vähenivät, mutta kaikki muut Karjalan Kannaksen metsien käytön ja suojelun ongelmat jäivät vaille ratkaisua. Vuoden 1999 kesän jälkeen Greenpeacen kannatusyhdistys ilmoitti, että lainrikkomukset puunkorjuussa olivat vähentyneet sitten vuosien 1997-1998, vaikkakin ongelma oli yhä olemassa. Poimintahakkuut olivat yhä liian intensiivisiä ja väärin toteutettuja, leshoosien myötävaikutuksella. Huolestuttava yksityiskohta oli se, että täysin ilman kaatolupadokumentteja tehdyt hakkuut olivat kasvussa.³² Kenties ylimääräisten hakkuulippujen kirjoittamisen loppuminen ja metsien lyhytaikaisen käytön väheneminen loivat paineita tähän suuntaan.

Koska metsänkäyttäjät toimivat edelleen lyhyen tähtäimen intressien ohjaamana, ei metsien vuokraus ratkaissut myöskään metsien paikoittaisen liikahyödyntämisen ongelmaa. Metsävarojen laatu oli heikkenemässä, sillä etenkin kaikkein helppopääsyisimpiin ja korkeatuottoisimpiin metsiin kohdistui suuri hakkuupaine ja metsänkäyttäjät kilpailivat hoito- ja sanitaarihakkuuiden tekemisestä. Nuorien, matalaboniteettisten, heikkotuottoisien ja sairaiden metsien osuus Kannaksen metsistä oli nopeasti kasvamassa samalla kun sekä puuntuoton että suojelun kannalta arvokkaimpia metsiä hakattiin³³.

Vaikka metsäfondia saattoi vuokrata erilaisia toimintoja varten, metsänvuokraus tarkoitti lähes poikkeuksetta metsän vuokrausta puutavaran korjuuta varten. Pietarin Greenpeacen kannatusyhdistys ja Zeljonaja Družina ehdottivat, että metsiä tulisi vuokrata varsinkin asutuskeskusten lähellä myös virkistyskäyttöön. Asutuskeskuksen läheisyydessä sijaitsevia metsiä ei tulisi vuokrata ilman paikallishallinnon suostumusta, ja metsien käsittelyssä tulisi välttää tarpeettomia varttuneiden ja sitä vanhempien metsien hoitohakkuuita. Valtion viranomaisten tulisi pidättää oikeus metsien vuokraehtojen muutoksiin, mikäli esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden suojeleminen, virkistys tai tutkimus sitä vaatisi. (Program for...2000, liite 1.2.4)

---

³¹ T. Vjugina, haastattelu 8.10.1999

³² I. Babanin, haastattelu 10.11.1999 ja suullinen tiedonanto 10.9.1999

³³ D. Kovalev, haastattelu 26.1.2000

4.1.5 Yhteenveto

Ennen Neuvostoliiton hajoamista Leningradin alueen viranomaiset olivat sitoutuneet kehittämään huomattavaa osaa Karjalan Kannaksesta luonnonsuojelu- ja virkistyskokoiteena eli perustamaan alueelle kansallispuiston. Metsätalouden ekologisen kestävyysnäkökulmasta tilanne oli varsin suotuisa ja Karjalan Kannas nautti suurta arvostusta Pietarin lähivirkistysalueena. Alueen elinkeinot eivät olleet Neuvostoliiton aikana rakentuneet metsänhakuun ympärille, joten Kannaksen metsien kulttuuriset merkitykset olivat toisaalla.

Yksityisen liiketoiminnan sallimisen ja rajojen aukeamisen jälkeen Karjalan Kannakselle vallitseviksi kehittyivät sellaiset metsien hyödyntämisen tavat ja metsänhoidon mallit, jotka eivät pitkällä tähtäimellä turvanneet metsävarojen ehtymättömyyttä eivätkä olleet aluetaloudellisesti mielekkäitä. Kannakselle syntyi 1990-luvun puolella välissä tilanne, jossa metsien hyödyntäminen ei ollut kestävää, vaan lähinnä puuta korjaaville ja myyville tahoille *rahallisesti kannattavaa*. Puunkorjuu tehostui hallitsemattomasti eikä metsävarojen määrän ja laadun kehitystä ollut mahdollista kaikilta osin edes valvoa. Organisaatiot, joille hakkuu- ja vuokraoikeuksia luovutettiin useimmiten yhdeksi tai viideksi vuodeksi, eivät voineet olla vastuussa metsien hyödyntämisen ja hoidon taloudellisesta kestävyydestä pitkällä tähtäimellä.

Metsien käytön tehostuminen merkitsi ennen kaikkea puunkorjuun lisääntymistä eikä suinkaan muiden taloudellisten käyttömuotojen vahvistumista. Aluksi hallitsemattomasti lisääntynyt puunkorjuu, joka oli herättänyt pahennusta sekä Kannaksen väestön että luonnonsuojelutahojen keskuudessa, institutionalisoitui nopeasti 1990-loppupuolella metsänvuokrauksen muodossa. Lähes kaikki Leningradin metsäkomitean lesheosien hallinnoimat maat vuokrattiin puunkorjuuyrityksille. Se, millä perusteella nopeaan metsänvuokraukseen päädyttiin ja kuinka vuokraajat valittiin on epäselvää, mutta todennäköisesti metsäteollisuuden lobbaus osaltaan vaikutti tehtyihin ratkaisuihin. Leningradin oblastin aluetaloudellisesta näkökulmasta katsottuna vuokraus ei ollut yksiselitteisesti edullisin ratkaisu. Metsänvuokraus ei ollut sosiaalisesti kestävää, koska väestöllä ei ollut mahdollisuuksia osallistua sitä koskevaan päätöksentekoon ja koska vuokrauksen myötä metsät kiinnitettiin puuntuotannolliseen käyttöön, josta ei ainakaan oman aineistoni mukaan koitunut paikallisväestölle tuloja tai työllisyyttä.

Metsäekosysteemien kannalta tilannetta luonnollisesti puskuroi se, että Kannaksella oli lähtökohtaisesti runsaasti hakkuukypsiä metsiä ja että aikaisempi metsien käytön malli oli antanut runsaasti sijaa ei-puuntuotannollisille käyttömuodoille. Metsien hyödyntämisen malli ei ollut kestävä, mutta *metsät* lakkasivat olemasta kestäviä viiveen jälkeen, kun niiden ekologinen tuottokyky tai biologinen monimuotoisuus heikentyisivät riittävästi.

4.2 Metsätalous tehostuu monikäyttömetsissä

Monikäyttömetsien merkitys sekä metsänluonnon säilymisessä että metsien virkistyskäytössä on Venäjällä suuri. Samalla monikäyttömet ovat kiistelty metsien käyttöryhmä, sillä niiden suojelumääräyksissä on tulkinnan- ja joustonvaraa. Tarkastelen tässä luvussa monikäyttömetsien statusta koskevia käsityksiä, monikäyttömetsien suojelukategoriota sekä sellaisia metsähallinnon ja puunkorjuuyrityksen toimintatapoja, jotka heikensivät Karjalan Kannaksen monikäyttömetsiä koskevien säädösten toimintaa ja rapauttivat kyseistä instituutiota.

4.2.1 Monikäyttömetsät - kiistanalainen käyttöryhmä

4.2.1.1 Ovatko monikäyttömetsät luonnonsuojelualueita?

”Metsillä on tärkeä ekologinen rooli Leningradin alueella. Karjalan Kannas on sekä ekologisesti että taloudellisesti tärkein alue.... Luonnonsuojelualueiden ohella myös ensimmäiseen ja toiseen käyttöryhmiin kuuluvissa metsissä vallitsevat tiukat metsänkäsittelyn säännöt... Käytännöllisesti katsoen kaikki nämä metsät on rajattu kaupallisen metsänkäsittelyn ulkopuolelle. Kaikkiaan 35 % Leningradin alueen metsäfondista koostuu tiukasti suojelluista metsistä tai metsistä, joissa on voimassa tarkat metsänkäsittelysäännöt.” (Forests of the Leningrad...1999, 15, 18)

Tällaisia ajatuksia Leningradin alueen metsäkomitea markkinoi ulkomaalaiselle yleisölle englanninkielisessä esitteessään, joka julkaistiin yhdessä Suomen metsäteollisuus ry:n kanssa vuonna 1999. Siinä ensimmäisen käyttöryhmän metsät (monikäyttömetsät) rinnastettiin luonnonsuojelualueisiin tai vähintäänkin annettiin ymmärtää, että niissä ei juurikaan harjoitettu metsätaloutta. Samaa ajatusta metsäkomitea oli pyrkinyt ylläpitämään koko 1990-luvun ajan. (Lesa Leningradskije, 1994; Forests of the Leningrad...1999, 15, 18.)

Karjalan Kannaksella Leningradin alueen metsäkomitean hallinnoimista metsistä peräti 76 prosenttia kuului ensimmäiseen käyttöryhmään ja loput toiseen käyttöryhmään. Ljubimovin ja Treifeldin (1995) mukaan tämä tarkoitti sitä, että Kannaksen metsien suojelun aste oli erityisen korkea. Vastaavia lukuja löytynyt lainkaan Länsi-Euroopan, Kanadan tai Yhdysvaltojen tilastoista. Ljubimovin ja Treifeldin mielestä Leningradin alue kokonaisuudessaan oli *kehittyneen metsiensuojelun mallialue*, josta muun Luoteis-Venäjän tulisi ottaa oppia. Mallialueella luotaisiin metsätalouden ja metsänjalostuksen strategia kehittyneen metsänsuojelun vallitsemissa oloissa. (Ljubimov ja Treifeld 1995, 112-114.)

Metsätalouden ammattilaiset väittivät aivan yleisesti, että monikäyttömetsät olivat suojelualueita. Väitteellä ei kuitenkaan ollut katetta, sillä monikäyttömetsissä saatettiin tehdä monenlaisia hakkuita.³⁴ Venäjän ympäristöjärjestöjen metsäklubin mukaan monikäyttömetsien runsautta metsäfondissa käytettiin Venäjällä jatkuvasti syynä pidättäytyä uusien luonnonsuojelualueiden perustamisesta. Metsätalouden ammattilaiset siis tulkit-sivat, että pelkkä monikäyttömetsien olemassaolo takasi metsätalouden ekologisen kes-tävyyden. Monikäyttömetsien suuri osuus ei kuitenkaan kertonut yksiselitteistä totuutta

---

³⁴ I. Babanin, haastattelu 10.11.1999

oblastin metsien käytön intensiivisyydestä ja siksi niiden tehokkuuteen luonnonsuojelun välineenä tuli suhtautua varauksellisesti. (Zaharov et al. 1997, 14.)

Esimerkiksi Leningradin alueella hakatusta kaupallisesti myytävästä puusta 35 prosenttia korjattiin monikäyttömetsistä, ja näistä hakkuista noin puolet oli päätehakkuita (Starkhov et al. 1996, 31). Lisäksi 1990-luvun puolivälin jälkeen viranomaiset ryhtyivät suunnittelemaan kaikkien Karjalan Kannaksen metsien siirtämistä ensimmäiseen käyttöryhmään (Kudrjašov 1999, 15; Babaninin suullinen tiedontanto 10.9.1999). Ei ole syytä olettaa, että hanke toteutuessaan merkitsisi Karjalan Kannaksen muuttamista suojelualueeksi.

Miksi metsäviranomaiset levittivät epämääräisiä tai jopa perättömiä käsityksiä monikäyttömetsistä suojelualueina, ja kuinka se oli mahdollista? Kysymys saattoi olla siitä, että metsätalouden näkökulmasta metsässä suojelun arvoista oli ennemminkin terve puusto kuin metsäekosysteemi. Poimintahakkuut eivät poistaneet tai heikentäneet puustoa, vaan olivat metsänkasvatuksen näkökulmasta jopa tarpeellisia puuston kehittymiselle. Esitteessään Leningradin alueen metsäkomitea kertoi, että monikäyttömetsissä sallittiin ”ainoastaan sanitaarihakkuut sekä hakkuut, joilla ehkäistään metsän [kasvatuspuuston] vaurioitumista” (Forests of the Leningrad...1999, 6-7). Toinen selitys on se, että vallitseva institutionaalinen järjestys salli metsähallinnolle ensisijaiset valtuudet ja mahdollisuudet paitsi suunnitella ja toteuttaa metsänhoitoa, myös määritellä metsätalouden kestävyyttä sen omiin intresseihin sopivalla tavalla.

4.2.1.2 Monikäyttömetsien suojelukategoriat

Monikäyttömetsien eli ensimmäisen käyttöryhmän metsien päätehtävänä on Venäjän lainsäädännön mukaan laadukkaan ja puhtaan ympäristön ylläpito. Varsinaisesti laadukkaasta ja puhdasta ympäristöä ylläpitävä tehtävä on kuitenkin vain joillakin monikäyttömetsien suojelukategorioilla ja tietyillä erityissuojelluilla kaistaleilla. (Spravka po rezultatam...1997a, 10.) Siihen, missä määrin Karjalan Kannaksen monikäyttömetsät selviytyivät laadukkaan ja puhtaan ympäristön ylläpidosta, vaikuttivat konkreettiset metsänkäsittelymääräykset ja se, kuinka niitä noudatettiin.

Leningradin alueen metsäkomitean hallinnoimista Kannaksen monikäyttömetsistä reilusti yli puolet kuului taajamien vihervyöhykkeiden (*zelenyje zony*) talousmetsäalueisiin. Vesistöjen vuoksi perustetut suojavyöhykkeet (*zapretnyje polosy*) muodostivat noin neljänneksen monikäyttömetsistä. Esimerkiksi Vuoksi-jokea reunustivat pitkillä osuuksilla kutuvesien suojavyöhykemetsät noin 700 metrin leveydeltä. Jokea ympärivällä ulommalla kehällä oli monin paikoin vesistövarsien suojavyöhykemetsiä. Samantyyppiset laajat suojavyöhykkeet ympäröivät myös Laatokkaa. Lomanviettopaikkojen suojavyöhykemetsiä oli varsinkin Suomenlahden puolella Karjalan Kannasta. Teiden ja rautateiden suojavyöhykkeitä risteili pitkin Karjalan Kannasta valtakunnallisesti ja alueellisesti tärkeiden väylien ympärillä, ja ne muodostivat yhteensä 10 prosenttia metsäkomitean hallinnoimista monikäyttömetsistä. (Taulukko 8.)

Vuoden 1993 metsälainsäädännön periaatteiden mukaan monikäyttömetsissä voitiin suorittaa päätehakkuita, jotka

”tähtäävät puuston parantamiseen, metsien ympäristönsuojelullisen funktion voimistamiseen ja hakkuukypsän ja sitä vanhemman puuston oikea-aikaiseen ja järkevään hyödyntämiseen” (Osnovy...1993, § 42).

Taulukko 8. Karjalan Kannaksen monikäyttömetsien (I käyttöryhmän metsien) suojelukategoriat Leningradin alueen metsäkomitean leshooseissa vuonna 1995. (Ljubimov ja Treifeld 1995; Pravila rubok glavno...1994; Rukovodstvo po provedeniju...1998, liite 2; Kuusela 1997, 29.)

Monikäyttömetsän (I käyttöryhmän metsän) suojelukategoria ja sen yleinen tavoite	Pinta-ala, tuhatta ha	Pinta-ala %	Metsänhakkuut
Taajamien vihervyöhykemetsät - Puistometsäalueet: taajamien virkistyskäyttö - Talousmetsäalueet: taajamien ilmansuojelu ja virkistys	5,1 347,5	0,9 58,5	päätihakkuut <i>kielletty</i> päätihakkuut <i>sallittu</i>
Vedenottamoalueiden suojavyöhykemetsät latvavesistöjen vesiensuojelu	4,4	0,7	päätihakkuut <i>kielletty</i>
Lomanviettopaikkojen suojavyöhykemetsät luonnonympäristön suojelu terveys- ja virkistystarpeisiin	8,6	1,4	maisemanhoito, päätihakkuut <i>kielletty</i>
Taluskalojen kutuvesien suojavyöhykemetsät kalavesien suojelu	105,6	17,8	päätihakkuut <i>kielletty</i>
Vesistövarsien suojavyöhykemetsät vesien laadun ja rantojen suojelu	41,7	7,0	päätihakkuut <i>sallittu</i> ;
Teiden ja rautateiden suojavyöhykemetsät lumen kinostumisen ja eroosion estäminen	59,5	10,0	päätihakkuut <i>sallittu</i>
Muut suojametsät	21,7	3,7	päätihakkuut <i>sallittu</i> tai <i>kielletty</i>
Suojellut metsät: historiallisesti ja kulttuurisesti merkittävät metsät, luonnonmuistomerkit	0,4	< 0,1	kohteiden säilyttäminen, päätihakkuut <i>kielletty</i> .
YHTEENSÄ	594,5 ha	100 %	

Venäjän metsähallitus suositteli hakkuuohjeistossaan, että monikäyttömetsien päätihakkuissa tulisi suosia vapaan valinnan poimintahakkuuta sekä tasaisia tai ryhmittäisiä asteittaisia hakkuuta (Pravila rubok glavno...1994, 12). Päätihakkuut *sallittiin* taajamien vihervyöhykkeiden talousmetsäalueilla, teiden ja rautataiden suojavyöhykkeillä sekä vesistövarsien suojavyöhykkeillä (vuoteen 1996 asti). Kannaksella metsäkomitean hallinnoimista metsistä noin kolme neljänestä kuului suojelukategorioihin, joissa päätihakkuut oli sallittu.

Suojelukategorioita, joissa päätihakkuut oli *kielletty*, olivat taluskalojen kutuvesien suojavyöhykemetsät, taajamien vihervyöhykkeiden puistometsäalueet sekä vedenottamoalueita ja kylpylöitä ympäröivät suojavyöhykemetsät (Pravila rubok glavno...1994, 4). Mahdollisten metsänkäsittelytoimenpiteiden kirjo oli näissäkin metsissä varsin laaja, koska hoitohakkuut, sanitaarihakkuut, uudelleenmuotoiluhakkuut ja muut hakkuut olivat sallittuja (Osnovy...1993, § 42). Venäjän federaation hoitohakkuuohjeiston (1993) mukaan hoitohakkuuden tehtävä metsissä, joissa päätihakkuut oli *kielletty*, ei ollut puutavaran hankinta vaan metsän muiden funktioiden ylläpito:

”Suojelukategorioihin ja erityissuojeltuihin kaistaleisiin kuuluvissa metsissä, joissa lain-säädännön mukaan voi tehdä vain hoitohakkuita, sanitaarihakkuita, uudelleenmuotoiluhakkuita ja muita hakkuita, on hoitohakkuiden päätehtävänä luoda pitkäikäinen ja kestävä puusto, joka keskeytymättömästi ja tehokkaasti hoitaa tehtävänsä: vesiensuojelluksen, suojaavan, sanitaaris-hygienisen tai muun (luonnonmuistomerkit, siementuotantometsät, suojellut metsäalueet ja muut). Puutavaran käyttö näissä suojelukategorioissa on toissijaista.” (Osnovnye položenija...1993, kohta 6.1.1.)

Monikäyttömetsien tehtävät liittyivät varsinkin metsien tai metsien tilaan reagoivien luonnonvarojen taloudellisten käyttömuotojen yhteensovittamiseen ja metsän virkistysarvojen ylläpitoon. Karjalan Kannaksen monikäyttömetsien suojelukategorioiden yleisissä tavoitteissa näkyi vahvasti tarve hoitaa metsiä virkistysarvot, maisemalliset tekijät ja vesiensuojelu huomioiden, toisin sanoen siten, että metsät tuottaisivat mahdollisimman paljon julkishyödykkeitä.

Monikäyttömetsien merkitystä ympäristön laadun ylläpitäjänä oli kuitenkin hankala seurata, sillä indikaattoreita seuranta varten ei ollut olemassa. Leshoosien toiminnan kuvaajina käytettiin kaikkialla Venäjällä metsätaloudellisia indikaattoreita, jotka ainoastaan välillisesti kuvastivat metsien merkitystä ympäristön laadun ylläpidossa. Monikäyttömetsien ekologisen merkityksen ja siinä tapahtuvien muutosten täsmällistä arviointia palveleva seurantajärjestelmä puuttui. Monikäyttömetsistä ei Venäjällä ollut myöskään olemassa suunnittelua tukevia karttoja, joista luonnon piirteet, virkistykseen merkitys sekä metsän suojaava rooli olisivat ilmenneet. (Zaharov et al. 1997, 16-17.)

Metsäekosysteemien biologisen monimuotoisuuden ylläpito sinänsä ei yleensä suoraanaisesti kuulunut monikäyttömetsien tehtäviin, mutta monimuotoisuuden ylläpito toteutui muiden julkishyödykkeiden tuottamisen kylkiäisenä. On selvää, että erilaisilla monikäyttömetsien suojavyöhykkeillä oli suuri merkitys metsien monimuotoisuuden ylläpitäjänä, sillä ne muodostivat yhtenäisiä metsäisiä kaistaleita, jotka seuraavat sekä maaston luonnollisia että ihmisen laatimia rajoja kuten vesistöjä ja teitä.

Kuva 5. Esimerkki vesistöjen ja teiden suojavyöhykemetsistä. Vuoksi-joki (keskellä) ja muut vesistöt (mm. Virkinselkä oikealla) on merkitty kuvaan mustina. Vuoksi-jokea ympäröivät kutuvesien suojavyöhykemetsät (viivoitus) ja vesistövarsien suojavyöhykemetsät (pilkutus). Pilkkureunaiset juovat ovat teiden suojavyöhykemetsiä ja muut harmaat alueet muita metsäfondin alueita (suojelukategorioita ei eritelty). Lähde: Luoteis-Venäjän metsänjärjestely-yritys.

4.2.2 Monikäyttömetsäinstituutio rapautuu

4.2.2.1 Suojelukategoriat joustavat puunkorjuutapojen uudistuessa

Karjalan Kannaksen metsätaloudessa tapahtui yksityisen puunkorjuun sallimisen jälkeen muutos, jota metsätalouden tarkastuskomissio kuvasi ilmaisulla ”siirtyminen skandinaaviseen puunkorjuuteknologiaan”. Kyse ei ollut pelkästään siitä, että puuta ryhdyttiin yhä enemmän korjaamaan monitoimikoneilla perinteisen venäläisen tekniikan asemasta. Poimintahakkuita koskevia säännöksiä muutettiin monitoimikoneilla tapahtuvan puunkorjuun helpottamiseksi, hakkuumäärät kasvoivat, puunkorjuu nopeutui ja puunkorjuun painopiste siirtyi välikäyttöhakkuisiin. Kokonaisuudessaan välikäyttöhakkuiden toteuttaminen ”skandinaavisen teknologian” ehdoilla vesitti Karjalan Kannaksen metsien käyttöryhmien ja suojelukategorioiden järjestelmää. Hakkuita lisättiin lisättiin myös monikäyttömetsissä pitkin 1990-lukua toisinaan myös suojelukategorian osoittamia metsänkäsittelymääräyksiä kunnioittamatta. (Spravka po rezultatam...1997a, 10-11; Spravka po rezultatam...1997b, 3, 15, 30.)

”Skandinaavinen teknologia” merkitsi ennen kaikkea monitoimikoneiden käytön ja puun kysynnän kasvun vaatimien käytäntöjen omaksumista metsien käsittelyssä (Spravka po rezultatam...1997a, 10). Se merkitsi toisin sanoen sitä, että tehokkaaseen puunkorjuuseen kykenevien tahojen intressit tulivat näkyville Karjalan Kannaksen metsien käyttöryhminen ja suojelukategorioiden kehittämisessä. Puun kysynnän kasvu ja suomalaisten metsäurakoitsijoiden osoittama kiinnostus Karjalan Kannaksen metsävaroihin vaikuttivat myös monikäyttömetsien suojelumääräyksien toteutumiseen, eikä päinvastoin.

Venäjän Greenpeacen edustajat arvelivat, että monitoimikoneiden käyttöönottoa oli pohjustettu vuonna 1993 Kannaksen leshoosien, puunkorjaajien ja suomalaisten liike-miespiirien kesken. Kalliin ulkomaisen tekniikan käyttöönotto tulisi kaikille osapuolille kannattavaksi, kun pienien ja toisistaan kaukana olevien leimikoiden ongelma ratkaistaisiin. Sen vuoksi oli pyrittävä muuttamaan säädöksiä. Ensimmäinen merkki tästä oli ”Menetelmä kokeellisten yhdistelmähakkuiden suorittamiseksi suomalaisella puunkorjuutekniikalla Pietari–Viipuri maantien suojavyöhykkeellä Raivolan koeleshoosissa” jota sovellettiin jo vuonna 1993. Muodollisesti uusien ja intensiivisempien tienvarsihakuiden tehtävänä oli metsän terveydentilan parantaminen. Uutta menetelmässä oli se, että puutavaran laskennasta huolehti monitoimikoneen tietokone, ja hakkuulipuissa sallittua korkeammista korjuumääristä ei maksettu sakkoa vaan mahdollisesti lisää rahaa. (Karelskij perešejek. Vpetšatlenija...1997, 7-8.) Myös tarkastuskomission mukaan Kannaksen pääteiden varsille määrättiin hakkuita enemmän kuin vuoden 1992 metsänjärjestely salli, eikä hakkuita voinut perustella metsänhoidollisesta näkökulmasta (Spravka po rezultatam...1997b, 4).

Uudet poimintahakkuita ohjaavat säädökset edistivät puunkorjuun tehostumista monikäyttömetsissä. Venäjän metsähallituksen ohjesääntö hoitohakkuista Euroopan puoleisen Venäjän tasankometsissä astui voimaan vuoden 1994 alussa. Samana vuonna metsähallitus hyväksyi Leningradin alueelle väliaikaisen ohjeen monitoimikoneilla suoritettavaan poimintahakkuisiin³⁵. Väliaikaisen ohjeen olivat alun perin valmistelleet puunkor-

---

³⁵Venäjäksi *Vremenneje rukovodstvo dlja provedenija nesplošnyh rubok po skandinavskoj tehnologii v Leningradskoj oblasti*

juuyritys Firo-O, Leningradin alueen metsäkomitea ja Raivolan koeleshoosi. (Spravka po rezultatam...1997a, 10-11; Spravka po rezultatam...1997b, 3, 15.)

Karjalan Kannaksella mainittujen ja eräiden muiden uusien poimintahakkuusäädöksiä soveltaminen käytännössä johti siihen, että erityisillä käyttörajoitteilla varustetuissa metsissä hakattiin vuosina 1994-1997 enemmän kuin metsissä, joissa päätehakkuut oli sallittu. Välikäyttöhakkuuta (erilaisia poimintahakkuuta) määrättiin kaikkiin niihin varttuviin sekä hakkuukypsyyden saavuttaneisiin ja ylittäneisiin metsiin, joissa päätehakkuut oli kielletty. Lisäksi poiminnan intensiivisyys kohosi huomattavasti verrattuna vuoden 1992 metsänjärjestelyssä säädetyistä 10-30 prosentista. Poiminnan todellinen intensiivisyys kohosi jopa 50-60 prosenttiin asti, koska hakkuuohjeissa oli porsaanreikiä ja valvonta oli heikkoa. Hakkuuohjeiston merkittävä porsaanreikä oli se, että monitoimikoneella hakattavilla leimikoilla puuttomiksi raivattavien ajo-urien pinta-ala kasvoi suhteessa varsinaisiin poimintahakattaviin palstoihin. Myös leschoosien vanha puunkorjuun valvontajärjestelmä oli uuden hakkuutavan kannalta jälkeenyäännyt. Niinpä hakkuuyritykset korjasivat leimikoilta keskimäärin 40-50 prosenttia enemmän puuta kuin olivat ilmoittaneet ja maksaneet. Joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta yritykset salasivat liikkahakkuunsa viranomaisilta. (Spravka po rezultatam...1997a, 10-11; Spravka po rezultatam...1997b, 3, 15.)

Myös avohakkuuta koskevat säädökset ja suositukset olivat joustavia ja sekavia. Vaikka päätehakkuuta sai tehdä suurimmassa osassa Karjalan Kannaksen metsiä, olivat avohakkuut periaatteessa kiellettyjä vuodesta 1996 alkaen Leningradin alueen kuvernöörin asetuksella. Avohakkuuta sai tehdä enää oblastin hallituksen erityisellä suostumuksella, mutta Isatšenkon (1998) mukaan metsätalouteen perehtymättömällekin oli selvää, että tämä ”vain” koski satoja ja tuhansia metsähehtaareja. (Isatšenko 1998, 209.) Esimerkiksi Vuoksi-joen varren metsät kuuluivat pääosin vesistönvarsien suojavaikemetsiin, joissa päätehakkuut oli sallittu. Näissä metsissä sallittiin ”eräiden säädösten” mukaan periaatteessa jopa 10 hehtaarin suuruiset avohakkuut. Myöskään metsäkomitean suosituksen mukaan avohakkuuta ei pitänyt Kannaksella tehdä, mutta ne olivat yleisiä. Käksälmen leschoosissa avohakkuut eivät olleet suoranainen rike. Avohakkuut suuntautuvat usein kohteisiin, jotka laki mainitsi potentiaalisina erityisen suojan ansaitsevina kohteina, esimerkiksi rinteille ja jokivarsille.³⁶

4.2.2.2 Valtion metsävalvontaviranomaisten kaksoisrooli

Metsämaiden käytön valvonnasta vastasivat valtion metsävalvontaviranomaiset (*gosudarstvennaja lesnaja ohrana*), jotka kuuluivat valtion metsähallinnon alaisuuteen (Lesnoj kodeksi 1997, § 77; Osnovy...1993, § 64).³⁷ Leningradin alueen metsäkomitean mukaan oblastin metsänsuojeluun osallistuivat päämetsänhoitajat, metsänhoitajat, metsänhoitajan apulaiset, metsätyönjohtajat, metsänvartijat sekä muut leschoosien työntekijät, yhteensä noin 1 400 henkilöä. Valvonnan aiheutta antoivat komitean mielestä etenkin metsäpalojen torjunta ja metsissä liikkuvien retkeilijöiden valvonta, eivät niinkään itse metsätaloustoimenpiteet. (Lesa Leningradskije, 1994; Forests of the...1999, 18-19.)

³⁶ I. Babanin, haastattelu 10.11.1999 ja suullinen tiedonanto 10.9.1999

³⁷ Valtiollisen metsävalvonnan lisäksi eräät asianosaiset virastot (metsäfondin haltijat) harjoittivat metsävalvontaa omilla maillaan. Näitä olivat Lenagropromles, Puolustusvoimien Leningradin piirin kiinteistövirasto, Sosnovon metsästyshoosi ja Pietarin puistometsäyhtymä. Metsävalvonnan tilanne niiden mailla oli samankaltainen kuin metsäkomitean leschooseissa. (Spravka po rezultatam...1997b, 19.)

Metsävalvonnan tila oli pitkin 1990-lukua kuitenkin heikko. Käytännössä valtion metsävalvontaviranomaiset (leshoosien työntekijät) olivat hoitohakkuiden, leimikoiden tekemisen, metsänistutuksen ja muiden metsänhoitotehtävien työllistämiä, jolloin valvonta saattoi kuihtua pelkäksi muodollisuudeksi. Tavallisesti metsälain rikkomuksia ja vielä vähemmän ympäristölainsäädännön rikkomuksia ei juurikaan vaivauduttu raportoimaan, ja hakkuiden seuranta leimikolla oli puutteellista. Metsävalvontaa vaikeutti myös varojen puute ja kaluston kuluneisuus sekä se, että mikään ei suojannut tunnollisia metsänvalvoja metsänkävittäjien painostukselta. Valvontaa heikensi myös valvonnan ohjeistuksen jälkeensä jääneisyys. Esimerkiksi vuonna 1986 voimaan astuneen ohjeen ”Saattamisesta oikeudelliseen vastuuseen metsärikkeistä ” pykälistä kolme neljännestä oli käytännössä menettänyt merkityksensä uusissa olosuhteissa. Lisäksi eräät lait, kuten luonnonsuojelulaki (1991), sisälsivät normeja ilman konkreettisia toimeenpanomekanismeja. (Spravka po rezultatam...1997a, 12-13; Zaharov et al. 1997, 17; Program for ecologically...2000, liite 1.3.1.)

Metsävalvonnan periaatteellisena ja suurimpana ongelmana oli se, että kaikki varsinaiset metsävalvontaviranomaiset kuuluivat Venäjän metsähallituksen organisaatioon. Tästä syntyi jääviysoongelma, koska useimmilla metsäfondin alueilla Venäjän metsähallitus sekä toimeenpani että valvoi metsänhoitoa. Leningradin alueen metsäresurssien käytön tehokkuutta arvioineen komission mukaan

” Metsäkomitean ja sen alaisten leshoosien suorittama valtiollinen metsävalvonta ei ole riittävän tehokasta, koska kyseisillä organisaatioilla on 75 prosentilla oblastin metsistä kahtalainen luonne. Ennen kaikkea ne itse harjoittavat alueilla taloudellista toimintaa metsänhoidon ja välikäyttöhakkuiden muodossa, ja toisaalta ne huolehtivat valtiollisesta metsävalvonnasta, muun muassa oman toimintansa valvonnasta, missä tapauksessa valvonta on tietenkin äärimmäisen epäobjektiivista. --- huomattavia määriä puuta korjaavat leshoosit (ja lesnitšestvot) itse – yli 1,1 miljoonaa kuutiota eli 21,3 % [koko oblastin puunkorjuusta], mikä merkittävästi heikentää niiden roolia ja mahdollisuuksia metsätalouden ja metsänsuojelun johtavina eliminä ja tekee niistä yhä enemmän helpotetuina ehdoin toimivia puunkorjaajia.” (Spravka o rezultatah...1999, 11.)

Metsänkävityksen valvonnasta ruohonjuuritasolla vastasivat leshoosit, ja leshoosien toimintaa puolestaan valvoivat pistokokeen omaisesti ja satunnaisesti Leningradin alueen metsäkomitean tarkastajat. Syyskuussa 1998 myös metsäkomitean valvonnallisoikeudellinen osasto lakkautettiin. Tilalle perustettiin kuitenkin piirienvälinen metsävalvontayksikkö, jonka toiminta keskittyi Karjalan Kannakselle. (Zaharov et al. 1997, 17; Program for ecologically...2000, liite 1.3.1.; Leningradskaja oblast...1998.)

Myöskään Leningradin oblastin alueviranomaiset eivät riittävästi hyödyntäneet valtuuksia, joita laki heille periaatteessa salli metsien käytön valvonnassa. Leningradin alueen metsäresurssien käytön tehokkuutta arvioineen komission mielestä *oblastin hallinnosta* puuttui elin, joka valvoisi metsien käyttöä jatkuvatoimisesti. Valvontaelin oli tarpeen, koska Leningradin alueen metsäkomitean ja sen leshoosien suorittama valvonta ei edelleenkaan ollut riittävää. (Spravka o rezultatah...1999, 2, 11.)

Metsähallinnon pyrkimys valvoa itse itseään oli Pietarin Greenpeacen kannatusyhdistyksen mielestä osasyynä moniin metsätalouden ongelmiin, kuten Karjalan Kannaksen metsien tilan heikkenemiseen (Projekt ”Lesa pod kontrolem” 1998, 3). Siksi yhdistys ajoi federaation metsähallinnosta riippumattoman valvontajärjestelmän perustamista Leningradin alueelle. Tarkoituksena oli luoda sen virastonsisäisen valvonnan rinnalle toinen, metsähallinnosta riippumaton valvontayksikkö (*inspektsija*), joka toimisi suo-

raan Leningradin alueen hallituksen alaisuudessa. Valvontayksikön toimintaan tuli ehdotuksen mukaan kytkeä tiiviisti ympäristöviranomaiset ja muut asianosaiset virastot sekä järjestöt. (Program for ecologically...2000, 3, liite 1.3.1.) Ajatus ei kuitenkaan saanut vastakaikua metsäkomiteassa.³⁸

Oblastin metsien käytön valvonnasta vastaavaksi tahoksi nimettiin vuonna 2000 Leningradin hallituksen metsäteollisuuskomitea. Sen tuli valvoa puuvarojen käytön taloudellisen ja sosiaalisen tehokkuuden toteutumista vuorovaikutuksessa muiden viranomaisten ja kansalaisryhmien kanssa. Valvonnan pääpainotuksena oli ”keskeytymättömän, ehtymättömän ja rationaalisen metsien käytön turvaaminen talouden ja väestön tarpeiden tyydyttämiseksi”. (Položenije o porjadke osuššestvlenija...2000.)

Metsätalouden ja metsäteollisuuden intresseistä riippumatonta metsävalvontaa ei siis saatu järjestettyä. Metsä- ja luonnonsuojelulainsäädännön valvonta kuului toki myös ympäristöviranomaisille. Lenkomprirodan toimenkuvaan kuului ympäristön tilan ja ympäristömääräysten toteutumisen valvonta. Vuosikymmenen alkupuolella se teki vuosittain muutamia kymmeniä tarkastuksia Leningradin alueen puunkorjuuyrityksissä ja 40:stä 165:en tarkastusta luonnonsuojelualueilla (Gosudarstvennyj ekologičeski...2000). Venäjän Greenpeacen arvion mukaan valtion ympäristöviranomaisilla ei kuitenkaan ollut riittäviä voimavaroja ja asiantuntemusta kunnollisen metsävalvonnan toteuttamiseen (Leningradskaja oblast...1998).

4.2.2.3 Leshoosit ansaitsevat rahaa ”hoitamalla” metsiä

Venäjän metsälainsäädäntö ei sallinut leshoosien tehdä päätehakkuita, mutta sen sijaan välikäyttöhakkuiden tekeminen luettiin metsänhoidoksi. Venäjän metsälainsäädännön periaatteiden (1993) mukaan leshoosien ja muiden metsäfondin haltioiden tehtävänä oli huolehtia välikäyttöhakkuiden suorittamisesta, mikäli muuta näiden töiden suorittajaa ei ollut saatavilla (Osnovy...1993, § 11). Metsänhoidosta leshooseja ei luonnollisestikaan veloitettu, vaan hoitohakkuissa korjattu puutavara jäi käytännössä ilmaiseksi leshoosin käyttöön (Spravka po rezultatam...1997b, 11). Vuoden 1997 metsälaki tähdensi erityisesti, että metsämaksuja ei peritä puutavarasta, jonka valtion metsäviranomainen korjasi välikäyttöhakkuissa ja metsänhoitotöiden tai metsänjärjestelyn yhteydessä (Lesnoj kodeks 1997, § 104).

Leshoosien tehtäviin kuului, paitsi itse välikäyttöhakkuiden suorittaminen tarpeen tullen, myös leimikoiden määrittely ja hakkuulippujen kirjoitus sekä metsänhakkuiden lailisuuden valvonta (Osnovy...1993, § 11). Välikäyttöhakkuiden omalaatuisuus olikin juuri siinä, että leshoosit itse suunnittelivat, suorittivat ja valvoivat kyseisiä hakkuita (Knize 1999, 7). Metsälainsäädännön soveltaminen leshooseissa johti siihen käsittämättömään tilanteeseen, että yksi ja sama metsänhoitaja saattoi myöntää lupia hoitohakkuisiin, jotka hän sitten toteutti ja joita hän itse myöskin valvoi³⁹.

Suunnitelmatalouden romahdettua Karjalan Kannaksen leshoosit olivat rahapulassa, sillä metsätalouden julkinen rahoitus oli riittämätöntä. Leshoosien toiminnan pääasialliseksi rahoituslähteeksi olivat suunnitelmatalouden lakkauttamisen jälkeen muodostuneet hoitohakkuissa korjatusta puusta saatavat tulot (Knize 1999, 7). Esimerkiksi vuonna 1996 Viipurin leshoosi ansaitsi puuta myymällä noin 5 682 miljoonaa ruplaa samalla,

---

³⁸ I. Babanin, haastattelu 10.11.1999

³⁹ I. Babanin, haastattelu 10.11.1999

kun toteutunut budjettirahoitus oli vain noin 516 miljoonaa ruplaa. Vastaavat luvut Rai-volan leshoosissa olivat 3 086 / 448 miljoonaa ruplaa ja Lesogorskin leshoosissa 1 411 / 420 miljoonaa ruplaa. Kokonaisuudessaan vuosina 1996 - 1997 eräiden Kannaksen leshoosien rahoitus perustui kokonaan ”omien resurssien mobilisointiin”, eli puun sekä erilaisten palvelujen myyntiin. (Spravka po rezultatam...1997a, 5.)

Puun korjaaminen hallinnollisessa mielessä nimenomaan välikäyttöhakkuina oli leshoosien kannalta houkuttelevaa, sillä leshoosin ei tarvinnut maksaa puusta mitään, ja se saattoi itse suunnitella, toteuttaa ja valvoa toimintaansa. Käytännössä rahapulaa poteva leshoosi saattoi siis ”hoitaa” metsiä yksinomaan hankkiakseen itselleen välittömiä tuloja. Tämä oli Venäjän metsätalouden harjoittajien hyvin tiedossa oleva tosiasia, sillä kuten sanonta kuuluu: ”*Rubki uhoda – rubki dohoda*” eli hoitohakkuut ovat tulohakkuuta (Spravka po rezultatam...1997a, 8).

Niinpä ”vain” hoito- ja sanitaarihakkuiden salliminen monikäyttömetsissä merkitä jopa aktiivista puunkorjuuta kyseisellä alueella (Zaharov et al. 1997, 61). Tarkastuskomission mukaan Viipurin leshoosissa tiettyjä ”tulohakkuuta” tehtiin huomattavasti yli metsänhoidollisen tarpeen, esimerkiksi poimintasanitaarihakkuuta noin kaksinkertainen määrä vuonna 1996. Rajavyöhykkeen poimintasanitaarihakkuissa korjatusta puusta 91 prosenttia oli täyttä kauppatavaraa. (Spravka po rezultatam...1997a, 4; Spravka po rezultatam...1997b, 5)

Leshoosien kannalta poimintasanitaarihakkuiden suorittaminen oli yksinkertaisempaa kuin avosanitaarihakkuiden, vaikka molempiin tarvittiin erityinen päätös. Poimintasanitaarihakkuista päätti leshoosin päämetsänhoitaja, vaikkakin päätöksen tuli pohjautua joko metsänjärjestelytietoihin tai asiantuntijan tai valtuutetun leshoosin työntekijän suorittamaen metsäpatologiseen selvitykseen. Avosanitaarihakkuiden suorittamiseen tarvittiin korkeamman tahon lupa. Lupia myönsi alueellinen metsäkomitea tutkimuskomission suosituksen perusteella. Tähän metsätalouden harjoittajan perustamaan komission kuuluivat päämetsänhoitaja, metsänsuojelun asiantuntijaviranomainen sekä tarvittaessa muita asiantuntijoita. (Sanitarnyje pravila...1992, kohta 2). Leshoosin päämetsänhoitajalla oli joka tapauksessa suuri vastuu siitä, kuinka metsänhoitoa leshoosissa toteutettiin ja tyypillisesti juuri päämetsänhoitajan vilpillisyys johti metsälainsäädännön rikkomuksiin⁴⁰.

Venäjän ympäristöjärjestöjen metsäklubin mukaan metsähallinto pyrki myös laajentamaan omia toimivaltuuksiaan puun korjaajana sallimalla uusia välikäyttöhakkuiden muotoja, jotka muistuttavat päätehakkuita. Erityisesti vuonna 1989 käyttöön otetut uudistamishakkuut (*obnovitelnyje rubki*) ja uudelleenmuotoiluhakkuut (*rubki pereformirovaniya*) muistuttivat sekä säädöksiltään että tulokseltaan päätehakkuita. Uusia hakkuuta-poja tarvittiin metsähallinnossa, koska haluttiin päästä muokkaamaan varttuvien suoja-vyöhykemetsien puuston rakennetta ja samalla hyödyntää niistä saatavaa puutavaraa. Myöhemmin kyseiset hakkuutyypit tarjosivat rahoitusvaikeuksista kärsiville leshooseille myös keinon kiertää tiettyjen monikäyttömetsien suojelukategorioiden ja erityissuo-jeltujen metsäkaistaleiden metsänkäsittelymääräyksiä. Vaikka päätehakkuita oli niissä kielletty, voitiin päätehakkuita muistuttava puunkorjuu hoitaa välikäyttöhakkuina teke-mällä sallittuja uudistamis- ja uudelleenmuotoiluhakkuuta. Vuodesta 1994 alkaen sovel-letussa Venäjän Euroopan puoleisten tasankometsien hoitohakkuuohjeistossa sanottiin

---

⁴⁰ I. Babanin, haastattelu 10.11.1999; D. Kovalev, haastattelu 26.1.2000

suoraan, että ”metsissä, joissa päätehakkuut on kielletty, suoritetaan harvennushakkuu-
iän ohittaneissa puustoissa uudistamishakkuita”. (Zaharov et al. 1997, 61, 64-65.)

Uudistamishakkuita tehtiin vain metsissä, joissa päätehakkuut oli kielletty, ja uudelleenmuotoiluhakkuita niissä metsissä, joissa päätehakkuut oli sallittu (Rukovodstvo po provedeniju...1998, kohta 4.4 - 4.5). 1990-luvun jälkipuoliskolla Karjalan Kannaksella molempia hakkuita kuitenkin rajoitettiin sen verran, että niitä sai vapaasti suorittaa vain hakkuukypsyyden ylittäneissä puustoissa ja muissa tapauksissa rajoitetusti metsäkomi-
tean luvalla (Rukovodstvo po provedeniju...1998, kohta 4.4 – 4.7).

Venäjän ympäristöjärjestöjen metsäklubin mukaan hoito- ja sanitaarihakkuuta ei toteutettu metsänkasvatuksellisten tai metsähygieenisten kriteerien⁴¹ perusteella, kuten erilaisissa ohjeissa määrättiin. Hoito- ja sanitaarihakkuuta suunnattiin sen perusteella, mistä saataisiin sopivaa kaupaksi käyvää puutavaraa. Metsänkasvatuksen kannalta tärkeimmät hoitohakkuut (taimikon perkaus ja harvennus, nuoren metsän harvennus) eivät olleet kannattavia ja niitä laiminlyötiin helposti. Myytävää puuta saatiin ainoastaan varttuvan metsän harventamisesta, poimintasanitaarihakkuista sekä uudistamis- ja uudelleenmuotoiluhakkuista, mikä selittää sekä niiden suosion että niiden niiden suorittamiseen liittyvän säästöjen rikkomisen. Varsinkin sellaiset alueet, joilla päätehakkuut oli kielletty tarjosivat mahdollisuuden taloudellisesti kannattavien välikäyttöhakkuiden tekemiseen. (Zaharov et al. 1997, 17, 31,61.)

Vaikka hoitohakkuiden tekeminen oli leshoosien kannalta taloudellisesti houkuttelevaa, niillä ei ollut käytössään riittävästi välikäyttöhakkuisiin sopivaa korjuukalustoa. Vielä 1990-luvun jälkipuoliskolla Kannaksen kaikkien puunkorjuuyritysten kapasiteetti oli hoitohakkuiden osalta vain noin 230 tuhatta kuutiota ja päätehakkuiden osalta noin 680 tuhatta kuutiota vuodessa (Päivinen et al. 1998, 22). Koska leshooseilla ja paikallisilla puunkorjuuyrityksillä ei ollut riittävästi korjuukalustoa, oli luontevaa antaa esimerkiksi suomalaisten urakoitsijoiden huolehtia puunkorjuusta.

Ansaitakseen rahaa välikäyttöhakkuista (kaluston puuttumisesta huolimatta) leshoosit saattoivat tarkastuskomission mukaan harjoittaa laitonta hakkuuoikeuksien siirtoa. Tällöin puutavara tilastoitiin leshoosin korjaamaksi, vaikka hakkuut todellisuudessa suoritti ulkopuolinen puunkorjuuyritys. (Spravka po rezultatam...1997a, 4-5.)

Leshoosin tuli toimia seuraavalla tavalla: ensin se kirjoitti lesnitšestvolleen hakkuulippuja hoitohakkuita varten. Kirjoittaessaan ilmaisia hakkuulippuja leshoosi samalla neuvotteli puunkorjuuyritysten kanssa, joilla on sekä henkilökuntaa, kalustoa ja muita voimavaroja hakkuiden suorittamiseen, mutta ei hakkuulippuja (mikä oli leshoosin itsensä ansiota). Lopuksi leshoosi ja puunkorjaaja tekivät sopimuksen, jossa tilaaja (leshoosi) luovutti alihankkijalle (puunkorjaajalle) leimikon puunkorjuuta varten. Osan (tyypilli-

---

⁴¹ Venäjän federaation metsäterveysohjeiston (1992) mukaan sanitaari- ja tervehdyttämistoimenpiteet olivat osa metsänsuojelua, jonka tarkoituksena oli puuston biologisen kestävyyden ylläpito, patogeenisten tekijöiden sekä tuholaisien ja tautien ehkäisy. Metsätalouden harjoittajien velvollisuutena oli tehdä ajallaan muun muassa poiminta- ja avosanitaarihakkuita. Poimintasanitaarihakkuissa tuli poistaa kuivuvat, kehoutuneet, kaatuneet sekä myrskyn, lumen, tuholaisien tai muiden syiden vuoksi vaurioituneet puut. Hoito- ja poimintasanitaarihakkuut tuli siten, ettei suojelukategorian metsälle osoittama tehtävä keskeytyisi. Kuolleessa tai kokonaan vaurioituneessa puustossa voitiin tehdä avosanitaarihakkuu. Se voitiin määrätä myös suojelukategorioihin ja luonnonsuojelualueisiin kuuluviin metsiin vain erityistapauksissa, kun puuston katsottiin jo kokonaan menettäneen funktionsa. Lisäksi tuli huomioida luonnonsuojelulainsäädännön aiheuttamat vaatimukset. (Sanitarnyje pravila...1992, kohdat 2.1, 2.2, 2.23, 2.24 ja 2.25.)

sesti 50 prosenttia) korjatusta puusta sai alihankkija ja loput luovutettiin tilaajalle, joka myi puut - usein samaiselle puunkorjuuyritykselle. (Spravka po rezultatam...1997b, 11.)

Venäjäns Greenpeacen edustajat antavat värikkään esimerkin eräästä Viipurin leshoosin hakkuupalstasta, jossa tarkastuskomission käynnin aikana työskenteli neljä monitoimikonetta ja kaksi kevyttä kuljetusautoa suomalaisilla rekisterikilvillä. Paikan päällä kuukaan ei kertonut heille mistä oli kyse, joten he kääntyivät leshoosin henkilökunnan puoleen. (Karelskij perešejek. Vpetšatlenija...1997, 12-13.) Leshoosin toimistossa...

”... ilmeni heti, että hakkuulippu kyseisellä leimikolle oli kirjoitettu [kyseisen leshoosin]lesnitšestvolle. Kyseisen leimikon lisäksi lesnitšestvo oli kirjoittanut itselleen noin 28 000 kuutiota hakattavaa alle puolen vuoden aikana. Vaikuttuneina tällaisesta pontevuudesta katsahdimme [leshoosin] metsänhoitajaa kunnioittavasti. ”Miten on, riittävätkö teidän joukkonne tällaisiin määriin?”, kysimme osoittaen lapsellista kiinnostusta. ”Häidä tuskin”, myönsi metsänhoitaja, ”mutta ei auta valittaa, kenelläpä nykyään olisi helppoa”. Vastauksen kannustamina kiinnostuimme vielä siitä, kuinka paljon henkilökuntaa lesnitšestvolla oli, riittikö aika mihinkään muuhun kuin metsän hakkuuseen, sekä mitä hakkuuteknologiaa he käyttivät. Kävi ilmi, etteivät edes Vienanmeren kanavan viikottaiset hakkuunormit olleet yhtä suuret kuin tässä lesnitšestvossa, ja ettei heillä ollut käytössään mitään muuta tekniikkaa kuin sahat. Aloimme jo hermostua niin selvästi leshoosin työntekijöiden riistosta, kun metsänhoitajan oli pakko tunnustaa, että töitä tekemään oli palkattu joitakin paikallisia naapurikylien miehiä, mutta oli totta ettei heillä ollut aikaa hoitaa asian juridista puolta oikeaoppisesti. ”Mutta riittävätkö lähikylien miehet?”, me kaiken varalta kysimme, ”ja kuinka paljon lisätyövoimaa tarvitaan muualta?” ”Niin”, hämmentyi metsänhoitaja, ”eivät ne riitä”. Mutta hän ei osannut sanoa, kuinka paljon lisätyövoimaa tarvittiin. --- Päästäksemme tilanteesta eteenpäin ehdotimme metsänhoitajalle yhteistä käyntiä tuolla kovan onnen leimikolla. ”Sanopa, ystäväiseni”, kysimme vielä, ”etteivät vain nämä harvesterit olisi hakanneet puuta tällä leimikolla?” ”Eivät tietenkään, kuinka se olisi mahdollista!!! Me itse, ja sitten pinoista olemme myyneet puut suomalaisille.” ”Hyvä on, mutta kuinka selität sen, että jokaisessa rungossa on harvesterin leikkujälki?” Täytyy antaa kunnianosoitus metsänhoitajalle, sillä hän kompuroi vain silmänräpäyksen ajan. - ”Selvä. Teille kerron totuuden. Tämä on minun *know how*’tani. Se voi olla vähän laitonta, mutta ei tosiasiallisesti mitään oikeuteen asti vietävää. Hakkaamme itse, myymme suomalaiselle firmalle puun pystytuuna, ja he --- käyttävät kalliita harvestereita puiden karsimiseen. Siksi tukkeihin jää jälkiä.” ”Vai niin”, vastasimme, ”mutta selitä sitten, miksi myös kannoissa on harvesterin jäljet”. Viimeinen kysymys sai metsänhoitajan täysin pois tolaltaan, hän hyppäsi Nivaansa ja ajoi silmäkantamattomiin. Noin viiden minuutin kuluttua hän palasi ja ehdotti, että komissiolle voisi järjestää kalaretken, juhlaaterian tai muun vastaavan.” (Karelskij perešejek. Vpetšatlenija...1997, 12-13.)

Leshoosien harjoittama hakkuuoikeuksien laitton siirto merkitsi käytännössä rinnakkaisen pystytuun markkinoiden syntyä puun virallisten markkinoiden oheen. Epävirallisilla markkinoilla puusta saatava tulo siirtyi suoraan leshoosin haltuun, kun taas kaikkien sääntöjen mukaan päätehakkuissa myydyin puun tulot päätyivät suurelta osin piirin, oblastin ja federaation julkisiin budjetteihin.

Välikäyttöhakkuista saamiensa puunmyyntitulojen lisäksi leshoosit saattoivat rahoittaa toimintaansa myös myymällä erilaisia palveluita puunkorjuuyrityksille. Palvelut liittyivät myös periaatteessa leshoosien metsänhoito- ja hallinnointitehtäviin, mutta summat saattoivat kohota huomattavan suuriksi. Esimerkiksi Firo-O maksoi vuonna 1996 ”teknologisten karttojen valmistamisesta ja muista palveluista” Viipurin leshoosille noin 542 miljoonaa ruplaa. Raivolon leshoosissa vuokraajan tuli maksaa leshoosille 500 tu-

hatta ruplaa hehtaarilta lisenssin saamiseksi ja vuokrasopimuksen solmimiseksi. (Spravka po rezultatam...1997a, 5.)

Komissiossa työskennelleet Venäjän Greenpeacen edustajien mukaan ”palvelujen myyminen” merkitsi käytännössä lahjuksien ottoa:

”...yritykset nimesivät konkreettisia summia, joita on maksettava hakkuulippujen saamiseksi. Joillain oli esittää hinnasto leshoosin palveluista. Kyse ei ole millään lailla virallisista palveluista. Meille nimettiin summia, joita on maksettava johtajalle henkilökohtaisesti hakkuulipun saamiseksi; summia, joita on maksettava metsänhoitajille valvonnan keventämiseksi; summia, joita on maksettava leshoosille ja johtajalle leshoosin omalla leimikolla hakkaamisesta (luonnollisesti ilman kantohinnan maksamista) ja niin edelleen.”(Karelskij perešejek. Vpetšatlenija...1997, 9.)

4.2.2.4 Monikäyttömetsiä muutetaan tonttimaaksi

Metsänhakkuiden lisäksi tontti- ja rakennusmaan kysynnän kasvu ja yksityistäminen lisäsivät maankäytöllisiä paineita monikäyttömetsissä. Viipurin piirissä muutettiin vuosina 1995 - 1997 noin 400 hehtaaria monikäyttömetsien maita rakennusmaaksi pääasiassa kaasuputkea ja siirtolapuutarjoja varten. Monikäyttömetsien maan muuttaminen toisiin tarkoituksiin oli käytännössä yksinkertaisempaa kuin lainsäädäntö olisi edellyttänyt. Periaatteessa alue- ja piiriviranomaisilla ei edes ollut laillisia valtuuksia muuttaa monikäyttömetsien maita rakennusmaaksi, vaan tehtävä olisi kuulunut federaation viranomaisten toimivaltaan. Vuodesta 1995 alkaen muutokset edellyttivät valtiollisen ympäristökatselmuksen tekemistä, mutta niitä ei tehty. (Spravka po rezultatam...1997a, 18.)

Varsinkin siirtolapuutarhojen leviämisestä muodostui 1990-luvun kuluessa todellinen uhka Karjalan Kannaksen monikäyttömetsille. Koska valtion elintarvikeohjelmat olivat Neuvostoliiton murtumisvaiheessa epäonnistuneet, ryhdyttiin viljelypalstoja luovuttamaan kansalaisten käyttöön ruoan tuottamiseksi. Kannaksella luovutettiin jo vuonna 1989 yli 3 000 hehtaaria maita palstaviljelyyn, ja vuonna 1991 alkanut maareformi kiihdytti kehitystä. Siirtolapuutarhojen perustamisessa ei aina kunnioitettu monikäyttömetsien suojajelukategorioita. Esimerkiksi Kamennogorskiin perustettu siirtolapuutarha osui 700 metriä leveälle Vuoksa-joen vesistönsuojavyöhykkeelle siten, että mökit olivat lähimmillään 30 metrin päässä joesta. (Bogen 1993, 20-21.)

Monikäyttömetsien maiden yksityistäminen ei ollut kansalaisten kannalta tasavertaista ja oikeudenmukaista, koska maata oli mahdollista hankkia ”tiskin alta” vahvemman oikeudella. Taskastuskomission kertomuksien perusteella maiden käytöstä vastaavan hallinnon johtohenkilöillä, erityisesti metsäviranomaisilla, ja yksityisten yritysten vaikutusvaltaisilla henkilöillä näytti olevan (jos he niin halusivat) etulyöntiasema tonttien saamisessa.

Erilaisten puolilaillisten rakennusmaan hankintakeinojen lisäksi suoranainen omavaltainen maananastus ei ollut tavatonta. Omavaltainen maananastus tarkoitti sitä, että määrätyle alueille rakennettiin mökki tai siirtolapuutarha luvattomasti, minkä jälkeen maan haltuunotto pyrittiin laillistettiin jälkikäteen. Esimerkiksi puunkorjuuyritys Timberland-Vyborgin johtohahmoin kuulunut D. P. Šadajev toimi juuri näin. Hän otti Vuoksi-joen vesiensuojavyöhykkeellä sijaitsevan niemen ja Podporožskij-saaren käyttöönsä ilmeisesti huvilan rakennusta varten. Vuonna 1996 Viipurin piirin maakomitea laillisti 4,4

hehtaarin suuruisen tontin, mihin Nevan-Laatokan vesihallinto antoi suostumuksensa ”vain äärimmäisen poikkeuksellisena tapauksena”. Tarkastuskomissio raportoi myös, että Raivolan koeleshoosissa metsänjärjestelyn suorittajat olivat poistaneet metsäfondista jonkin verran metsämaita omavaltaisesti jatkuvan metsänjärjestelyn puitteissa. Esimerkiksi vuonna 1996 jatkuvan metsänjärjestelyn yhteydessä anastettiin muutama 1-10 hehtaarin suuruinen alue ilman jatkoosuramuksia. (Spravka po rezultatam...1997a, 18; Spravka po rezultatam...1997b, 29.)

Metsämaiden hankintaan ja myyntiin sisältyi myös suoranaista keinottelua, mistä raikeä esimerkki oli monikäyttömetsien maiden muuttaminen rakennusmaaksi osakeyhtiö Konstantsijan tarpeisiin. Kesäkuussa 1995 Viipurin piiri vuokrasi Konstantsijalle noin 160 hehtaaria monikäyttömetsien maata Raivolan koeleshoosista 50 vuodeksi. Yrityksen tarkoituksena oli rakentaa maille mökkejä ja myydä sitten mökit tontteineen. Osapuolet olivat sopineet jo maaliskuussa, että asianomaiset piirin virkamiehet saisivat myöhemmin 10 prosenttia mökeistä itselleen. Vuotta myöhemmin, kesäkuussa 1996, vuokrauspäätöstä muutettiin luonnonsuojelusyöttäjän sekaannuttua asiaan. Maita ei kuitenkaan palautettu metsätalouksikäyttöön. Syyskuussa 1996 Raivolan koeleshoosin johtaja Merkulov ja Viipurin piirin hallintojohtaja Kirillov pyrkivät osaltaan vahvistamaan Konstantsijan asemaa. He anoivat metsäkomitealta, että noin 140 hehtaaria maata siirrettäisiin metsäfondista Viipurin piirin maafondiin, mihin metsäkomitea suostui. Jostain syystä yksikään virallinen valvontaviranomainen ei ajoissa havainnut törkeitä metsä- ja luonnonsuojelulain rikkomuksia, minkä vuoksi asian rikostutkinta aloitettiin vasta loka-kuussa 1996. (Spravka po rezultatam...1997a, 18.)

Venäjän ympäristöjärjestöjen metsäklubin mukaan monikäyttömetsien maan muuttaminen varsinkin mökkirakennusmaaksi oli eräs leshoosien rahoituslähteistä Venäjällä. 1990-luvun puolivälissä prosessi kesti muutamia kuukausia ja koska se oli äärimmäisen epäjulkinen, oli myös luonnonsuojeluviranomaisten käytännössä mahdotonta valvoa sitä. Mahdollisuuksien mukaan rakennusmaaksi luovutettiin mieluiten metsätalouden kannalta vähäarvoisia alueita. Koska luonnonarvoja ei huomioitu, nämä saattoivat olla luonnonarvoiltaan merkittäviä alueita kuten pienvesien äärellä olevia soistumia. (Zharov et al. 1997, 16.)

4.2.3 Yhteenveto

Karjalan Kannaksen metsistä suurin osa kuului monikäyttömetsiin, joiden ensisijainen tarkoitus ei muodollisesti ollut puuntuotannollinen vaan liittyi ympäristö- ja virkistysarvojen ylläpitoon. Monikäyttömetsien suojelukategorioista varsinkin erilaisilla suojavyöhykkeillä oli suuri luonnon monimuotoisuutta ylläpitävä rooli. Monikäyttömetsät eivät kuitenkaan varsinkaan metsätalouden tehostuessa olleet verrattavissa luonnonsuojelualueisiin.

Suurin osa Kannaksen monikäyttömetsistä kuului sellaisiin suojelukategorioihin, joissa päätehakkuut oli sallittu, ja muissakin suojelukategorioissa laaja metsänkäsittelytoimenpiteiden kirjo oli mahdollinen. Metsänhakkuiden lisääntyessä Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen monikäyttömetsien suojelumääräykset osoittautuivat joustaviksi, kun hakkuupaine lisääntyi ja monitoimikoneilla tehtävä puunkorjuu yleistyi. Joustavuus johtui sekä puun hakkuiden heikosta valvonnasta että hakkuusäädöksiä muuntamisesta paremmin monitoimikoneella tapahtuvan puunkorjuun tarpeita vastaavaksi.

Päättehakkuut ja välikäyttöhakkuut (hoito- ja sanitaarihakkuut) eivät aina eronneet toisistaan puunkorjuumäärien ja -tapojen osalta, vaan lähinnä taloudellis-hallinnollisilta seuraamuksiltaan, mikä vaikutti merkittävästi Karjalan Kannaksen metsien käytön järjestelmään.

Koska metsähallinnon julkinen rahoitus oli heikkoa, leshoosit pyrkivät rahoittamaan toimintaansa tekemällä niiden kannalta ilmaisia hoito- ja sanitaarihakkuuta, mikä osaltaan heikensi suojelumääräyksiä toteutumista. Lisäksi leshoosit harjoittivat epävirallista yhteistyötä puunkorjuuyritysten kanssa esimerkiksi myymällä niille hakkuuoikeuksia ja erilaisia palveluja. Metsän ”hoitamisesta” yksinomaan tulonhankintatarkoituksissa oli kehittynyt epämuodollinen instituutio, joka monissa tapauksissa ohjasi metsien käyttöä vahvemmin kuin varsinaiset muodolliset säädökset.

Koska metsänhoito ei palvellut metsävarojen määrän ja laadun ylläpitoa pitkällä tähtäimellä, taloudellinen kestävyys osoittautui ristiriitaiseksi käsitteeksi: Karjalan Kannaksella leshoosien taloudellinen toimeentulo ja metsävarojen ehtymättömyyden periaatteen toteutuminen olivat ristiriidassa keskenään. Kestävyyden paradoksi näytti olevan mahdollinen jo yksinomaan taloudellisen kestävyuden alueella.

Metsäviranomaisten ja puunkorjuuyrityksien harjoittama epävirallinen yhteistyö haittasi osaltaan merkittävästi kansalaisten mahdollisuuksia osallistua metsien maankäyttöä koskevaan päätöksentekoon. Puunkorjuumäärin suunnittelua ja hakkuiden kohdentamista koskeva päätöksenteko lipuivat metsänjärjestelyn piiristä kohti metsähallinnon ja puunkorjuuyrityksien välistä kaupankäyntiä, mikä oli ristiriidassa metsätalouden sosiaalisen kestävyuden periaatteiden kanssa.

Kaiken kaikkiaan monikäyttömetsä-instituutio heikentyi 1990-luvulla yhteiskunnallisen tilanteen muututtua ja erityisesti sen vuoksi, että tehokas puunkorjuu metsien maankäyttöä ohjaavana normina vakiintui osaksi vallitsevia toimintarutiineja.

4.3 Luonnonsuojelualueiden toiminta ja suojeluhankkeiden eteneminen

Kestävän metsätalouden näkökulmasta luonnonsuojelualueiden perustaminen ja ylläpito ovat tärkeimpiä niistä keinoista, joilla metsäekosysteemien monimuotoisuutta voidaan ylläpitää ja metsälajien elinympäristöjen köyhtymistä ja häviämistä estää. Tässä luvussa analysoin sitä, kuinka Karjalan Kannaksen olemassa oleva luonnonsuojelualueverkosto toimi, vastasiko se asiantuntijoiden mielestä metsäekosysteemien suojelun minimiturvallisuusrajoja, miten sitä ehdotettiin kehitettäväksi ja kuinka uusia luonnonsuojeluhankkeita kyettiin toteuttamaan.

4.3.1 Karjalan Kannaksen luonnonsuojelualueverkoston kehittyminen

Suurin osa Karjalan Kannaksen luonnonsuojelualueista oli perustettu vuonna 1976 Leningradin alueen toimeenpanevan komitean antamalla päätöksellä ”Rauhoitusalueiden perustamisesta ja luonnonmuistomerkkien tunnustamisesta arvokkaissa luontokohteissa Leningradin oblastin alueella” (Rešenije Lenoblispolkoma № 145 ot 29.3.1976) (Krasnaja Kniga....1999; 18; O privedenii...1996).

Rauhoitusalueiden ja luonnonmuistomerkkien alueella oli paljon metsiä, mutta metsäekosysteemien suojelu ei ollut 1970-luvulla määräävä suojelun suunnittelun motiivi. Luonnonsuojelualueita perustamalla pyrittiin *ensisijaisesti* rauhoittamaan esimerkiksi arvokkaita lintukosteikkoja (lintutieteelliset rauhoitusalueet Äyräpäänjärvet ja Virkin-selkä), rannikko- ja saaristoekosysteemejä (lintutieteellinen ja hydrologinen rauhoitusalue Viipurinlahti), geologisia muodostumia (geologiset luonnonmuistomerkit Väärämäenselkä, Haukkalampi, Sankkasaari, Punnusjärvi), epätyypillistä kasvillisuutta (kasvitieteellinen rauhoitusalue Raivolan lehtikuusimetsä) ja suoekosysteemejä (hydrologiset rauhoitusalueet Lamminsuo ja Onkijärvi). (Karjalan tasavallan ja ...1996.)

1990-luvun alussa Kannaksen eteläosiin perustettiin muutamia aluetason luonnonsuojelualueita, jotka myös tähtäsivät ensisijaisesti soiden, kosteikkojen ja jokiluonnon suojeluun. Leningradin (myöh. Pietarin) kaupunki perusti mailleen kosteikkojen suojeluun tähtäävän Juntolovskin rauhoitusalueen vuonna 1990 ja vanhan metsän suojelemiseksi pienialaisen Kellomäen luonnonmuistomerkkin vuonna 1992 (Krasnaja kniga...1999, 101, 36). Vuonna 1993 Vsevoložskin piiri perusti omalla päätöksellään⁴² yhteensä 32 piiritason rauhoitusaluetta, puisto- ja virkistyskohdetta (Krasnaja kniga...1999; Osobo ohranjajemyje...2000.) Näihin kuuluivat muiden muassa soiden suojelemiseksi perustetut luonnonmuistomerkit Gontovoje boloto, Lazarevskoje boloto ja Kokorevskij sekä geologinen luonnonmuistomerkki Pugarevskij, jotka Leningradin alueen punaisessa kirjassa on luettu aluetason suojelualueiksi (Krasnaja kniga...1999, 40, 113, 122, 126, 147). Vuonna 1996 Leningradin ja Pietarin kuvernöörien yhteispäätöksellä perustettu Gladyšvskin rauhoitusalue (8 419 hehtaaria) ei tähänny metsien vaan jokiluonnon suojeluun (Krasnaja kniga 1999, 65-66).

Neuvostoliiton hajottua Venäjän federaation luonnonsuojelulainsäädäntöä uudistettiin, mikä herätti tarpeen tarkistaa ja saattaa ajan tasalle myös luonnonsuojelualueita koskevia asiakirjoja. Leningradin alueen hallitus antoi 26.12.1996 asetuksen № 494 ”Lenin-

---

⁴² Vsevoložskin kansanedustajien neuvoston päätös 8.4.1993 ”Piiritason luontokohteiden julistaminen luonnonmuistomerkeiksi” (Osobo ohranjajemyje...2000).

gradin alueen olemassa olevien luonnonsuojelualueiden saattamisesta vastaamaan Venäjän Federaation uutta luonnonsuojelulainsäädäntöä”, jonka myötä vuoden 1976 luonnonsuojelualueet perustettiin uudelleen. Uudelleen perustamisen valmistelusta vastasi Pietarin valtionyliopiston biologinen instituutti, joka oli inventoinut olemassa olevat luonnonsuojelualueet vuosina 1993 - 1996. Työ sisälsi luonnontilan kartoittamisen, suojelualueiden rajojen ja pinta-alojen tarkentamisen sekä karttojen, suojelualueiden asetusten ja niin sanottujen passien laatimisen. Työ rahoitettiin budjetin ulkopuolisesta ympäristörahostosta. Asetuksella oli määrä turvata suojelualueverkoston toimivuus, kansainvälisten luonnonsuojeluelvoitteiden täyttäminen, ympäristön kannalta turvallinen ja kestävä kehitys sekä luonnon monimuotoisuuden ylläpito Leningradin alueella. Sen valmistelussa oli huomioitu Venäjän Federaation 1990-luvulla uudistunut⁴³ luonnonsuojelulainsäädäntö. (Krasnaja Kniga...1999, 18-19; O privedenii...1996.)

Asetus № 494 aiheutti vaihtelevia muutoksia myös Karjalan Kannaksen luonnonsuojelualueisiin (taulukko 9). Metsäisten alueiden suojelu laajeni ja vahvistui esimerkiksi Äyräpäänjärvien ja Väärämäenselän suojelualueilla, mutta supistui tai heikentyi Viipurinlahden ja Raivolan suojelualueilla. Viipurinlahden rauhoitusalue lakkautettiin, ja tilalle perustettiin Koiviston saarten ja Revonsaaren rauhoitusalueet. Vuosikymmenen lopussa Karjalan Kannaksella oli 19 aluetason luonnonsuojelualuetta (taulukko 10 ja kuva 6), joiden maapinta-ala oli 51 855 hehtaaria eli noin 3,6 prosenttia Kannaksen kokonaispinta-alasta⁴⁴. (Krasnaja kniga...1999.)

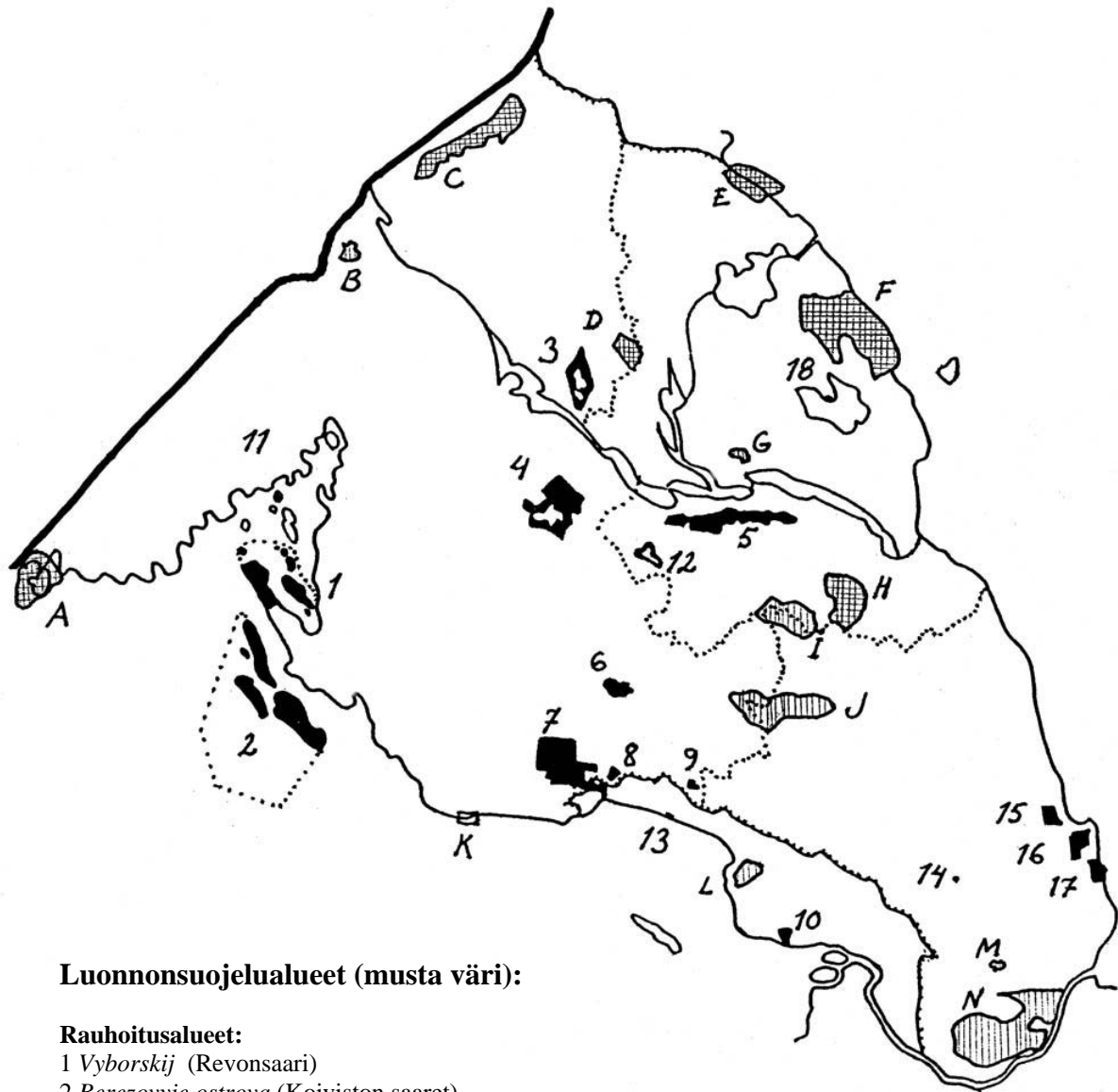
⁴³ Uusia olivat lait luonnonympäristön suojelusta (1991), luonnonsuojelualueista (1995) ja eläinmaailmasta (1995); presidentin määräys Venäjän Federaation luonnonsuojelualueista (1992); Venäjän Federaation ympäristönsuojelun ja kestävä kehityksen strategia (1994), Venäjän Federaation asetus toimenpiteistä biodiversiteettisopimuksen käytäntöön panemiseksi (1995) sekä eräät muut säädökset. (O privedenii...1996, 2).

⁴⁴ Pertti Siilahden epävirallinen laskelma, jossa Karjalan Kannas rajoittuu kaakossa Neva-jokeen. Kannaksen pinta-ala luetaan Viipurin, Käkisalmen ja Vsevoložskin piirien pinta-alat sekä puolet Pietarin kaupungin pinta-alasta eli 1 449 400 hehtaaria.

Taulukko 9. Muutoksia vuonna 1976 perustetuissa Karjalan Kannaksen luonnonsuojelu-alueissa 1990-luvun kuluessa. Forest and Environment Groupin selvityksen tiedot kuvaavat 1990-luvun alkupuoliskon tilannetta (FEG 1996-sarake). Keskimmäisen sarakkeen tiedot ovat peräisin asetuksen № 494 liitteestä. Onkijärven, Äyräpäänjärvien, Virkinselän ja Punnusjärven pinta-alaa lisättiin, mutta Viipurinlahden, Raivolan ja Lamminsuon pinta-alaa vähennetty. Äyräpäänjärvien rauhoitusalue muutettiin pinta-alan lisäyksen ohella lintutieteellisestä yleiseksi rauhoitusalueeksi. Väärämäen luonnonmuistomerkin status kohosi luonnonmuistomerkistä yleiseksi rauhoitusalueeksi. Kolmannessa sarakkeessa on ilmoitettu Biologisen instituutin Lenin-gradin alueen punaisessa kirjassa julkaisemat tiedot. Punnusjärven luonnonmuistomerkin pinta-alan muutos selittyy osittain sillä, että suojelualueeseen on lisätty 500 metriä leveä rantavyöhyke (Karjalan tasavallan ja...1996; O privedenii...1996; Osobo ohranjajemyje...1997; Krasnaja Kniga...1999)

Suojelualue	Pinta-ala ha (suluissa pinta-alaan sisältyvä vesialue)		
	FEG 1996	Asetus № 494 1996	Punainen kirja 1999
<u>Aluetason rauhoitusalueet</u>			
Lamminsuo	430	380	380
Onkijärvi	454 + järvi	1 044	1 044 (100)
Viipurinlahti	17 495 + meri	-	-
-> 1. Koiviston saaret	-	12 000 (7000)	54 520 (45 320)
-> 2. Revonsaari	-	11 200 (5 000)	11 200 (5 000)
Raivola	939	355	355
Äyräpäänjärvet	6 142	9 700	9 700 (600)
Virkinselkä	2 486	3 900	3 900 (1 100)
<u>Luonnonmuistomerkit</u>			
Väärämäenselkä	25 x 2 km -> <i>muutettu rauhoitusalueeksi</i>		7 279
Haukkalampi	629,5	629,5	629,5
<i>Gustaja Buhta (Ostrov Gustoj)</i>	54	54	54
Punnusjärvi	900	650 (250)	1 650 (750)

Luonnonsuojelualueet (musta väri):

Rauhoitusalueet:

- 1 *Vyborskij* (Revonsaari)
- 2 *Berezovyje ostrova* (Koiviston saaret)
- 3 *Ozero Melkovodnoje* (Virkinselkä)
- 4 *Rakovyje ozera* (Äyräpäänjärvet)
- 5 *Grjada Vjarjamjanselkja* (Väärämäenselkä)
- 6 *Boloto Ozernoje* (Onkijärvi)
- 7 *Gladyševskij* (Vammelsuojoki)
- 8 *Lindulovskaja roštša* (Raivola)
- 9 *Boloto Lammin-Suo* (Laminsuo)
- 10 *Juntolovskij*

Luonnonmuistomerkit:

- 11 *Ostrov Gustoj* (Sankkasaari)
- 12 *Ozero Krasnoje* (Punnusjärvi)
- 13 *Komorovskij bereg* (Kellomäki)
- 14 *Pugarevskij*
- 15 *Gontovoje boloto*
- 16 *Lazеровskoje boloto*
- 17 *Kokorevskij*

Dendrologinen puisto:

- 18 *Otradnoje* (Pyhäjärvi)

Suojelualuehankkeet (ruudutus) ja ehdotetut suojelualueet (raidotus):

- A Prigranišnyj* (Paatio)
B Anizimovskije ozera (Kemppilänjärvet)
C Karelskij les (Kirvu)
D Nizovskoje boloto (Suurisuo)
E Kuznetšnoje (Kaarlahti)
F Motornoje-Zaostrovje (Vuohensalo-Riisko)
G Sapernoje
H Orehovskij
I Dolina reki Smorodinka
J Termolovskij
K Primorskij bereg (Vihmala)
L Sestroretskij razliv
M Koltušskije vysoty
N Prinevski

Kuva 6. Karjalan Kannaksen olemassa olevat ja suunnitellut luonnonsuojelualueet vuonna 1999. Lähde: Krasnaja kniga...1999.

Taulukko 10. Karjalan Kannaksen luonnonsuojelualueet vuonna 1999. Vaihtelevan kokoisia ja laatusuhteisia aluetason luonnonsuojelualueita oli Karjalan Kannaksella vuonna 1999 yhteensä 19 kappaletta. Ilman merialueita niiden yhteispinta-ala oli 51 855 hehtaaria. Lähde: Krasnaja kniga... 1999.

Suojelualue	Perustamisvuosi, ellei 1976; Tyyppi; suojeluperuste	Pinta-ala, ha (vesialueen osuus)
<u>Rauhoitusalueet (zakaznikit)</u>		
Koiviston saaret <i>Berezovyje ostrova</i>	Yleinen; saaristoluonto	54 520 (45 320)
Revonsaari <i>Vyborskij</i>	Yleinen; saaristoluonto	11 200 (5 000)
Lamminsuo <i>Boloto Lammin-Suo</i>	Hydrologinen; kohosuo/tutkimusasema	380
Onkijärvi <i>Boloto Ozernoje</i>	Hydrologinen; kohosuo	1 044 (100)
Vammelsuojoki <i>Gladyševskij</i>	1996; yleinen; lohikalat ja raakku	8 419
Väärämäenselkä <i>Grjada Vjarjamjanselkja</i>	Yleinen; harjumuodostuma	7 279
Raivola <i>Lindulovskaja roštša</i>	Kasvitieteellinen; lehtikuusimetsä	355
Virkinselkä <i>Ozero Melkovodnoje</i>	Lintutieteellinen; vesilinnut	3 900 (1 100)
Äyräpäänjärvet <i>Rakovyje ozera</i> <i>Juntolovskij</i>	Yleinen; rehevä lintukosteikko 1990; yleinen; merenrantakosteikko	9 700 (600) 886 (400)
<u>Luonnonmuistomerkit</u>		
<i>Gontovoje boloto</i>	1993; yleinen; aapasuo	1 508
<i>Kokorevskij</i>	1993; yleinen; aapasuo, muuttolinnusto	1 462
Kellomäki <i>Komorovskij bereg</i>	1992; yleinen; vanha kuusimetsä	100
<i>Lazerojskoje boloto</i>	1993; yleinen; aapasuo	1 986
Punnusjärvi <i>Ozero Krasnoje</i>	Geologinen ja hydrologinen; järvimalmi	1 650 (750)
Haukkalampi <i>Ozero Jastrebinnoje</i>	Yleinen; erityinen geologia ja eliöstö	629, 5
Sankkasaari <i>Ostrov Gustoj</i>	Geologinen; rapakivimuodostumat	54
<i>Pugarevskij</i>	1993; geologinen; sedimenttimuodostumat	2
<u>Muut (dendrologinen puisto)</u>		
Pyhäjärvi <i>Otradnoje</i>	1999; tutkimus	68,87 + suoja-alue
YHTEENSÄ		105 143,37 (53 270)

4.3.2 Metsätalous luonnonsuojelualueilla

4.3.2.1 Luonnonsuojelualueita hoidettiin osana metsäfondia

Kaikki Karjalan Kannaksen luonnonsuojelualueet olivat aluetason rauhoitusalueita ja luonnonmuistomerkkejä. Suojelualueiden maita ei siirretty federaation ympäristöhallinnon hallintaan (kuten luonnonpuistojen maita), vaan ne kuuluivat edelleen alueen maankäyttäjien hallintaan (Krasnaja kniga...1999, 20). Useimmiten suojelualueen maat kuuluivat federaation metsäfondiin, jolloin maankäyttäjät (metsäfondin haltija) oli kyseisen alueen leshoosi. Metsäfondin ulkopuolella maankäyttäjien kirjo oli luonnollisesti

suurempi. Maankäyttäjät saattoivat jatkaa toimintaansa luonnonsuojelualueesta huolimatta, vaikkakin suojelumääräykset asettivat toiminnalle rajoituksia.⁴⁵

Venäjällä aluetason suojelualueiden hoidosta vastasivat tavallisesti Venäjän metsähallituksen, Venäjän maatalous- ja elintarvikeministeriön riistataloudellisen osaston ja Venäjän ympäristönsuojelukomitean alueviranomaiset (Stapanitskij 1997, 26), eikä Karjalan Kannas näyttänyt tekevän poikkeusta. Vuodesta 1996 alkaen suurinta osaa Kannaksen luonnonsuojelualueista hallinnoivat metsäkomitean leshoosit ja Leningradin alueen metsästyskomitea (Položenije o gosudarstvennom...1996). Myös suojelumääräyksiä valvonnasta vastasivat ensisijaisesti samat valtion elimet, joiden hallinnassa kyseinen luonnonsuojelualue oli, sekä alueen muut maankäyttäjät. Käytännössä yleiset metsänvalvojat sekä metsästyksen ja kalastuksen valvojat huolehtivat suojelumääräyksiä noudattamisesta myös suojelualueilla. (Ob osobo ohranjajemyh...1995, § 35.)

Alue- tai piirihallinto saattoivat *halutessaan* perustaa suojelualueille erityisiä hoito- ja valvontaorganisaatioita. Käytännössä useimmilla rauhoitusalueilla ja luonnonmuistomerkeillä ei ollut omaa valvonta- ja hoitohenkilökuntaa. Syy haluttomuuteen perustaa suojelualueille hoito- ja valvontaorganisaatioita selittyy rahoituksen puutteella. Leningradin oblasti, jonka vastuulla aluetason suojelualueiden rahoitus oli, ei tarjonnut suoraa rahoitusta suojelualueverkoston ylläpitoon. Karjalan Kannaksella tästä säännöstä poikkeuksen teki Äyräpäänjärvien rauhoitusalue. Vuonna 1996 sinne perustettiin hoito- ja valvontaorganisaatio, joka koostui rauhoitusalueen johtajasta ja neljästä riistanvalvojasta. (Ob osobo ohranjajemyh...1995, § 35; Stepenitskij 1997, Zaharov et al. 1997, 18; 178; Položenije o gosudarstvennom... 1996; Grigorjeva 1998, 2; Šolmov 1999b.)

Silloin kun suojelualueella ei ollut omaa henkilökuntaa, olivat luonnonsuojelualueiden valvonnan ongelmat metsäfondin mailla samantyyppisiä kuin muuallakin metsäfondissa ja liittyivät riittävän tehokkaan ja riippumattoman metsävalvonnan puutteeseen. Luonnonsuojeluviranomaisten näkökulmasta katsoen suojelualueiden haltijat olivat tavallisesti suuntautuneet pikemminkin hyödyntämään kuin suojelemaan luontoa, mikä oli luonnonsuojelun kannalta epätoivottavaa. Biologisessa instituutissa katsottiin, että luonnonvarojen käytön ja ekologisen turvallisuuden komitean rinnalle oli perustettava itsenäinen luonnonsuojeluvälivaltuutuskunta.⁴⁶

Myös kansalaiset ja yhdistykset saattoivat osallistua luonnonsuojelualueiden toiminnan valvontaan (Ob osobo ohranjajemyh...1995, § 5, Lesnoj kodeks § 102). Yleisvenäläisen luonnonsuojeluseuran Leningradin osasto koulutti luonnonsuojeluvälivaltuutuksia, jotka valvoivat luonnonsuojelulainsäädännön toteutumista kentällä sekä tekivät myös niin sanottuja yhteiskunnallisia tutkintoja (*obštšestvennyje rassledovanije*). Myös järjestön yhteydessä toimivat nuorten ympäristötoimintaryhmät osallistuivat valvontatyöhön. Luonnonsuojeluseuran Leningradin osaston yhteyteen perustettiin 1990-luvulla myös erityisiä tiedotusta tukevia elimiä. Luonnonsuojeluseuran mukaan nimenomaan kansanlajijärjestöillä oli keskeinen rooli luonnonsuojelurikkomusten kartoittamisessa ja kitkemisessä. (Programma ”inventarizatsija...1999, liite 1-2).

Hoito- ja valvontaorganisaation puutteen ohella suojelumääräyksiä toteutumista *rauhhoitusalueilla* heikensi se, että niiden asema oli metsälainsäädännössä heikko. 1990-luvun metsälainsäädäntö ei edes maininnut *zakaznik*- nimistä metsienkäsittelykategoriaa

---

⁴⁵ D.Kovalev, haastattelu 26.1.2000

⁴⁶ D.Kovalev, haastattelu 26.1.2000

(Osnovy...1993, § 42; Lesnoj kodeks 1997, § 56). Myöskään metsänjärjestelyn säädökset eivät tunteneet rauhoitusalueita itsenäisenä metsänkäsittelykategoriana, eikä edes niiden olemassa olo välttämättä näkynyt metsänjärjestelyn asiakirjoissa. Rauhoitusalueiden suojelumääräysten rikkominen oli yleistä ja nimenomaan tiedon puute saattoi merkittävästi vaikeuttaa rauhoitusalueiden suojelumääräysten toteutumista. Sen sijaan luonnonmuistomerkit oli tavallisesti hyvin dokumentoitu metsätalouden suunnitelmissa. (Zaharov et al. 1997, 18.)

Rauhoitusalueet saattoivat metsälainsäädännön ja metsänjärjestelyn kannalta olla olemassa ainoastaan erityissuojeltuina kaistaleina (*osobo zaštšitnaja utšastka, OZU*). Erityissuojelluilla kaistaleilla voitiin kieltää avohakkuut tai tarpeen vaatiessa kaikki päätehakkuut. Rauhoitusalueiden erityissuojellut osat (*osobo ohrannyje tšasti zakaznikov*) olivat yksi niistä erityissuojelluista kaistaleista, joita Venäjän metsähallitus suositteli perustettavaksi. Niiden pinta-ala määriteltiin rauhoitusalueen perustamisen yhteydessä ja käsittelymuodoiksi suositeltiin hoito- ja sanitaarihakkuuta. Päätöksen erityissuojeltujen kaistaleiden metsänkäsittelymääräyksistä teki federaation subjekti (Leningradin oblasti) alueellisen metsäkomitean esityksestä. Venäjän ympäristöjärjestöjen metsäklubin mukaan luonnonsuojeluviranomaisten osallistuminen erityissuojeltujen kaistaleiden määrittelyyn oli käytännössä hankalaa, sillä heillä ei ollut laissa määrättyä roolia. Venäjän metsähallitus määritteli erityissuojeltujen kaistaleiden tyypit ja konkreettiset metsänkäsittelymääräykset päätettiin metsänjärjestelyn tai erityisen selvityksen perusteella. (Zaharov et al. 1997, 28; Pravila rubok....1993, liite 2; Osnovy...1993, § 42.)

Käytännössä useimmat riitatapaukset metsätalouden ja luonnonsuojelijoiden välillä syntyivät siitä, että metsänjärjestelyssä ja sitä seuraavassa metsätalousoikeuskäytännössä sovellettiin Venäjän metsähallituksen antamia standardisäädöksiä erityissuojelluista kaistaleista. Nämä standardisäädökset eivät välttämättä huomioineet kyseisen rauhoitusalueen suojelumääräyksiä ja suojelun kohteena olevaa luontokohtetta. Metsälaki salli kuitenkin oblastin paikallisviranomaisten käyttää metsä- ja luonnonsuojelulain riitatapauksissa muiden lakien suomina valtuuksia. (Zaharov et al. 1997, 28- 29.)

4.3.2.2 Suojelumääräykset sallivat hoito- ja sanitaarihakkuut

Karjalan Kannaksen luonnonsuojelun alueiden suojelumääräykset rajoittivat muun muassa rakentamista (rakennukset, tiet, kaivokset), metsänhakkuuta, roskaamista ja saastuttamista, vesitalouden säännöstelyä, metsästystä, luonnon häirintää ja sekä yleensä taloudellista toimintaa, joka voi heikentää suojeltavia luontokohteita.

Useimmissa tapauksissa rauhoitusalueiden ja luonnonmuistomerkkien suojelumääräykset eivät täysin kieltäneet metsänhakkuuta. Leningradin alueen punaisessa kirjassa (1999) kerrotaan, että Kannaksen luonnonsuojelun alueilla hakkuut olivat joko ”kielletty” tai niitä oli ”rajoitettu”. Tosiasiassa vuoden 1996 uudistuksienkin jälkeen luonnonsuojelun alueilla sallittiin monentyyppisiä metsänhakkuuta sanitaarihakkuista erilaisiin muihin välikäyttöhakkuisiin asti. Käytännöllisesti katsoen kaikilla Kannaksen luonnonsuojelun alueilla sallittiin sanitaarihakkuut, vaikka kaikki muut hakkuut olisivat olleet kiellettyjä. Sanitaarihakkuuiden lisäksi myös hoitohakkuut sallittiin Raivolän ja Äyräpäänjärvien rauhoitusalueilla, mutta Äyräpäänjärville enää vain erittäin rajoitetusti. Vuonna 1996 perustetulla Gladyševskin rauhoitusalueella kiellettiin ainoastaan päätehakkuut. (taulukko 11.)

Taulukko 11. Metsänhakkuiden rajoittaminen eräillä Karjalan Kannaksen rauhoitusalueilla. Forest and Environment Groupin (FEG) selvityksessä on käytetty ennen luonnonsuojelualueiden uudelleen perustamista voimassa olleita tietoja (Karjalan tasavallan...1996). Keskimäisen ”hakkuut” – sarakkeen tiedot on kerätty vuonna 1996 julkaistuista uudistetuista suojelualueiden asetuksista ja passeista (Položenije o gosudarstvennom...”Berezovyje ostrova”; ”Grada Vjarjamjaselkja”; ”Vyborgskij”; ”Ozernoje”; ”Boloto Lammin-Suo”; ”Ozero Melkovodnoje”; ”Lindulovskaja roštša”; ”Rakovyje ozera” 1996; Položenije o...”Gladyševskij” 1996). Leningradin alueen punaisessa kirjassa julkaistut tiedot suojelualueiden metsänkäsittelymääräyksistä ovat huomattavasti epäselvemmät (Krasnaja kniga... 1999).

Rauhoitus- Alue	Hakkuut / FEGin selvitys 1996	Hakkuut / vuoden 1996 asetukset ja passit	Hakkuut / Punainen kirja 1999
Viipurinlahti	Poimintah. talvella sallittu	-	-
Koiviston saaret	-	Kielletty, paitsi sanitaarih.	Kielletty
Revonsaari	-	Kielletty, paitsi sanitaarih.	Kielletty / rajoitettu
Lamminsuu	Pääsy kielletty	Kielletty, paitsi sanitaarih.	Kielletty
Onkijärvi	Kielletty	Kielletty, paitsi sanitaarih.	Kielletty
Vammelsuu joki	-	Päätihakkuut kielletty; sallitaan perustamishetken toiminta	Rajoitettu
Väärämäenselkä*	Sanitaari- ja hoitohakkuut sallittu	Kielletty, paitsi sanitaarih.	Kielletty / rajoitettu
Raivola	Kielletty	Sallitaan sanitaari- ja hoitoh.	Rajoitettu
Virkinselkä	Kielletty	Kielletty, paitsi sanitaarih.	Rajoitettu
Äyräpäänjärvet	Poimintah. talvella sallittu	Kielletty, paitsi sanitaari- ja hoitohakkuut rantaniityn kunnostamiseksi rauhoitusalueen hoidosta ja valvonnasta vastaavien luvalla; väljennushakkuut kielletty	Kielletty / rajoitettu

*muutettu luonnonmuistomerkistä rauhoitusalueeksi vuonna 1996

Luonnon suojelemiseksi perustetut muodolliset instituutiot eivät olleet riittävän tehokkaita. Kannaksen metsätalouden tilaa vuonna 1997 tutkinut komissio painotti, että alueen luonnonsuojelualueet oli perustettu ennen metsätalouden tehostumista ja puunkorjuun painopisteen siirtymistä pääosin monitoimikoneilla tehtäviin välikäyttöhakkuihin. Sen vuoksi luonnonsuojelualueiden suojelumääräykset, salliessaan hoito- ja sanitaarihakkuut, olivat ajastaan jäljessä eivätkä aina turvanneet luontokohteiden säilymistä suojelualueilla. Hakkuita saatettiin näillä mailla suorittaa hakkuita siinä missä muuallakin metsäfondissa. (Spravka po rezultatam....1997a, 19). Tätä taustaa vasten on ymmärret-

tävää sekin, että ympäristöjärjestö Grinhip saattoi vaatia ” luontokohteiden säilymisen asettamista etusijalle luonnonsuojelualueiden suunnittelussa” (Predloženiya...1998).

Tarkastuskomissio tutki Revonsaaren rauhoitusalueen (*Vyborskij zakaznik*) suojelumääräyksiä toteutumista kesällä 1997 ja havaitsi rauhoitusalueen toiminnassa vakavia puutteita ja arveli, että muillakin Kannaksen luonnonsuojelualueilla tilanne muistuttaisi Revonsaarta (Spravka po rezultatam...1997a, 19; Spravka po rezultatam...1997b, 31).

Revonsaaren rauhoitusalue sijaitsi Viipurin leshoosin mailla. Vanhan Viipurinlahden rauhoitusalueen (*zakaznik Vyborskij zaliv*) suojelumääräykset olivat sallineet poimintahakkuut talvisaikaan. Vuodesta 1996 alkaen uudelleen perustetun Revonsaaren suojelumääräykset sallivat ainoastaan sanitaarihakkuut (Spravka po rezultatam...1997b, 30; Karjalan tasavallan ja Leningradin alueen... 1996). Uudet suojelumääräykset olivat kantaneet metsätaloutta suunnittelevien ja harjoittavien tahojen tietoon kuitenkin huonosti. Tarkastushetkellä Viipurin leshoosilla ei ollut hallussaan rauhoitusalueeseen liittyviä asiakirjoja, joista käyttörajoitteet olisivat ilmenneet. Kun Luoteis-Venäjän metsänjärjestely-yritys suoritti suunniteltujen pääte- ja välikäyttöhakkuiden määrien uudelleen laskentoja, se ei huomionnut huomionnut rauhoitusalueen suojelumääräyksiä eikä tehnyt korjauksia metsänjärjestelyn asiakirjoihin. (Spravka po rezultatam...1997a, 19.)

Revonsaaren rauhoitusalueeseen kuuluvassa Alvatinniemessä (*Kiperort*) tehdyn maastotarkastuksen perusteella näytti siltä, että rauhoitusalueen suojelumääräyksiä tosiaan rikottiin ja että rikkeet eivät johtuneet vain tiedonpuutteesta uusien suojelumääräyksiä suhteen. Kyse oli paremminkin leshoosin ”normaalista” metsänhoidosta. Primorskojen lesnitšestvo (joka kuului Viipurin leshoosiin) teki Alvatinniemessä hoitohakkuuta monitoimikoneilla. Viipurin leshoosi oli kirjoittanut vuonna 1997 hakkuulippuja väljennys-hakkuuta ja yhdistelmähakkuuta varten, vaikka nämä hakkuut olivat rauhoitusalueella kiellettyjä. Alueella oli myös suomalaisia työkoneita parkissa sekä metsäteiden kunnossapitoa varten avattu soranottoa paikka. Myös soranotto oli suojelumääräysten vastaista, mutta siitä ollut edes sovittu leshoosin kanssa. Puuta oli myös korjattu monitoimikoneilla samalla kun asiakirjojen mukaan kyseessä olivat poimintasanitaarihakkuut, joissa puumäärän kirjanpito hoidettiin juoksevasti hakkuiden yhteydessä⁴⁷. Läheisyyteen oli raivattu neliönmuotoinen aukko, jonka sivut olivat 30 metriä pitkät ja jonka tarkoitus jäi epäselväksi - leshoosilla ei ollut hallussaan sitä koskevia asiakirjoja. (Spravka po rezultatam...1997a, 19, 31.)

Ristiriita rauhoitusalueen suojelumääräysten ja sen välillä, kuinka metsähallinto kykeni niitä noudattamaan ja valvomaan, oli huomattava. Tarkastuskomissio suosittelikin, että Leningradin alueen kahden ympäristökomitean ja metsäkomitean tulisi huolehtia siitä, että leshooseilla oli hallussaan maillaan sijaitsevien luonnonsuojelualueiden asiakirjat. Lisäksi oli tarkistettava luonnonsuojelualueille määrättyjen toimenpiteiden vastaavuus suojelumääräysten kanssa. Erityisesti sanitaarihakkuiden perusteltavuus oli osoitettava ja tai muussa tapauksessa rajoitettava niitä. Luoteis-Venäjän metsänjärjestely-yrityksen tuli korjata metsänjärjestelyasiakirjojen virheet, joiden vuoksi suojelumääräykset jäivät huomaamatta. Lisäksi Lenkompririodan tuli suorittaa valtion ympäristökatselmus Viipurin ja Lesogorskin leshooseissa vuosien 1996-1997 metsänjärjestelyasiakirjoista sen osalta, kuinka siinä huomioitiin luonnonsuojelualueet. (Spravka po rezultatam...1997, 21-22; Spravka po rezultatam...1997b, 31).

---

⁴⁷ *Po primernomu kolitšestvu - periaatteella*

Sanitaarihakkuut uhkasivat Karjalan Kannaksen luonnonsuojelualueita varsinkin ennen tarkastuskomission toimintaa. Leshoosit olivat pelästyneet valvontaa, ja pyrkineet kesän 1997 jälkeen välttämään kaikkia hakkuita luonnonsuojelualueilla. Silti suojelumääräysten puitteissa sallittujen hakkuiden tekemistä jatkettiin edelleen vähäisissä määrin.⁴⁸

4.3.2.3 Lämpöyberiaate toteutuu heikosti metsien vuokrauksessa

Metsätalouden kestävyys edellyttää eri hallinnonalojen toimintojen koordinoimista, ja ekologisen kestävyys näkökulmasta erityisesti se, että luonnon monimuotoisuus huomioidaan kaiken taloudellisen toiminnan yhteydessä. Luonnonsuojelu- ja metsäviranomaisien pyrkimysten koordinoimista oli heikkoa, eikä metsänvuokrauksen vaikutusta luonnonsuojelualueisiin arvioitu, saati huomioitu.

Karjalan Kannaksen metsämaiden vuokraaminen puunkorjuuyrityksille alkoi vuonna 1994. Tarkastuskomission mukaan uusi metsien käytön muoto ei huomionnut luonnonsuojelua vaan ajautui törmäyskurssille sen kanssa. Ennen syyskesää 1997 toteutuneessa ja suunnitellussa metsänvuokrauksessa ei huomioitu sen enempää olemassa olevia kuin suunniteltujakaan luonnonsuojelualueita, ja vuokraus uhkasi luontokohteiden säilymistä luonnonsuojelualueilla samasta syystä kuin muukin ”normaali metsätaloustoiminta”. (Spravka po rezultatam....1997a, 19.)

Tarkastuskomissio raportoi yksityiskohtaisesti, kuinka Karjalan Kannaksen luonnonsuojelualueiden maita oli haettu vuokralle ennen kesää 1997. Esimerkiksi melkein kaikkia Viipurin piirin suojelualueita oli haettu vuokralle, vaikka suojelumääräykset kielsivät kaikilla alueilla rakentamisen ja päätehakkuut sekä useimmilla alueilla myös hoitohakkuut. Yhteensä 13 yritystä oli lähettänyt hakemuksia Viipurin piirin luonnonsuojelualueiden maiden vuokraamiseksi. Vain Raivolan rauhoitusalueita ei ollut haettu vuokralle. Koivistonsaaren ja Revonsaaren rauhoitusalueita havittelivat Timberland ja Rusitši, jälkimmäistä lisäksi Vilan. Onkisuon ja Lamminsuon rauhoitusalueiden maita halusi vuokrata Roštšinskij Dom. Äyräpäänjärvien rauhoitusalueen maita haki vuokralle peräti kuusi yritystä: Pihta, Ekurus, Ruta, Kvinteks, Petrovles-V ja Timberland Vyborg. Timberlandille myönnettiinkin vuokramaita Äyräpäänjärvien rauhoitusalueen pohjoisosasta⁴⁹. Jopa luonnonmuistomerkki Ostrov Gustoj olisi haluttu vuokrata, vaikka kaikki hakkuut ovat siellä kiellettyjä. Vuokraoikeutta hakivat Šunt ja Timberland, joista Timberlandille lopulta sallittiin vuokraus yhdessä Bolšepolskojen lesnitšestvon 169 kvarttaalin joukossa. Vuokratessaan Krasnosokolskojen lesnitšestvon vuonna 1997 Timberland-Vyborg vuokrasi samalla Virkinselän rauhoitusalueen yhdessä Nord Kempin ja Priozerkin puunjalostustehtaan kanssa. (Spravka po rezultatam....1997a, 19; Spravka po rezultatam....1997b, 29, taulukko 10; O predostavlenii....N 261-pg, 1997.)

Tarkastuskomissio ehdotti, että olemassa olevat ja suunnitellut suojelualueet poistettaisiin vuokrattavien kvarttaalien joukosta (Spravka po rezultatam...1997b, 31). Kyseessä oli nimenomaan suositus, sillä esimerkiksi maaliskuussa 1998 annettu federaation asetus metsäfondin vuokrauksesta antoi periaatteessa mahdollisuuden jatkaa metsäfondin vuokrausta mitä tahansa metsänkäytön muotoa varten myös rauhoitusalueilla ja luonnonmuistomerkeillä (Položenije ob arende...1998).

---

⁴⁸ I. Babanin, haaastattelu 10.11.1999

⁴⁹ Žitkovskojen lesnitšestvon kvarttaalit 1-137

Kuitenkin Viipurin piirin metsäkilpailun yhteydessä (1998) olemassa olevat luonnonsuojelualueet huomioitiin aikaisempaa paremmin. Uusiin vuokrasopimuksiin oli ehdottomasti liitettävä tieto hakkuurajoituksista vuokralle annettavien rauhoitusalueiden ja luonnonmuistomerkkien alueilla. Metsäkomitean tuli huolehtia, että luonnonsuojelualueet rajattaisiin uusien vuokra-alueiden ulkopuolelle ja suositella myös leshooseille, että ne ehdottaisivat vuokraajille kyseisen rajoituksen lisäämistä myös uusiin vuokrasopimuksiin. (Kakoje buduštšeje....1998; O predostavlenii...N 167-rg 1998.)

4.3.3 Heikko institutionalisoituminen purkaa suojelupäätöksiä

Leningradin alueen, mukaan lukien Kannaksen luonnonsuojelualueverkossa oli 1990-luvulla monia ongelmia. Niitä ympäröivät ja erottavat toisistaan taajama-, maatalous-, teollisuus- ja muut monin tavoin ihmisen muuttamat maat. Asutuskeskukset saattoivat sijaita aivan suojelualueiden vieressä. Hallinnollinen hajanaisuus, voimavarojen ja suoran rahoituksen puute sekä suojelualueita koskevien oikeudellisten ja luontokartoituksia koskevien asiakirjojen laadinnan puutteet vaikuttivat siihen, että suojelualueverkosto ei toiminut riittävän hyvin. (Grigorjeva 1998, 2.)

Venäjällä oli tyypillistä, että jokin alue julistettiin suojelluksi mutta käytännössä ”neuvostomentaliteetti” esti suojelun täysimittaista toteutumista. Vanhastaan ajateltiin, että kaikki omaisuus on yhteistä, minkä vuoksi suojelun asettamia rajoituksia ei ymmärretty. Lisäksi suurin osa rauhoitusalueista oli alun perin perustettu ilman riittävää ja perusteltua hankevalmistelua, mikä aiheutti ongelmia niiden toiminnalle. Ei ollut tavatonta, että suojelualan rajoja tai pinta-alaa ei ollut loppuun asti täsmennetty tai että kaikkien maankäyttäjien kanssa ei ollut sovittu suojelualan perustamisesta. Luonnonsuojelualan perustamisen lisäksi Pietarin valtionyliopiston biologiselta instituutilta tilattiin myös esimerkiksi taloudellisen toiminnan analyysyjä jo perustatuilla suojelualueilla.⁵⁰

Maankäyttöpaineet ja resurssien puute eivät pelkästään heikentäneet luonnonsuojelualan hoitoa vaan jopa uhkasivat niiden olemassa oloa. Luonnonsuojelualan heikko institutionalisoituminen tuli näkyväksi kun niihin kohdistui muita maankäyttöllisiä intressejä, mikä ilmenee Vladimir Guštšinin (Yleisvenäläisen luonnonsuojeluseuran Leningradin osasto) raportoimista Raivolan, Viipurinlahden ja Punnusjärven suojelualan tapauksista. Raivolan ja Viipurinlahden rauhoitusalueiden ympärille kehkeytyi kiista siitä, missä olosuhteissa viranomaisen on mahdollista purkaa tai muuttaa olemassa olevia suojelupäätöksiä. Ei siis kiistely ainoastaan siitä, noudatetaanko suojelumääräyksiä tietyllä alueella, vaan toimivallasta *muuttaa* suojelumääräyksiä ja suojelualan rajoja.

5.3.3.1 Raivolan rauhoitusalue väistyy siirtolapuutarhan tieltä

Raivolan rauhoitusalue oli Karjalan Kannaksen luonnonsuojelualan vanhimpia ja kuuluisimpia. Sen ytimenä oli vuonna 1738 istutettu siperianlehtikuusimetsä, jonka Leningradin alueen metsäkomitea oli esitteidensä perusteella valinnut hyvinvoivien metsien näyteikkunaksi. Alue suojeltiin jo vuonna 1952 Neuvostoliiton metsäministerin päätöksellä 355 hehtaarin laajuisena. Vuonna 1976 alueelle perustettiin 939 hehtaarin laajuinen kasvitieteellinen rauhoitusalue, joka vuonna 1990 alue liitettiin UNESCO:n maailmanperintökohteiden luetteloon. Viisi vuotta myöhemmin Leningradin oblasti

---

⁵⁰ D. Kovalev, haastattelu 26.1.2000.

pienensi rauhoitusalueen kokoa takaisin 355 hehtaariin. (Krasnaja kniga...1999, 79-80; Lesa Leningradskije 1994; Forests of....1999.)

Miksi UNESCO:n maailmanperintökohteena toimivan luonnonsuojelun alueen kokoa supistettiin? Sitä Leningradin alueen hallituksen virallista kantaa edustava kertomus Raivolan rauhoitusalueen koon muuttumisesta ei kerro (Krasnaja kniga...1999, 79). Guštšinin mukaan rauhoitusalueita pienennettiin, koska sen maille rakennettiin siirtolapuutarha. Myöskään luonnonsuojelun alueet eivät siis välttyneet omavaltaiselta maan hallinnolta.

Raivolan rauhoitusalueen pienentämiseen johtanut prosessi kesti noin kolme vuotta. Maaliskuussa 1993 rauhoitusalueen maita luovutettiin siirtolapuutarhaosuuskunta Sojuzille Leningradin alueen hallinnon päämiehen antamalla määräyksellä. Yleisvenäläisen luonnonsuojeluseura nosti kanteen oblastin hallitusta vastaan marraskuussa 1994. Guštšinin mukaan tästä seurannut oikeusprosessi ”jakoi luonnonsuojelijat kahteen leiriin: järjestöihin, jotka vaativat siirtolapuutarhan poistamista rauhoitusalueelta ja ympäristöasioista vastaaviin valtion virastoihin, jotka puolustivat mökkimaiden säilyttämistä”. (”Zeljonyje” spasli... 1996; Programma ”inventarizatsija... 1999, liite 1.)

Ympäristönsuojelijoiden (*zeljonyje*) mielestä jupakkaan liittyi kytköksiä vaikutusvaltaisten hallinnon edustajien (metsäkomitean) ja siirtolapuutarhaosuuskunnan välillä. Heihin kuului Yleisvenäläisen luonnonsuojeluseuran lisäksi Pietarin vihreä puolue. Vuonna 1995 puolue julkaisi tietoja, joiden mukaan valtion metsä- ja ympäristöhallintoon kuuluvien virkailijoiden lähisukulaiset olisivat saaneet maita siirtolapuutarhasta. Kun luonnonsuojelusyrittäjä tutki siirtolapuutarhaan liittyviä laittomia hakkuita ilmeni, ettei kenenkään tarkoituksena ollut rauhoitusalueen tietoinen häiritseminen, vaan että rauhoitusalue oli vain unohtunut. Hakkuut johtuivat metsänjärjestelyn⁵¹ yhteydessä tapahtuneesta kvarttaalien numeroinnin muutoksesta, joita ei ollut siirretty muiden viranomaisten asiakirjoihin. Leningradin alueen metsäkomitean nosti tästä hyvästä kunnianloukkaussyytteen viittä lehteä vastaan, jotka olivat tähän viittaavia tietoja julkaisseet, mutta hävisi kanteet. Hieman myöhemmin, varsinaisen siirtolapuutarhaa koskevan oikeusprosessin aikana Viipurin piirihallinto ilmoitti, että sen johto oli päättänyt yksityistää siirtolapuutarhaan kuuluvat puutarhapalstat⁵². Ilmeni myös, että metsäkomitean johtajan A. V. Gosudarevin vaimo oli todellakin saanut omistukseensa 1 000 neliömetrin suuruisen palstan, jonka hän oli myynyt. (”Zeljonyje” spasli... 1996.)

Varsinaisen siirtolapuutarhaa koskevan oikeusprosessin aikana asiaan sekaantuneet viranomaiset (Guštšinin mukaan sekä metsäkomitea että Leningradin alueen ja Pietarin ympäristönsuojelukomitea) pyrkivät mitätöimään rauhoitusalueen olemassaolon. Leningradin alueen metsäkomitea väitti, että Leningradin alueen toimeenpaneva komitea oli vuonna 1976 laittomasti tai vailla varsinaisia valtuuksia laajentanut rauhoitusalueita 355 hehtaarista 939 hehtaariin. Aluksi Leningradin alueoikeus uskoi metsäkomiteaa, mutta korkein oikeus katsoi päätöksen perusteettomaksi ja määräsi oikeudenkäynnin jatkettavaksi. Alueoikeuden viimeinen istunto pidettiin 20.12.1995. Juuri *edellisenä* päivänä oblastin hallitus oli antanut asetuksen, jolla Raivolan rauhoitusalueita pienennettiin 939 hehtaarista takaisin 355 hehtaariin (Leningradin alueen hallituksen asetus № 526

---

⁵¹ Raivolan koeleshoosissa harjoitettiin jatkuvan metsänjärjestelyn käytäntöä vuodesta 1993 alkaen (Lesä leningradskije 1994).

⁵² Venäjällä oli loppuvuonna 1992 hyväksytty huvilatonttien ja puutarhapalstojen yksityistämistä koskeva laki (Suomi Pietarissa, Pietari Suomessa 1993, 48 ref. Asp 1995, 10).

19.12.1995). Hallituksen edustajat käyttivät asetusta puolustuksena oikeudessa, sillä asetuksen perusteella siirtolapuutarha ei sijainnutkaan rauhoitusalueella. Alueoikeuden päätös oli kuitenkin se, että siirtolapuutarha Sojuzin rakentaminen Raivolan rauhoitusalueelle oli alun perin laitonta. Oblastin kuvernööri A. Beljakov valitti päätöksestä Venäjän federaation korkeimpaan oikeuteen. Korkein oikeus antoi päätöksensä heinäkuussa 1996 ja pysyi alueoikeuden kannalla. Valituksen hyväksyminen olisi epäsuorasti merkinnyt Venäjän kaikkien vuosina 1960 – 1982 perustettujen aluetason suojelualueiden mitätöimistä. (”Zeljonyje” spasli... 1996)

Huolimatta alueoikeuden ja korkeimman oikeuden päätöksistä Raivolan rauhoitusalue ei palautettu entiseen kokoonsa. Sen sijaan Leningradin alueen hallitus vahvisti 19.12.1995 tekemänsä päätöksen joulukuussa 1996 samalla, kun luonnonsuojelualueverkosto perustettiin uudelleen (Krasnaja kniga...1999, 80). Pienennetyn rauhoitusalueen ympärille oli tätä ennen perustettu erityissuojavyöhyke oblastin kuvernöörin asetuksella 12.3.1996 № 25-pg. Suojavyöhykkeestä ei kuitenkaan ole mainintaa Leningradin alueen punaisessa kirjassa, joten sen merkityksen voi arvioida vähäiseksi. Kaikeen kaikkiaan sen sijaan, että siirtolapuutarha olisi väistynyt rauhoitusalueelta tapahtuikin päinvastoin.

4.3.3.2 Viipurinlahden rauhoitusalueen maat supistuvat

Viipurinlahden rauhoitusalue (*zakaznik Vyborgskij zaliv*) oli perustettu vuonna 1976 maiseman, lintujen ja riistan suojelemiseksi. Vuonna 1994 se sai Ramsar-alueen eli kansainvälisesti merkittävän kosteikkoalueen statuksen. Viipurinlahden rauhoitusalue sisälsi Koiviston edustan saaret ja Alvatinniemen, Revonsaaren sekä erillisenä osana Lihaniemen (kuva 7). Näiden maa-alueiden yhteispinta-ala oli 17 495 hehtaaria, minkä lisäksi rauhoitusalueeseen sisältyi merialueita. (Krasnaja Kniga...1999, 53, 62; Siilahti ja Borg 1997, 15; Osobo ohranjajemyje...1997.)

Kun luonnonsuojelualueverkosto perustettiin uudelleen Leningradin alueen hallituksen asetuksella № 494 26.12.1996, Viipurinlahden rauhoitusalue lakkautettiin ja tilalle perustettiin kaksi uutta rauhoitusaluetta (O privedenii...1996, liite 1):

1. Koiviston saaret (*Berezovyje ostrova*), alueellinen yleinen rauhoitusalue ja Ramsar-alue. Pinta-ala 12 000 ha, josta 5 000 ha maa- ja 7 000 ha merialuetta.
2. Revonsaari (*Vyborgskij*), alueellinen yleinen rauhoitusalue.
Pinta-ala 11 200 ha, josta 6 200 ha maa- ja 5 000 ha merialuetta.

Rauhoitusalueen jakaminen pienensi sen maapinta-alaa 6 295 hehtaarilla, ja tilalle lisättiin enemmän merialueita. Viipurinlahden rauhoitusalueen rajojan ja suojelumääräysten muuttaminen ei tapahtunut Yleisvenäläisen luonnonsuojeluseuran mielestä lain edellyttämällä tavalla eli samassa järjestyksessä, kuin rauhoitusalueen perustaminen. Pietarin valtionyliopiston biologisen instituutin laatima ”Leningradin oblastin suojelualueiden inventointi ja analyysi” ei yksin riittänyt perusteluksi rauhoitusalueen muuttamiselle. Koiviston lähistön (Alvatinniemen keskiosan) ja Bjerkezundan salmen poistaminen suojelun piiristä todettiin asiakirjoissa tapahtuneina tosiasioina, joita ei perusteltu lainkaan. Myös Lihaniemi oli menettänyt suojelusta

tuksen, mitä perusteltiin metsäpalojen ja mökkirakentamisen lisääntymisellä ja sitä seuranneella alueen tieteellisen merkityksen vähenemisellä. Luonnonsuojeluseuran mielestä tällaisesta kehityksestä ei ollut olemassa riittävää näyttöä: sen hankkimien tietojen mukaan Lihaniemen metsäpalot olivat vähäisiä ja rakennuskanta pääosin vanhaa, eikä alueelta löytynyt tammilehto ainakaan vähentänyt sen suojeluarvoja. (Vasina 1999a; Guštšin 1999a.)

Viipurinlahden pienentämisen kritisoiminen oli osa Yleisvenäläisen luonnonsuojeluseuran kritiikkiä asetusta № 494 kohtaan, joka oli seuran mielestä kokonaisuudessaan väärin valmisteltu. Ympäristökatselmuslain § 12 edellyttämä valtiollinen ympäristökatselmus oli jäänyt tekemättä, vaikka luonnonsuojelualueverkostoa muutettiin. Luonnonsuojelualueiden uusia rajoja ja suojelumääräyksiä ei julkaistu virallisesti, vaikka Venäjän perustuslain mukaan ”mikä tahansa oikeudellinen päätös, joka koskee ihmisen oikeutta, vapautta tai velvoitetta on sovellettavissa vasta kun se on virallisesti julkaistu ja saatettu yleiseksi tiedoksi”⁵³. Oli päädytty luonnonsuojelutyhjiöön: vuoden 1976 suojelualueasetus oli lakkautettu säädetyssä järjestyksessä, mutta vuoden 1996 asetus ei astunut voimaan. Guštšin epäili, että juridiselta kannalta katsoen mikään ei tässä tilanteessa estäisi Leningradin oblastin hallitusta luovuttamasta suojelualueiden maita metsätalouden tai mökkirakentamisen tarpeisiin. Ainoastaan vastaperustettu Gladyševskin rauhoitusalue ja vanha Raivolan rauhoitusalue olivat tämän uhan ulottumattomissa, koska niiden suojelusta säädettiin myös erillisissä asetuksissa. (Guštšin 1998; Spravka o pravovyh...1997.)

Asetuksen № 494 mukaan Pietarin yliopiston biologisen instituutin suorittamassa työssä käytettiin myös muiden tieteellisten ja yhteiskunnallisten organisaatioiden asiantuntemusta (O privedenii...1996, 1). Valmistelu ei kuitenkaan kaikilta osin vastannut muiden viranomaisten ja ympäristöjärjestöjen odotuksia ja kun yksimielisyyttä asetuksen onnistuneisuudesta järjestö- ja viranomaistahojen kesken ei syntynyt, asia vietiin oikeuteen. Leningradin alueen luonnonsuojelusyrittäjä valmisteli kanteen Leningradin hallitusta vastaan Yleisvenäläisen luonnonsuojeluseuran Leningradin osaston ja Lenkomprirodan esityksen pohjalta. Leningradin alueoikeus päätti, että asetus oli taannehtivasti alistettava ympäristökatselmukseen. Ympäristökatselmusta varten asetusta tutkimaan perustettiin Lenkomprirodan puitteissa erityinen komissio, joka sai työnsä päätökseen tammikuun lopulla 1999. (Vasina 1999b⁵⁴.)

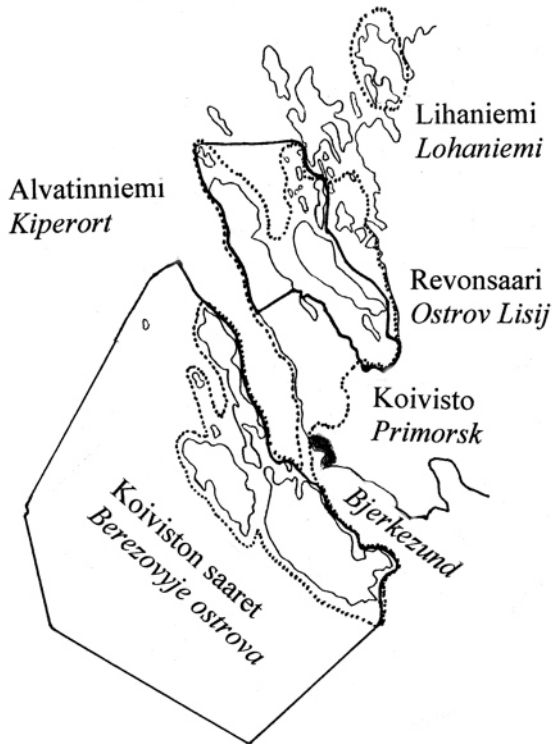
Ympäristökatselmuksessa todettiin, että asetus voisi astua voimaan vasta sen virallisen julkaisemisen jälkeen⁵⁵. Koska ympäristökatselmuksen edellyttämiä tieteellisiä perusteita Viipurinlahden rauhoitusalueen pienentämiseksi ei ollut laadittu, määräsi alueoikeus pidettäväksi erillisen katselmuksen. Uuteen katselmukseen mennessä oblastin hallituksen tuli laatia tarvittavat perustelut. (Guštšin 1999a)

---

⁵³ Julkaisemista koskevassa kiistassa näyttäisi olevan kyse julkaistavan materiaalin laajuudesta ja siitä, kelle tiedotus oli suunnattu ja kenen vastuulla sen järjestäminen oli. Asetuksessa № 494 luonnonsuojelualueiden nimet, tyyppi, pinta-ala ja tavoite oli julkaistu liitteenä 1, mutta suojelualueiden suojelumääräyksiä ja rajoja sisältävä liite 2 jäi julkaisematta. Ekologisen turvallisuuden ja luonnonvarojen käytön komitea veloitettiin toimittamaan asiakirjat kuukaudessa piirihallinnolle, jonka puolestaan piti yhdessä suojelualueiden hoidosta vastaavien organisaatioiden toimittaa ne kunnallishallinnolle, maankäyttäjille ja –omistajille, sekä tiedottaa luonnonsuojelualueista kansalaisille tiedotusvälineiden kautta. Toisaalta oblastin tiedotus- ja lehdistökomitea puolestaan ilmoitti, että materiaaleja ei julkaistu rahoituksen puutteen vuoksi. (Leonov 1997; O privedenii...1996; Guštšin 1999a.)

⁵⁴ Sekä V. Guštšin, suullinen tiedonanto 29.12.1998

⁵⁵ V. Guštšin, suullinen tiedonanto 15.1.1998

Kuva 7. Viipurinlahden rauhoitusalueen jakaminen Koiviston saarten ja Revonsaaren rauhoitusalueiksi. Viipurinlahti on merkitty pisteiviivalla ja uudet suojelalueet mustalla viivalla. Lähteet: Helcom 1996 ref. Agakhaniants 1999; Krasnaja kniga...1999.

Asetushankkeen valmistelun johtajana toiminut George Noskov totesi kuitenkin helmikuussa 1999, että asetus jolla luonnonsuojelualueet oli perustettu uudelleen oli käynyt läpi Leningradin alueen ja Pietarin ympäristönsuojelukomitean ympäristökatselmuksen ja se oli hyväksytty lainvoimaiseksi⁵⁶. Viipurinlahden rauhoitusalueen puoliskoja ei ympäristökatselmuksien seurauksena yhdistetty uudestaan, mutta vuonna 1999 ilmestyneessä Leningradin alueen punaisen kirjan ensimmäisessä osassa Koiviston saarten rauhoitusalueen maapinta-ala oli 9 200 hehtaaria ja merialueen pinta-ala 45 320 hehtaaria (Krasnaja kniga...1999, 53). Revonsaaren rauhoitusalueesta jäivät edelleen puuttumaan Kiperortin niemen keskiosa, Bjerkezundan salmi sekä Lihaniemi (Krasnaja kniga...1999, 62). Loppujen lopuksi Viipurin rauhoitusalueen maapinta-ala oli pienentynyt vain 2 095 hehtaarilla 6 295 hehtaarin sijaan. Tämän tutkimuksen puitteissa ei ollut mahdollista selvittää, mistä tämä johtui.

Mutta miksi Viipurinlahden luonnonsuojelualuetta ylipäätään muutettiin? On todennäköisintä, että muuttaminen johtui Koivistoon rakennettavan öljysataman ja siihen liittyvän infrastruktuurin tarpeista. Guštšinin mukaan Noskov mainitsi öljysataman syyksi eräiden alueiden poistamiselle, vaikka virallisissa asiakirjoissa satamasta ei ollut mainintaa. Yleisvenäläinen luonnonsuojeluseura arvioi, että Alvatinniemi haluttiin vapaaksi mahdollisesti sen läpi rakennettavan öljyputken tieltä. (Vasina 1999a; Guštšin 1999a; Guštšinin s-posti 15.1.1999.)

Agakhaniantsin (1999) mukaan koko Primorskin öljysatamanhanke ja siihen liittyvä öljy- ja kaasuputkiverkosto oli valmisteltu siten, että ympäristönäkökohtien huomiointi jäi väkisin puutteelliseksi. Ympäristöasiantuntijat valmistelivat esityksiä ja lausuntoja, joiden merkitys päätöksenteossa oli vähäinen. Esimerkiksi vuonna 1996 Venäjän tiedeakatemian Pietarin osasto julkaisi hanketta koskevan ympäristöselvityksen, jossa että satamaa suunniteltiin aivan Viipurinlahden rauhoitusalueen kupeeseen. Lenkompirodan asiantuntijat laativat esityksiä siitä, kuinka öljysatama ja rauhoitusalue voitaisiin sovittaa yhteen. Varsinaisessa hankesuunnittelussa ympäristönäkökohtia ei kuitenkaan otettu

⁵⁶ H. Haapala, suullinen tiedonanto 15.2.1999

alusta pitäen huomioon ja Viipurinlahden rauhoitusalueen merkitystä aliarvioitiin. Esi-merkiksi sataman ympäristövaikutusten arvioinnin raportoinnissa ei edes mainittu, että kyseessä on Ramsar-alue. Lisäksi laillisten osallistumismahdollisuuksien puute, tiedon puute, päätöksien tekeminen korkealla tasolla, hankesuunnittelijoiden kielteinen asenne osallistumiseen sekä kansalaisjärjestöjen vähäinen aktiivisuus vaikuttivat siihen, etteivät myöskään laajat kansalaispiirit osallistuneet hankkeen valmisteluun. (Agakhaniants 1999, 52, 65,72, 88.)

4.3.3.3 Punnusjärven luonnonmuistomerkillä nousee laskettelukeskus

Punnusjärven luonnonmuistomerkki kuului Karjalan Kannaksen vuonna 1976 perustettuun luonnonsuojelualueverkostoon. Sen erikoisuutena on järvimalmin poikkeuksellisen voimakas muodostuminen Punnusjärvessä. Itse järven lisäksi luonnonmuistomerkkiin kuului vuodesta 1996 alkaen järveä ympäröivä 500 metrin levyinen rantavyöhyke. Pieni osa Punnusjärven rannoista kuului metsäfondiin ja nämä maat olivat Sosnovon leshoosin hallinnassa. Muulla osuudella rantavyöhykettä toimi useita maankäyttäjiä kuten osakeyhtiö Krasnoozernoje, Krasnoozernojen kunta, pioneerileiri- ja lomakeskus Romantika, tutkimuslaitoksien kenttäasemia ja siirtolapuutarha Krasnoje. Maankäyttäjien tuli huolehtia siitä, että luonnonmuistomerkin suojelumääräyksiä noudatettaisiin. Suojelumääräykset kielsivät maan muuttamisen rakennustonteiksi, järven vesitalouden muuttamisen sekä metsänhakuut sanitaarihakkuuta lukuun ottamatta. (Krasnaja kniga 1999, 136; Paspport...”Ozero Krasnoje” 1996.)

Suojelumääräyksistä huolimatta Punnusjärven koillisrannalle, *Krutaja*-mäeltä järveen laskevalle rantakaisteleelle rakennettiin laskettelukeskus. Guštšinin mukaan hanke vietiin läpi tietoisesti lakeja rikkomalla. Se oli ”vaarallinen ennakkotapaus”, jossa lain rikkojat maksoivat sakkoja vapaaehtoisesti pitäen niitä vaihtoehtona tontin ja rakennusoi-keuksien lailliselle hankkimiselle. (Guštšin 1999b.)

Guštšin kuvaili laskettelukeskuksen rakentamisen etenemistä seuraavalla tavalla. Vuonna 1997 vapaa-ajan urheilun alan yritys TVEL Kurort (*Sportivnoj ozdorovitelnj kompleks TVEL Kurort*) alkoi suunnitella laskettelukeskuksen perustamista Punnusjärven rannalle. Leningradin oblastin hallinnossa liikkui hankkeen suunnitteluasiakirjoja ja ympäristöasiantuntijat ajattelivat, että hanke tulisi kaatumaan valtiolliseen ympäristökatselmukseen, jota ei kuitenkaan koskaan tehty. (Guštšin 1999b.)

TVEL Kurort katsoi, että oli yksinkertaisinta vain ottaa maa käyttöön ja ohittaa kokonaan virallisten lupien hankinta. Maareformikomitean puheenjohtajan M.C. Korotovin mukaan TVEL Kurort hakkasi vuosina 1997-1998 noin 50 metriä leveän ja 700 metriä pitkän aukon Punnusjärven rantapuustoon ilman Sosnovon leshoosin lupaa. Aukko rai-vattiin laskettelurinteen perustamista varten. Sosnovon leshoosi langetti TVEL Kurortille 154 000 ruplan suuruisen sakon, koska se ei ollut noudattanut metsälainsäädännön edellyttämää lupamenettelyä, ja yritys maksoi sakon huhti-kesäkuussa 1998. Myös Leningradin alueen maakomitea sakotti yritystä ja kehoitti sitä keskeyttämään rakentamisen, mutta rakentajat eivät välittäneet kielloista.(Guštšin 1999b.)

Guštšinin mielestä TVEL Kurortille suodut armahdukset osoittivat, että viranomaisten hallussa olevat keinot ympäristörikollisuuden sanktioimiseksi eivät toimineet. Tilanteen korjaamiseksi saatettiin tarvita lainsäädännön tehostamista jopa federaation tasolla ja vähintäänkin TVEL Kurortin boikotointia kansainvälisesti sekä kanteen nostamista, mikäli viranomaiset edelleen osoittautuisivat voimattomiksi. Guštšin kritisoi sitä, että Le-

ningradin alueen metsäkomitea ei ryhtynyt oikeustoimiin TVEL Kurortia vastaan, vaan armahti yrityksen. Hän epäili myös sitä, että hankkeen läpiviemiseen olisi voinut liittyä asiakirjojen väärentämistä. Leningradin alueen ja Pietarin ympäristönsuojelukomitea oli löytänyt selvityksissään myönteisen, kenties tekaistun lausunnon rakennushankkeesta, jonka oli antanut Nevan-Laatokan vesihallinto. Myöhemmin Guštšin väitti, että sekä Leningradin alueen ja Pietarin ympäristönsuojelukomitea että Nevan-Laatokan vesihallinto kieltäytyivät noteeraamasta koko rikkomusta. (Guštšin 1999b; Gushtshin 2001.)

TVEL-yhtiön johto myönsi itse huhtikuussa 2000 toimineensa ilman rakennuslupia, mutta samassa yhteydessä annettiin (Gushtshin 2001) ymmärtää, että

”... TVEL-yhtiö on tarpeeksi rikas ja vaikutusvaltainen voidakseen toimia näin. Venäläisen voimakkaasti korruptoituneen liiketoiminnan kannalta katsottuna tällainen julkilausuma nosti TVEL-yhtiön asemaa, koska se osoitti yhtiöllä olevan riittävästi vaikutusvaltaa ja varallisuutta, jolloin sen ei tarvitse välittää Venäjän laeista ja se voi saada toiminnalleen valtion valvontaviranomaisten hyväksynnän.”

4.3.3.4 Yhteenveto tapauksista

Raivolan, Viipurinlahden ja Punnusjärven tapauksissa muutama yhteinen piirre kiinnittää huomiota. Yleisvenäläisen luonnonsuojeluseuran kertomuksien mukaan järjestö voitti Leningradin alueen hallitusta vastaan nostamansa kanteet sekä Raivolan että Viipurinlahden tapauksissa Leningradin alueoikeudessa ja korkeammassa oikeusasteessa. Oikeuden päätöksillä ei kuitenkaan jostain syystä ollut vaikutusta viranomaisten tekemiin päätöksiin. Lisäksi huoli luonnonsuojelualueiden rajojen muuttamisesta vaikutti jäävän lähinnä Yleisvenäläisen luonnonsuojeluseuran yksinpuheluksi ja ”skandaaliksi”, johon edes ympäristöviranomaiset eivät juuri halunneet puuttua tai josta he (aineistoni perusteella) vaikenivat. Tämä herättää epäkorrektin kysymyksen, olivatko jopa suoraan luonnonsuojelusta vastuulliset viranomaiset tietoisia tapahtumista luonnonsuojelualueella ja jos olivat, niin minkälaista painostusta, sopimuksia tai lehmänkauppoja tapahtumiin liittyi?

Joka tapauksessa kaikissa kolmessa tapauksessa luonnonsuojelualueiden heikko institutionalisoituminen ilmeni viranomaisten leväperäisenä suhtautumisena suojelualueiden olemassa oloon. Leväperäisyyden kumuloituessa kukin viranomainen vuorollaan jätti puuttumatta luonnonsuojelualueen loukkaamiseen, jolloin ympäristöjärjestön oli järjestettävä ”skandaali”. On tietenkin mahdollista, että Yleisvenäläisen luonnonsuojeluseuran kertomukset viranomaisten toilailuista ovat osittain panettelua. Tapahtuneet tosiasiat, kuten Raivolan ja Viipurinlahden rauhoitusalueiden pienentäminen, ilmenevät kuitenkin myös Leningradin alueen viranomaisten julkaisemista lähteistä.

Toisaalta suuren yleisön tottuminen siihen, että rauhoitusalueilla sallitaan monenlaista toimintaa todennäköisesti myös hämärsi rajanvetoa laillisen ja laittoman toiminnan välillä. Karjalan Kannaksen kaikilla luonnonsuojelualueilla toimi erilaisia maankäyttäjiä, joiden toimintaa suojelumääräykset rajoittivat mutta eivät täysin kieltäneet. Kuvaavaa on se, että luonnonsuojelualueita ei ole merkitty tavanomaisiin karttoihin, vaan niiden sijainti oli nähtävillä tavallisesti vain metsä- ja luonnonsuojeluviranomaisten erikoiskartoissa. On mahdollista, että luonnonsuojelualueiden maiden rakentamista tai yksityistämistä kaavailevat tahot eivät tienneet, että kyseessä oli luonnonsuojelualue.

4.3.4 Metsien suojelusuunnitelmat ja niiden eteneminen

4.3.4.1 Keskustelua ekologistista minimiturvallisuuksista

Karjalan Kannaksen suojelemisesta yleisellä tasolla puhuminen oli muodikasta, sillä alue tunnettiin tärkeänä vapaa-ajan viettokohteena ja retkeilymaastona se oli monin verroin parempaa kuin Pietarin eteläpuolinen alue⁵⁷. Ympäristöviranomaisten laatimien konkreettisten suojelualoitteiden etenemistä hankaloittivat metsien maankäyttöä suunnittelevien tahojen eriävät näkemykset siitä, missä maantieteellisessä mittakaavassa ekologisia minimiturvallisuuksia tuli määritellä. Johtopäätökset Karjalan Kannaksen metsien konkreettisesta suojelutarpeesta olivat erilaisia riippuen siitä, tarkasteltiin metsien suojelun tarvetta ja suojelupotentiaalia suhteessa Leningradin alueen itäosiin vai Fennoskandiaan. Aina ei ollut olemassa yksiselitteistä käsitystä siitäkään, kuinka pitkälle haluttuun suuntaan oli jo edetty.

Ekogian asiantuntijoiden, luonnonsuojeluviranomaisten ja ympäristöjärjestöjen edustajien mielestä Karjalan Kannaksen metsäluonnon suojelussa oli retkeilymaastojen ylläpidon lisäksi kysymys alueellisesti ja eliömaantieteellisesti merkittävien luonnonarvojen suojelusta. Myös metsätalouden tarkastuskomission mukaan Karjalan Kannas olisi pitänyt tunnustaa *kansallisesti* ja *kansainvälisesti* arvokkaana luontokohteena laatimalla sille federaatiotason luonnonsuojelun tavoiteohjelma⁵⁸ (Spravka po rezultatam...1997a, 17).

Luonnonmaantieteellisesti Karjalan Kannas kytkeytyy pikemminkin Fennoskandiaan kuin Leningradin alueen muihin osiin. Suomalaisten ja venäläisten luonnonsuojelutahojen keskuudessa Kannaksen metsien suojelua pidettiin mahdollisuutena säilyttää Fennoskandian mittakaavassa luonnontilaisimpina säilyneitä vanhoja metsiä kyseisellä kasvillisuusvyöhykkeellä. Rajametsien osalta asiantuntijapiireissä puhuttiin Fennoskandian vihreän vyöhykkeen⁵⁹ suojelusta. Karjalan Kannaksella asuville ihmisille ”vihreät vyöhykkeet” (*zelenyje zony*) merkitsivät kuitenkin lähinnä taajamia ympäröiviä puistometsäalueita⁶⁰, mikä osaltaan kuvastaa sitä, että metsien suojelu merkitsi asiantuntijapiirien ulkopuolella paremminkin marjastusmaastojen kuin luonnon monimuotoisuuden suojelua. (Siilahti 1995, 40; Lindahl et al. 1997, appendix 4; Krasnaja kniga...1999, 68.)

Hallinnollisen luonnonsuojelusuunnittelun kannalta Karjalan Kannas kuului joka tapauksessa vahvimmin Leningradin alueeseen, minkä vuoksi suojelun taso Kannaksella suhteutettiin oblastin yleiseen suojelutasoon. Vuonna 1992 annetun Venäjän presidentin määräyksen mukaan jokaisen Venäjän federaation subjektin tuli suojella pinta-alastaan

---

⁵⁷ I. Babanin, haastattelu 10.11.1999

⁵⁸ Venäjällä esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden tutkimus kanavoidaan pääosin erilaisten federaatio- ja aluetason tavoiteohjelmien kautta (Biodiversity conservation...1997, 104).

⁵⁹ Venäjän puoleista, aiemmin suljetun rajavyöhykkeen metsiä ja niihin liittyviä ehyitä metsäalueita molemmiin puolin rajaa ryhdyttiin kutsumaan Fennoskandian vihreäksi vyöhykkeeksi, jonka suojelussa nähtiin mahdollisuus luoda yhtenäinen, kasvillisuusvyöhykkeet ylittävä suojeltujen metsien helminauha Jäämereltä Suomenlahdelle.

⁶⁰ H. Haapala, haastattelu 31.1.2000

5 prosenttia⁶¹ (Starkhov et al. 1996, 118). Leningradin alueen ympäristöviranomaisten mukaan oblastin pinta-alasta oli vuonna 1995 suojeltu 2,45 prosenttia (212, 1 tuhatta hehtaaria) ja vuoteen 1999 mennessä suojeluosuus oli noussut 3,9 prosenttiin (340 tuhanteen hehtaariin) (Osobo ohranjajemyje...1997; Krasnaja kniga...1999, 20).

Pietarin yliopiston biologinen instituutti suunnittelevan työryhmän johtajan George Noskovin mukaan varsinkin Kannaksen pohjoisosan vanhojen metsien, Kannaksen keskisen ylängön jokilatvojen metsien sekä muun muassa tervaleppämetsien suojelun puutteet tuli korjata perustamalla Kannakselle uusia luonnonsuojelualueita⁶³. Kaikki eivät kuitenkaan kannattaneet Leningradin oblastin lisäsuojelun suuntaamista Karjalan Kannakselle. Esimerkiksi Pietarin metsäntutkimuslaitoksen kansallispuistolaboratoriota edustavan Svetlana Grigorjevan mukaan oblastin suojelualueet keskittyivät länteen, ja tässä mielessä Karjalan Kannaksen suojelualueverkosto oli jopa suhteellisen hyvin kehittynyt. Tämän takia hän kannatti ainoastaan tiettyjen Kannaksen pohjoisosille tyypillisten metsien suojelua. (Grigorjeva 1998, 1; Kannaksen suoje- lu...1998, 8)

Leningradin alueen metsäkomitean mukaan luonnonsuojelu, mukaan lukien metsiensuojelu, oli oblastissa niin hyvissä kantimissa, että lisäsuojelun tarvetta tuskin oli. Metsäkomitean esittämän tiedon mukaan oblastin luonnonsuojelualueiden pinta-ala oli peräti 1,1 miljoonaa hehtaaria⁶² eli pyöreästi 12,5 prosenttia vuonna 1997 (Forests of the Leningrad...1999, 18). Metsäkomitean puheenjohtajan Mikhail Kudrjašovin mukaan ympäristöviranomaiset ja oblastin hallitus olivat erityisesti ponnistelleet luonnonsuojelualueverkoston luomiseksi koko Leningradin alueelle (Kudrjašov 1999, 15).

Yleisvenäläisen luonnonsuojeluseuran mielestä oblastin hallitus oli päinvastoin jopa aktiivisesti pyrkinyt pienentämään luonnonsuojelualueiden pinta-alaa, mistä esimerkkinä oli eräiden suojelualueiden perusteeton pienentäminen samalla kun luonnonsuojelualueverkosto perustettiin uudelleen vuonna 1996. Pietarilaisten ympäristöjärjestöjen mielestä Karjalan Kannaksen luonnonsuojelualuejärjestelmä oli 1990-luvun loppupuolella vielä heikosti kehittynyt. (Programma ”inventarizatsija...1999, 1.)

Metsien ”suojelu” tuntui olevan monitulkintainen käsite muutenkin kuin suojelusuunnittelun mittakaavan ja suojeltavien pinta-alojen osalta. Esimerkiksi Euroopan metsäinstituutin tekemän selvityksen mukaan metsätalous ja luonnonsuojelu eivät olleet ristiriidassa keskenään Leningradin alueella. Sen mukaan oli mahdollista jättää jopa 27 prosenttia oblastin metsistä talouskäytön ulkopuolelle vaarentamatta metsäsektorin kehitystä. Suojelu tapahtuisi siirtämällä sivuun metsien vanhimpia ikäluokkia. Selvityksessä ei kuitenkaan kerrottu, missä tai kuinka pitkäksi aikaa näin tehtäisiin. Kaiken kaikkiaan Leningradin alueella voitaisiin haluttaessa korjata kestävästi 10,5-15,2 miljoonaa kuutiota puuta vuodessa. (Päivinen et al. 1999, 50). Verrattuna 1990-luvun jälkipuoliskon hakkuumääriin puunkorjuu voitaisiin siis vähintään kolminkertaistaa. Tutkimukseen osallistuneen Pietarin metsäteknisen akatemian professorin Aleksandr Ljubimovin mu-

---

⁶¹ Suojelupinta-alan tilastollinen vertailu oli vaikeaa, koska yhtenäinen tilastointikäytäntö puuttui. Määräajaksi perustettujen eläinten rauhoitusalueita ja luonnonmuistomerkkejä kohdeltiin tilastoissa vaihtelevasti. Esimerkiksi Karjalan tasavallassa määräaikaiset rauhoitusalueet laskettiin mukaan, mutta Leningradin alueella ei. Leningradin alueella ei myöskään vuonna 1995 ollut tietoa luonnonmuistomerkkien pinta-alasta, eikä sitä varsinaisesti tilastoitu. (Isatšenko 1995, 293-294.)

⁶² Lukuun sisältyy ”yksi kansallispuisto, Nižnesvirskin luonnonpuisto, kolme vesistönsuojelualuetta, 30 eläinten ja kasvien rauhoitusalueita, 13 luonnonmuistomerkkiä ja kaksi maisemansuojelualuetta” (Forests of the Leningrad...1999, 18).

kaan Karjalan Kannaksella suojelun tarve oli kaikkein suurin. Hän oli kuitenkin vakuutunut siitä, että metsien suojelu ei rajoittaisi hakkuita. Ympäristökysymykset oli otettava huomioon, mutta tärkeintä olisi kehittää hakkuumenetelmiä avohakkuista harvennushakkuiden suuntaan. (Kannaksen suojelu... 1998, 9)

4.3.4.2 Luonnonsuojelun yleissuunnitelma toteutuu hitaasti

Karjalan Kannaksen metsäekosysteemit olivat olleet Neuvostoliiton aikana laajoilla alueilla käytännössä rauhoitettuja, vaikka erityisiä metsien suojelualueita ei ollut. Neuvostoliiton politiikka oli se, että päätehakkuita ei Karjalan Kannaksella juuri tehty⁶³. Silti Leningradin alueen luonnonsuojelun asiantuntijat olivat suositelleet useiden suojelualueiden, mukaan lukien monien metsäisten suojelualueiden, perustamista Karjalan Kannaksella jo ennen Neuvostoliiton hajoamista. Konkreettisenä johtopäätöksensä suosituksista oli Leningradin alueen luonnonsuojelun yleissuunnitelma (*kompleksnaja shema ohrany prirody*) vuosille 1985-2000. Se oli vahvistettu Leningradin alueen toimeenpanevan komitean päätöksellä 23.4.1985. (Krasnaja kniga...1999).

Luonnonsuojelun yleissuunnitelman taustalla oli Valtion suunnittelu- ja rakennusinstituutin ja Yleisvenäläisen luonnonsuojeluseuran Leningradin osaston laatima lista kohteista, joilla suojelualueverkostoa laajennettaisiin. Muun muassa Komorovin kasvitieteellisessä instituutissa työskennelleen kasvitieteilijä Marina Botšin toimesta analysoitiin tuolloin luonnonsuojelualueverkoston kattavuutta maisematyyppien näkökulmasta. Analyysin pohjalta Pietarin valtionyliopiston biologinen instituutti ja Valtion suunnittelu- ja rakennusinstituutti laativat vuosina 1986-1988 konkreettisia suunnitelmia uusien rauhoitusalueiden ja luonnonmuistomerkkien perustamiseksi toimeksiantajanaan Yleisvenäläisen luonnonsuojeluseuran Leningradin osasto. Vuosina 1990 -1991 Leningradin valtionyliopiston biologinen instituutti jatkoi, Leningradin alueen ja Pietarin ympäristönsuojelukomitean toimeksiannosta, luontokohteiden tutkimista vielä kymmenillä alueilla, ja työn tuottamat ehdotukset lisättiin yleissuunnitelmaan. (Krasnaja Kniga...1999; 18-19.)

Karjalan Kannaksen kansallispuistosuunnitelman kaaduttua luonnonsuojelusuunnittelu palasi lähtöpisteeseensä, eli luonnonsuojelun yleissuunnitelman toteutumiseen jonka toteutuminen oli kuitenkin hidasta. Vuonna 1999 Karjalan Kannaksella oli esillä 15 suojeluhanketta tai ehdotusta, joista peräti 11 oli sisältynyt jo luonnonsuojelun yleissuunnitelmaan (taulukko 12 ja kuva 6.)

Leningradin alueen luonnonsuojelun yleissuunnitelmassa ehdotettiin esimerkiksi, että eteläiselle Kannakselle Lembolovon ylängölle perustettaisiin kaksi suojelualueita, Termolovon ja Smorodinkan rauhoitusalueet. Termolovon rauhoitusalueen tarkoituksena oli suojella ainutlaatuisia vesistöjen latva-alueita ja siellä säilyneitä vanhoja kuusivaltaisia metsiä sekä harvinaisia kasvi- ja eläinlajeja. Smorodinkan rauhoitusalueen avulla oli määrä suojella Smorodinka-joen maisemallisesti monimuotoinen, metsäinen jokilaakso jossa myös tavattiin vanhoja, jopa 200-vuotiaita kuusikoita. (Krasnaja kniga...1999, 235, 255-256.)

Termolovo ja Smorodinka eivät 1990-luvun kuluessa olleet kuitenkaan edenneet edes hankevaiheeseen. Vuonna 1993 Vsevoložskin piiri kuitenkin rauhoitti Termolovon ja Smorodinkan omalla päätöksellään siltä osin, kuin ne sijaitsivat sen alueella. Luonnon-

---

⁶³ G. Noskov ja D. Kovalev, haastattelu 26.1.2000

suojelutahot eivät olleet vakuuttuneita suojelun toimivuudesta. Biologisen instituutin mukaan Vsevoložskin piirin suojelupäätös ei ollut riittävän tehokas Termolovon alueen metsien suojelemiseksi liialliselta käytöltä, ja Grinhip-järjestön mukaan Smorodinkan suojelupäätös ei ollut enää edes voimassa vuonna 1999. Vaikka vuonna 1998 osa Termolovon alueesta vuokrattiin puunkorjuuyrityksille, toivoa rauhoitusalueen perustamisesta alueelle antoi Biologisen instituutin mukaan se, että alueesta suuri osa oli joko suota tai jokien valuma-alueiden suojavyöhykkeitä joissa hakkuutoiminta oli joka tapauksessa rajallista. Monikäyttömetsien suojelukategoriat toimivat Termolovon tapauksessa siis luonnonsuojelun alueen esiasteena. (Termolovskin suojelun alueen...1999, 1; Kravtšenko ja Lustberg 1999a.)

Grinhip-järjestö kritisoi oblastin luonnonsuojeluviranomaisia siitä, että Karjalan Kannaksen suojelusuunnitelmien toteuttamisessa ei oltu kaikilta osin edetty tärkeysjärjestyksessä. Vaikka Smorodinka ja Termolovo eivät olleet edenneet 1990-luvun loppuun mennessä ehdotusta pitemmälle, etenivät toiset hankkeet turhankin kevyesti, lisäten suojelupinta-alaa tehottomasti. Grinhipin mielestä hankevaiheeseen edenneiden Orehovon ja Sapernojen rauhoitusalueiden perustamista tai ainakin rajauksia tuli harkita uudelleen, sillä alueet olivat erittäin lähellä taajamia. Maaston kuluminen, roskaantuminen, tiheä metsätieverkosto ja hakkuut tekivät vähensivät näiden alueiden luontoarvoja. (Kravtšenko ja Lustberg 1999b.)

Ylipäätään luonnonsuojelun yleissuunnitelmaan sisältyvät suojelun alue-ehdotukset olivat 1990-luvun loppuun mennessä olleet vireillä jo niin kauan, että alueet olivat ehtineet muuttua ja niitä piti inventoida uudelleen. Yleisvenäläisen luonnonsuojeluseuran edustajan Vladimir Guštšinin mielestä Leningradin alueen punaisen kirjan ensimmäisen osan pohjamateriaali oli suurimmaksi osaksi vanhentunutta, koska Biologinen instituutti käytti materiaaleja, jotka Yleisvenäläisen luonnonsuojeluseura oli tilannut tutkimuslaitoksilta luonnonsuojelusuunnittelun tueksi ennen Neuvostoliiton hajoamista.⁶⁴

Pietarin yliopiston biologinen instituutti kartoittikin eräitä kohteita uudelleen Suomen ympäristöministeriön rahoituksella. Kartoitettavia kohteita olivat Suurisuo (Nizovskoje boloto) sekä Kuznetšoje (Kaarlahti) Laatokan rannalla (Aiepöytäkirja...1998, 1-2). Rahoituksen löydyttyä Suurisuon suojeluhanke eteni ongelmitta, koska alue oli metsätalouden kannalta vähäarvoinen. Kyseessä oli pohjoisen Kannaksen viimeinen suuri säilynyt kohosuoalue, jonka ”saarissa”, hakkuiden ulottumattomissa oli kivisiä, luonnontilaisen haapa-kuusimetsän peittämiä saarekkeitä. (Krasnaja kniga...1999; Noskov ja Kovalev 2000, 11-12.)

Kuznetšojen rauhoitusalueen perustaminen Laatokan rannalle näytti lupaavalta, koska alueella oli paljon Laatokkaa ympäröiviä suojavyöhykemetsiä. Ongelmana olivat ennen kaikkea suojavyöhykkeilläkin tehtävät välikäyttöhakkuut, joista metsänkäyttäjät kilpailivat halukkaasti. Käkisalmen leshoosi (jonka maista oli kyse) vuokrasi metsiä Priozerskin puunjalostustehtaalle, jolla oli oikeus jatkaa toimintaa ainakin vuokra-ajan loppuun asti. Vaikka vuokraaja olisi suostunut luopumaan vuokraamistaan alueista kompensatioalueita vastaan, oli ongelma se että vapaita metsiä ei löytynyt Käkisalmen piiristä.⁶⁵

---

⁶⁴ V. Guštšin (Yleisvenäläinen luonnonsuojeluseura), suullinen tiedonanto 2/ 2000

⁶⁵ Tekijän muistio 23.11.1999; D. Kovalev haastattelu 26.1.2000

Taulukko 12. Leningradin oblastin viralliset luonnonsuojelusuunnitelmat Karjalan Kannaksella vuonna 1999. Kaikki suojelusuunnitelmat kuuluivat alun perin Leningradin alueen luonnonsuojelun yleisuunnitelmaan lukuunottamatta *Anisimovskije ozera-*, *Kareslkij les-* ja *Prigranitšnyj*-hankkeita. Ensimmäisessä pinta-alasarakeessa on esitetty Leningradin alueen punaisen kirjan suojelusuunnitelmat vuonna 1999 (luonnonmuistomerkki- ja rauhoitusaluehankkeet sekä suojelualue-ehdotukset). Hankkeiden toteutuessa Kannaksen suojelualueiden *maapinta-ala* nousisi noin 3,6 prosentista 9,5 prosenttiin⁶⁶. Toisessa pinta-alasarakeessa on esitetty suojelusuunnitelmat vuonna 1996 Forest and Environment Groupin mukaan. (Krasnaja kniga...1999; Karjalan tasavallan ja Leningradin...1996.)

Suojelualueen nimi	Suojeltavat ekosysteemit	Pinta- ala, ha (vesialue)	
		Punainen kirja 1999	FEG 1996
<u>Aluetason yleiset rauhoitusalueet</u>			
<i>Kareliskij les</i>	Keskitaigan vanhat luonnonmetsät	9 196	--
<i>Kuznetšnoje</i>	Laatokan rannikon kallio- ja Metsäekosysteemit	4 320	12 000
<i>Motornoje-Zaostrovje</i>	Laatokan rannikon ja sisämaan ekosysteemit	17 125	30 000*
<i>Nizovskoje boloto</i>	Laaja kohosuoalue	1 430	2 561
<i>Orehovskij</i>	Maisema-arvot ja metsät	8 950	7 800
<i>Prigranitšnyj</i>	Metsäinen harjumaisema, rannikko ja luodot	5 825 (2 600)	--
<u>Luonnonmuistomerkit:</u>			
<i>Anizimovskije ozera</i>	Keskitaigan vanhat luonnonmetsät; järvet	752,4 (72)	--
<i>Primorskij bereg</i>	Suomenlahden rannikko metsäkaistoineen	430 (240)	3 000
<i>Koltuškiye vysoty</i>	Harjumaisema metsä- ja maatalousmaineen	400	500
<u>Ehdotetut suojelualueet</u>			
<i>Dolina reki</i>	Jokilaakson ekosysteemi vanhoine metsineen	6 000	6 000
<i>Smorodinka</i>			
<i>Prinevskij</i>	Vesiensuoja- ja virkistymetsät	15 000	15 000
<i>Sapernoje</i>	Harjuluonto	800 (300)	150
<i>Sestoretiskij razliv</i>	Lintujärvi ja kosteikko	2 500 (1 600)	1 900
<i>Termolovskij</i>	Vesistönlatojen suoluonto ja vanhat metsät	12 500 (700)	15 000
YHTEENSÄ		85 228,4 (5 512)	
* mahd. virhe lähteessä, koska oli merkitty olemassa olevaksi suojelualueeksi			

⁶⁶ Perustuu Pertti Siilahden epäviralliseen laskelmaan, jossa Karjalan Kannas rajoittuu kaakossa Neva-jokeen. Kannaksen pinta-alaksi luetaan Viipurin, Käkisalmen ja Vsevoložskin piirien pinta-alat sekä puolet Pietarin kaupungin pinta-alasta eli 1 449 400 hehtaaria.

Venäjän lainsäädännön mukaan rauhoitusalueen perustamisesta tulee sopia kyseisen alueen omistajien, hallinnoijien ja maankäyttäjien kanssa (Stepanitskij 1997, 131). Suojeluhankkeiden edistyessä niiden pinta-alasta jouduttiin tavallisesti tinkimään, mutta ilmeisesti myös liian tiukat suojelumääräykset olisivat voineet kaataa koko hankkeen. Esimerkiksi vuonna 1997 hankevaiheeseen edenneellä Motornoje-Zaostrovjen rauhoitusalueella oli määrä sallia sanitaari- ja hoitohakkuut sekä perustamishetken toiminnot (Pasport... Motornoje-Zaostrovje 1997). Rauhoitusalueen päätarkoituksena olikin varjella alueen rantaekosysteemejä, mänty- ja vaahterametsiä ja viehättäviä järviä ennen kaikkea ylenpalttiselta rakentamiselta ja kansoittumiselta, sillä

” Alueen suotuisat luonnonolosuhteet houkuttelevat sekä paikallisia että kauempaa saapuvia ihmisiä virkistäytymään, metsästämään, kalastamaan ja keräämään marjoja ja sienä. Nykyään alueelle ollaan pystyttämässä yksityisiä taloja ja datšoja, ja maata muutetaan puutarha- ja keittiökasviviljelyspalstoiksi. Maankäytön tehostuminen alueella sekä sääntelemättömän virkistyspaineen kasvu johtavat nopeasti luontokokonaisuuden heikkenemiseen, minkä vuoksi rauhoitusalueen perustaminen on välttämätöntä.” (Pasport...Motornoje-Zaostrovje 1997.)

4.3.4.3 Rajametsien suojelu ja Viipurin piirin metsäkilpailu

Neuvostoliiton hajottua kiinnostus varsinkin rajanläheisten metsien tutkimukseen ja suojeluun virisi sekä Venäjällä että Suomessa. Rajavyöhykkeen luontoarvojen selvittäminen ei ollut kuulunut luonnonsuojelun yleissuunnitelmaan eikä Karjalan Kannaksen kansallispuistohankkeeseen. Vasta 1990-luvun jälkipuoliskolla syntyi konkreettisia aloitteita luonnonsuojelualueiden perustamiseksi valtiorajan tuntumaan (Krasnaja kniga...1999).

Suomen ympäristöministeriön tuki Kannaksen luonnonsuojelualueverkoston kehittämiseksi alkoi vuoden 1998 helmikuussa. Suomen ympäristöministeriö ja Leningradin hallituksen luonnonvarojen käytön ja ekologisen turvallisuuden komitea allekirjoittivat tuolloin aiepöytäkirjan, jossa osapuolet sopivat yhteistyöstä tutkimuksen, luontokartoitusten, julkaisutoiminnan ja koulutuksen sarjoilla. Luontokartoitusten perusteella oli määrä ehdottaa ja saattaa uusia luonnonsuojelualueita hankevaiheeseen muun muassa Kannaksen pohjoisosan rajanläheisillä alueilla, jotka kuuluivat Lesogorsin leshoosin maihin. (Aiepöytäkirja...1998, 1-2; Krasnaja kniga...1999.)

Kun suomalais-venäläinen yhteistyö Kannaksen pohjoisosien rajametsien suojelemiseksi alkoi, oli Viipurin piirin metsäkilpailu juuri käynnistynyt. Metsäkilpailussa samoja Lesogorskin ja Viipurin leshoosien metsiä, joita ympäristöviranomaiset halusivat kartoittaa ja suojella, oli määrä vuokrata puunkorjuuyrityksille. Ennuste luonnonsuojelun hyväksi ei ollut lupaava, sillä aiemmissa tehdyissä metsänvuokrauspäätöksissä ei ollut huomioitu luonnonsuojeluviranomaisten suunnittelemaa luonnonsuojelualueita. Vuokraus metsänkäytön muotona uhkasi uusia luonnonsuojeluhankkeita varsinkin suojelun kustannuksien kohoamisen vuoksi. Vuoden 1997 metsälain § 84 mukaan vuokraajalla oli oikeus vaatia valtiolta täyttä korvausta, mikäli metsänkäyttöoikeus peruutettaisiin tai sitä muutettaisiin vuokrasopimuksen solmimisen jälkeen. Koska julkiset varat luonnonsuojeluun puuttuivat, metsätalouden tarkastuskomissio ennusti suojelualueiden perustamisen tyrehtyvän vuokralle päätyneillä alueilla. Tilannetta heikensi se, että vuokraajilla oli tapana aktiivisesti vastustaa luonnonsuojelualueiden perustamista ja hakata ensisi-

jaisesti juuri niillä alueilla, joille tiesivät suojelua suunniteltavan. (Spravka po rezultam....1997a, 17.)

Leningradin oblastin luonnonvarojen käytön ja ekologisen turvallisuuden komitean laatimat suojelusuunnitelmat olivat kuitenkin esillä, kun metsäkilpailua alkuvuodesta 1998 suunniteltiin. Venäjän Greenpeacen mukaan oli olemassa heikkoa toivoa meneillään olevia luonnonsuojelualuesuunnitelmien toteutumisesta, joskin vasta viisivuotisen vuokra-ajan päätyttyä. Mitään varmoja takeita luonnonsuojelupykälien siirtymisestä metsävarakomitean lausahduksista leshoosien ja hakkuuyritysten välisiin vuokrasopimuksiin ei näyttänyt olevan. Kannaksen leshoosit eivät tavallisesti noudattaneet kuvernöörin päätöksiä täsmällisesti tai alistuneet kaikessa metsäkomitean, saati varsinkaan metsävarakomitean alaisuuteen. (Kakoje buduštšeje....1998.)

Kesällä 1998 Biologinen instituutti toteutti luontokartoituksia sovitulla alueella Viipurin ja Käkisalmen piireissä. 25-henkiseen asiantuntijaryhmään kuului muun muassa geobotaniikan, metsätieteen, kasvitieteen, suotutkimuksen, lintutieteen, maatalousmaapöytäkirjan, nisäkästuntemuksen ja maaperäeliöstön asiantuntijoita sekä seitsemästä pietarilaisesta tutkimuslaitoksesta että Suomesta. Kiinnostuksen kohteina olivat vanhat metsät, harvinaisen lajiston esiintymispaikat, luonnontilaiset vesistönlavat, lintujen muuttoreitit sekä ainutlaatuiset geologiset ja historialliset kohteet. (Inventarizatsionnye...1998, 3; Noskov ja Kovalev 2000, 11.) Suomalaisen tutkijaryhmän arvio erityisesti kartoituksen kohteena olleesta Anisimovskoje-järvien seudusta oli yleistävä:

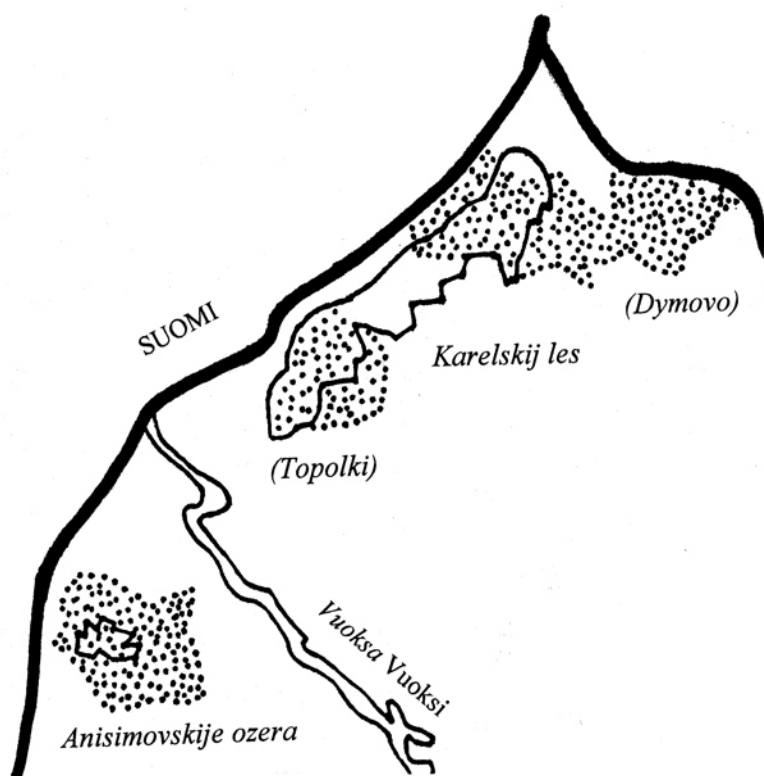
”Rauhoitusalue-ehdotuksen luonnonsuojelullinen arvo on korkea. Alue on selvästi merkittävä luonnontilaisten kaltaisten metsien ja aarniometsien lajiston sekä suo- ja kallio- luonnon suojelun kannalta. Itäisessä Suomessa ei ole ainuttakaan yhtä edustavaa tai laajaa eteläboreaalisen vyöhykkeen aarniometsien suojelualuetta. Anisimovskojen edustavimmat aarniometsät ovat verrattavissa eteläisen Suomen parhaisiin luonnonmetsiin. Anisimovskojen alue on ehdottomasti suojelun arvoinen. Myös täällä aarniometsän kehityksen turvaamiseksi suojelumääräyksillä tulee kieltää kaikenlainen metsänkäsittely. ”(Kaitala et al. 1998, 15.)

Yhtä aikaa luontokartoitusten kanssa rajavyöhykkeellä tehtiin metsänhakkuita. Svetogorskin rajanylityspaikka oli auki metsätyöntekijöille, joten suomalaiset monitoimikoneen kuljettajat saattoivat käydä työssä Venäjän puolella päivittäin. Esimerkiksi Anisimovskoje-järviltä oli matkaa Suomen rajalle vain muutama kilometri. Kartoittajien mukaan alueella työskenteli suomalaisia puunkorjaajia, joiden suorittamissa poimintahakkuissa yli puolet puustosta korjattiin. (Kaitala et al. 1999, 27-28; Sihvonen ja Kumppainen 1999). Viiden kilometrin levyisellä rajavyöhykkeellä päätehakkuut oli kielletty, mutta hoito- ja sanitaarihakkuissa saatettiin korjata yhtä paljon puuta kuin päätehakkuissakin⁶⁷.

Syksyllä 1998 biologinen instituutti laati Lesogorskin leshoosin maille kolme täysin uutta suojelurajaa, joiden päätarkoituksena oli rajavyöhykkeellä säilyneiden vanhojen luonnontilaisten metsien suojelu. Uudet rauhoitusalue-ehdotukset saivat nimekseen Dymovo, Topolki sekä Anisimovskoje ozera ja niiden yhteispinta-ala nousi 21 900 hehtaariin (Inventarizatsionnye...1998, 70). Metsähallinto ei selvästikään ollut kaavaillut näin laajaa luonnonsuojelun lisäystä Lesogorskin leshoosissa. Luoteis-Venäjän metsänjärjestely-yritys oli ennakoanut vuonna 1997, että suojelupinta-ala tulisi nousemaan lähivuosina vain 5 000 hehtaarilla. Yksinomaan 1980-luvun puolelta alkaen

---

⁶⁷ G. Noskov ja H. Kovalev, haastattelu 26.1.2000

Kuva 8. Rajavyöhykkeen inventoinnin tulokset ja suojeluhankkeet. Pietarin valtionyliopiston biologisen instituutin syksyllä 1998 ehdottamat suojelurajaukset on merkitty pis-teillä:

Dymovo 10 700 ha,
Topolki 4 800 ha,
Anisimovskije ozera 6 400.
 Syksyllä 1999 Leningradin alueen punaisen kirjan ensimmäiseen osaan sisällytetyt suojelualuehankkeet on merkitty mustalla viivalla:
Karelskij les 9 196 ha,
Anisimovskije ozera 752,5 ha.
 (Inventarizatriionnye...1998, 70; Krasnaja kniga...1999, 194, 215)

vireillä ollut Suurisuon (Nizovskoje boloto) rauhoitusalueen perustaminen tulisi lohkaisemaan puolet tästä pinta-alasta. (Materialy harakteristiki...1997, 9-14; Krasnaja Kniga 1999, 204).

Marraskuussa 1998 suunniteltu Viipurin piirin metsien vuokraaminen alkoi toteutua. Tarkastuskomission tekemät havainnot metsänvuokrauksen kielteisistä vaikutuksista luonnonsuojeluun oli pantu merkille, kun Leningradin alueen hallitus antoi uuden metsänvuokrausta koskevan asetuksen. Nyt metsänvuokrauksen tavoitteena oli juhlavasti (O predostavlenii...N 167-rg, 1998):

” Lesogorskin, Viipurin ja Raivololan leshoosien rationaalisen metsänkäytön järjestämisen suotuisien olosuhteiden parantaminen, puun korjaaminen pääkäytön, välikäytön ja muun puunkäytön muodossa, metsäekosysteemin biologisen monimuotoisuuden säilyttäminen ja Karjalan Kannaksen ekologisen ja virkistysellisen merkityksen parantaminen.”

Hyvästä tarkoituksesta huolimatta asetuksessa ei mainittu vireillä olevia luonnonsuojeluhankkeita (O predostavlenii...N 167-rg, 1998). Niinpä Viipurin piirin metsäkilpailun tuloksena Karjalan Kannaksen pohjoiskulman metsät päätyivät viideksi vuodeksi Lesnoj kompleksin, osakeyhtiö Svetogorskin ja Kompanija Vinnerin vuokra-
 maiksi. Viimeksi mainittu oli jo aiemmin harjoittanut aktiivisesti metsänvuokrausta kyseisellä alueella. Metsäkilpailun tuloksena aikaisemmista vuokrauksista vapaaksi jääneet kvarttaalit vuokrattiin lähes kokonaan. (O predostavlenii...N 261-pg, 1997; O predostavlenii...N 167-rg, 1998.)

Biologinen instituutti jatkoi rajanläheisten suojeluhankkeiden valmistelua vastoin-käymisistä huolimatta. Valmistelu tarkoitti alueiden kuvauksien, lopullisten rajausten ja karttojen laatimista sekä suojelumääräyksistä neuvottelua maankäyttäjien, vuokraajien, paikallisten yritysten ja piiriviranomaisten kanssa (Noskov ja Kovalev 2000, 12-13).

Leningradin alueen punaisen kirjan ensimmäinen, luonnonsuojelualueita käsittelevä osa julkaistiin marraskuussa 1999, mihin mennessä Biologinen instituutti oli joutunut supistamaan huomattavasti alkuperäisiä suojelusuunnitelmiaan rajanläheisissä metsissä. Dymovon, Topolkin ja Anisimovskoje-järvien yhteispinta-ala oli supistunut vajaaseen puoleen alkuperäisestä ehdotuksesta eli 9 950 hehtaariin. Rajaukset olivat muuttuneet niin paljon, että rauhoitusalueen nimeäkin oli vaihdettava. Dymovon ja Topolkin sijasta Punaisessa kirjassa esitettiin *Karelskij les*⁶⁸ - nimisen rauhoitusalueen perustamisesta. (Kuva 8). Dmitrij Kovalevin mukaan suojelusuunnitelmien typistymisen johtui yksinkertaisesti siitä, että Leningradin oblastissa ei ollut voimassa lakia, joka mahdollistaisi tietyn alueen varaamiseen luonnonsuojelukäyttöön⁶⁹.

Varsinkin Anisimovskoje-järvien suojelusuunnitelma kärsi metsin vuokraamisesta. Jo vuonna 1997 Kompanija Vinner oli vuokrannut suuren määrän Lesogorskojen lesnitšestvon kvarttaaleja. Viipurin piirin metsäkilpailun yhteydessä se jakoi niistä loputkin osakeyhtiö Svetogorskin kanssa. Anisimovskije-järviä ympäröivät kvarttaalit päätyivät Svetogorskin vuokramaiksi. (O predostavlenii...N 261-pg, 1997; O predostavlenii...N 167-rg, 1998.) Maankäyttäjien kanssa neuvotteluja käyneen Dmitri Kovalevin mukaan Kompanija Vinner oli teki vuokraamallaan mailla laajoja hakkuita⁶⁹. Anisimovskojen suojelualueen 6 400 ha suuruinen rajaus supistui 752,4 hehtaariin ja yleisen rauhoitusalueen asemasta Biologinen instituutti ryhtyi suunnittelemaan luonnonmuistomerkin perustamista. Vanhojen luonnonmetsien suhteellinen osuus rajauksen pinta-alasta supistui, sillä suojelu keskittyi kahdelle järvelle ja niitä ympäröivälle osittain metsättömälle alu-elle. (Inventarizatsionnye...1998, 70; Krasnaja kniga....1999, 215)

Dmitrij Kovalevin mukaan myös Karelskij lesin alueella hakkuupaineet olivat suuret ja erityisesti Lesnoj Kompleks oli esimerkiksi tehnyt alueen eräällä kvarttaalilla haitallisia sanitaarihakkuita⁶⁹. Dymovon ja Topolkin välinen alue oli suurimmaksi osaksi osakeyhtiö Svetogorskin vuokraama (O predostavleji...N 167-rg 1998). Osakeyhtiö Svetogorskin politiikka oli Aleksej Morozovin (Venäjän Greenpeace) ympäristömyönteisempää sen jälkeen, kun sen osake-enemmistö oli siirtynyt Tetra-Lavalilta International Paperille. Yhtiö halusi, että aiemmin vuokratulla rajavyöhykkeen metsäkaistaleella suori-taan uusi metsänjärjestely, jossa huomioitaisiin myös ympäristönäkökohdat.⁷⁰

Kaiken kaikkiaan luonnonsuojelualueiden perustaminen oli huomattavasti vaikeutunut metsänvuokrauksen myötä. Kun metsäalue oli kerran vuokrattu, oli neuvottelemisen pois metsätalouskäytöstä entistä vaikeampaa. George Noskovin mukaan heidän käytös-sään oli ainoastaan ”toisiaan seuraavien sopimusten menetelmä”, jossa asiasta neuvoteltiin ensin maankäyttäjien kanssa, sitten piiritasolla ja viimeiseksi oblastin tasolla. Koko ”byrokraattinen prosessi” oli aikaa ja rahaa vievä, mutta onnistuessaan se eteni piirihal-linnosta oblastin viranomaisten käsittelyyn ja viimein luonnonsuojelualueen perustamis-ta säätäväksi asetukseksi. Leningradin alueella monet suojeluhankkeet olivat jäissä, koska varoja niiden tarkastus- ja valmisteluprosesseihin ei ollut. Rahaa prosesseissa ku-lui esimerkiksi maastokäynteihin ja federaation tarkastuselinten vaatimiin maksuihin. Niinpä luonnonsuojelualueiden synnyn edellytys oli, paitsi varsinainen hankevalmistelu, myös välttämättömän paperisodan rahoittaminen.⁷¹

---

⁶⁸ Sananmukaisesti ”Karjalan metsä” – suojelualueen suomenkielinen nimi Kirvu

⁶⁹ Tekijän muistio 23.11.1999

⁷⁰ Tekijän muistio 2.9.1998

⁷¹ G. Noskov ja H. Kovalev, haastattelu 26.1.2000; tekijän muistio 23.11.1999

Tammikuussa 2000 Karelskij les ja Anisimovskoje ozera olivat Dmitrij Kovalevin mukaan edenneet neuvotteissa vasta piiritason vaiheen ohi. Piiritason sopimisen jälkeen edessä oli vielä oblastin tason neuvottelut. Rajavyöhykkeen hankkeet olivat edenneet tyypillisellä tavalla. Alueiden luontoarvot oli inventoitu ja rajausehdotukset oli tehty, minkä jälkeen sopimusprosessin aikana rajaukset supistuivat merkittävästi kun osa rajauksista jouduttiin luovuttamaan takaisin maankäyttäjille. Leningradin alueen hallituksella oli paljon vaikutusvaltaa suhteessa maankäyttäjiiin, kuten metsänvuokraajiin, ja siksi sillä oli Kovalevin mukaan suuri rooli neuvotteluprosessissa.⁷¹

Luoteis-Venäjän kestävä metsätalouden ja luonnon monimuotoisuuden suojelun kehittämisohjelman tiedotuslehdessä suojeluhankkeen valmistelijat maininnee mitään metsätalous- ja luonnonsuojeluintressien ristiriidoista, joita rajametsien suojeluhankkeiden toteutus kohtasi, vaan hankkeita kuvattiin ainoastaan luonnontieteellisestä näkökulmasta. Tietolehtisessä kerrottiin, että *Karelskij lesin* (Kirvu) tarkoituksena on suojella laaja keskiboreaalisen vanhan metsän alue. Alue on mänty- ja kuusisekametsää, jossa haapaa sekapuuna, ja jossa esiintyy vanhojen metsien lajistoa. Maastonmuodoissa vuorottelevat Fennoskandian kilven kalliot ja jääkauden aiheuttamat harjumuodostumat. *Anisimovskije-järvet* (Kemppilänjärvet) käsittää kaksi vedenjakajalla sijaitsevaa lähdejärveä reunametsineen, joiden erityisiin suojeluaarvoihin kuuluvat muun muassa tervaleppämetsät ja eteläboreaalinen lajisto. (Noskov & Kovalev 2000, 11-12.)

4.3.5 Yhteenveto

Karjalan Kannaksen luonnonsuojelualueverkosto oli perustettu pääosin vuonna 1976, jolloin metsäekosysteemien suojelu ei ollut kuulunut suojelualueiden rajaamisen ja suojelumääräysten suunnittelun ensisijaisiin perusteisiin. Kestävä metsätalouden näkökulmasta luonnonsuojelualueet ovat kuitenkin tärkeimpiä keinoja turvata luonnon monimuotoisuuden säilyminen.

Karjalan Kannaksen luonnonsuojelualueita hoidettiin osana metsäfondia, minkä vuoksi suojelumääräysten valvonnan ongelmat olivat samankaltaisia kuin monikäyttömetsissä. Rauhoitusalueita suunniteltiin luonnonsuojelulain nojalla, mutta käytännössä varsin suuri osa suojelusta toteutui tai jäi toteutumatta rauhoitusalueiden kannalta kankean metsälain puitteissa. Nimenomaan metsäviranomaiset hallinnoivat ja suunnittelivat myös rauhoitusalueiden metsien maankäyttöä, koska maat kuuluivat edelleen metsäfondiin ja normaalin metsänjärjestelyn piiriin. Kysymys rauhoitusalueiden ja luonnonmuistomerkkien (kuten myös monikäyttömetsien) tehokkuudesta metsien suojelun kannalta kulminoitui erimielisyyksiin hoito- ja sanitaarihakkuiden hyödyistä ja haitoista. Suojelualueista huolimatta Karjalan Kannaksella ei juurikaan ollut metsiä, jossa *kaikki* hakkuut olisi kielletty.

Metsänhakkuut heikensivät luonnonsuojelualueilla sijaitsevia luontokohteita, mutta eivät yleensä uhanneet luonnonsuojelualueen olemassaoloa. Sen sijaan luonnonsuojelualueiden maan muuttaminen talouskäyttöön herättää kysymyksen, missä määrin kyseinen alue on lainkaan ollut ”suojeltu”. Eräissä tapauksissa niiden suojelumääräyksiä loukattiin ilman sanktioita ja suojelu jopa vaihtui talouskäytöksi vaivihkaisen, laittoman maananastuksen myötä tai yksipuolisella viranomaispäätöksellä, jonka taustalla oli suojelualueen maahan kohdistuva taloudellinen intressi. Luonnonsuojelualue paljastui tällöin ensisijaisesti muodolliseksi instituutioksi, jota vakiintuneet sosiaalisen toiminnan muodot ja rakenteelliset ehdot eivät ottaneet huomioon. Kaiken kaikkiaan Karjalan

Kannaksen luonnonsuojelualueet sekä suojelumääräyksien ja jopa rajauksien osalta olivat usein heikosti institutionalisoituneita.

Karjalan Kannaksen metsien lisäsuojelun tarpeellisuudesta esitettiin monensuuntaisia näkemyksiä. Vastakkain olivat näkemykset Kannaksesta ainutlaatuisena luontoparatiisina, jossa metsien suojelu oli retuperällä ja ajatukset Kannaksesta käyttöluokkajärjestelmän avulla hallitusta metsien kohtuukäytöstä. Luonnonsuojelutahojen mielestä metsätalouden tehostuminen 1990-luvulla lisäsi uusien suojelualueiden tarvetta, mutta samalla se vaikeutti niiden perustamista. 1980-luvulta alkaen vireillä olleiden luonnonsuojelusuunnitelmien toteutuminen oli hidasta ja luonnonsuojelualueista juuri runsasmetsäiset, vanhojen metsien suojelun kannalta tärkeät alueet olivat vaikeimmin toteutettavissa. Leningradin alueen metsä- ja luonnonsuojeluviranomaisten toiminta oli heikosti koordinoitua tai ainakaan selkeitä yhteisiä päämääriä ei näyttänyt olevan, minkä vuoksi varsinkin metsänvuokraus hankaloitti suojelualueiden perustamista ja lisäsi suojelun kustannuksia.

5 Johtopäätökset ja keskustelu

Tässä tutkimuksessa olen kuvannut metsätalouden tehostumista Karjalan Kannaksella 1990-luvulla ja erityisesti sitä, kuinka metsien monikäyttöön ja metsäekosysteemien suojeluun tähtäävät maankäyttökategoriat toimivat uusissa olosuhteissa ja kuinka lisääntynyt teollinen puunkorjuu vaikutti uusien luonnonsuojelualueiden perustamiseen.

Karjalan Kannaksen metsät olivat suunnitelmatalouden aikana säästyneet teolliselta hyödyntämiseltä, minkä vuoksi niillä on merkitystä metsäluonnon monimuotoisuuden säilymisen kannalta yli valtionrajojen. Ennen Neuvostoliiton hajoamista Kannasta kehitettiin suojelu- ja virkistyskohteena, jossa teollinen puuntuotanto oli vähäistä, ja kaiken kaikkiaan ekologisen kestävyuden näkökulmasta katsottuna tilanne oli varsin suotuisa.

Yksityisen liiketoiminnan sallimisen ja rajojen aukeamisen jälkeen metsähakkuut Karjalan Kannakselle lisääntyivät hallitsemattomasti. Siirtymätalouden uusissa olosuhteissa Kannaksesta muodostui Leningradin alueen ja todennäköisesti Venäjänkin mittakaavassakin eräs suosituimmista puunkorjuualueista, jossa metsänhakkuita periaatteessa tehtiin voimassa olevan metsien käyttöluokkajärjestelmän puitteissa. Sekä Neuvostoliiton hajoamisen jälkeisen taloudellisen kriisin aiheuttamat talousvaikeudet että puun suuri vientikysyntä kannustivat metsätalouden osapuolia puun nopeaan hakkaamiseen ja kauppaamiseen. Päätehakkuiden määrä nousi kolmin- tai nelinkertaiseksi verrattuna suunnitelmatalouden aikoihin samalla kun hakkuiden painopiste siirtyi välikäyttöhakkuihin (hoito- ja sanitaarihakkuihin). Vallitseviksi kehittyivät sellaiset metsien hyödyntämisen tavat ja metsänhoidon mallit, jotka eivät pitkällä tähtäimellä turvanneet metsävarojen ehtymättömyyttä eivätkä olleet aluetaloudellisesti mielekkäitä. Aluksi hallitsemattomasti lisääntynyt ja pahennusta herättänyt puunkorjuu institutionalisoitui nopeasti 1990-loppupuolella metsänvuokrauksen muodossa.

Tutkimukseni eräs tärkein johtopäätös on se, että puunkorjuun lisääntyminen Karjalan Kannaksella 1990-luvulla ei ole saavuttanut laajojen asiantuntija- ja kansalaispiirien hyväksyntää. Metsien maankäyttö 1990-luvulla kehittyi suuntaan, joka palveli eniten puuta ostavia ja myyviä tahoja, ja suurin osa metsien käyttöä koskevista päätöksistä tehtiin suppeissa, puun kauppaamisesta hyötyvissä piireissä. Tätä johtopäätöstä tukevat useat Venäjän metsätalouden ja puukaupan tilannetta kuvailevat raportit. Neuvostoliiton lakkauttamasta keskushallinnon valtaa hajautettiin aluetasolle, jolloin paikallinen eliitti sai enemmän vaikutusvaltaa myös metsäsektorilla. Venäjällä politiikan ja liike-elämän suhteet ovat erityisen läheiset, jopa siinä määrin, että poliittinen auktoriteetti riippuu johtajan kontakteista liike-elämään (Nilsson ja Shvidenko 1998,41; Rautava ja Sutela 2000, 255).

Karjalan Kannaksen puunkorjuu lisääntyi suhteellisen ”pehmeästi”, koska alueen metsät ovat joko monikäyttömetsiä (ensimmäisen käyttöryhmän metsiä) tai toisen käyttöryhmän metsiä, joissa massiiviset avohakkuut eivät ole mahdollisia kuten teollisuuspuun tuotantometsissä (kolmannen käyttöryhmän metsissä). Karjalan Kannaksen metsien käyttöluokkajärjestelmä osoittautui kuitenkin joustavaksi uusien maankäyttöpaineiden puristuksessa.

Metsäresurssin nopeaan hyödyntämiseen rohkaisevat olosuhteet ulottuivat myös niihin organisaatioihin, joiden tehtävänä oli periaatteessa vastata kestävänsä metsätalouden to-

teutumisesta, siis ennen kaikkea Venäjän metsähallituksen alaisiin viranomaisiin. Leningradin alueen metsäkomitean leshoosien kaksoisrooli, johon kuului sekä välikäyttö-hakkuiden määrääminen ja toteuttaminen että niiden valvonta, oli ongelmallinen. Venäjän federaation lainsäädännön ja sen sisältämien porsaanreikien vuoksi leshoosien kannalta taloudellisesti toteuttamiskelpoisinta metsätaloutta oli se, että ne ”hoitivat” metsiä mahdollisimman paljon ja myivät siitä saatavan puun suoramyynninä yrityksille. Järjestelmä siis ohjasi leshooseja hyödyntämään metsiä ohi ylemmän suunnitteluportaan, mikä yhdistettynä metsien käytön heikkoon valvontaan johti siihen, että puuta päätyi markkinoille huomattavasti tilastoitua enemmän. Rautavan ja Sutelan (2000, 251) mukaan harmaan talouden osuus Venäjällä on jopa 40 –50 prosenttia, mikä vastaa täysin aineistossani esiintyviä väittämiä tilastoimattomien metsänhakkuiden osuudesta Karjalan Kannaksella. Koko Venäjällä tilastoimattomien hakkuiden on arvioitu käsittävän noin kolmanneksen kaikista hakkuista ja niiden syynä on pidetty, paitsi harmaata taloutta ja veronkiertoa, myös tilastointiteknikan puutteita (Gareyev et al. 1997; Nilsson ja Shvidenko 1998).

Karjalan Kannaksen metsien käyttöä koskeva päätöksentekojärjestelmä, metsänvuokraus ja hakkuista koituvien tulovirtojen ohjautuminen herättävät kysymyksen, missä merkityksessä metsät olivat valtion omistamia. Omistusoikeuksien määrittely oli joka tapauksessa käymistilassa. Metsiä vuokrattiin, vaikka vuokrausta ohjaava lainsäädäntö oli keskeneräistä ja samalla keskusteltiin siitä, missä määrin vuokraus merkitsi siirtymistä kohti metsien yksityistämistä. Venäjän metsähallituksen sisällä oli syntynyt käytäntöjä, joissa metsähallituksen organisaatiot ilman kosketuspintaa muuhun yhteiskuntaan hallinnoivat metsien käyttöä ja metsästä saatavia tuloja. Puunkorjuuyritykset puolestaan ostivat metsähallituksen organisaatiolta palveluja ja pystyivät näin itse määrittelemään metsiin kohdistuvia käyttöoikeuksiaan. Samalla metsätaloudesta julkiselle sektorille koituvat tulot olivat suhteellisen vähäiset verrattuna hakkuiden kasvavaan volyyymiin.

Koslowskin (1992) mukaan omistusoikeus ei tarkoita ainoastaan sitä, että toimija omistaa tai ei omista jotakin. Se mitä omistetaan on *oikeus käyttää* resursseja, toisin sanoen omistusoikeus on kollektiivisesti tunnustettu oikeus määrättyyn toimintaan. Omistusoikeudet ovat *nippu* oikeuksia, joiden laadusta ja siirtämisestä säädetään periaatteessa valtion lainsäädännössä. (Koslowski 1992, 681.)

Karjalan Kannaksen metsien käytön tehostuminen ja käyttöluokkajärjestelmän rapautuminen lisäsivät tarvetta perustaa erillisiä metsien suojelualueita. Karjalan Kannaksen suojelusta puhuminen oli poliittisesti korrektaa ellei peräti välttämätöntä, mutta konkreettisten suojelualueiden perustaminen tyrehtyi useimmiten erilaisten maankäyttöllisten intressien ristipaineeseen. Leningradin oblastin politiikka Karjalan Kannaksen metsien maankäytön suhteen oli koordinoimatonta ja sisäisesti ristiriitaista, sillä eri viranomaisien toimesta samoja metsäalueita pyrittiin yhtä aikaa sekä hyödyntämään että suojelemaan. Tällaisessa hallinnonalojen välisessä kilpailussa metsätalouden osapuolet olivat etulyöntiasemassa, koska metsäfondi oli metsäviranomaisien hallinnassa ja toisaalta hakukkaita puunkorjaajia oli tarjolla enemmän kuin tarpeeksi.

Luonnon monimuotoisuuden säilymisen mahdollisuuksia ei arvioitu samoissa päätöksentekoprosesseissa, joiden tuloksena metsiä ryhdyttiin hakkaamaan. Suosituksia käsittelemättä jätettävistä alueista (ekologisista minimiturvallisuusrajoista) tehtiin tutkijoiden ja luonnonsuojeluviranomaisten toimesta ja suunnitelmia uusien luonnonsuojelualueiden perustamiseksi olikin runsaasti. Varsinaisessa päätöksenteossa näitä suosituksia ja suunnitelmia huomioitiin heikosti, eikä läpäisyperiaate pääsääntöisesti toteutunut aina-

kaan siinä mittakaavassa kuin luonnonsuojelun asiantuntijat suosittelivat. Pyrkimys läpisyperiaatteen soveltamiseen päätöksenteossa ilmeni myös ehdotuksina laatia valtiollinen ympäristökatselmus melkein mistä tahansa asiasta, joka näytti uhkaavan luontoa, mutta käytännössä ympäristökatselmuksien merkitys jäi vähäiseksi.

Kansalaisten osallistuminen metsien maankäyttöä koskeviin päätöksiin ei ollut metsätaloutta tai luonnonsuojelua suunnittelevien tahojen agendalla ja tavallisesti päätöksenteko jäi läpinäkymättömäksi. Tämä johtui siitä, että todellinen päätöksenteko tapahtui joko ”kabineteissa” liian korkealla tasolla (toimivaltaisten viranomaisten ja mahdollisesti maksukykyisten yksityisten tahojen pöydillä) tai kontrolloimattomasti ruohonjuuritasolla (esimerkiksi lesheosien omavaltaiset päätökset hoito- ja sanitaarihakkuista tai yksityisten tahojen päätökset ottaa luonnonsuojelualueita talouskäyttöön). Sellaista yksiselitteistä kollektiivisen päätöksenteon väylää, jota pitkin tärkeimmät metsien maankäyttöä ja luonnonsuojelualueita koskevat päätökset olisivat kulkeneet, ei näyttänyt olevan edes olemassa. Näytti ennemminkin siltä, että päätöksenteko eteni useita, osittain epämuodollisesti järjestäytyneitä polkuja pitkin, ja näistä poluista muodostui Karjalan Kannaksen metsien maankäytön kokonaiskuva.

Metsähallinnon kannalta ulkopuolisten tahojen osallistuminen metsätalouden päätöksentekoon ei ollut edes kovin toivottavaa, mikä ilmenee siinä että osallistujalta edellytettiin samanlaista ”asiantuntemusta” ja ”vakavasti otettavuutta” jota suunnittelevat viranomaiset jo itse edustivat. Herää myös kysymys, onko kansalaisten osallistumismahdollisuuksista puhuminen ajankohtaista tilanteessa, jossa edes asiantuntijayhteistyö eri virastojen (metsätalous- ja luonnonsuojelusektorin) välillä ei toimi. Vähintään yhtä osuva työ sarka kansalaisille, osallistumisen ohella, näyttäisi olevan päätöksenteon mielivaltaisten pelisääntöjen kontrollointi ja selkiyttäminen.

Mielenkiintoista on pohtia myös sitä, missä määrin Venäjällä tyypillinen henkilökohtaisten kanavien hyödyntäminen korostuu myös metsien maankäyttöä koskevassa päätöksenteossa, olipa kyse sitten leimikon hankinnasta tai luonnonsuojeluhankkeen edistämisestä. Jo Neuvostoliitossa totuttiin laajasti rahattomaan talouteen ja käyttämään henkilökohtaisia suhteita niin perhe- kuin liikeasioidenkin hoidossa. Kun pula hyödykkeistä oli neuvostojärjestelmässä arkipäivää, niiden hankkimiseksi turvauduttiin suoran ja muodollisen kanavan sijasta epämuodolliseen ja henkilökohtaiseen kanavaan. Ihmiset lainasivat toisiltaan ”pääsyä” (*dostup*) valtion kustantamiin hyödykkeisiin, ja näin julkiset hyödykkeet jaettiin uudelleen henkilökohtaisia kanavia pitkin. Venäjän kielen sana *blat* kuvaa henkilökohtaisen vaikutusvallan ja yhteyksien käyttöä suosionosoitusten hankkimisessa. *Blat* perustuu mitä erilaisimpien suosionosoitusten monimutkaiseen ja pitkäkestoiseen vastavuoroisuuteen, kun taas lahjusten otto viittaa suoraan ja välittömään maksuun. (Salmi, A. M.1999; Salmi ja Bäckman, 1999, 141.)

Rautavan ja Sutelan (2000, 249) mukaan venäläinen markkinatalous on Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen ollut ”vaihdantatalous mutta ei varsinaisesti rahatalous” kaikkinen siihen liittyvine piirteineen, eikä ole syytä olettaa etteikö näin olisi myös metsäsektorilla. Tämän tutkimuksen perusteella voi varmasti sanoa ainakin, että valtion viranomaiset jakoivat julkista hyödykettä (metsää tai metsämaata) uudelleen henkilökohtaista tai vähintäänkin puolivirallista kanavaa pitkin. Lesheosit myivät puunkorjuuyrityksille ”pääsyn” leimikkoa hakkaamaan ja yksittäisissä viranomaiset pyrkivät toistuvasti hankkimaan itselleen metsämaata henkilökohtaista asemaansa väärinkäyttäen. Monimutkaisiinkin järjestelyihin tarvittavan tulokseen aikaansaamiseksi oli Neuvostoliiton aikana totuttu.

Etenkin ympäristöjärjestöjen edustajat toivat eri yhteyksissä esille sen, hakkuu- ja rakennusmahdollisuuksien hankkimisen järjestelmä Karjalan Kannaksella oli korruptoitunut, tai että siihen kytkeytyi jopa järjestäytyneitä rikollisuutta. Näin todennäköisesti olikin, sillä Venäjän yhteiskunnalle ominaiset politiikan ja liike-elämän läheiset suhteet johtavat herkästi lahjontaan, kavalluksiin ja suojelurahojen kiristämiseen (Nilssonin ja Shvidenko 1998, 41). Transparency Internationalin mukaan ”korruptio on saastuttanut Venäjän byrokratian jokaisen tason”. Esimerkiksi Euroopan puoleiselta Venäjältä Suomeen myytävän puutavaran kuluista jopa 60 prosenttia on arvioitu muodostuvan erilaisista korruptioksi luettavista rahaeristä (Garyjev et al. 1997, ref. Nilssonin ja Shvidenko 1998), ja Venäjän ympäristöhallinnon on arvioitu olevan sekä alueellisella että keskushallinnon tasolla yhtä korruptoitunutta kuin muunkin hallinnon (Sairinen et al. 1999, 73). Susiluodon (1999, 169) mukaan puukauppa on eräs niistä toimialoista, joiden ympärille rikollisuus Karjalan Kannaksella ja Pietarin seudulla keskittyy.

Siirtymätalouden luomat uudet metsien maakäyttöpaineet heikensivät metsätalouden kestävyyttä kannattelevia instituutioita mutta toisaalta paljastivat sen, että esimerkiksi luonnonsuojelulainsäädäntö ja luonnonsuojelualueet olivat jo lähtökohtaisesti heikosti institutionalisoituneita. Venäjän metsälainsäädäntöön on sisäänrakennettu lukuisia mekanismeja, jotka estävät kestävänsä metsätalouden toteutumista, minkä lisäksi lakeja noudatettiin ”tarpeen mukaan” siten, että toimijoiden taloudellisia intressejä palvelevat pykälät tulivat tavallisesti huolellisemmin noudatetuiksi. Venäjän federaation ja federaation subjektien luomasta normiviidakosta vain osa institutionalisoitui ja loput jäivät lakien soveltamisen kannalta kuolleeksi kirjaimiksi. Nilssonin ja Shvidenkon (1998, 42) mukaan Venäjän oman ympäristölainsäädännön rikkominen on niin tavanomaista, että sitä voidaan pitää jopa maan tapana, kun taas metsien liikahyödyntämiseen kytkeytyy totuttujen käytäntöjen ja epävirallisten sääntöjen perinne.

Ympäristösäädösten ja luonnonsuojeluohjelmien ”suositteluva” luonne tuli näkyväksi etenkin silloin, kun ympäristöjärjestöt kohta kohdalta vaativat niiden noudattamista. Tutkimuksessa kuvattu luonnonsuojelualueiden maiden ottaminen talouskäyttöön vaikuttaa huomiota herättävältä, mutta todellisuudessa myös olemassa olevien suojelualueiden muuttamisella tai lakkauttamisella on Venäjällä perinteitä. Esimerkiksi 1950-luvun alussa Neuvostoliitossa lakkautettiin lähes sata luonnonpuistoa ja niiden yhteispinta-ala supistui seitsemännekseen entisestään (Prirodopolzovanije 1995, 168). Luonnonsuojelualueita voidaan siis yksipuolisilla viranomaispäätöksillä purkaa yhtä nopeasti kuin niitä on perustettukin.

Eräs tapa ymmärtää kestävänsä metsänhoitoon ja luonnonsuojeluun tähtäävien normien heikkoa institutionalisoitumista on verrata tilannetta Neuvostoliiton metsätalouteen. Karjalan Kannas oli tosin tuolloin erityisasemassa, koska siitä suurin osa kuului rajavyöhykkeeseen, mutta Neuvostoliiton hajottua tämä erityisasema poistui. Sätre Åhlanderin (1993) mukaan nykyisen Venäjän heikot metsänhoidon ja metsien suojelun organisaatiot periytyvät sosialismin ajalta. Neuvostoliitossa talous oli suunnitelmavetoista ja tuotantosuunnitelmien täyttäminen oli jopa tärkeämpää kuin lakien noudattaminen. Myös metsäsektorilla määrällinen puuntuotanto oli etusijalla, kun taas metsätalouden ympäristöohjelmat kärsivät resurssipulasta. Tuotannosta vastaaville ministeriölle jaettiin myös resursseja tuotantosuunnitelman toteuttamiseksi, mutta säädöksiä valvomaan perustetuille ministeriöille, joilta tuotantosuunnitelmat puuttuivat, ei vastaavia resursseja jaettu. Niinpä metsäteollisuusministeriö kykeni saavuttamaan tavoitteeksi asetetut puunkorjuumäärät, mutta metsänhoidosta ja luonnonsuojelusta vastaavat ministeriöt ei-

vät kyenneet valvomaan kestävän metsänhoidon ja luonnonsuojelun toteutumista. (Sätre Åhlander 1993.)

Myös Venäjän talous- ja yhteiskuntaelämälle on ollut tyypillistä Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen asetettujen tavoitteiden ja käytössä olevien voimavarojen välinen huomattava ero (Rautava ja Sutela 2000, 259). Vaikka metsähallinto kärsii voimavarojen puutteesta siinä missä koko julkinen sektori, ovat rahoituksen kannalta kaikkein heikoimmassa asemassa ympäristöviranomaiset, joiden tulonlähteinä ovat periaatteessa ainoastaan julkinen budjetti ja kansainväliset rahoittajat.

Tutkimuksen arviointia

Tutkimukseni teoreettisen lähestymistavan valintaa on ohjannut aineisto eikä päinvastoin. ”Löysin” tutkimusaiheeni työskennellessäni itse Venäjän metsätalouden ja metsien suojelun kysymysten parissa ja päätin laatia tutkimuksen sen aineiston perusteella, joka jo työni puolesta oli käytettävissäni. Päätin valita tutkimukseni kohdealueeksi ensin Leningradin alueen ja teemaksi kansainväliset metsätalouden kehittämishankkeet. Myöhemmin rajasin kohdealueen Karjalan Kannakselle ja päätin käsitellä metsätalouden ja luonnonsuojelun ominaispiirteitä ja metsien käytön järjestelmää, jolloin rajasin metsätalouden kehittämishankkeiden arvioinnin tutkimuksen ulkopuolelle. Rajausprosessin kuluessa määrittelin myös teoreettista näkökulmaa.

Sekä instituutiot että kestävä metsätalous, joista tutkimukseni teoreettinen näkökulma rakentuu, ovat varsin laajoja ja moniselitteisiä käsitteitä, joiden operationalisointi on hankalaa. Aineistoa analysoidessani törmäsin useaan otteeseen siihen ongelmaan, että etäisyys näiden käsitteiden ja konkreettiseen analyysivälineistön välillä on pitkä. Teoreettisen viitekehyksen väljyyden vuoksi analyysin kohdentaminen mielekkäälle tasolle oli ajoittain hankalaa ja samoja vaikeuksia liittyi myös suuren aineistomäärän järkevään rajaamiseen. Kun ”sihti on harva” eivät jyvät aina erotu akanoista tai ainakin analyysiin sisältyy liiallisien henkilökohtaisten tulkintojen riski. Analyysivaiheessa pyrin karsimaan *koko* Venäjän metsien hoidon ja luonnonsuojelun tilaa *yleisesti* kuvaavien lähteiden käyttöä ja tukeutumaan niihin ensisijaisesti lisävalaistuksena sellaisen ilmiön selittämiseen, joka oli havaittavissa jo pelkästään Karjalan Kannasta koskevassa aineistossa. Muuten olen pyrkinyt käyttämään koko Venäjän federaatiota koskevista lähteistä lähinnä lakeja ja hallintoa selittäviä dokumentteja, ja pyrkinyt selittämään niiden vaikutuksia Karjalan Kannaksella paikallisten toimijoiden tuottaman lähdemateriaalin perusteella.

Instituution käsite osoittautui hyödylliseksi varsinkin Venäjän olosuhteissa, joissa ristiriita muodollisesti voimassa olevien sääntöjen ja epämuodollisten käytäntöjen välillä voi olla ainakin vieraan kulttuurin edustajan näkökulmasta silmiinpistävä. Instituutionäkökulma on avannut melkoisen laajan, vaikkakin melko yleisluontoisen ja toisinaan kenties kovin kuvailupainotteisen näkymän tarkastelemaani kohteeseen.

Alun perin tarkoitukseni oli arvioida kohdealueen metsätalouden instituutioita määrätyillä kestävän metsätalouden kriteereillä (Sahi 2001), mutta törmättyäni käytännössä kyseisen analyysitavan mahdottomuuteen pitämään kestävyiden osa-alueita ja niihin liittyviä suotavan toiminnan piirteitä ainoastaan väljinä teemoina, joiden puitteissa myös toimijat itse määrittelevät kestävyttä. Toimijoiden kestävyys-käsityksien vertailua puolestaan vaikeutti se, että ilmaisen tyyli ja tarkkuustaso vaihtelivat aineistossa hyvin paljon riippuen siitä, oliko kyseessä virallisesti julkaistu dokumentti, puolivirallinen muis-

tio vai henkilöhaastattelu. Niinpä palasin takaisin kohti ”autoritääristä” kestävyiden määrittelyä ja lopputulos kenties heijastelee lähinnä tutkimusprosessin aikana opittua omaa tulkintaani kestävydestä. Yksi mahdollisuus välttää kestävä metsätalouden käsitteen liiallinen yleisyys olisi ollut keskittyä selkeästi johonkin kestävä metsätalouden osa-alueeseen ja kuten sosiaaliseen kestävyteen. Esimerkiksi osallistumista tutkimalla on mahdollista valottaa tärkeitä maankäyttöön liittyviä ristiriitoja ja valtakysymyksiä (ks. esim. Raitio 2000).

Metsätalous- ja luonnonsuojeluasioiden parissa hankkimani työkokemus on ollut hyödyllistä aineiston ymmärtämisen ja ilmiöiden välisten yhteyksien havaitsemisen kannalta. Tutkimusta kirjoittaessani tulin toisaalta välttämättä tietoiseksi omista ennakkoletuksistani, jotka liittyvät toimijoiden rooliin Karjalan Kannaksen metsien maankäytön kehittymisessä. On mahdollista, että ennakkokäsitykseni metsien ”hakkaajista” ja ”suojelijoista” ovat estäneet minua havaitsemasta jotakin tärkeää ja määränneet turhan paljon tutkimuksen suuntaa. Ari Lehtisen (1991) mukaan kulttuurissamme vallitsevat luontokäsitykset ulkoistavat luonnon ihmisen kulttuuripiiristä erilliseksi objektiksi, minkä jälkeen vaatimukset tätä luontoa kohtaan polarisoituvat herkästi joko luonnonvarojen teolliseksi hyödyntämiseksi tai luonnon suojeluksi. Lienen itsekkin näiden käsityksien vanki, koska olen kiteyttänyt tarkastelemani ilmiöt ennen muuta puunkorjuun ja luonnonsuojelun väliseksi jännitteeksi. Karjalan Kannaksen metsätalouden tehostumisen yhteydessä voidaan kuitenkin yhtä hyvin puhua vaikkapa maiden ja metsien yksistyistämisen ja vapaan virkistys- ja matkailukäytön välisestä ristiriidasta.

Käyttämäni aineisto on kerätty epäsystemaattisesti pääasiassa työni ohessa, mikä on aineiston monipuolisuuden kannalta sekä myönteistä että kielteistä. Sain hankituksi paljon vaikeasti saavutettavaa aineistoa, mutta toisaalta suurimmassa osassa hankkimastani materiaalista Kannaksen metsien käyttöä ja metsien ja luonnonsuojelun tilaa varten problematisoidaan. Tutkimusta tehdessäni olin tietoinen siitä, että hankkimani aineisto painottuu omien sidosryhmieni, varsinkin venäläisten ympäristöjärjestöjen, tuottamaan aineistoon. Toisaalta sen merkitystä ei ole syytä väheksyä: järjestöaktiivit ovat pohjimmiltaan asioihin tavallista paremmin perehtyneitä rivikansalaisia, joilta usein juuri ”liiallisen” aktiivisuuden vuoksi halutaan riisua kansalaisen titteli. Joka tapauksessa aineiston täydentäminen olisi epäilemättä täsmentänyt analyysiä, mutta on vaikeaa arvioida, olisiko se vaikuttanut tutkimukseni johtopäätöksiin. Päätin kuitenkin olla hankkimatta lisää aineistoa vuoden 2000 jälkeen sen vuoksi, että jo tuolloin käsillä olleen aineiston määrä oli suuri ja koska lisäaineiston keruu olisi vaatinut ylimääräisiä resursseja.

Tutkimukseni tulokset ovat ennen kaikkea kuvaus joistakin niistä ilmiöistä, jotka häiritsevät tai estävät Karjalan Kannaksen luonnonsuojelualueiden ja monikäyttömetsien institutionalisoitumista ja kykyä kannatella kestävä metsätaloutta. Vaikka olen tässä tutkimuksessa tarkastellut ennen kaikkea monikäyttömetsille asetettujen muodollisten tavoitteiden toteutumiseen liittyviä *ongelmia*, ei tarkoitukseni ole ollut väittää, että monikäyttömetsät olisivat tarpeeton tai tyhjänpäiväinen metsien käyttöryhmä, päinvastoin. Monikäyttömetsät suojelukategorioineen ovat mielenkiintoinen vaihtoehto sovellettavaksi myös skandinaavisessa metsänhoidossa. Valitettava tosiasia on kuitenkin se, että monikäyttömetsiä käytetään huomattavasti enemmän myös puuntuotantoon kuin Venäjän metsäviranomaisten esitteissä annetaan ymmärtää

Karjalan Kannaksen metsien maankäytön ongelmat, joita olen tutkimuksessani kuvailut, ovat todennäköisesti läsnä muuallakin Venäjällä, varsinkin tiheään asutuilla seuduilla

la. Metsätalouden ja luonnonsuojelun hallinnolliset ja lainsäädännölliset puitteet sekä yhteiskunnalliset olosuhteet ovat kautta maan pitkälti yhteneväiset ja lisäksi monet Venäjän metsätalouden tilaa kuvaavat selvitykset tukevat havaintojani. Karjalan Kannaksen erityispiirteenä verrattuna useimpiin muihin Venäjän seutuihin on tosin se, että puutavaran vientikysyntä on poikkeuksellisen korkea.

Puutteistaan huolimatta tutkimukseni lienee sikäli hyödyllinen, että se käsittelee metsien maankäyttöä Venäjällä pääosin alkuperäiseen venäläiseen aineistoon pohjautuen. Tutkimus täydentää osaltaan selvityksiä, joissa kestävän metsätalouden kannalta tärkeiden säädösten ja toimintatapojen heikko institutionalisoituminen todetaan vallitsevana tosiasiana. Tutkimus tarjoaa kenties joitakin selityksiä sille, miksi puunkorjuutilastot ovat Venäjällä epäluotettavia, tai miksi ulkomaalaisilla puunhankintaorganisaatiolla on suuri vastuu siitä, ettei puuta osteta esimerkiksi luonnonsuojelualueelta. Tutkimuksen käytännöllistä merkitystä Venäjän olosuhteissa toimiville tahoille antaa se, että olen pyrkinyt huolellisesti dokumentoimaan aiheeseen liittyvän venäjänkielisen sanaston.

Jatkotutkimustarpeet

Tämän tutkimuksen puitteissa ei ollut mahdollista paneutua tutkimuskohteeni kaikkiin puoliin yhtä syvällisesti kuin olisin halunnut. Samaa aiheeseen - luonnonsuojelualueiden ja monikäyttömetsien toimintaan liittyviin ongelmiin Karjalan Kannaksella – voisi paneutua vielä huomattavasti syvällisemmin ja saada lisää ymmärrystä ongelmien mitataavasta. Selkeä jatkotutkimuksen aihe on myös paikallisilta ihmisiltä kerättyyn haastatteluaineistoon pohjautuvan tutkimuksen laatiminen siitä, kuinka metsätalouden 1990-luvun kehitys on koettu Karjalan Kannaksen pienissä taajamissa. Haapalan (1999, 23) mukaan Karjalan tasavallan metsäkeskustelulle 1990-luvulla oli tyypillistä, että paikallisten ihmisten (metsäkyläläisten) mielipiteisiin vedottiin yleisimmin muiden taholta.

Aihetta jatkotutkimukselle antaa myös kestävä metsätaloutta kannattelevien tai estävien instituutioiden kehityksen seuranta. Esimerkiksi Karjalan Kannaksen metsätalouden tarkastuskomissio antoi lukuisia suosituksia metsätalouden taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen kestävyuden parantamiseksi, ja olisi mielenkiintoista seurata, kuinka metsien käyttö Karjalan Kannaksella kehittyy ja missä määrin tarkastuskomission nimeämiä epäkohtia korjataan. Myös yksinomaan metsien maankäyttöä ohjaavan federaation ja federaation subjektien säädösviidakon soveltamiskäytäntö antaa aihetta lisätutkimukseen. Tutkia voisi esimerkiksi sitä, millä perusteella jonkin muodollisen normin rikkomisesta tulee yleinen käytäntö mutta toisen ei, ja kuinka eri intressit tulevat huomioituiksi säädösten soveltamiskäytännössä.

Eräs selkeä jatkotutkimuksen suunta liittyy kansainvälisiin metsätalouden ja luonnonsuojelun kehittämishankkeisiin. Tutkimusta tehdessäni minulla vahvistui se käsitys, että kansainvälisien hankkeiden suunnittelussa ei riittävästi kiinnitetä huomiota paikallisiin, rakenteellisiin ongelmiin. Conservation Foundationin julkaiseman selvityksen mukaan hankkeet eivät kuitenkaan voi onnistua ilman perusteellista pohjatyötä ja kumppanuiden saavuttamista tarpeellisten yhteistyötahojen kanssa. Suuretkaan rahasummat eivät helpota tilannetta, mikäli niiden käyttö on huonosti suunniteltu tai ne päätyvät väärin käsiin. (International...1998.)

Esimerkiksi Maailmanpankin pilottilainana metsäsektorin kehittämiseksi Leningradin alueella on herättänyt laajaa kritiikkiä venäläisten asiantuntijoiden ja kansalaisjärjestöjen taholta. Kritiikki on kohdistunut sekä hankkeen valmisteluprosessiin, lainanoton lyhyt-

näköisyyteen että hankkeen sisältöön, jolla ei pyritä lievittämään metsien käytön polttavimpia ongelmia. Kansainvälisten metsätalouden kehittämishankkeiden onnistumista tulisikin arvioida sitä taustaa vasten, kuinka niissä kyetään käsittelemään ja ratkaisemaan kohdealueen todellisia ongelmia.

Lähteet

A directory of non-governmental environmental organizations of St. Peterburg. Transboundary Environmental Information Agency. St. Peterburg. Notabene Publishers 1998. 377 p.

Agakhaniants, P.F. 1999. *Environmental decision-making in relation to large-scale construction projects in Russia. Case-study of the Baltic Pipeline System.* Master of Science thesis, Department of Environmental Sciences and Policy, Central European University, Budapest. 100 p.

Aiepöytäkirja Suomen ympäristöministeriön ja Leningradin alueen hallituksen luonnon käytön ja ympäristön turvallisuuden komitean välillä yhteistyöstä luonnon monimuotoisuuden suojelun alalla Suomen ja Venäjän rajan läheisillä alueilla vuosille 1998-2000. 20.2.1998. 3 s.

Aikio, A. (toim.) & Vornanen, R. (toim. 12. painos) 1993. *Uusi sivistyssanakirja.* 12. Painos. Otava, Keuruu 1992. 664 s.

Alasuutari, P. 1994. *Laadullinen tutkimus.* Vastapaino, Jyväskylä. 2. uudistettu painos. 281 s.

A national park on the Karelian Isthmus: to be or not to be?. Ecochronicle 2(20):x-xi 1995.

Asp, E. 1995. *Pietarilaiset ja ympäristö.* Turun yliopisto, sosiologian tutkimuksia. Sarja B28. Turku 1995. 50 s.

Bogen, A. 1993. *The Karelian Isthmus sends an "SOS".* Eco-Chronicle February-March 1993. Russia, St. Petersburg.

Biodiversity conservation in Russia. The first national report of Russian Federation. State committee of Russian Federation for Environment protection & GEF project "Biodiversity Conservation". Moscow 1997. 157 p.

Björn, I. 1999. *Kaikki irti metsästä.* Metsän käyttö ja muutos taigan reunalla itäisimmässä Suomessa erätaloudesta vuoteen 2000. Bibliotheca historica 49. Suomen Historiallinen seura. 268 s.

Burdin, N., Myllynen, A.-L. & Starkhov, V. V. 1998. *Russian forest industry production; trends and prospects.* Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulujen julkaisuja C: Tiedotteita, 5. 64 s.

Bush, P.D. 1987. *The theory of institutional change.* Journal of Economic Issues XXI(3): 1075-1116.

Carlsson, L. & Olsson, M.-O. 1998. *Institutions and the emergence of markets – transition in the Tomsk forest sector.* IIASA Interim Report IR-98-084. International Institute for Applied Systems Analysis, Laxenburg, Austria. 75 p. + appendix

Dolgosrotnaja programma vedenija lesnogo hozjajstva Karelskogo perešejka na landšaftnoi osnove [Maisemaperusteinen metsätalouden pitkän tähtäimen suunnitelma Karjalan Kannakselle]. Rossijsko-finskij projekt ” landšaftno-ekologitšeskoje planirovaniye vedenija lesnogo hozjajstvo na Karelskom perešejke. Sankt-Peterburg 2001. 52 s.

Donner-Amnell, J. 1995. *Puulla parempiin päiviin ja kestävään kehitykseen?* Teoksessa: Massa I. & Rahkonen O. (toim.) 1995. Riskiyhteiskunnan talous – Suomen talouden ekologinen modernisaatio. Ss. 189-240. Gaudeamus. Helsinki. 395 s.

Ekologitšeskaja informatsija v Rossii. Obzorno-spravotšoje izdaniye [Ympäristötieto Venäjällä. Hakuopas]. Laboratorija Prirodnih Ekosistem IEKA ”Povolžje”. Samara 1998. 208 s.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino. Tampere. 268 s.

Forests of the Leningrad Region. Finnish Forest Industries Federation and Forest Committee of the Leningrad Region. PunaMusta. Joensuu 1999. Esite. 24 s.

Gareyev, M.D., Sheveiko, S. & Hale, S. 1998. *Russian forestry – A paradise lost*. DANA Publishing 1998.

Goodin, R. (ed.) 1996. *The theory of institutional design*. Cambridge University Press.

Gosudarstvennyj ekologitšeskij kontrol [Valtion ympäristövalvonta]. http://base.dux.ru/lcp/LR_3ADR.HTM. 19.7.2000.

Grigorjeva, S.O. 1998. *Programma podderžki ohranjajemyh prirodnih territorij Leningradskoj oblasti* [Leningradin oblastin luonnonsuojelualueiden tukiohjelma]. Esitelmä. 4 s.

Guštšin, V. 1998. *Leningradin alue vailla suojelualueita*. Artikkelin 1 s. Käännös V.S.

Guštšin, V. 1999a. *Pravitelstvo oblasti protiv zakaznikov?* [Oblastin hallitus rauhoitusalueita vastaan?]. Zelenoj sektor 1999(8):3. Zelenyj Krest.

Guštšin, V. 1999b. *Ozero Krasnoje* [Punnusjärvi]. Zelenyj sektor 1999(8):3. Zelenyj Krest

Gushtshin, V. 2001. *Biodiversiteetiltään arvokkaiden luonnonsuojelukohteiden säilyttäminen*. Karjalan kannaksen metsien inventoinnin ja suojelun ohjelma. 2/2001. Suomennettu katsaus. 6 s.

Haapala, H. 1999. *Karjalan tasavallan metsiensuojelukeskustelun retoriikka-analyysi*. Suomen ympäristö 368. Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 74 s.

Haila, Y. 1995a. *Kestävän kehityksen luontoperusta. Mitä päättäjien tulee tietää ekologiasta?* Suomen kuntaliitto. Kuntaliiton painatuskeskus. Helsinki. 89 s.

Haila Y. 1995b. *Monimuotoisuuden suojelun asettamat vaatimukset metsätaloudelle*. Teoksessa: Hannelius, S. & Niemelä, P. (toim.). *Monimuotoisuus metsien hoidossa*. Ss. 23-42. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 564.

Helanterä, A. 1997. *Toimintaympäristön muutos ja Pietarin kehitys*. *Idän tutkimus* 1997(3): 28-50.

Hummel, R. & Szykh, A. 1997. *Sustainable development of forest as a way to preserve the natural basis of forestry*. In: Bouman, O.T. & Brand, D.G. (eds.). *Sustainable forests: global challenges and local solutions*. Pp. 53-60. Food Products Press. London.

Hunter, M.L. 1999. *Maintaining biodiversity of forest ecosystems*. Cambridge University Press. Cambridge. 698 p.

Häkli, J. 2001. *Instituution käsite aluetieteessä*. Esitelmä Etelä-Pohjanmaan Korkeakouluyhdistyksen seminaarissa ”Jarru, kytkin, moottori? Instituutiot alueellisessa kehityksessä” Seinäjoella 15.5.2001. 6 s.

Hämynen, T. 1994. *Mikä Karjala?* Teoksessa: Kahden Karjalan välillä, Kahden Riikin riitamaalla. Ss. 17-27. *Studia Carelia Humanistica* 5. Joensuun yliopiston humanistinen tiedekunta. 292 s.

International Environmental collaboration. Russia: a case study. An independent survey of opinions and recommendations in Russia and the West. Conservation Foundation's London Initiative on the Russian Environment 1998. Conference material for the "Environment for Europe" Conference in Aarhus, Denmark June 23-25, 1998. 40 p.

Inventarizatsionnyje projektno-izyskatelskije raboty po osobo ohranjajemym prirodnyh territorijam na Karelskom perešeike. V ramkah rossijsko-finljanskogo projekta "Ohrana biologitšeskogo raznoobrazija prirody i organizatsija OOPT na prigranitšnyh territorijah Rossii i Finljandii. I etap. Biologitšeskij nautšno-issledovatel'skij institut Sankt-Peterburskogo gosudarstvennogo universiteta. Sankt-Peterburg 1998. 84 s. [Pietarin valtionyliopiston raportti luonnonsuojelualueiden inventointi- ja selvityshankkeen ensimmäisestä vaiheesta Karjalan Kannaksella]

Isatšenko, A.G. 1995. *Osobo ohranjemyje prirodnyje territorii* [Luonnonsuojelualueet]. Teoksessa: *Sostajaniye okružajuštšej sredy Severo-Zapadnogo i Severnogo regionov Rossii*. Ss. 287-300. Ministerstvo ohrany okružajuštšej sredy i prirodnyh resursov Rossii, Koordinatsionnyj sovet severo-zapadnogo i severnogo regionov Rossii, Sankt-Peterburskij Nautšnoj tsestr RAN. Nauka. Sankt Peterburg 1995. 370 s.

Isatšenko, G.A. 1998. *"Okna v Jevropu": Istorija i landšafti* ["Ikkuna Eurooppaan": historia ja maisema]. Izdatelstvo S.-Peterburskogo Universiteta. Sankt Peterburg 1998. 476 s.

Itä- ja Keski- Euroopan markkinat 1999(6-7). Finpro, Helsinki.

Itätieto 1996(14):5.

Kaitala, S., Kumpulainen, J., Lampinen, R., Lindgren, M., Savola, K. & Sihvonen, M. 1998. *Values of nature in Svetogorsk*. Inventory in Svetogorsk 10.-15.8.1998 and essay on Environmental History and Land use before 1900.

Kak vovletš obštšestvennost v upravlejie lesami? Eko-Soglasije 5.11.1999. Sähköinen tiedote.

Kakoje buduštšeje Karelskogo perešeika? [Mikä on Karjalan Kannaksen tulevaisuus?]. Grinpis Rossii. Tiedote, tammikuu 1998. 3 s.

Kannaksen suojelelu kiinnostaa kaikkia. Upm-Metsä 1998(x):8-9

Karelskij perešejek. Vpetšatlenija otševiditsev [Karjalan Kannas. Silminnäkiäjöiden vai-kutelmia]. Lesnoi Bulletin 1997(3): 5-15. Lesnoj Klub rossijskih nepravitelstvennyh or-ganizatsii.

Karjalainen, T.P. 2001. *Institutional Framing of Environmental Issues in the Komi Re-public*. Teoksessa: Massa, I. & Tynkkynen, V.-P. (eds.) 2001. *The Struggle for Russian Environmental Policy*. Pp. 77-106. Kikumora Publications, series B:17, Helsinki. 180 p.

Karjalan tasavallan ja Leningradin alueen suojeleluohteet. Metsäteollisuus ry. ja Forest and Environment Group Ltd. 15.7.1996

Karjala tutuksi. Karjalan Liitto ry. Helsinki 1997. 71 s.

Kiser, L. & Ostrom, E. 1982. *The three worlds of action: a metatheoretical syntesis of institutional approaches*. In: Ostrom, E. (eds.) 1982. *Strategies of Political Inquiry*. Pp. 179-222. Sage Publications. Beverly Hills. 224 p.

Kleinn, E. 1998. *Planning and Geoecological Assesment for a World Heritage Site No-mination in the "Green Belt of Fennoscandia"*. Diplomarbeit. Univärsität Karlsruhe, In-stitut fur Geographie und Geoökologie.148 p.

Knize, A.A. 1999. *Podgotovka kriteriev i indikatorov ustoištšivogo losopolzovaniija dlja vyrabotki mehanizma ih realizatsii na urovne leshoza* [Kestävän metsänkäytön kriteeri-en ja indikaattorien valmistelu niiden soveltamiseksi leshoositasolla]. In: *Landscape ecological planning of forests on the Karelian Isthmus. Progress report January-September 1999*. Annex 4 (19 p.) Forest and Park Service, Forest Committee of Lenin-grad Region. 12 p. + 184 p. annexes.

Komentarij Komiteta po lesu k dokladu MOO "SPb Obštšestvo storonnikov "Grinpis" v ottšjot "SSVU analiz lesnogo hozjajstvo Karelskogo perešeika" [Metsäkomitean kommentit Greenpeacen kannatusyhdistyksen Karjalan Kannaksen metsätaloutta koska-vaan raporttiin]. 2000.

Koskinen, T. 2001. *Suomalainen metsäklusteri yhteiskunnallisena instituutiona*. Esitel-mä Etelä-Pohjanmaan Korkeakouluyhdistyksen seminaarissa "Jarru, kytkin, moottori? Instituutiot alueellisessa kehityksessä" Seinäjoella 15.5.2001. 16.s

Koslowski, R. 1992. *Market Institutions, East European Reform and Economic Theory*. Journal of Economic Issues XXVI (3): 673-705.

Krasnaja kniga prirody Leningradskoj oblasti, tom 1, Osobo ohranjajemyje prirodnyje territorii. [Leningradin alueen punainen kirja, 1. Osa, Luonnonsuojelualueet]. Biologitšeskij nautšno-issledovatel'skij institut Sankt-Peterburskogo universiteta 1999. 348 s.

Kravtšenko, O. E. & Lustberg, A. E. 1999a. *Planirujemyj zakaznik "Dolina r. Smorodinka"* [Suunniteltu Smorodinka-joen laakson rauhoitusalue]. Katsaus 1 s.

Kravtšenko, O. E. & Lustberg, A. E. 1999b. *Zakaznik Sapernoje* [Sapernojen rauhoitusalue] Katsaus 1 s.

Kudrjašov, M.M. 1999. *Environmental approach in the local forestry of Leningrad Region.* Forest and Nature November 1999. Pp. 15-16. Finnish-Russian development programme on sustainable forest management and conservation of biological diversity in Northwest Russia.

Kuusela, K. 1997. *Metsänjärjestelyn käsitteet ja perusteet Suomen ja Venäjän Euroopan pohjoisessa havumetsässä.* Metsäteollisuus ry. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä 1997. 96 s.

Lahti, E. 1999. *Ympäristöteemat hautautuvat talousongelmien alle.* Venäjän aika 1999(3):26-27.

Landscape Ecological Planning of Forestry on the Karelian Isthmus. Project Document 1998-2000. 1998. Ministry of Agriculture and Forestry, Forest Committee of Leningrad Region. 26 s.

Larkin, A. 1986. *Environmental impact and institutional adjustment: application of Foster's principles to solid waste disposal.* Journal of Economic Issues XX(I): 43-61.

Lehtinen, A.A. 1991. *Northern natures. A Study of the forest question emerging within the timber-line conflict in Finland.* Fennia 169:1. Pp. 57-169. Geographical Society of Finland. Helsinki 1991.

Leningradskaja oblast www.lenobl.ru. 15.3.2002. Leningradin oblastin www-sivut

Leningradskaja oblast – syrjevoj pridatok? [Leningradin alue – raaka-ainereservi?] Lesnije novosti 1998(28). Lesnoj klub rossijskikh nepravitel'stvennyh organizatsii. Sähköinen tiedote.

Leonov, V. 1997. *Tsinovniki hotjat zdjez stroit datši?* [Virkamiehet haluavat rakentaa tänne datšoja?] Infolehtinen 2 s.

Lesy Leningradsikije [Leningradin metsät]. Komitet po lesu Leningradskoj Oblasti 1994. Esite. 16 s.

Lesnaja entsiklopedija 1 [Metsätietosanakirja, osa I]. Moskva "Sovetskaja entsiklopedija". 1985. 563 s.

Lesnoj kodeks Rossijskoj Federatsii. Prinjat Gosudarstvennoj Dumoj 22 janvarja 1997 goda. [Venäjän Federaation metsälaki 1997]

Lindahl, K., Grigoriev, A. & Aksenov, D. 1997. *Swedish forestry goes east – a report on the Swedish Forest Industry's involvement in the Russian forest sector*. Naturskydds-föreningen report no. 97/9089. Nykopia AB, Stockholm. 97 p.

Ljubimov, A.V., Kudrjašov, M.M., Nabuurs, G.J., Päivinen, R., Tetjuhin, S.V., Kuuse-la, K. 1998. *Lesa Leningradskoj oblasti: Sovremennoje sostajanije i puti ih vozmožnogo razvitija* [Leningradin alueen metsät: nykytila ja mahdolliset kehitystiet]. Utšebnoje po-sobije dlja studentov lesnyh vuzov. Sankt-Peterburg. 84 s.

Ljubimov, A.V. & Treifeld, R. F. 1995. *Puti intensivifikatsii ispolzovanija zapovedno-zakaznyh i osobo ohranjajemyh lesov Leningradskoj oblasti v uslovijah reformirovanija ekonomiki lesnogo kompleksa* [Keinoja tehostaa käyttörajoitteisien ja erityissuojeltujen metsien käyttöä Leningradin alueella metsäkompleksin talouden uudistamisen olosuhteissa]. In: Saastamoinen, O, Harju, A., Lipitsäinen, S. & Rytönen, V.-M. (eds.). *Economic and legal aspects of forest policy in Scandinavian countries and Russia*. Pp.111-114. Proceedings of the Symposium in St.Petersburg, September 1995. Joensuu yliopisto, metsätieteellinen tiedekunnan tiedontantoja (52).

Massa, I. & Tynkkynen, V.-P. (eds.) 2001. *The Struggle for Russian Environmental Policy*. 180 p.

Materialy harakteristiki lesnogo fonda i lesopolzovanija po leshozam Karelskogo perešejka Leningradskoj oblasti [Metsäfondi ja metsänkäyttö Karjalan Kannaksen leshooseissa Leningradin alueella]. Federalnaja služba lesnogo hozjajstva Rossii. Severo-Zapadnoje gosudarstvennoje lesoustroitelnoje predprijatije. Sankt-Peterburg 1997. 14 s.

Malmlöf, T. 1998. *The institutional framework of the Russian forest sector: A historical backround*. In: Initial analyses of the institutional framework or the Russian forest sector. Pp 51-78. International Institute for Applied Systems Analysis. Laxenburg, Austria

Metsätilastollinen vuosikirja 1998. Metsäntutkimuslaitos. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä 1998. 334 s.

Meyer, J.W. & Rowan, V. 1977. *Institutionalized Organizations: Formal Structure as Myth and Ceremony*. In: American Journal of Sociology, vol. 83, no 2, pp. 340-363.

Mitä Karjalan Kannas odottaa. V.M. Razumovskin haastattelu Leningradskaja Pravda – lehdessä. Suomennos venäjän kielestä 25.6.1992 / P.S.

Neale, W.C. 1987. *Institutions*. Journal of Economic Issues vol. XXI(3): 1177-1206.

Nilsson, S. & Shvidenko, A. 1998. *Is sustainable development of the Russian forest sector possible?* IUFRO Occasional Paper No. 11. ISSN 1024-414X International Union of Forestry Research Organizations 1998. 77 p.

Noskov, G.A. & Kovalev, D.N. 2000. *Biodiversity conservation and nature protected areas in the border regions of Finland and Russia: Leningrad Region review*. Forest and Nature. June 2000:11-13. Finnish-Russian development programme on sustainable forest management and conservation of biological diversity in Northwest Russia.

Noss, R.F. 1993. *Sustainable forestry or sustainable forests?* In: Aplet, G.H., Johnson, N., Olson, J.T., Sample, V.A. (eds.). *Defining sustainable forestry*. Pp. 17-43. The Wilderness Society, Island Press, Washington D.C. 328 p.

Ob osobo ohranjajemyh prorodnyh territorijah. Federalnoj zakon Rossijskoj Federatsii ot 14 marta 1995 goda. [Venäjän Federaation laki luonnonsuojelualueista 1995]. Teoksessä: Stepanitskij, V.B. (toim.) 1996. *Sbornik rukovodjaštših dokumentov po zapovednomu delu.* World Wide Fund for Nature WWF ja Tsentr Ohrany Dikoi Prirody. Original, Moskova. 447 s.

Obzor lesnoj promyšlennosti Leningradskoj oblasti 1998 g [Katsaus Leningradin alueen metsäteollisuuteen vuonna 1998]. Komitet po Lesopromyšlennomu kompleksu pri Gubernatore Leningradskoj oblasti. 13 s.

Oliver, C. 1992. *Antecedents of Deinstitutionalization.* *Organizational Studies*, vol.13 no. 4. Pp. 563-588.

O predostovlenii v dolgosrotšnoje polzovanije (arendu) utšastkov lesnogo fonda Lesogorskogo i Vyborskogo leshozov v Vyborskom rajone. Postanovlenije. Ot 2. ijunja 1997 goda N 261-pg. Gubernator Leningradskoj oblasti. [Metsäfondin alueiden vuokraoikeuden myöntäminen Leningradin oblastin Viipurin piirin Lesogorskin ja Viipurin leshooseissa. Kuvernöörin asetus 2.6.1997 N 261-pg]

O predostavlenii prava na arendu utšastkov lesnogo fonda v Lesogorskom, Vyborskom i Roštšinskome leshozah Vyborskogo Rajona Leningradskoj oblasti. Gubernator Leningradskoj oblasti. Rasporjaženije ot 31 marta 1998 goda N 167-rg. [Metsäfondin alueiden vuokraoikeuden myöntäminen Leningradin oblastin Viipurin piirin Lesogorskin, Viipurin ja Roshinon leshooseissa. Kuvernöörin asetus 31.3.1998 N 167-rg]

O privedenii v sootvestvije s novym prirodohrannym zakonodatelstvom Rossijskoj Federatsii suštšestvujuščeje seti osobo ohranjajemyh prirodnyh territorij Leningradskoj oblasti. Postanovlenije pravitelstvo Leningradskoj oblasti ot 26 dekabrja 1996 goda N 494. [Leningradin alueen hallituksen asetus 26.12.1996 luonnonsuojelualueverkoston mukauttamisesta Venäjän uuteen luonnonsuojelulainsäädäntöön]

Orlov, S.V. 1995. *The Karelian Isthmus looks more like an overcrowded ark than a resort paradise.* *Eco-Chronicle* 1995(2):20. St. Petersburg.

Osnovnyje položeniya po rubkom uhoda v lesah Rossii. Utverždeny prikazom Federalnoj služby lesnogo hozjajstvo Rossii ot 28 sentjabrja 1993 N 253. [Venäjän metsähallituksen asetus hoitohakkuista Venäjän federaation metsissä 1993]

Osnovy lesnogo zakonodatelstvo Rossijskoj Federatsii. Utverždeny Postanovlaniem Verhovogo Soveta Rossijskoj Federatsii ot 6 marta 1993 goda N 4615-1. [Venäjän federaation metsälainsäädännön periaatteet 1993]

Osobo ohranjajemyje prirodnyje territorii [Luonnonsuojelualueet]. Lenkomprirodan www-sivut, päivitetty 7.2.1997. http://base.dux.ru/lcp/LR_OPT.HTM. 19.7.2000.

Ostrom, E. 1999. *Self-governance and forest resources*. CIFOR Occasional Paper No:20. Center for International Forestry Research, Jakarta. 15 s.

Ottšjot ob itogoh raboty lesopromyšlennogo kompleksa Leningradskoj Oblasti v 1998 godu. Pravitelstvo Leningradskoj Oblasti, komitet po lesopromyšlennomu kompleksu. 131 s. [Metsäteollisuuskomitean raportti Leningradin alueen metsäteollisuuskompleksin toiminnasta vuonna 1998]

Ovaskainen, O. (ed.) 1998. *Survey of old-growth forests in North-West Russia*. The Finnish Nature League publications 1/1998. 100 p.

Ovaskainen O., Pappila, M. & Pötry, J. 1999. *The Finnish forest industry in Russia. On a thorny path towards ecological and social responsibility*. The Finnish Nature League publications 1999. 60 p.

Pappila, M. 1999. *The Russian forest sector and legislation in transition*. IIASA Interim Report IR-99-058. International Institute for Applied Systems Analysis. Laxenburg, Austria. 38 p.

Pasport osobo ohranjajemoj prirodnoj territorii Leningradskoj oblasti. Berezovyje ostrova. Utverždeno postanovleniem Pravitelstvo Leningradskoj oblasti no:494 ot 26.12.1996. [Koiviston saarten luonnonsuojelualueen passi 1996]

Pasport osobo ohranjajemoj prirodnoj territorii Leningradskoj oblasti. Motornoje-Zaostrovje [Motornoje-Zaostrovjen luonnonsuojelualueen passi]. Laatinut Biologinen instituutti 30.6.1997.

Pasport osobo ohranjaemoj prirodnoj territorii Leningradskoj oblasti. Vyborskij. Utverždeno postanovlenijem Pravitelstvo Leningradskoj oblasti no:494 ot 26.12.1996. [Revonsaaren luonnonsuojelualueen passi 1996]

Položenije o gosudarstvennom prirodnom kompleksnom zakaznike "Berezovyje ostrova". Utveždeno postanovlenijem Pravitelstvo Leningradskoj oblasti no:494 ot 26.12.1996. [Asetus Koiviston saarten valtiollisesta yleisestä rauhoitusalueesta 1996]

Položenije o gosudarstvennom prirodnom kompleksnom zakaznike "Lindulovskaja roštša". Utverždeno ...no:494 ot 26.12.1996. [Asetus Raivololan valtiollisesta yleisestä rauhoitusalueesta 1996]

Položenije o gosudarstvennom prirodnom kompleksnom zakaznike "Grada Vjarjam-jaselkja". Utverždeno ...no:494 ot 26.12.1996. [Asetus Väärämäenselän valtiollisesta yleisestä rauhoitusalueesta 1996]

Položenije o gosudarstvennom prirodnom kompleksnom zakaznike "Rakovyje ozera". Utverždeno ...no:494 ot 26.12.1996. [Asetus Äyräpäänjärvien valtiollisesta yleisestä rauhoitusalueesta 1996]

Položenije o gosudarstvennom prirodnom kompleksnom zakaznike "Vyborskij". Utverždeno ...no:494 ot 26.12.1996. [Asetus Revonsaaren valtiollisesta yleisestä rauhoitusalueesta 1996]

Položenije o gosudarstvennom prirodnom gidrologičeskom (bolotnom) zakaznike "Ozeroje". Utverždeno ...no:494 ot 26.12.1996. [Asetus Onkijärven valtiollisesta hydrologisesta (soiden-) rauhoitusalueesta 1996]

Položenije o gosudarstvennom prirodnom zakaznike "Boloto Lammin-Suo". Utverždeno ...no:494 ot 26.12.1996. (Asetus Lamminsuon valtiollisesta rauhoitusalueesta 1996)

Položenije o gosudarstvennom prirodnom zoologičeskom (ornitologičeskom) zakaznike "Ozero Melkovodnoje". Utverždeno ...no:494 ot 26.12.1996. [Asetus Virkinselän valtiollisesta eläintieteellisestä (lintutieteellisestä) rauhoitusalueesta 1996]

Položenije o kompleksnom zakaznike "Gladyševskij". Utverždeno rasporjaženijem gubernatori Sankt-Peterburga i Leningradskoj oblasti ot 26.07.1996 N 103-p/89-pg. [Asetus Vammelsuujoen yleisestä rauhoitusalueesta 1996]

Položenije o porjadke osuššestvlenija na territorii Leningradskoj oblasti polnomotšij organov ispolnotelnoj vlasti Leningradskoj oblasti po gosudarstvennomu kontrolju za effektivnostju ispolzovanija lesnogo fonda i lesov, ne vhodjaštših v lesnoj fond. Utverždeno postonovlenijem Gubernatora Leningradskoj oblasti ot 16. Febrlja 2000 goda no: 62-pg. [Asetus Leningradin alueen toimeenpanevien viranomaisten valtuuksista metsien käytön tehokkuuden valvonnassa 2000]

Položenije o porjadke provedenija lesnyh konkursov po peredatše v arendu utšastkov lesnogo fonda Rossijskoj Federatsii. Utverždeno prikazom Rosleshoza ot 30. Sentjarbrja 1997 N 123. [Asetus metsäkilpailujen järjestämisestä metsäfondin vuokraamiseksi Venäjän federaatiossa 1997]

Položenije ob arende utšastkov lesnogo fonda. Utverždeno postanovlenijem pravitel'stvo Rossijskoj Federatsii ot 24 marta 1998 N 345. [Asetus metsäfondin vuokraamisesta 1998]

Pravila rubok glavnogo polzovanija v ravninnyh lesah jevropeskoj tšasti Rossijskoj Federatsii. Utverždeny prikazom Rosleshoza ot 31.8.1993 No:226. M.:VNIITSlesrers, 1994. 32 s. [Venäjän metsähallituksen pääkäyttöhakkuuohjeisto Venäjän federaation Euroopan puoleisissa tasankometsissä 1993]

Predloženiija i rezolutsii seksii 5 "Ustojtšivoje upravlejije lesami na severo-zapade Rossijskoj Federatsii i Karelskogo perešejka". 1998. [Ehdotus 5-työryhmän "Metsien kestävä hallinta Luoteis-Venäjällä ja Karjalan Kannaksella" resoluutioon]. Vetoamus, 1 s.

Prirodapolzovanije [Luonnon käyttö]. Probnyj utšebnik dlja 10-11 klassov profilnyh Škol. Ministerstvo obrazovanii Rossijskoj Federatsii. Moskava "Prosvetšeniije" 1995. 254 s.

Projekt "Lesy pod kontrolem". Vosstanovlenije zakonnosti pri vedenii lesnogo hozjajstva v lesah Leningradskoj oblasti s tselju sohranenija ih prirodnyh katšestv. Obštšestvo Storonnikov "Grinpis", dekabnja 1998. [Pietarin Greenpeacen kannatusyhdistyksen hanke "Metsä valvonnassa". Metsätalouden harjoittamisen laillisuuden uudistaminen Leningradin alueen metsissä niiden luonnonarvojen säilyttämiseksi] Suunnitelma. 8 s.

Program for ecologically and socially sustainable forest use and protection on the Karelian Isthmus. Sub-project "Forest use under common control". Final report. Ziljonaja Družina of St.Petersburg State University and St. Petersburg Society of Greenpeace Supporters. St. Petersburg 2000. 5 p. + 47 p. appendix.

Programma "Inventarizatsija lesov Karelskogo perešejka i ohrana OOPT (osobo ohranjajemyh territorij). Grinhip. 1999. [Karjalan Kannaksen metsien inventoinnin ja luonnonsuojelualueiden suojelun ohjelma] 10 s. + liitteet.

Päivinen, R., Nabuurs, G.-J., Ljubimov, A., Kuusela, K. 1999. *The state, utilisation and possible future developments of Leningrad Region Forests.* EFI Working paper 18. European Forest Institute. 59 p.

Raitio, K. 2000. *Ristiriidat ja valta saamelaisalueen maankäytössä ja sen suunnittelu-sa.* Ympäristönsuojelun Pro gradu- tutkielma. Limnologian ja ympäristönsuojelun lait-os. Helsingin yliopisto. 94 s. + liitteet.

Rannikko, P. 1997. *Eläjänä elonkehän reunalla.* Teoksessa: Rannikko, P. & Schuurman, N. (toim.). *Elämisen taika taigalla. Ihminen ja luonto Pohjois-Karjalan biosfääri-alueella.* Ss. 141-162. Joensuun yliopisto. Karjalan tutkimuslaitoksen julkaisuja 120.

Rautava, J. & Sutela, P. 2000. *Venäläinen markkinatalous.* WSOY. Helsinki. 315 s.

Razumovski, V.M. 1995. *The National Park will save the unique nature of the Karelian Isthmus.* Eco-Chronicle 2:20. St.Petersburg.

Razumovski, V.M. & Rafikov, S.A. (toim.) 1991. *Karjalan Kannaksen valtionluonnon-puiston teknis-taloudellisen selonteon periaatesäädökset. Osa II.* Leningradin kansan-edustajien alueneuvosto ja luonnonsuojelukomissio. Leningrad. 70 s. (suomennos venä-jän kielestä)

Rezultaty obsuždenija seminara "Les i ljudi" 21.12.1999. "Metsä- ja ihminen"- semi-naarin jälkipuinnin pöytäkirja. 2 s.

Riukulehto, S. 2001. *Vanhan institutionalistisen koulukunnan juuret ja instituution käsi-te.* Alustus Etelä-Pohjanmaan Korkeakouluyhdistyksen järjestämässä tutkijaseminaaris-sa 15.5.2001 Seinäjoella. 9 s.

Rukovodstvo po provedeniju nesplošnyh rubok s sortimentoj zagotovkoj drevesiny na baze mnogooperatsionnoj kolesnoj lesozagotovitelnoj tehniki v lesah Leningradskoj ob-lasti. 1998. [Ohje poimintahakkuisiin tavaralajimenetelmällä Leningradin alueen met-sissä 1998]

Russia – Forest Policy during Transition. A World Bank Country Study. World Bank 1997. 279 p.

Saastamoinen, O. 1997. *Social sustainability and Taiga Model Forest area.* In: Saasta-moinen, O. & Lipitsäinen, S. (eds.). *Social sustainability and the taiga model forest.* Pp. 76-85. Proceedings of the workshop held in Joensuu, Finland, December 1997 . Joen-suun yliopisto, metsätieteellinen tiedekunta. Tiedonantoja no:84. Joensuun yliopistopai-no 1998. 104 s.

Sahi, V. 2001. *Forest land use in the Karelian Isthmus during transition: starting points for research*. In: Hytönen, M (ed.) *Social sustainability of forestry in northern Europe: research and education*. Pp. 373-377. Final report of the Nordic Research Programme on Social Sustainability of Forestry. Tema Nord 2001:575.

Saint-Petersburg State Forest Technical Academy – 200 years of higher forest education and science. St. Petersburg 1998. Esite 8 s.

Salmi, A. 1995. *Institutionally changing business networks. An analysis of a Finnish company's operations in exporting to the Soviet Union, Russia and the Baltic State*. Helsinki School of Economics and Business Administration. Acta universitatis oeconomicae Helsingiensis A-106. 230 p.

Salmi, A.M. 1999. *Blat ja navigointia neuvostoarjessa*. Arvostelut. Idän tutkimus 1999 (2): 72-76.

Salmi, A. & Bäckman, J. 1999. *Personal relations in Russian business: two circles*. Teoksessa: Kosonen, R. & Salmi, A. (eds.). *Institutions and post-socialist transition*. Helsingin kauppakorkeakoulun julkaisuja B(22):139-168.

Salminen, A. & Temmes, M. 2000. *Transitioteoriaa etsimässä. Johdatus jälkikommunististen maiden hallinnon uudistamisen lähtökohtiin*. Kikumora Publications. Series B:10. Helsinki. 117 s.

Salwasser, H., MacCleery, D.W. & Snellgrove, T.A. 1993. *An ecosystem perspective on sustainable forestry and new directions for the U.S. national forest system*. In: Aplet, G.H., Johnson, N., Olson, J.T., Sample, V.A. (eds.). *Defining sustainable forestry*. Pp. 44-89. The Wilderness Society, Island Press, Washington D.C. 328 p.

Sanitarnyje pravila v lesah Rossijskoj Federatsii. Utverždeny prikazom Komiteta po lesu Ministerstvo ekologii i prirodnyh resursov Rossijskoj Federatsii ot 18 maja 1992 g. N 90 (s izmenenėjami, vnesennymi prikazom Rosleshoza ot 20 janvarja 1995 g. N 11) [Venäjän federaation metsäkomitean/metsähallituksen sanitaarihakkuuohjeet Venäjän federaation metsissä 1992 vuonna 1995 tehdyin muutoksiin]

Sairinen, R., Viinikainen, T., Kanninen, V., & Lindholm, A. 1999. *Suomen ympäristöpolitiikan tulevaisuuskuvat*. Vastapaino. Tampere. 294 s.

Scott, R.W. 1995. *Institutions and organizations*. Sage Publications. 178 s.

Siilahti, P. 1994. *Kannaksen kansallispuistosuunnitelma odottaa aikaansa*. Saimaan Luonto 1994:44-46. Etelä-Karjalan luonnonsuojelupiiri.

Siilahti, P. 1995. *Kannaksen luonnonsuojeluhankkeet vastatuulella*. Saimaan Luonto 1995:40-43. Etelä-Karjalan luonnonsuojelupiiri.

Siilahti, P. 1997. *Karjalan Kannaksen metsäalueilla aletaan laatia kestävän käytön ja suojelun ohjelmaa*. Luonnonsuojelija 1997:5. Suomen luonnonsuojeluliitto.

Siilahti, P. 1999a. *Kannaksen metsäprojekti – suojelua kantapäähän kautta*. Luonnonsuojelija 1999(2). Suomen luonnonsuojeluliitto.

Siilahti, P. 1999b. *Karjalan Kannaksen metsien suojeluprojektissa tauko – ja jatkoa v. 1999*. Saimaan Luonto 1999:41-42. Etelä-Karjalan luonnonsuojelupiiri.

Siilahti, P. & Borg, P. 1997. *Karjalan Kannas ja Laatokan pohjoissaaristo luonto- ja kulttuurimatkailun kohteina*. Kestävän matkailun julkaisuja 3. Matkailun osaamiskeskus, Savonlinna. 72 s.

Sihvonen, M. & Kumpulainen, J. 1999. *Karelian Isthmus – Treasures of nature and culture in Eastern Fennoscandia*. Suomen WWF. Helsinki. Multimedia.

Šjöstrand, S.-E. 1992. *On the rationale behind "irrational" institutions*. Journal of Economic Issues. XXVI (4): 1007-1040.

Šolmov, K. 1999a. *Drovoški materejut*. Zelenaja linija. Ecological North-West Line – sähköinen artikkeli 22.11.1999.

Šolmov, K. 1999b. *Rokovaja sudba Rakovyh ozer* [Äyräpäänjärvien kohtalo]. Sanomalehti Vyborg 1999(71) 4. 15.10.1999.

Sorokin, N. D. 1998. *Organizatsija ohrany okružajuštšej sredy, prirodopolzovanija i obespetšenija ekologičeskoj besopasnosti* [Ympäristönsuojelun, luonnonkäytön ja ympäristön turvallisuuden takaamisen organisaatio]. Teoksessa: *Ohrana okružajuštšej sredy, prirodopolzovanije i obespetšenije ekologičeskoj besopasnosti v Sankt-Peterburge v 1997 godu*. Ss. 8-23. Administratsija Sankt-Peterburga, Upravlenija po ohrane ohrane okružajuštšej sredy. Sankt-Peterburg 1998. 306 s.

Spravka o pravovyh voprosah osobo ohranjajemyh prirodnyh territorij Leningradskoj oblasti. Lenoblgorsovjet Vserossijskogo obštšestvo ohrany prirody. 29.11.1997. 2 s. [Yleisvenäläisen luonnonsuojeluseuran Leningradin osaston raportti Leningradin oblastin luonnonsuojelualueiden oikeudellisista kysymyksistä 1997]

Spravka o rezultatah raboty komissii po analizu effektivnosti ispolzovanija leshyh resursov Leningradskoj Oblasti. Lesnoj Komitet Leningradskoj Oblasti. Sankt-Peterburg 1999. [Leningradin alueen metsäkomitean raportti Leningradin metsäresurssien tehokkuutta arvioineen komission työn tuloksista]

Spravka po rezultatam raboty Mežvedomstvennoj komissiii po proverke sostajanija vedenija lesnogo hozjajstvo i lesopolzovanija v Vyborgskom, Priozerskom i Vsevoložskom Rajonah. 1997a. 22 s. [Leningradin alueen Viipurin, Käkisalmen ja Vsevoložskin piireissä toimineen metsätalouden ja metsänkäytön tarkastuksen virastojenvälisen tarkastuskomission raportti]

Spravka po rezultatam raboty Mežvedomstvennoj komissiii po proverke sostajanija vedenija lesnogo hozjajstvo i lesopolzovanija v Vyborgskom, Priozerskom i Vsevoložskom Rajonah Leningradskoj oblasti. 1997b. Grinpis Rossii, Tsentr Ohrany Dikoj Prirody. Sankt-Peterburg. 37 s. [Leningradin alueen Viipurin, Priozerskin ja Vsevoložskin piireissä toimineen metsätalouden ja metsänkäytön tarkastuksen virastojenvälisen tar-

kastuskomission raportti. Venäjän Greenpeacen ja Biodiversity Conservation Centerin julkaisema versio]

Starkhov, V., Teplyakov, V., Borisov, V., Goltsova, N., Saramäki, J., Niemelä, P., Myllynen, A.-L. 1996. *On the Ecological and economic impacts of wood harvesting and trad in Northwest Russia*. Joensuu, Gummerus 1996. 152 p.

Stepanitskij V.B. 1997. *Kommentarij k Federalnomu zakonu Rossijskoj Federatsii "Ob osobo ohranjajemyh prirodnyh territorijah"*. Tsentr Ohrani Dikoj Prirody. Moskova. 232 s. [Kommentteja Venäjän federaation luonnonsuojelulakiin]

Suomen ja Venäjän raja-alueiden kehittäminen. Osa 1: Etelä-Suomi – Pietari kehittämisvyöhyke (Karjalan Kannas). Suomen ympäristöministeriö & Rakennuskomitea (Gosstroj), Venäjä 1997. Suunnittelukeskus Oy. Helsinki. 26 s. + 17 liitettä.

Susiluoto, I. 1999. *Pieni Karjalakirja*. Ajatus. Helsinki. 319 s.

Sätre Åhlander, A.-M. 1993. *The effect of the Soviet shortage economy on the environment and the use of natural resources*. Doctoral dissertation. Department of Economics, Stockholm University. Akademidryck, Edsbruk 1993. 229 p.

Švedov, V 1995. *We cannot wait any longer*. Ecochronicle 6(24):xii-xivi 1995.

Tamminen, R. 1993. *Tiedettä tekemään!* Atena Kustannus Oy. 182 s.

Termolovskin suojelualan ja Myllysaaren ja Belitšja protokan luonnonmuistomerkkien perustaminen. 2000. Muistion käännös venäjän kielestä. 3 s.

The commission on Karelian Isthmus uncovers unpredected forestry violations. The Forest Update 1997(3). Russian NGO's Forest Club and Socio-Ecologican Union Press-service. Sähköinen tiedote.

The Vyborg forests divided among timber companies. The Forest Update 1998(8). Russian NGO's Forest Club and Socio-Ecologican Union Press-service. (sähköinen tiedote)

Tolbert, P.S. & Zucker, L.G. 1983. *Institutional Sources of Change in the Formal Structure of Organizations: The Diffusion of Civil Service Reform, 1880 – 1935*. In: Administrative Science Quarterly Vol 28. Pp. 22-39.

Toman, M.A. 1993. *Defining an economics of sustainable forestry: general consepts*. In: Aplet, G. H. , Johnson, N., Olson, J. T., Sample, V. A. (eds.). *Defining sustainable forestry*. Pp. 270-279. The Wilderness Society, Island Press, Washington D. C. 328 s.

Turtiainen, M. 1991. *Institutionaalinen ympäristotaloustiede*. Teoksessa: Massa, I. & Sairinen, R. (toim.). *Ympäristökysymys – ympäristöuhkien haaste yhteiskunnalle*. Ss.142-161. Gaudeamus. Helsinki. 392 s.

UNCED, YK:n Ympäristö- ja kehityskonferenssi, Rio de Janeiro 3.-14.6.1992. Ympäristöministeriö. Forssan Kirjapaino Oy 1993. 239 s.

Vasina, N.L. 1999a. *Ekspertnoje zakljutšeniye 5.1.1999*. Gosudarstvennaja ekologitšeskaja ekspertiza na postanavljeniye pravitelstva Leningradskoj oblasti № 494 ot 26.12.96. 10 s. [Valtiollisen ympäristökatselmus / asiantuntijalausunto asetuksesta № 494 26.12.1996]

Vasina, N.L. 1999b. *Utšastije obštšestva ohrany prirody v sohranenii osobo ohranjajemyh territorij*. Zelenyj sektor 1999(8):3. Zelenyj Krest. [Luonnonsuojeluseuran osallistuminen luonnonsuojelualueiden suojeluun]

Vetoomus Kirvun metsien suojelemiseksi. 30.5.1999. Kirvun Pitäjaseura ry, Kirvu-Säätiö, Maailman Luonnon Säätiö WWF Suomen Rahasto.

Viharev, G.C. 1998. *Zelenyje nasaždenija* [Viheralueet]. Teoksessa: *Ohrana okružajuštšej sredy, prirodopolzovaniye i obespetšeniye ekologitšeskoj besopasnosti v Sankt-Peterburge v 1997 godu*. Ss. 185-190. Administratsija Sankt-Peterburga, Upravlenija po ohrane okružajuštšej sredy. Sankt-Peterburg 1998. 306 s.

Zaharov, V.A. Morozov A. & Jarošenko A. 1997. *Zeljonym o lese i leshom hozjajstve* [Ympäristönsuojelijoille metsistä ja metsätaloudesta]. Lesnoi klub rossijskih nepravitelstvennyh organizatsij. Moskva. 89 s.

”Zeljonyje” spasli Lindulovskuju roštšu!!! [”Vihreät” pelastivat Raivolan rauhoitusalueen!!!] Partija zelenyh Sankt-Peterburga i Leningradskoj oblasti, Lenoblgorsovet Vserossijskogo obštšestva ohrany prirody. 1996. Tietolehtinen. 2 s.

Yanitsky, O.N. 2000. *Russian greens in a risk society*. Kikimora publications. Series B: II. Helsinki. 290 p.

Liitteet

Liite 1 Haastattelut

Pasi Poikonen	Konsultti, Indufor Oy	12.8.1999
Boris Romanjuk	Laboratorion johtaja, Pietarin metsätalousinstituutti	8.9.1999
Tatjana Vjugina	Tuotantotaloudellisen osaston johtaja, Luoteis-Venäjän metsänjärjestely-yritys	8.10.1999
Igor Babanin	Projektityöntekijä, Pietarin Greenpeacen kannatusyhdistys	10.11.1999
Henna Haapala	Projektisuunnittelija, Suomen ympäristökeskus	31.1.2000
Yhteishaastattelu:		
George Noskov	Luonnon monimuotoisuuden tutkimus ja luonnon suojelualueet - ryhmän johtaja Pietarin yliopiston biologinen instituutti	26.1.2000
Dmitrij Kovalev	Tutkija, Pietarin yliopiston biologinen instituutti	

Liite 2 Suomalais-venäläinen sanasto

Termit

asteittainen päätehakkuu	<i>postepennaja rubka</i>
- tasainen	- <i>ravnomerno-postepennaja rubka</i>
- ryhmittäinen	- <i>gruppovo-postepennaja rubka</i>
- pitkän ajan kuluessa tehtävä	- <i>dlitelno-postepennaja rubka</i>
avohakkuu	<i>splošnaja rubka</i>
dendrologinen / kasvitieteellinen puisto	<i>dendrologičeskij park / botaničeskij sad</i>
eläinten (eläintieteellinen) rauhoitusalue	<i>zoologištšeskij zakaznik</i>
erityissuojeltu (metsä)kaistale	<i>osobo zaštišitnaja utšastka (OZU)</i>
hakkuusuunnite (päätehakkuille)	<i>rastišjotnaja lesoseka</i>
harvennus (taimikkovaiheen jälkeen)	<i>proreživanije</i>
hoitohakkuut	<i>rubki uhoda</i>
kansallispuisto	<i>natsionalnyj park</i>
kansanedustajakysely	<i>deputatskij zapros</i>
kapeakaistainen avohakkuu	<i>uskolesosetšnaja splošnaja rubka</i>
kartoitus, inventointi	<i>inventarizatsija</i>
kasvien (kasvitieteellinen) rauhoitusalue	<i>botaničeskij zakaznik</i>
kvarttaali	<i>kvartal</i>
leshoosi (metsänhoitotalous)	<i>leshoz</i>
lesništšestvo (leshoosin alainen metsänhoitoyksikkö)	<i>lesništšestvo</i>
lintujen (lintutieteellinen) rauhoitusalue	<i>ornitologičeskij zakaznik</i>
lomaviettäpaikkojen suojavyöhykemetsät	<i>lesa zon okrugov sanitarnyj ohrany kurortov</i>
luonnonmuistomerkki	<i>pamjatnik prirody</i>
luonnonpuisto	<i>zapovednik</i>
luonnonsuojelun yleissuunnitelma	<i>kompleksnaja shema ohrany prirody</i>
luontopuisto	<i>prirodnyj park</i>
maisemahakkuu	<i>landšaftnaja rubka</i>
metsikkökuvio	<i>vydel</i>
metsäkilpailu	<i>lesnyj konkurs</i>
metsämaksut	<i>lesnyje podati</i>
metsänhoidon kannalta tarpeellinen välikäyttömäärä	<i>ježegodnyj objom promežutotšnogo polzovanija</i>
metsänjärjestely	<i>po lesovodstvennym trebovanijam</i>
metsänjärjestelykartta	<i>lesoustrojstvo</i>
metsänsuojelu ja -vartiointi	<i>lesoustrojtelnyj planšet</i>
metsänvartija	<i>zaštšita i ohrana lesa</i>
metsänvuokra	<i>lesnik</i>
metsän oheiskäyttö	<i>arendnaja plata</i>
metsätyönjohtaja	<i>pobotšnoje lesopolsovanije</i>
metsävalvonta (viranomaiset)	<i>master lesa</i>
minimikantohinta	<i>gosudarstvennaja lesnaja ohrana</i>
monitavoitteinen luonnonkäyttö	<i>minimaltana stavka plata za drevesinu, otpuskajemyj na kornju</i>
määräys	<i>kompleksnoje prirodopolzovanije</i>
nuorten ympäristötoimintaryhmiä	<i>prikaz</i>
ohjesääntö	<i>molodjožnaja družina po ohrane prirody</i>
parantola- ja kylpyläalueet	<i>nastavlenije</i>
piiri	<i>letšebno-ozdorovitelnyje mestnosti i kurorti</i>
piirineuvosto	<i>rajon</i>
	<i>rajonnyj sovet narodnyh deputatov</i>

piirihallinto
 puiden sivutuotteet
 päätehakkuut
 raivaus (puuston)
 rauhoitusalue
 - federaatio- / aluetason
 - yleinen rauhoitusalue
 - kasvien (kasvitieteellinen)
 - linnuston (lintutieteellinen)
 - vesistön (hydrologinen)
 riistaeläintutkija
 riistansuojelualue
 riistanvalvoja
 sanitaarihakkuu
 - avosanitaarihakkuu
 - poimintasanitaarihakkuu
 suojelukategoria (käyttörajoiteluokka)
 taajamien vihervyöhykemetsät

 - puistometsäalue
 - talousmetsäalue
 talouskalojen kutuvesien suojavyöhykemetsät

 taimikon harvennus (puhdistus)
 taimikon perkaus (vapautus)
 tarkastaja, (luonnonsuojelu)valvoja
 teiden ja rautateiden suojavyöhykemetsät

 uudelleenmuotoiluhakkuut
 uudistamishakkuut
 vahvistettu hakkuusuunnite
 valinta(poiminta-)päätehakkuu
 - erikoispuiden poiminta
 - määrämittäpoiminta
 - vapaavalintainen poiminta
 vedenottamoalueiden suojavyöhykemetsät

 vesistönvarsien suojavyöhykemetsät

 välikäyttöhakkuut
 väljennyshakkuu (varttuvissa metsissä)
 yleinen rauhoitusalue
 ympäristörahassto
 ympäristökatselmus

*rajonnaja administratsija
 vtorostepennije lesnije resursi
 rubki glavnogo polzovanija
 rastištka, prorubka
 zakaznik
 - federalnogo / regionalnogo znatšenija
 - kompleksnyj zakaznik
 - botanitišeskij
 - ornitologišeskij
 - gidrologitišeskij
 ohotoved
 ohotnišnyj zakaznik
 jeger
 sanitarnaja rubka
 - splošnaja sanitarnaja rubka
 - vyborotšnaja sanitarnaja rubka
 kategorija zaštitnosti
 lesa zelenyh zon vokrug gorodov i drugih
 naseljonnyh punktov
 - lesoparkovyj tšast
 - lesohozjajstvennyj tšast
 zapretnaja polasa lesov, zaščištšajuštših
 nerestilištša tsennyh promyslovyh ryb
 protšistki
 osvetlenija
 inspektor
 zaštitnyje polosy losov vdol želesnyh i av-
 tomobilnyh dorog
 rubki pereformirovanija
 rubki obnovlenija
 utverždjonnaja rastšjotnaja lesoseka
 glavnaja vyborotšnaja rubka
 - priiskovaja rubka
 - podnevolno-vyborotšnaja rubka
 - dobrovolno-vyborotšaja rubka
 lesa zon sanitarnoj ohrany istotšnikov vo-
 dosnabženija
 zapretnaja polasa lesov po beregam rek,
 ozer vodohranilištš
 rubki promežutotšnogo polzovanija
 prohodnaja rubka
 kompleksnyj zakaznik
 vnebudžetnoj ekologitišeskij fond
 ekologitišeskaja ekspertiza*

Organisaatiot

Leningradin alue (oblasti)	<i>Leningradskaja oblast</i>
Leningradin alueen...	
...arkkitehtuuri- ja rakennuskomitea	<i>Komitet po arhitekture i gradostrojtelstvu</i>
...hallituksen luonnonvarojen käytön ja ekologisen turvallisuuden komitea	<i>Komitet prirodapolzovanija i ekologičeskoj bezopasnosti Pravitelstva Leningradskoj oblasti</i>
...hallituksen metsäteollisuuskomitea	<i>Komitet po lesopromyšlennomu kompleksu pri gubernatore Leningradskoj oblasti</i>
...maankäyttökomitea	<i>Komitet po zemelnym resursam i zemleustrojstvu</i>
...metsäkomitea (valtiollinen)	<i>Komitet po lesu Leningradskoj oblasti</i>
...muuttovirasto	<i>Migratsionnaja služba Leningradskoj oblasti</i>
...riistatalouskomitea	<i>Komitet po ohotnišemu hozjajstvu Leningradskoj oblasti</i>
...talous- ja investointikomitea	<i>Komitet po ekonomiki i investitsij</i>
...tiedotus- ja lehdistökomitea	<i>Komitet po informatsii, pešati i telekommunikatsijam</i>
...toimeenpaneva komitea (NL)	<i>Iсполнителnyj komitet Leningradskoj oblasti (Lenoblispolkom)</i>
...valtiollinen ympäristönsuojelukomitea	<i>Komitet ekologii i prirodnyh resursov Sankt-Peterburga i Leningradskoj oblasti (Lenkomekologija)</i>
Leningradin alueen ja Pietarin...	
...valtiollinen ympäristönsuojelukomitea	<i>Gosudarstvennyj komitet po ohrane okružajuštšej sredy Sankt-Peterburga i Leningradskoj oblasti (Lenkomprirody)</i>
...maahanmuuttovalvontavirasto	<i>Upravlenija immigrantsionnogo kontrolja po Leningradskoj oblasti i Sankt-Peterburga</i>
Leningradin metsätaloudelliset-tuotannollinen yhteenliittymä (NL)	<i>Leningradskoje lesohozjajstvennoje proizvodstvennoje objedinenije</i>
Luoteinen kalataloushallinto	<i>Severo-Zapadnoje bassejnovoje upravljije po ohrane i vosproizvodstvo rybnyh zasopasov i regulirovanija rybolovstva</i>
Luoteis-Venäjän metsänjärjestely-yritys	<i>Severo-zapadnoje gosudarstvennoje lesoustroitelnoje predprijatije (Sevzaplesprojekt)</i>
Metsäteollisuusministeriö (NL)	<i>Minlesbumprom</i>
Nevan-Laatokan vesihallinto	<i>Nevsko-Ladožkoje bassejnovoje vodnoje upravlenije</i>
Pietarin Greenpeacen kannatusyhdistys	<i>Sankt-Peterburskoje obštšestvo Storonnikov "Grinpis"</i>
Pietarin kaavoitus- ja rakennusinstituutti	<i>Nautšno-issledovatel'skij i projektyj institut po razrabotke generalnyh planov i projektov zastrojki goroda</i>
Pietarin luonnontutkijoiden seura	<i>Obštšhestvo Jestestvennoispytatelej Sankt-Peterburga</i>
Pietarin metsäntutkimuslaitos	<i>Sankt-Peterburskij nautšno-issledovatel'skij institut lesnogo hozjajstva (Spb NiiLH)</i>

Pietarin metsätekninen akatemia	<i>Sankt-Peterburskaja gosudarstvennaja lesotehnišeskaja akademija (LTA)</i>
Pietarin valtiollinen puistometsäyhtymä	<i>Gosudatstvennaja unitarnaja predprijatija (GUP) "Lesoparkovaja zona Sankt-Peterburga"</i>
Pietarin valtionyliopiston biologinen instituutti	<i>Biologitšeskij nautšno-issledovatel'skij institut Sankt-Peterburskogo Gosudarstvennogo universiteta</i>
Sosnovon valtiollinen metsäriistanhoitotalous <i>ohotnišje hozjajstvo</i>	<i>Sosnovskoje gosudarstvennoje lesnoje</i>
Valtion metsäkomitea (NL)	<i>Gosudarstvennyj komitet po lesu (Goskomles)</i>
Venäjän federaation...	
...metsähallitus	<i>Federalnaja služba lesnogo hozjajstva Rossijskoj Federatsii (Rosleshoz)</i>
...luonnonvaraministeriö	<i>Ministerstvo prirodnyh resursov Rossijskoj Federatsii</i>
...maatalous- ja elintarvikeministeriö	<i>Ministerstvo selskogo hozjajstvo i proizvodstva Rossijskoj Federatsii (Minselhozprod)</i>
...riistavarojen suojelun ja rationaalisen käytön osasto	<i>Departament po ohrane i ratsionalnomu ispolzovaniju ohotniših resursov (Glavohota)</i>
...ympäristönsuojelukomitea	<i>Gosudarstvennyj komitet Rossijskoj Federatsii po ohrane prirody (Goskomekologija RF)</i>
...ympäristönsuojelu- ja luonnonvaraministeriö	<i>Ministerstvo ohrany okružajuštšej sredy i prirodnyh resursov Rossijskoj Federatsii (Minprirody RF)</i>
...valuutta- ja vientitarkastuslaitoksen luoteinen aluekeskus	<i>Severo-zapandyj regionalnyj tsentr federalnoj služby po valutnomu i eksportnomu kontrolju</i>
... puolustusministeriön Leningradin piirin kiinteistövirasto	<i>Kvartirno-ekspluatatsionnoje upravlejije Leningradskogo vojenного okruga</i>
Venäjän metsäteollisuusyrittäjä	<i>Rossijskaja lesopromyšlennaja kompanija (Roslesprom)</i>
Venäjän tiedeakatemian Komorovin kasvitieteellinen instituutti	<i>Botaničeskij institut im. V. L. Komarova Rossijskoj Akademija nauk</i>
Vihreän liiton ympäristötiedotuskeskus	<i>Informatsionno-ekologitšeskij tsentr pri Zelenom Sojuse, podrazdelenija LOGS VOOP</i>
Valtion hydrologinen instituutti	<i>Gosudarstvennyj Hidrologitšeskij Institut</i>
Valtion suunnittelu- ja rakennusinstituutti	<i>GUP NIIP Gradostroitelstvo</i>
Yleisvenäläinen luonnonsuojeluseura	<i>Vserossijskoje Obštšestvo Ohrany Prirody (VOOP)</i>
Yleisvenäläisen luonnonsuojeluseuran Leningradin osasto	<i>Lenoblgorsovjet Vserossijskogo Obštšestva Ohrany Prirody (LOGS VOOP) tai Vserossijskoje Obštšestvo Ohrany Prirody, Sankt-peterbugskij gorodskoj i Leningradskoj oblastnoj sovet</i>

Karjalan Kannaksen luonnonsuojelualueet

Haukkalampi
Kaarlahti
Karjalan metsä
Kellomäki
Kemppilänjärvet
Kirvu
Koiviston saaret
Lamminsuo
Onkijärvi
Paatio
Punnujärvi
Pyhäjärvi
Raivola(n lehtikuusimetsä)
Revonsaari
Suurisuo
Tungelmajoki (Smorodinka)
Vammelsuujoki
Vihmala
Viipurinlahti
Virkinselkä
Vuohensalo-Riisko
Väärämäenselkä
Äyräpäänjärvi
Termola

Ozero Jastrebinoje
Kuznetšnoje
Karelskij les
Komorovskij bereg
Anisimovskije ozera
Karelskij les
Berezovyje ostrova
Boloto Lammin-Suo
Boloto Ozernoje
Prigranitshnyj
Ozero Krasnoje
Otradnoje
Lindulovskaja roštiša
Vyborskij
Nizovskoje boloto
Dolina reki Smorodinka
Gladyševskij
Primorskij bereg
Vyborskij zaliv
Ozero Melkovodnoje
Motornoje-Zaostrovje
Grjada Vjarjamjanselkja
Rakovyje ozera
Termolovskij

Liite 3 Venäläisien kirjaimien translitterointi

Tekstissä esiintyvien venäjänkielisten sanojen ja nimien translitteroinnissa on noudatettu periaatetta, että kutakin venäläistä kirjainta, mikäli mahdollista, korvaa yksimerkkinen latinalainen vastine kuten Vahros ja Kahla ovat esittäneet artikkelissa

Vahros, I. & Kahla, M. 1963. *Venäläisten sanojen translitteroinnista*. Neuvostoliittoinstituutin vuosikirja 1963(11-14):137-145.

а	a
б	b
в	v
г	g
д	d
е	je (paitsi konsonantin jälkeen ainoastaan e)
ё	jo
ж	ž
з	z
и	i
й	j
к	k
л	l
м	m
н	n
о	o
п	p
р	r
с	s
т	t
у	u
ф	f
х	h
ц	ts
ч	tš
ш	š
щ	štš
ъ	(ei merkitty)
ы	y
ь	(ei merkitty)
э	e
ю	ju
я	ja

Liite 4 Kuva- ja taulukkoluetelo

Kuva 1 s.7	Leningradin alue ja Karjalan Kannas Venäjän federaatiossa.
Kuva 2 s.11	Kestävyyden ulottuvuudet.
Kuva 3 s..22	Karjalan Kannas, hallinnollinen piirijako ja tärkeimmät taajamat.
Kuva 4 s.34	Leningradin alueen metsäkomitean leshoosit ja lesnitšestvot Karjalan Kannaksella 1990-luvun puolivälissä.
Kuva 5 s.59	Esimerkki vesistöjen ja teiden suojavyöhykemetsistä.
Kuva 6 s.73	Karjalan Kannaksen olemassa olevat ja suunnitellut luonnonsuojelualueet vuonna 1999.
Kuva 7 s.84	Viipurinlahden rauhoitusalueen jakaminen Koiviston saarten ja Revon-saaren rauhoitusalueiksi.
Kuva 8 s.94	Rajametsien inventoinnin tulokset ja suojeluhankkeet.
Taulukko 1 s.27	Metsien käyttöluokkajärjestelmä Karjalan Kannaksella vuonna 1995.
Taulukko 2 s.30	Karjalan Kannaksen luonnonsuojelualueet vuonna 1991.
Taulukko 3 s.31	Hahmotelma Karjalan Kannaksen metsien maankäyttöön kytkeytyvistä toimijoista.
Taulukko 4 s.35	Karjalan kannakselle sijoittuneet sellu- ja paperiteollisuuden yritykset vuonna 1998.
Taulukko 5 s.43	Kannaksen valtion luonto/kansallispuistosuunnitelman sisältämät vyöhykkeet.
Taulukko 6 s.47	Tilastoidut hakkuut Karjalan Kannaksella Leningradin alueen metsäkomitean leschooseissa.
Taulukko 7 s.50	Esimerkkejä metsänvuokrauksen etenemisestä Karjalan Kannaksella.
Taulukko 8 s.58	Karjalan Kannaksen monikäyttömetsien (I käyttöryhmän metsien) suojelukategoriat Leningradin alueen metsäkomitean leschooseissa vuonna 1995
Taulukko 9 s.72	Muutoksia vuonna 1976 perustetuissa Karjalan Kannaksen luonnonsuojelualueissa 1990-luvun kuluessa.
Taulukko 10 s.74	Karjalan Kannaksen luonnonsuojelualueet vuonna 1999.
Taulukko 11 s.77	Metsänhakkuiden rajoittaminen eräillä Karjalan Kannaksen rauhoitusalueilla.
Taulukko 12 s.91	Leningradin oblastin viralliset luonnonsuojelusuunnitelmat Karjalan Kannaksella vuonna 1999.